

П'ятдесяття
Союз Бувших Українських Воїнів
в Канаді

ПАМ'ЯТНА КНИГА

Fiftieth Anniversary of
Ukrainian War Veterans League Inc.
in Canada

MEMORIAL BOOK

Гамільтон, 1987р.
diasporiana.org.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Іван Завгородній — голова

Іван Ткач — секретар

члени:

Віктор Роєнко

Микола Деркач

Петро Каліщук

Ілля Данилюк

Іван Гордієнко

ПРОЄКТ ОБКЛАДИНКИ — Петро Цехош

МОВНА РЕДАКЦІЯ — Віктор Поліщук

ТЕХНІЧНА КОРЕКТА — РЕДКОЛЕГІЯ

Редакційна колегія вдячна М. Добро-Величкові за допомогу в праці над збиранням і впорядкуванням матеріалів до „Пам'ятної книги” СБУВ.

Комп'ютерський склад і графічне оформлення:

Видавництво Віктора Поліщука

Victor Poliszczuk Publishing Co.

380 Dixon Rd., # 805, Toronto (Weston), Ont. M9R 1T3, Tel.: (416) 247-0424

ВИДАНО З НАГОДИ
П'ЯТДЕСЯТИЛІТТЯ
СОЮЗУ БУВШИХ
УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ
У КАНАДІ

П'ЯТДЕСЯТЛІТТЯ
СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ
В КАНАДІ

ПАМ'ЯТНА КНИГА

Fiftieth Anniversary of
Ukrainian War Veterans League Inc.
in Canada

MEMORIAL BOOK

Гамільтон, 1987р.

ДЕРЖАВНИЙ ГЕРБ ВЕЛИКИИ

Української Соборної Держави

Правобережжя, Лівобережжя, Волинь, Галичина,
Буковина, Закарпаття, Кубань

**HER MAJESTY QUEEN ELIZABETH II
Ї ВЕЛИЧНІСТЬ КОРОЛЕВА ЄЛИСАВЕТА ДРУГА**

PRIME MINISTER · PREMIER MINISTRE

On behalf of the Government and people of Canada, I am delighted to extend my warmest greetings and sincere best wishes to all veterans and associates of the Ukrainian War Veterans' League on the occasion of the 50th Anniversary of your association.

Canadians of this and future generations remain indebted to the allied forces who fought so vigilantly for freedom and democracy. As a people ravaged by war, Ukrainians know well of the butchery and savagery of global conflict, and it is those who have seen and experienced the horrors of war who now fight so vigorously for the preservation of peace.

Ukrainian soldiers were renowned for their courage and skills, but, to a greater degree, they are remembered for their generosity and compassion. Today, this still holds true, and you may take special pride in being part of an organization that continues to work towards the betterment of the community.

May you enjoy this special anniversary, and may you take the time to remember your many comrades who sacrificed their lives to give us the privileges we enjoy today.

A handwritten signature in cursive script, appearing to read "Justin Trudeau".

OTTAWA
1987

The Premier
of Ontario

Parliament Buildings
Queen's Park
Toronto, Ontario
M7A 1A1

1987

It gives me great pleasure to offer warm greetings and congratulations to the members of the Ukrainian War Veterans' League on the occasion of the 50th Anniversary of your organization here in Canada.

The memory of war brings with it two poignant associations: sorrow at the loss and suffering incurred, and pride in the effort and selflessness of those who fought so nobly. In the half-century of existence of the Ukrainian War Veterans' League in Canada your organization has helped perpetuate these vital elements, both as a deterrent to future combat and as a memorial to the individuals who gave their lives for a greater cause.

As you mark this Anniversary, may I extend the respect of the people and the Government of Ontario to the members of the Ukrainian War Veterans' League, past and present.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "David Peterson".

David Peterson

Невмирущі Ідеї Симона Петлюри

“В українську державність ми віруємо, в її неминучість ми переконані. Для нас вона є до певної міри живою реальністю, бо ідеї її ми носимо в серці, бо її духом і її потребами обічне наше життя.....”

“Справа здобуття Української Держави це справа цілої нації української, а не якоїсь класи її чи партії, от через що порозуміння, согласованість усіх чинників громадських і співпраця їх є умовою, без додержання якої ми ніколи своєї мети державної не досягнемо..... Наша сила в єдності, а поруха успіху наших змагань в державній служиності.....”

“Коли б там, на Україні Великій, відчули розбіжність політичної думки серед нашої еміграції, брак єдиної волі в праці цілого громадянства на чужині, то це болше відчула б наша нація і гостро засудила б нас за нашу гріб'язковість та малий розум в справах великої і державної загальнонаціональної ваги.....”

Петлюра

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В КАНАДІ

THE UKRAINIAN ORTHODOX CHURCH OF CANADA

†
Д-р ВАСИЛІЯ (Федак)
Митрополит
Винищери і всієї Канади

174 Seven Oaks Avenue
Winnipeg, Manitoba
Canada R2V 0K8
Tel. 339-4656

†
WASYLY (Fedak), L.Th., D.D.
Metropolitan
of Winnipeg and all Canada

До Генеральної Управи
Союзу Бувших Українських
Вояків у Канаді.

Високоповажані і дорогі побратими!

З нагоди 50-літнього ювілею створення Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді сердечно вітаю Вас усіх! З приємністю згадую наші спільні переживання - радість, а часами й смуток, коли мав приємність майже три десятиліття бути капеляном рідної мені 7-ої станиці в Гамільтоні. Яскраво лишилися у пам'яті вояцькі свята, ветеранські зустрічі, багатолюдні з'їзди тоді ще живих учасників Визвольних Змагань спільно з молодшими ветеранами.

На чолі з Генеральною Управою ось вже 50 літ українські ветерани в Канаді завзято плачуть святу та велику ідею Визвольної Боротьби за волю і кращу долю України.

Український вояк - це герой духа, безстрашний борець за Українську Правду, готовий власне життя віддати за народ свій і свою Батьківщину. Він завжди керувався аксіомою, яскраво висловленою у пісні:

"Вірність і любов до краю
Я присяг тобі давно.
Все, чим живу, все, що маю,
Все для Тебе, Вітчино!"

А любов українського воїна до свого народу - це любов найвища, про яку Сам Господь Ісус Христос говорить:

"Більше від цієї любови ніхто не має,
як хто душу /життя/ своє покладе за
друзів своїх." /Ів.15:13/

Вірність і любов - це чесноти, які дають ґрунт /підставу/ духовної сили, що нею досягається намічена мета. Усі ці чесноти пильно плакали, залишаючися вірними великій ідеї, наші безстрашні і незабутні воїни, лицарі і герої у боротьбі за Державність, за Волю для свого народу.

Вітаю широко усіх Вас, мої дорогі побратими-ветерани, з нагоди урочистої події - Золотого Ювілею Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді! Благословляю на дальшу успішну працю в боротьбі за Визволення України!

З любов'ю у Христі,
† *Василій*
ВАСИЛІЙ, Митрополит

фотокопія

кф 176

17

ВСТУПНЕ СЛОВО

Упродовж історії людства в загрозливі моменти цілі народи, або їх кращі сини, бралися за зброю в обороні свого існування. Після закінчення воєн ті, яким судилося пережити лихоліття, поверталися додів, щоб разом з громадою, яку вони захищали, продовжувати жити мирно й свобідно в своїй країні.

Не така доля судилася воїнам, про яких написана ця книга. Далеко від рідної України, переможені, але повні надій, в чужій, але привітній Канаді вони мусили знову запускати коріння для дальшого існування.

Силу й дисципліну, здобуті в боях, не личило легковажно відсунути набік. І колишні вояки, озброєні високою національною свідомістю, почуттям обов'язку та ідеалами, за які вони боролися, знову станули на службу своєму народові.

Сторінки цієї книги рясніють видатними доказами добротворчого служіння своїй громаді, батьківщині і своїй прибраній батьківщині — Канаді.

Вартість цієї публікації не лише в тому, що вона відкриває нам історію Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді, але й в тому, що вона кидає світло й на інші аспекти українських змагань за волю.

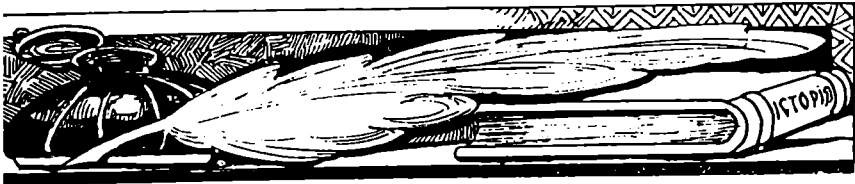
Це, мабуть, вперше в одному збірнику подано короткі інформації про сто генералів різних українських військових формацій. Бракує в ній прізвищ генералів Гетьманської Держави, які не всі були українцями, бракує теж прізвищ кількох генералів-чужинців, котрі служили в УГА. З досить поважного числа генералів-українців в СРСР почесного місця удостоївся в цій книзі єдиний генерал Петро Григоренко, палкий український патріот і безстрашний борець за людські й національні права. Згадані теж, хоч і не всі, генерали українського походження, котрі служать, або служили в збройних силах Канади і США.

Ця книга є належною похвалою для Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді в 50-ліття його існування. Вона залишиться добрим реєстром, який і знімками, і словами утверджує історію й працю цієї комбатантської організації в умовах теперішнього й грядущих поколінь.

Свого часу великий римський поет Горацій сказав:

“Exegi monumentum aere perennius” („Я збудував пам'ятник триваліший від бронзи”). Він, очевидно, говорив про свою ліричну поезію, однак ці слова можна в рівній мірі віднести до праці, яку виконала і виконує ця організація серед української громади, що й видно зі сторінок цієї книги.

Проф. д-р Петро Й. Потічний
МакМастерський університет
Гамільтон, Онтаріо, Канада

FOREWORD

Troughout history, when faced by danger, entire peoples or their chosen sons and daughters have taken up arms in defence of their countries. At hostilities' end they have returned to blend back into communities they had left to defend.

Such was not the fate of the individuals about whom this book was written. Far from their native Ukraine, defeated, yet full of hope in foreign but friendly Dominion of Canada, they had to put down new roots to ensure their existence.

The strengths and the discipline forged in the field could not be causally laid aside in peacetime and former warriors armed with a highly developed national conscience, sense of duty and ideals for which they had fought, again placed themselves at the service of their people.

As the pages of this Jubilee book clearly show, the Ukrainian War Veterans League Inc. enjoys an outstanding record of service to their community, to their people, to Ukraine and to its adopted country Canada.

The value of this publication lies, not only in the fact that it offers a reader the history of this vertetans' organization, but also because it illuminates other aspects of the Ukrainain s trugle for freedom.

Thus, we have here information on one hundred generals of various Ukrainian military formations from World War I. This list however, is not complete. A number of general officers of the Hetman State and of the Ukrainian Galician Army are not included. From a large number of Soviet generals of Ukrainian origin only a dissident Petro Grigorenko, a strong Ukrainian patriot and a fearless fighter for human and national rights, is included here. Mentioned as well, are two Canadian and one U.S. general of Ukrainian origin.

This book is an excellent tribute for the Ukrainian War Veterans League on its Fiftieth Anniversary. Long after the

Golden Jubilee it will stand as a record, in images and words of the fruitful work carried out by this organization over the past five decades.

Horace, the great poet of the Roman Empire, once wrote "Exegi monumentum aere perennius." (I have built a memorial more lasting than bronze). He was speaking of the lasting value of his own poetry. His words are applicable here in equal measure to the work of the veterans among the Ukrainians in Canada and a more enduring monument than that no one could ever have.

**Professor Peter J. Potichnyj, Ph.D.
McMaster University
Hamilton, Ontario, Canada.**

Ген. В. Филонович

ВСТУПНЕ СЛОВО

Вступаємо в ювілейний, 50-ий рік нашого Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді. Незалежно від нашої волі наші думки линуть у те минуле, коли почалася Українська Революція. Прийшла вона „во время люте“, коли Україну, говорячи словами Т.Г. Шевченка, „її окраденою збудили“...

Прошло кількасот років з того часу, як в Україні проревіла остання українська гармата. Основи Російської імперії остаточно згнили й відносини між Україною і Росією різко змінилися. Дуже швидко таяли ілюзії федеративного співжиття між народом-паном й „инородцями“. Загострення відносин між Києвом і Петроградом дійшло до найвищого ступеня в момент переходу державної влади в Росії в руки комуністичної партії. Більшовики поставили перед собою ту саму ціль, яку кількасот років тому ставив перед собою Петро I: всякими, хоч би й найжорстокішими засобами „Малую Русь к рукам прибрать“.

Однак „прибрать к рукам“ було вже не так легко. В Україні почала творитися сила, яка виступила проти зазіхань Москви. Без жодного наказу, стихійно почалося творення збройної сили, яка після свого первісного, хаотичного характеру перетворилася у регулярну українську армію.

Творення української армії було надзвичайно тяжке, бо для того треба було мати висококваліфіковані сили, національно свідомі сили, а нам їх бракувало. Україна дала з себе багато вищих офіцерів, але вони були в складі старої російської армії, вони були національно або цілком несвідомі, або малосвідомі. Офіцерів з освітою на рівні генерального штабу, або взагалі знавців військової справи, які самі, з власної ініціативи влилися в склад

української армії, було так мало, що їх імена мусять бути вписані в українську військову історію золотими літерами.

Історія висунула на чоло молоді української армії СИМОНА ПЕТЛЮРУ. Він був нашим військовим і національно-політичним ідеологом. Змістом цієї ідеології були в значній мірі традиції, які встановила й залишила нам наша стара визвольна боротьба. Ці традиції творилися на тернистому шляху боротьби України за незалежність Батьківщини, вони освячувалися кров'ю кращих синів нації. Сьогоднішні різні міркування „з великого розуму” не можуть їх ані змінити, ані знищити, бо міняти можна лише форму, а не єство, бо це останнє є основою душі війська та його сили.

Військо становить собою величезну силу. Зміна напрямку діяння всякої сили — чим вона більша, тим трудніша до здійснення. Тому той, хто вважає, що армію можна легко змусити служити — жорстоко помиляється. Поміляється тому, що військо є носієм і оборонцем певної ідеї, за яку віддає своє життя.

Основою кожної військової ідеології мусить бути певна традиція, а традиції раптово не творяться. Прикладом цього є спроба українізувати українців в російських військових частинах. Ця спроба зазнала поразки, бо для так українізованого війська бракувало отих традицій, бракувало певного державно-політичного напрямку. Аж тоді, коли на чолі армії став Симон Петлюра, який зформулював ідеологію, почало творитися українське військо з метою боронити суверенність нації. Лише тоді українська армія стала спадкоємцем наших історичних традицій боротьби. Відновилися старі й виковувалися нові національно-державні традиції. Політичний зміст тих традицій такий:

Українське військо є національною армією суверенної української держави, що стоїть на сторожі правди і права держави й нації та створює умови вільного розвитку всіх суспільних верств своєї батьківщини. І тому воно демократичне і жодному абсолютизму чи диктатурі особи, партії чи якоїсь політичної течії служити

не може.

Цією ж традицією керувалося наше славне вояцтво в Другу світову війну, в I Дивізії УНА. Вся наша армія додержувалася цього ідеалу — вона дала для України багато блискучих перемог, хоч і пролляла багато крові своїх героїчних синів. Нація пережила славні, хоч і трагічні Крути, Перший зимовий похід, безліч переможних і кривавих трагічних боїв.

Ми не були самі. Наші брати по крові — Галичина, своїм славним Листопадним зривом, відновили й в себе старі наші військові традиції боротьби за кращу долю своєї Батьківщини. Постала Західньо-Українська Народна Республіка, постала Українська Галицька Армія, початки якої сягали першої української військової формації — Українських Січових Стрільців. І тоді прийшло до соборності України — з'єднання всіх, порозкиданих по чужих займанщинах, українських земель.

Але настали чорні дні, горстка одчайдухів зменшувалася, припинилася фізична боротьба. Під тиском набагато разів переважаючих сил ворога, армія відійшла за межі рідного краю. Відійшла, але не капітулювала, доказом чого був Другий зимовий похід — свідок найбільшого й найславнішого служіння нації, своєму народові. Це найбільший героїзм, незнаний в аналах військової історії будь-якої нації. „Душу й тіло ми положим за свою свободу...” — це були останні слова героїв-мучеників над власною могилою. Безприкладний героїзм славних синів України! Честь їм і слава!

Проходили роки, настала Друга світова війна, а з нею певні надії на визволення України, вирисовувався певний шанс вирвати зі „старшобратських” обіймів рідний край. Пасивно придивлятися подіям, що розгорталися, не можна було, треба було діяти, треба було допомогти рідним братам з-над Дніпра в їх боротьбі з ворогом. Пробудився старий дух боротьби нащадків Запоріжжя — створилася національна армія з її Першою дивізією. Однак безглузда політика Гітлера знівечила нашу боротьбу, настали криваві Броди, а за ними й нова хвиля

української військової еміграції.

Ідея заснування СБУВ у Канаді постала 50 років тому серед колишнього українського вояцтва у Монреалі. Організаційні збори першої станиці відбулися 27-го квітня 1936 року. Обрану тоді управу станиці очолив чотар К. Радкевич. Присутніх на зборах було 32 особи.

Ідеєю учасників зборів було не лише організувати українське вояцтво в Монреалі, а й по цілій Канаді. На тих же зборах, для уведення в життя цього задуму, було обрано Генеральну управу Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді, яку очолив полк. С. Вальдштайн (ранги скрізь подані тогочасні), котрий на цьому посту пробув довгі роки. Начальником Генеральної управи став хор. С. Магальяс (пізніше ігумен от. Святослав); відповідальним за скарб — вістун А. Гукало. Контрольну комісію очолив от. Володимир Слюзар, головний суд очолив дес. П. Візлинський. Капеляном І-ї станиці і zarazом генеральним капеляном став підполковник от. В. Слюзар, котрий на тому посту залишився аж до смерті.

2-го квітня 1937 р. канадська влада затвердила статут СБУВ. Одержаний „чартер” давав можливості широкого розвитку і всебічної діяльності. На перше місце ставилася опіка над українськими ветеранами й їх родинами.

Затверджений статут став також поважним поштовхом до праці для цілого, об'єднаного в СБУВ, вояцького активу. Почалася жвава організаційна праця в багатьох осередках Канади. Наприкінці листопада 1938 року СБУВ мав уже чотири станиці, 18 уповноважених у різних містах Канади й 21 у США.

Поза Монреалем, як друга, постала станиця в Едмонтоні, в склад управи якої увійшли: сотник В. Слюсаренко — голова, десятник О. Косс — секретар, і стрілець В. Гавриленко — скарбник.

Третя станиця організувалася у Ванкувері зі складом управи: козак А. Щербак — голова, стрілець П. Гарасимчук — секретар, стр. І. Колодій — скарбник.

Четверта станиця постала 2-го жовтня 1938 року у Вінніпезі. Склад управи такий: хорунжий Іван Байдак —

голова, стрілець В. Лех — секретар, десятник Д. Чорновус — скарбник.

П'ята станиця постала в Торонто 1-го березня 1939 року, її очолив хорунжий Юрій Гуменюк.

Шоста станиця постала 23 квітня 1939 року у Віндзорі, а її управу очолив підхорунжий Микола Чаборик.

Для ширшої організаційно-пропагандивної кампанії, голова СБУВ полк. С. Вальдштайн звернувся 3-го березня 1937 року до редакції „Українського Голосу” у Вінніпезі з проханням увести у тому часописі сторінку — „Відділ СБУВ”. З подякою треба відзначити, що наше прохання зустрілося з прихильним відгуком з боку редакторів „Українського Голосу” і така сторінка була запроваджена; упродовж десятиліть в ній було подано багато важливого матеріялу про визвольну боротьбу нашої армії. Однак цього було замало й від листопада 1948 року Генеральна управа почала видавати свій обіжник, в якому публікувалися різні інформації про життя СБУВ. Обіжники доходили до рук не лише членів Союзу, але й до рук українських вояків, котрі були поза рамками організованого вояцтва.

Статут СБУВ зобов'язував нести всяку можливу допомогу всім українським воякам, яким така допомога була потрібна, хоч, правду кажучи, наші засоби й можливості були мінімальні, однак цей обов'язок Генеральна управа завжди старалася виконувати при підтримці свого членства та широких кіл громадян. Постійно висилалася допомога Ользі Петлюрі, ген. М. Омеляновичеві-Павленкові, ген. В. Петрову й іншим.

Союз широко розгорнув свою культурно-освітню працю, часто влаштовувалися сходи й окремі вечори та академії, присвячені визначним постатям, чи особливо визначним подіям з нашої старої й нової історії.

Друга світова війна на деякий час перервала організаційну розбудову Союзу, але по приїзді нових воєнних емігрантів він продовжував рости. Сьома станиця постала в Гамільтоні у вересні 1950 року, її очолив хорунжий С. Антонюк.

Восьма станиця організувалася у березні 1952 року в Сан-Катеринс і її очолив підпоручник Ю. Скибинецький.

Дев'ята станиця організувалася у Летбриджі, її очолив сотник І. Новодворський.

Десята станиця постала в серпні 1955 року в Саскатуні зі ст. десятником М. Лубиком на чолі.

У листопаді 1952 року в Торонто відбувся І-ий з'їзд СБУВ. З того часу новим осідком Генеральної управи стає Торонто. Це сталося після 16-літнього так званого монреальського періоду. Нову упрау очолив ген. М. Садовський.

Від того теж часу з'їзди СБУВ відбуваються кожних три роки. Другий з'їзд відбувся в березні 1956 року. Генеральну управу очолив тоді сот. І. Янішевський. Третій з'їзд відбувся в березні 1959 року, Четвертий у травні 1962 року. Після Третього і Четвертого з'їздів Генеральну управу очолював майор І. Липовецький.

У 1953 році СБУВ був прийнятий до складу Комітету Українців Канади.

Упродовж 50-літнього існування, СБУВ виконав велику роботу, беручи активну участь у загальному національно-громадському житті української спільноти в Канаді.

У пам'ять відновлення українських збройних сил, Українська Національна Рада схвалила закон про воєнну відзнаку під назвою „Воєнний хрест”, яким нагороджувалися учасники визвольної боротьби. Це сталося з ініціативи Союзу БУВ у Канаді. Проєкт хреста, грамоти й статуту виготовив підполковник Микола Битинський. На ювілейній зустрічі українського вояцтва у дні 20-го серпня 1961 року в оселі "Київ" біля Торонто, відбулося перше врочисте, прилюдне нагородження Воєнним хрестом перших 32-х побратимів — членів нашого Союзу.

Воєнний хрест утверджувався статутом, як спадщинна реґалія для нащадків учасників визвольної боротьби. Саме тому при нашому Союзі постала нова організація „Спадкоємці Воєнного хреста”, членами якої стають вдови, сини й дочки відійшовших у вічність

лицарів Воєнного хреста.

Починаючи від вересня 1959 року при Генеральній управі Союзу почав виходити „Бюлетень СБУВ”, який пізніше перетворився в журнал „Дороговказ”. Вони ставили перед собою завдання бути інформаційним джерелом про життя членів Союзу й життя інших споріднених вояцьких організацій поза межами Канади.

Виконуючи вимоги статуту СБУВ, що наказує „постійно берегти пам’ять про поляглих і про їх героїські подвиги”, як також дбати, щоб їх вояцькі дії „не були забуті нацією”, обидва наші друковані органи присвячують належну увагу спогадам про українську визвольну боротьбу, пам’яті творців і провідників української збройної сили і тим героям, які жертвою свого життя, своїм тяжким вояцьким трудом укрили невмирущою славою українську зброю, які своєю кров’ю писали прекрасні сторінки історії незабутньої визвольної боротьби за волю.

Тут, на еміграції, по сьогоднішній день ми свято бережемо пам’ять про саму боротьбу і про її героїв. Сказати це про рідний край ми не можемо, бо старе покоління свідків нашої боротьби переважно вимерло. А молодь? Окупант добре подбав, щоб українська молодь нічого не знала — ані про нашу боротьбу, ані про її героїв. Свідчення нових емігрантів з України вказують на те, що в Києві мало хто з української молоді знає, що над Дніпром, коло Аскольдової могили лежать поховані герої Крут, а в „Царському саду” поховані герої січових стрільців — сотники Ф. Черник і М. Загаєвський та їх пробратими, які полягли під Мотовилівкою біля Києва. Їх могили зрівняні з землею, а історичну пам’ять про нашу боротьбу приспав відвічний ворог України — червона Москва.

Це накладає на нас новий обов’язок — зберегти цю історичну пам’ять й принести її в рідний край!

БУДЬМО ЧУЙНІ! БУДЬМО ГОТОВІ!

INTRODUCTION

As we approach the 50th anniversary of the formation of the Ukrainian War Veterans League in Canada our thoughts go back into history to the onset of the Ukrainian Revolution. It came, "during a tragic period" at a time when, in the words of Taras Shevchenko, "Ukraine awoke in flames and robbed..." Several hundred years have passed since the firing of the Kozak's last cannon. The foundation of the Russian Empire finally crumbled and relations between Russia and Ukraine changed drastically. All illusions of a federalist co-existence between the master nation and the "foreigners" were quickly erased. The strained relations between Kiev and Petrograd reached their climax with the passing of national rule to the Communist Party. The Bolsheviks adopted the same goal that Peter I set for himself a couple of centuries before: to use any means, even the most terrible, "to bring Little Russia to her knees". All the same "to bring her to her knees", was not an easy task to accomplish. A force began to rise up in Ukraine which fervently resisted Moscow's tyrannical ambitions. Without formal commands given, armed forces sprang up spontaneously, without formal commands given and after an initial chaotic period, soon transformed themselves into a Ukrainian army of regulars.

The creation of a Ukrainian army was extraordinarily difficult due to the fact that highly skilled personnel with a nationalistic consciousness were lacking. Ukraine produced many highly qualified military commanders but they were in the forces of the old Muscovite army and generally speaking, were not nationalistically motivated. The number of officers educated on a General Staff level or generally officers competent in military matters, who of their own volition entered the ranks of the Ukrainian army, was small so that their names could very well be engraved in gold in the annals of Ukrainian military history.

History chose Symon Petlura to lead the newly created Ukrainian army. He was the national and political ideologue of the military. The content of this ideology consisted in great measure of traditions established during our age old struggle for freedom. These traditions came into being on the thorny path toward Ukrainian sovereignty and were sanctified by the blood of her best sons. Contemporary reflections, "of the wise", can neither alter nor erradicate those traditions because it is only possible to change their forms and not their content. This latter forms the basis of the soul and strength of an army.

An army is a powerful force. The redirection of any powerful force towards a new set of goals is more difficult to achieve the greater it is. Therefore it is not possible to pressure an army to serve one master today and another tomorrow, an army is a vessel and guardian of certain ideals for which it gives its life.

The basis of any military ideology must revolve around certain traditions which are not created instantaneously. An example of this was the attempt to Ukrainianize in the Russian military units. This attempt collapsed simply because the Ukrainian army was lacking in those traditions and in a national political direction. It was only when Symon Petlura became the commander of the army and developed a certain ideology that the Ukrainian army was transformed to serve the ideals of sovereignty and became the heir of our historical traditions of resistance. The ancient traditions of national statehood were rekindled and new ones were formed. The political content of these traditions are such: The Ukrainian army is the national army of a sovereign Ukrainian state. It stands as a defender of the right and laws of the state and nation and guards the free development of all social strata in its native land. For this reason it is democratic and cannot serve any kind of absolutism nor the dictatorship of any personality, party or political ideology.

This tradition was followed by our famous military forces during the Second World War in the First Division of the Ukrainian National Army (UNA). Our army religiously upheld

this ideal, giving Ukraine many great victories in spite of the spilled blood of her heroic soldiers. Our nation suffered through the glorious though tragic Battle of Kruty, the First Winter March and countless successful but bloody battles.

We were not alone. Our countrymen in Western Ukraine, as a result of the famous November Rebellion, renewed the old military traditions for a better future of our nation. This was the rising of the Western Ukrainian Republic, the Ukrainian Army of Halychyna whose beginnings can be traced to the first Ukrainian Military formations; the Sichovi Striltsi, and eventually a United Ukraine — a union of all Ukrainian lands formerly under occupation.

But alas, dark days were upon them. Their ranks thinned and the physical struggle came to an end. Under the pressure of the overwhelming strength of the enemy, the army retreated beyond the borders of their native land. They retreated but did not capitulate as evidenced by the Second Winter March, a witness to the greatest service and dedication to their nation. This unusual display of heroism is unknown in the annals of military history of any other nation. "Our soul and body we will lay down for our freedom..." these were the last words of the martyrs at the foot of their graves. This was an unparalleled act of heroism by the glorious sons of Ukraine. Eternal honour and glory to them.

The years passed, the Second World War began and with it came a certain hope for the freedom of Ukraine, a possibility to wrench our country from the clutches of "the elder brother". To look passively at the unfolding events was not possible. It was necessary to act, to assist our fellow countrymen beyond the Dnieper in their struggle with the enemy. The old warriors spirit of the descendants of the Zaporizha was awakened, the Ukrainian National Army with its First Division was created. However, the absurd politics of Hitler undermined our struggle. Then came the bloody battle at Brody, followed by a massive military emigration.

The old and the new emigration spread across the entire world, with a substantial portion of it settling in Canada.

The idea of organizing the Ukrainian Veterans League

originated some 50 years ago among the Ukrainian veterans in Montreal. The organizational meeting of the first branch was held April 27, 1936. The elected executive was headed by "chotar" K.Radkewich. There were 32 veterans present at this meeting.

The participants of the meeting put forth the idea of organizing Ukrainian veterans not only in Montreal but across Canada. In order to realize this goal a Central Executive of the Ukrainian War Veterans League of Canada was elected and was headed by Colonel (Polkovnyk) S. Waldstein (all ranks presented are contemporary to the event) who held this position for many years. The Commander of the Central Executive was Standard Bearer (Khorunzhy) S. Magalas (later known as Rev.Ihumen Sviatoslav) and treasurer, Messenger (Vistun) A. Huckalo. The head of the Controlling Committee was Very Rev. W. Sluzar and the head of the Justice Committee was Assistant (Desiatnyk) P. Vizlynsky. The Chaplain of the First Branch and Head Chaplain of the entire League was Lieutenant Colonel (Pidpolkovnyk) Very Rev. V. Sluzar, a post which he held until the time of his death.

On April 2, 1937, the Canadian government approved the constitution of the Ukrainian War Veterans League. Becoming a chartered organization allowed an increase in membership and activities. The first and foremost responsibility of this league was the protection of the Ukrainian veterans and their families.

The approved constitution also became an incentive in activating all veterans united in the U.W.V.L. Numerous organizational activities flourished in many Canadian centres. At the end of November, 1938, the U.W.V.L. had four branches and 18 separate representatives in various cities in Canada and the U.S.A.

The Second Branch outside of Montreal was organized in Edmonton, with the following members , Captain (Sotnyk) V. Slusarenko, president; Assistant (Desiatnyk) O. Koss, secretary and Rifleman (Strilets) V. Havrylenko, treasurer.

The Third Branch was organized in Vancouver with the following executive members : Kozak A. Shcherbak,

president; Rifleman (Striletz) P. Herasymchuk, secretary and Rifleman (Striletz) I. Kolodij, treasurer.

The Fourth Branch was organized on October 2, 1938, in Winnipeg with the following executive members : Standard Bearer (Khorunzhyj) I. Bajdak, president; Rifleman (Striletz) V. Lekh, secretary and Assistant (Desiatnyk) D. Chornous, treasurer.

The Fifth Branch was organized in Toronto on March 1, 1939, and was headed by Standard Bearer (Khorunzhyj) Y. Humeniuk.

The Sixth Branch was organized April 23, 1939, in Windsor, and was headed by Assistant Standard Bearer (Pid-Khorunzhyj) M. Chaboryk.

With the ultimate goal of greatly expanding the organizational activities of the U.W.V.L., the National President, Colonel (Polkovnyk) S. Waldstein appealed to the Ukrainian Voice on March 3, 1937, for permission to publish a U.W.V.L., page in their newspaper. It must be noted with gratitude that our request received a generous response from the editors of the Ukrainian Voice. The Ukrainian Veterans Page existed in this publication for ten years, presenting a great deal of important material about the Ukrainian army's war of liberation. All the same, the space needed was insufficient and therefore, beginning in November, 1948, the National Executive began to publish its own newsletter which gave detailed information about the accomplishments of the League. This newsletter reached beyond the actual League membership to many Ukrainian soldiers outside of the organization.

The constitution of the U.W.V.L., obligated the organization to afford all possible assistance to the Ukrainian veterans when so required. If the truth be known, our finances and capabilities were limited. In spite of this, with the support of our membership and the general community, we endeavoured to carry out this obligation to the best of our ability and with some degree of success.

The League greatly expanded its cultural and educational activities. The branches of the League became very involved

in sponsoring lectures, discussion meetings and concerts in memory of events in the history of the Ukrainian army as well as acknowledging the contribution of many military leaders and heroes.

With the advent of the Second World War the expansion of our organization was somewhat curtailed. The organization was once again activated with the coming to Canada of the new wave of immigration among whom were many Ukrainian veterans.

In September, 1950, the Seventh Branch of the U.W.V.L., was created in Hamilton under the leadership of Standard Bearer (Khorunzhyj) S. Antoniuk.

The Eighth Branch was organized in March, 1952, in St. Catharines, headed by Second Lieutenant (Pidporuchnyk) Y. Skybnetzky.

The Ninth Branch was organized in Lethbridge, Alberta, headed by colonel (Sotnyk) I. Novodvorsky.

The Tenth Branch was organized in August, 1955, in Saskatoon and was headed by Assistant (Desiatnyk) M. Lubyk.

The first convention of the U.W.V.L., took place in Toronto in November, 1952. After sixteen years in Montreal the new Central Executive, headed by General M. Sadowsky, moved to Toronto.

From that time conventions were held tri-annually. The second convention was held in March, 1956, at which time the presidency was assumed by Captain (Sotnyk) Yanishewsky of Toronto. The third convention was held in March, 1959 and fourth in May, 1962. After the third and fourth conventions the presidency was assumed by Major I. Lypovetsky.

A milestone was reached in 1953 when the U.W.V.L., was accepted into the ranks of the Canadian Ukrainian Committee.

The U.W.V.L., can boast of significant accomplishments during its fifty years of existence, taking an active part in the national and cultural life of the Ukrainian community in Canada.

In commemoration of the 40th anniversary of the revival of the

Ukrainian military forces, the Ukrainian National Council adopted a policy of recognition for veterans who participated in the liberation movement by awarding them a medal called the "War Cross." This project was initiated by the U.W.V.L. The actual art work on the cross and accompanying certificate was the artistic endeavour of Lieutenant Colonel (Pidpolkovnyk) M. Bytynsky. On August 20, 1961, during an anniversary meeting of the U.W.V.L., held at the Kiev Cultural Centre in Oakville, 32 veterans were duly honoured with the first formal presentation of the War Cross and accompanying certificate.

In accord with the constitution the War Cross has been endorsed as an heirloom for the descendants of participants of the war of liberation. A new organization "Heirs of the War Cross" has been formed within our League, members being: widows, sons and daughters of the knights of the War Cross who have passed on.

In 1959 the Central Executive of the U.W.V.L., started publishing a Bulletin of the U.W.V.L., which later grew into the milestone and whose purpose is to serve as a source of information about the activities of related veterans organizations beyond Canada.

The aims of our constitution obligate us to continually cherish the memory of those who have fallen and the memory of their heroic deeds, as well as to guarantee that their soldiers' sacrifice is never forgotten by the Ukrainian nation. To this end we have dedicated both of our publications, the Bulletin and Dorohovkaz, to printing memoirs about the Ukrainian Liberation Movement as well as articles about leaders and founders of the Ukrainian Armed Forces and to those heroes who sacrificed their lives for the honour of the Ukrainian nation. In their blood, are written the moving pages of history relating the immortal efforts of this most recent struggle of freedom.

Today, as in the past, we who have emigrated to other countries continue to honour deeply the memory of the Liberation Movement as well as the many heroes involved. We cannot help but wonder if this tradition continues in Ukraine

at this time. This is a difficult question to answer, since most of the members of the Liberation Movement have passed on. We further wonder about the youth in Ukraine, knowing very well that the tyrant Russia has obliterated the true history of Ukraine along with all records of our heroes and their constant struggle for the freedom of their homeland. Newly arrived immigrants give evidence that the youth of Ukraine have very little knowledge that the heroes of Kruty are buried on the banks of the Dnieper near Askold's Grave and that the heroes of the Sichovi Striltsi, Captain F. Chervyk and Captain M. Zahayewsky and their colleagues who gave their lives at "Motovylyvka" by the Dnieper, are buried in "Tsarsky Orchard". Their gravesites have been levelled and all traces of them have been erased. This fact further obligates us to retain this historic legacy and when the appropriate time arrives, and it shall, to take with us the truth to our native land. Let us prepare for this day. Let us anticipate it!

Майор Віктор Роєнко
голова Генеральної Управи
СБУВ у Канаді

РОКИ, ЯКИХ НЕ ЗАБУТИ...

До 50-ліття СБУВ у Канаді

Всесвітня історія свідчить, що кожний народ записує свої дії та всілякі прояви національного життя, і з цього складається літопис його розвитку чи занепаду.

П'ятдесят років СБУВ у Канаді! Небуденний ювілей української комбатантської організації, яка на своїх прапорах увічнила такі слова генерал-полковника Омеляновича-Павленка: „КОЗАЧЕ! Поки твій рідний край у неволі, військова присяга з тебе не знімається. ПРАЦЮЙ!”

Перед очима — дорогі і незабутні постаті носіїв великих військових ідей СБУВ, засновників і провідників, більшість з яких уже відійшла у вічність, виконавши священний обов'язок перед багатостраждальною, але ніколи не скореною Батьківщиною. Бож тільки нашій великій ідеї, в українському ветеранському русі поза батьківщиною, приносив себе в жертву кожний з них — чи на полі бою, чи, пізніше, по тюремних льохах, в таборах, на засланні, чи на еміграції у Канаді.

50 літ невпинної праці на ниві національного визволення, піввіку відданої самопосвяти станиць і їхніх членів, праці, що розгорталася у різних кінцях Канади для збереження чести українського воїна і продовження нескінченного змагання за визволення Батьківщини — України! Це були і є святі ідеї кожного члена СБУВ. Кожному з наших ветеранів було ясно: в історії кожної з новітніх націй, які мали чи мають власну державність, є сторінки, присвячені визвольній боротьбі проти будь-якого гнобителя, сторінки героїчного змагання, на яких виховуються і гартуються нові покоління!

Ще поки скінчилася Перша світова війна, і після неї, в

багатьох місцях спалахнула революція, а це дало новий стимул, нову нагоду визвольних змагань поневоленим народам, які закінчилися повним успіхом завдяки внутрішньому розкладові пануючої верстви. Так, на руїнах імперій — Австро-Угорщини, Росії, Прусії постали новітні національні держави: Чехословаччина, Угорщина, Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва, Польща і, на короткий час, Україна, Грузія, Азербайджан та інші. На протязі віків історія не знає жодного прикладу, щоб гнобитель з доброї волі зрікся панування над іншими народами. Лише збройний подвиг нації призводить до створення своєї, незалежної держави. „Лише меч, а не слова, здобуде нації права!” — так влучно і мудро писав поет, і подвиги народів, які вибороли власну державність, на наших очах стверджують цю аксіому. Саме тому військо — озброєна сила нації — скрізь була і є головним чинником створення державности і твердим хребтом її розвитку в майбутньому!

Горе тій нації, провідники якої не усвідомлюють собі значення війська у процесі творення державности і самостійности, або ще гірше: цілком відкидають засоби збройної боротьби. Досить пригадати жажливий приклад, коли будівничі української незалежности 1917-1918 років знехтували в той час важливість творення власного війська, а наслідки цього нам усім відомі...

Немає сумніву, що справа визволення України з московських кривавих пазурів вирішиться лише мілітарним шляхом, і до цього повинні бути готовими всі свідомі українці. Маємо досвід власного творення української самостійної держави. Гіркий досвід невдач, помилок, браку єдності коштував українській нації неймовірних кривавих жертв. На помилках минулого повинні вчитися ті, кому не пощастило досягнути мету — вибороти самостійність України, а також їхні нащадки, майбутні покоління! Досвід цей треба зберегти, і в слушний момент використати його, щоб не кривавилися дарма лави новітніх борців за визволення нашої Батьківщини — України, не повторювалися старі помилки.

Обов'язок кожного бувшого українського вояка:
плекати кращі українські національні військові традиції і
передавати їх наступному поколінню!

«Перед нами гори перешкод, які
заслоняють нам образ світлої майбут-
ности України... Ще одно зусилля, ще
одно напруження, і всі ви побачите те,
що я бачу... І перед вашими очима роз-
горнеться, заляна сонцем свободи, ши-
рочина і велич української суверенної
державности... Вона немінуче прийде!

Симон Петлюра

Ген., проф. Статіс Дірмантас

*Приятель українців — проф. ген.
Статіс Дірмантас виголосив
привітальну промову від литовців
на ювілейному бенкеті з нагоди
50-річчя проголошення державної
незалежності України.*

В ЄДНОСТІ — СИЛА І МОГУТНІСТЬ!

... Ми, вояки, менше маємо нахил філософувати та політикувати — ми і висловлюємося більш відверто. І ми не забуваємо, що маємо спільне бажання пригадати нашим політичним чинникам кілька правд, що їх вирізьбило саме життя.

Головне — в єдності — сила і могутність!

Це, поперше, залежить від нас самих — як ми самі впорядкуємось...

...І ця вимога торкається нас усіх поневолених — українців, білорусів, лотишів, естонців, литовців...

Мудрий є той, хто в кожній ситуації, сягаючи головної мети — СВОБОДИ, — робить та творить те, що головне, чого вимагає час і обставини. Тож не розпорошуйтесь!

Кожний знає сьогodнішню дійсність, цебто обставини, в яких існують наші народи. Тому не забуваймо: легше впасти, ніж піднятися! Іноді самому встати не тільки важко, а й неможливо. Тоді добре було б мати друга, який допоможе.

Литовці, білоруси й українці з давніх-давен мали звичай, при потребі важкої роботи закликати чи запрошувати добрих сусідів допомогти, толокувати. Також, на жаль, деколи забувається і така життєва правда: „Завчасно радіємо смаком ведмежини, коли сам ведмідь ще в лісі”.

А головне — не забувати таку мудрість: „Ворог мого ворога — мій природний приятель і союзник — брат по зброї”. Тому найперше сконсолідуємося в наших громадах, і тоді спільним сусиллям повалимо „ведмедя”.

Виконавши це своє головне завдання, вже легше буде впорядкувати свої внутрішні справи.

Сьогодні, святкуючи ювілей — 50-річчя відродження української держави — Української Народної Республіки, від імени литовських вояків-ветеранів та литовських професорів у діяспорі, вітаю найчисленніший слов'янський народ — українців!

Бажаю якнайшвидше знову, — і на довгі часи,— відбудувати таку ж величну українську державу!

Хай живе приятний литовцям український народ!

Хай якнайшвидше буде знову свобідною українська держава!

Хай відродиться і змогутніє Українська Народна Республіка!

Хай живе Президент Української Народної Республіки і її Уряд!

(з литовської переклав І. Чесно)

...“Україна, як самостійна Держава, стане реальністю як у житті народу нашого, так і перед широким світом”...

С. Петлюра

Рачія Ованесян
вірменський поет

МОЛИСЬ, ЮНАЧЕ

*Коли умре останній інвалід,
Лиш відгук бою в серці прогримить,
Та пара костурів осиротіє
Й військова книжка пожовтіє.*

*Підуть під землю наші ветерани,
На землю плем'я новеє прийде,
І хтось із юних, вдячності не зналий,
Жорстоких наших казок не збагне.*

*Невже те все, що, з ніжністю героїв,
Тут для тебе оберігали ми,
Неначе в горах сполох світанковий
Затьмарить крила рівнодушшя мли?*

*Ні! Ніколи! Є тайні закони
Безсмертності, страждання і кохань.
Не вміщувались в небі нашим стогни,
І трупів було більше, ніж землі.*

*Землею й небом пестливо любий,
На наші шрами і на костури,
На сірії солдатські могили
Ти рівнодушним зором не гляди.*

*Молись, що чудом вижив ти на світі.
Молись, що ти не бачив крові й диму.
Молись, що день в селі рідному стрів.
Молись, що названий ти іменем своїм.*

*Не забувай, що ти ідеш по наших
Слідах і колись кривавих нивах.
Ідеш, сухеє листя горнучи,
Чи чуєш це, прошу тебе!*

*Пил забуття струси без зволікання
З лиця солдатської матері-землі,
І в radoщах хвилину на мовчання
Знайди, і низько голову схили.*

"Не забуваймо про меч, учімося міцніше тримати його в руках"...

Симон Петлюра

ГЕНЕРАЛЬНА УПРАВА СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ У КАНАДІ

Ще довго перед датою заснування Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді була зроблена велика підготовча праця, мотором якої був полковник Сергій Вальдштайн. Саме він встановив зв'язки з побратимами по зброї та з впливовими особами українського суспільства. У цій праці багато допоміг о. Володимир Слюсар — настоятель української православної церкви св. Софії в Монреалі. О. Володимир, маючи широкі зв'язки з українськими поселенцями в цілій Канаді, а в Монреалі зокрема, міг полегшити працю полк. С. Вальдштайна.

Не виконали б ми свого побратимського обов'язку супроти полк. Сергія Вальдштайна, коли б не згадали тут його активної діяльності на ветеранському відтинку в той час. Саме він зрушив з місця працю, що й довело до заснування нашої організації.

16-го березня 1936 року відбулися збори, на яких засновано Союз Бувших Українських Вояків у Канаді. На тих зборах було вибрано п'ятичленну тимчасову дирекцію в особах: полк. Сергій Вальдштайн, хор. Святослав Маґаляс, пор. Володимир Слюсар, чот. Корнило Редкевич і віст. Андрій Гукало. Ця дирекція була уповноважена зробити заходи, щоб отримати для нашої організації „чартер” від провінційного уряду. Вона виконала свій обов'язок і вже 22-го квітня 1937 року був одержаний „чартер” для Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді.

Тимчасова дирекція негайно після цього скликала збори членів-основоположників, щоб поінформувати їх про одержаний „чартер”, цебто про виконання накладеного на тимчасову дирекцію обов'язку.

На бажання тимчасової дирекції перші збори Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді були скликані на день 28-го квітня 1937 року. На них прочитано „чартер”, після чого відбулося записування всіх бажаючих вступити в члени 1-ї станиці СБУВ у Канаді.

На тих зборах була теж обрана Генеральна управа СБУВ у Канаді в такому складі:

Голова Генеральної управи — полк. Сергій Вальдштайн,
Генеральний секретар і начальник Генеральної управи — хор. Святослав Маґаляс,
Генеральний капелян і начальник інспекційного відділу — пор. о. Володимир Слюсар,
Начальник скарбового відділу — віст. Андрій Гукало,
Начальник інформаційного відділу — чотар Корнило Редкевич.

Після вибору Генеральної управи, начальник Генеральної управи хор. Святослав Маґаляс прочитав проєкт статуту-регуляміну Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді. Прочитаний проєкт статуту-регуляміну був прийнятий без змін і поправок.

Одержаний „чартер” і затверджений канадською владою статут-регулямін створили можливість широкого розвитку і всебічної діяльності й стали поважним поштовхом до праці всього, об’єданого в СБУВ, ветеранського активу. На наслідки цієї праці не треба було довго чекати.

Вже під кінець 1938 року Союз Бувших Українських Вояків у Канаді мав чотири станиці: першу в Монреалі, яку очолював чотар К. Редкевич, другу в Едмонтоні — очолював її сотник В. Слоюсаренко, третю у Ванкувері — очолював її стр. А. Щербак, і четверту у Вінніпезі — очолював її хор. Байдак.

У різних містах Канади було назначених 18 уповноважених СБУВ, а у США — 21.

Тягар організаційної праці і матеріяльних витрат лежав тоді на станиці в Монреалі.

Від самого початку й до останнього дня, упродовж п’ятдесятиріччя нашої організації, Генеральна управа мала велике поле до праці, на якому часто були

несприятливі умови, непередбачені перешкоди, які ускладнювали організаційний розвиток станиць. Дуже часто управи станиць скаржилися на обмежене число членів. Однак найголовнішою несприятливою причиною слабкого кількісного розвитку станиць, може не так спочатку організування СБУВ, як пізніше, був старший вік самих членів. Робилися різні заходи, щоб відмолодити організацію новою, свіжою і молодшою силою, однак усі намагання Генеральної управи не давали бажаних наслідків. Не можна заперечити й того, що Генеральна управа не могла всього того зробити, що плянувала, з причини обмежених матеріяльних засобів.

Тепер, по можливості, перечислимо хоч частину тієї великої муравлиної праці, яку зробила Генеральна управа на протязі цих 50-и років в обставинах, в яких вона знаходилася.

Генеральна управа скликала 9 звичайних і один надзвичайний з'їзди Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді. Надзвичайний з'їзд відбувся з причини наближення ювілею 25-ліття і потреби винести постанови про його святкування у 1962 році.

Перед першим з'їздом, який уже плянувався, з причини недуги, голова Генеральної управи полк. Сергій Вальдштайн залишив свій пост на початку 1952 року. Його місце, згідно зі статутом, перебрав начальник Генеральної управи хор. о. Святослав Маґаляс.

З огляду на те, що в той час хор. о. Святослав Маґаляс був покликаний виконувати священнічі обов'язки, з його розпорядження оформлено, до часу скликання першого з'їзду Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді, новий склад управи у такому складі: виконуючий обов'язки голови — пполк. Юрій Ордановський, начальник Генеральної управи — хор. Володимир Демянчук. Інші члени управи лишилися на своїх місцях.

1-ий з'їзд СБУВ відбувся 22-23 листопада 1952 року в Торонто. На з'їзді вирішено перенести осідок Генеральної управи з Монтреалю до Торонто з причини більшого скупчення ветеранів навколо цього міста.

Генеральну управу після з'їзду очолив генерал-хор. Михайло Садовський. Від того з'їзду життя і праця Союзу значно поживалися після довшого застою, спричиненого Другою світовою війною. Почали творитися нові станиці, праця уже існуючих поживалася на всіх відтинках українського життя в містах їхніх осідків.

2-ий з'їзд СБУВ відбувся 24-25 березня 1956 року в Торонто. Генеральну управу очолив сот. Іван Янішевський.

3-ій з'їзд СБУВ відбувся 27-28 березня 1959 року в Торонто.

Присутні — 34 делегати й гості.

Президія: голова — сот. І. Янішевський,
заст. гол. — полк. С. Вальдштайн,
секретар — стр. Ф. Ігнатюк.

Генеральну управу очолив майор Іван Липовецький. З'їзд схвалив розпочати випуск журналу Союзу Бувших Українських Вояків.

Надзвичайний з'їзд СБУВ відбувся 31 грудня 1960 року в приміщенні Української православної катедральної громади св. Володимира в Торонто.

Присутніх — 25 делегатів і гості.

Президія: голова — сот. І. Янішевський,
заст. гол. — полк. С. Вальдштайн,
генер. капеляна заступав
о. Юрій Цукорник,
секретар — стр. Ф. Ігнатюк.

Постанови з'їзду: Підготовлятися до ювілею 25-ліття Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді. Ювілейним роком Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді проголошено час від 1-го квітня 1961-го до 1-го квітня 1962 року.

Заплановано відбутися святкування, починаючи зустріччю українського вояцтва Канади й Сполучених

Штатів Америки з українським громадянством на оселі „Київ” біля Торонто.

4-ий з'їзд СБУВ відбувся 19-20.05. 1962 р. в Торонто.
Присутні — 33 делегати і гості.

Президія: голова — ген. капелян, сот. о.
Володимир Слюсар,
заст. гол. — сот. І. Янішевський,
секретар — стр. І. Данилюк.

Генеральну управу очолив майор І. Липовецький.

Були зроблені підсумки дотеперішньої праці, як виконання постанови надзвичайного з'їзду.

5-ий з'їзд СБУВ відбувся 22-23 травня 1965 року в Торонто.

На з'їзді були репрезентовані всі станиці та організаційні клітини СБУВ.

Президія: почес. гол. — інж. Є. Пастернак,
як представник В.О. УНРади,
гол. — сот. І. Янішевський,
заст. гол. — полк. С. Вальдштайн,
секретарі — пор. М. Гарас і
пор. Д. Станченко.

З'їзд вітав прямування українського вояцтва до об'єднання в світовому масштабі.

Генеральну управу очолив майор І. Липовецький.

Вибраній управі доручено почати приготовлятися до святкувань 100-ліття Канади, 50-ліття відновлення української державности і відродження українських збройних сил та 30-ліття СБУВ у Канаді.

6-ий з'їзд СБУВ відбувся 2-4 вересня 1967 року в Торонто.

Почесна президія: Віце-президент проф. М.
Степаненко,
ген.-хор. В. Филонович,
ген.-хор. О. Кузмінський.

Ділова президія: голова — сот. Микола Деркач,
секретарі — пор. Д. Станченко

хор. М. Кузьменко.

Генеральну управу очолив майор Іван Липовецький.
Головним промовцем на з'їзді був Олекса Яворський.

Витяг з промови:

„Єдино боротьбою, впертою і безкомпромісовою, ми показали світові, що Україна є, що її народ живе і бореться за своє право, за свою свободу і державність.

Признаймося без гордощів і без зайвої скромности, що за час двохлітньої боротьби ми створили українську націю, яка і надалі активно боротиметься за свої права, за право самостійно, від нікого незалежно порядкувати на своїй землі.”

7-ий з'їзд СБУВ відбувся 3 жовтня 1971 року в Торонто.

Відкрив з'їзд генеральний секретар — майор Сачківський (голова Ген. управи пполк. І. Липовецький був поважно хворий). Президію очолив пполк. І. Янішевський. Генеральну управу на наступні роки очолив майор З. Шкуропій.

Головна увага з'їзду була звернена на збільшення рядів членства в організації та на заходи, які слід поробити, щоб збільшити членство наших станиць. З'їзд порушив теж справу нашого друкованого органу Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді, бо здоров'я відданих йому працівників підупадало.

8-ий з'їзд СБУВ відбувся 20-го листопада 1974 року в Торонто.

На 8-ий з'їзд завітав міністер Військового Ресорту В.О. УНРади ген. В. Филонович.

Почесна президія: ген.-хор. В. Филонович,
пполк. І. Липовецький.

Ділова президія: гол. — майор Віктор Роєнко,
заст. гол. — сот. Дмитро Станченко,
секретарі — сот. Микола Деркач,
бунач. Іван Шлапак.

Присутні — 40 делегатів і гості.

З'їзд вислав вітання генеральному капелянові о. пресв. Володимирові Слюсареві з нагоди 50-ліття священнослужіння. Отець протопресвітер був підвищений у чин підполковника.

Генеральну управу очолив сот. Борис Оранський.

9-ий з'їзд СБУВ відбувся 24 травня 1980 року в Торонто.

Почесна президія: ген.-хор. В. Филонович — СУВ у
США,

сот. В. Лазаркевич з Франції — ТБВА-УНР-СФУВ.

Ділова президія: гол. — полк. П. Федоренко,

заст. гол. — майор В. Роєнко,

секретарі — сот. М. Деркач,

бунч. І. Шлапак.

Присутні — 29 делегатів і гості.

Генеральну управу очолив сот. Борис Оранський, його заступником став майор Віктор Роєнко.

З'їзд порушив справу видання пам'яткової книги Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді.

Зі сотником В. Лазаркевичем — головою Світового Об'єднання Українських Комбатантів, обговорено справу того об'єднання.

Резолюції з'їздів.

З'їзд Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді вітає:

— Її величність королеву Єлисавету Другу,

— Уряд Канадської Держави на чолі з високодостойним Прем'єром,

— Державний Центр Української Народної Республіки в екзилі на чолі з високодостойним Президентом,

— Щиро вітає керівника Ресорту Військових Справ Викон. Органу УНРади,

— Високопреосвященніших владик і всечесне духовенство українських церков,

— Світовий Конгрес Вільних Українців,

- Комітет Українців Канади та його складові організації,
- Управи й членство організацій українських вояків.

З'їзд хилить голови перед пам'яттю мільйонів жертв організованого Москвою жажливого голоду в Україні, а братам і сестрам у поневоленій Батьківщині-Україні засилає свій щирий привіт з вірою у їх витривалість і перемогу у визвольній боротьбі.

З'їзд хилить голови перед світлою паматтю Головного Отамана Симона Петлюри і всіх творців Української Армії та всіх борців, що полягли в боях за визволення України або померли на чужині.

З'їзд щиро вітає тих, що перебувають у рядах Союзу Бувших Українських Вояків, а також побратимів на інших континентах вільного світу.

З'їзд вітає провід і членство Канадського Легіону і всіх воїнів за волю і справедливість у цілому світі.

Привітання для з'їздів, які наспіли від таких організацій і осіб:

- Президент УНР в екзилі,
- Високопресвященніші владики українських православних церков Канади й Сполучених Штатів Америки,
- Секретаріат Української Національної Ради, голова В.О. УНРади, керманіч Ресорту Військових Справ,
- Товариство Бувших Українських Вояків у Бельгії,
- Союз Українських Ветеранів у США,
- Товариство б. Вояків Армії УНР у Франції,
- Головна управа Товариства Вояків УПА в Канаді,
- Ген.-полк. А. Вовк, ген. О. Удовиченко, ген. О. Загородський, ген. М. Капустянський, ген. П. Шандрук, ген. І. Омелянович-Павленко, ген. О. Вишнівський, ген. М. Крат, полк. Ст. Лазуренко, сот. Ав. Гончаренко і багато інших старшин,
- Крайова Пластова Старшина Українського Пласту в Канаді,
- Українська громада в Туреччині й інші українські об'єднання і товариства.

Друковане слово має велику силу і про це знали провідники нашої організації. Першу велику послугу для СБУВ зробила Видавнича спілка „Тризуб”, яка дала сторінку в „Українському Голосі” на самих початках ветеранського руху.

Генеральна управа Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді видала перший обіжник з вичерпними інформаціями про організаційну працю й з різними інформаціями з комбатантського життя.

Під кінець 1953 року Генеральна управа і 5-та станиця почали видавати на циклостилї періодичний „Бюлетень СБУВ”. 1964 року, за постановою з 1962 року, на пропозицію делегатів з Гамільтону „Бюлетень СБУВ” був перетворений на „Дороговказ”.

Понад 12 років видавання друкованого органу СБУВ „Дороговказ”, Генеральна управа вклала багато часу і труду багатьох побратимів, але щоб згадати їх імена — нема документальних підтверджень. І лише тому не згадуємо їх. У загальному можна сказати, що в той час Генеральну управу довгі роки очолював полк. Іван Липовецький. Праця на цій ниві — неоцінима, а жертвенність багатьох — незлічима.

Для оцінки нашого органу „Дороговказ” наводимо привітання з нагоди 10-ліття:

„Ваш журнал, що плекає і переказує наступним поколінням славні традиції української визвольної боротьби, гуртує довкола себе лицарів нашого війська часів Української Народної Республіки та наступних періодів збройної боротьби за Україну, а також ширить віру в остаточну перемогу українських національно-державних ідеалів. Це дуже цінне, корисне і заслужене видання. Щастя Вам, Боже, у Вашій праці!

Президент Української Народної Республіки в екзилі
Микола Лівіцький”

„Виконавчий Орган УНРади та Ресорт Військових Справ висловлюють Редакції, читачам та численним

жертводавцям журналу „Дороговказ” з нагоди Вашої спільної праці впродовж десяти років своє щире вітання.

Ваша діяльність у вояцьких організаціях та служба журналу „Дороговказ”, як органу Вашої організації, викликає почуття вдячності за жертвенну працю, яку Ви виконуєте, плекаючи традиції Армії Української Народної Республіки та виховуючи молоде покоління своїми літературно-науковими та історичними матеріалами, що їх друкуєте на сторінках свого заслуженого органу.

Десять років видавати журнал в умовах еміграції — це не абиякі зусилля Редакції і співробітників у підготовці матеріалу і стараннях здобути матеріальні засоби на часопис. Це все можна було досягнути тільки глибокопатріотичним виконанням громадських і вояцьких обов'язків перед Батьківщиною.

Хай „Дороговказ” веде до остаточної перемоги!

С. Довгаль

Голова В.О. УНРади і Керівник Ресорту Військових справ.”

” З нагоди 10-річчя журналу „Дороговказ”, що присвячений плеканню української визвольної ідеї та збереженню на його сторінках традицій нашої визвольної боротьби, яку ми почали під проводом УНР,— прошу прийняти від мене найкращі побажання дальшого розквіту Вашої неструженої діяльності.

„Дороговказ” під Вашим керівництвом заслужив на велике признание з боку усього нашого патріотичного вояцтва не тільки за збереження ідеї і прапора визвольної боротьби, але також за доцільне служіння інформаціями про сучасний стан наших сподівань та про життя вояцтва у діаспорі.

Щасти Вам, Боже, у Вашій праці на цьому полі!

Ген.-полк. Павло Шандрук”

Були пороблені заходи, щоб ще перед 30-літтям існування СБУВ була видана ювілейна книга СБУВ. З

такою метою організовано комітет для видання цієї книги. Очолив його комендант 1-ї станиці полк. С. Вальдштайн. До адміністративного сектора комітету ввійшли: пполк. П. Федоренко — заст. голови, майор Б. Мошинський, майор І. Янішевський, пор. І. Кіріченко, пор. М. Деркач та майор М. Годованяк.

У 1953 році, з ініціативи 5-ї станиці, запропоновано видати пам'яткову відзнаку Армії УНР. Ця ініціатива, перенесена на форум Генеральної управи Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді, а потім і до Ресорту Військових Справ УНРади, п'ять років пізніше, в 1958 році, стала дійсністю у формі спадкоємного Воєнного хреста.

У склад комісії для вироблення Воєнного хреста входили: ген. Михайло Садовський, пполк. Тиміш Омельченко, пполк. Микола Битинський, сот. Іван Огінський.

В пам'ять сорокових роковин [1917-1957] відродження Українських Збройних Сил, законом, схваленим Президією Української Національної Ради дня 8 березня 1958 року, встановлено пам'ятковий знак на орденській стрічці під назвою:

«ВОЄННИЙ ХРЕСТ».

„Приступаючи до виконання закону про Воєнний хрест, пригадую усім учасникам збройного чину, що мета, за яку хоробро і мужньо Ви змагалися на побойовищах слави, ще не осягнена. Бій триває!

Міністер Військових Справ
Андрій Вовк — генерал-хорунжий”

До Крайової ради Воєнного хреста при Генеральній управі СБУВ у Канаді входили: пполк. М. Битинський — голова, сот. П. Федоренко — секретар, хор. С. Кравченко — член ради.

Перше нагородження Воєнним хрестом відбулося на урочистій зустрічі бувшого українського вояцтва Канади й США, яку організувала Генеральна управа СБУВ 20-го серпня 1961 року. Нагороджував ген.-полк. О. Загородський.

Друге нагородження відбулося 3-го грудня 1961 року в сорокові роковини Базару.

**Державний Центр УНР відзначив блаженнішого владика Іларіона
Воєнним хрестом, який Його блаженству вручила делегація СБУВ у
дні 21-го листопада 1976 р.**

**На фото: п. Похильчук, о. прот. Ф. Керницький, Його блаженство
митрополит Іларіон, інж. О. Гудзак, преосв. владика Борис, о. Є.
Трухин, сот. Д. Сачківський, інж. Б. Боровський.**

**Частина членів 7-ї станиці СБУВ, що на вояцькому святі у Торонто
були нагороджені Воєнним хрестом.**

**На фото: сидять — Д. Бричка, Ю. Швед, О. Антонюк, о. прот. В.
Федак — капелян станиці, М. Золотників, А. Яковенко, і Г. Гурій;
стоять — В. Петлюра, М. Музичук, І. Данилюк, П. Логин, А. Дибко —
комендант станиці, В. Роєнкс, І. Завгородній, Ф. Ігнатюк, І.
Надоличний і М. Деркач — заст. гол. Ген. управи.**

**Нагородження Воєнним хрестом побратимів СБУВ у Канаді.
Нагороджують ген.-полк. Олександр Загородський і полк. В.
Кедровський.**

**Полк. В. Кедровський нагороджує
Воєнним хрестом пор. М. Годованяка.
Сот. Д. Сачківський [зправа] асистує
від Ген. управи СБУВ.**

Під проводом Генеральної управи СБУВ у Канаді на 6-му з'їзді у 1967 р. було оформлено об'єднання вояків визвольних змагань під назвою — Федерація українських комбатантських організацій у вільному світі.

До федерації увійшли:

1. Товариство Бувших Вояків Армії УНР у Франції,
2. Союз Українських Комбатантів в Австралії,
3. Союз Бувших Українських Вояків у Канаді,
4. Союз Бувших Вояків Українців у Великобританії,
5. Союз Українських Ветеранів у Сполучених Штатах

Америци.

Генеральну управу цієї організації очолювали голови складових організацій — що три роки чергуючись.

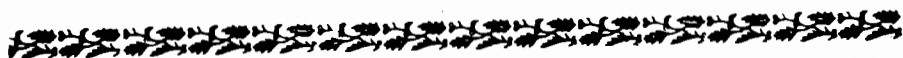
З ініціативи Генеральної управи, на 6-му з'їзді покладено основи під заснування „Братства спадкоємців Воєнного хреста”, яке зустрілося з великим зацікавленням і прихильною поставою до нього з боку самих спадкоємців і серед вояцьких кіл. На списку перших членів-засновників Братства записані такі імена: Юрій Степаненко, Володимир Петлюра, проф. Василь Янішевський, інж. Павло Лимаренко, інж. Святослав Петрів, інж. Микола Гавриш, д-р Зоя Плітас, Микола Липовецький, Остап Казанівський, Павло Волосевич, Василь Мігович, Олександр Білозерський, Лариса Кузьменко, Ольга Антонюк.

„Що б ви не ухвалили, що б не впровадили у життя, завжди пам'ятайте, що Ви є воїни незаплямованої Армії УНР, очолюваної Головним Отаманом Військ і Фльоти Симоном Петлюрою.

Ми, Ваші нащадки, Ваші сини, Ваші дочки, дивлячись на Ваше повне труду і посвяти життя, хочемо зачерпнути для себе не зневіру, а силу і прямолінійність для завершення Вами початого діла — здобуття волі і незалежності для всього українського народу.

Відновлення Української Народної Республіки — це дороговказ у майбутнє!”

Інж. Павло Лимаренко
Засновник Братства спадкоємців

**Група спадкоємців Воєнного хреста.
На фото: Павло Волопович, Лариса Кузьменко, д-р Зоя Плітас,
Ольга Антонюк, Володимир Петлюра, Василь Мігович,
інж. Микола Гавриш.**

За цих 30 років, що ділять нас від знаменного 10-го березня 1958 року, коли на грудях багатьох сотень колишніх учасників української збройної визвольної боротьби своїми золотим сійвом заблистів Воєнний хрест — сталося багато.

Хай же пам'ятковий Воєнний хрест буде для всіх Вас не лише символом довершених Вами героїських подвигів, жертвенної самопосягати за світлу ідею державності України, але й пригадкою Ваших обов'язків супроти поневоленої Батьківщини.

Сот. А. Гончаренко нагороджує Воєнним хрестом члена 5-ї станиці СБУВ чотаря М. Гараса і спадкоємців цього хреста по померлих батьках — Галину Змієнко-Сенишин, Інж. Святослава Петріва і Володимира Петлюру.

Володимир Літепло

Володимир Літепло є, мабуть, одним із перших, хто в спадку одержав право на Воєнний хрест після смерти його батька — довголітнього члена 1-ї станиці СБУВ у Монреалі.

1953 року Союз Бувших Українських Вояків став членом Комітету Українців Канади і вже на його 4-му конгресі у Вінніпезі 5 делегатів СБУВ брали в ньому участь.

Генеральна управа влаштувала зустріч митрополита Іларіона (Огієнка) з побратимами 5-ї і 7-ї станиць й інших ветеранських організацій.

Генеральна управа першим почесним членством нагородила високоповажану Ольгу Петлюру і ген.-полковника Т. Омеляновича-Павленка.

Надзвичайно трудно перелічити всю працю, яку робила Генеральна управа. Праця ніколи не кінчалася. Саме відвідування станиць в організаційних справах, а також під час їхніх місцевих імпрез, забиравало багато часу, а також матеріальних витрат самих членів управи в різних періодах часу.

Нижче наводимо тільки незначну частину оцінки праці Генеральної управи і всього Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді, яку дали відповідальні особи упродовж 50-ти років.

„Своїм вкладом праці і своєю енергією ви зуміли на протязі двадцяти п'яти років не випускати керми організації з Ваших рук, Ви зуміли втримати організацію на високому моральному рівні, як і належиться воякам. Ви зуміли зберегти в своїх рядах найбільшу святість вояка — ІДЕЮ НАШОЇ ДЕРЖАВНОСТІ!

Ви зуміли втримати духовний зв'язок з нашими побратимами у цілому світі, і в цьому Ваша найбільша заслуга...”

(З промови ген.-хор. П. Самутина на ювілеї 25-ліття СБУВ на оселі „Київ”).

„Союз Бувших Українських Вояків у Канаді, тридцятиріччя існування і дуже цінної національно-громадської діяльності якого тепер відзначаємо, зродився з великої братньої любови до побратима по зброї та з глибокої пошани до вояцьких, героїчних подвигів і славної пам'яті новітніх лицарів-воїнів і

керманичів збройних сил Української Народної Республіки.

І тим жагучішою та непереможнішою хай буде Ваша віра у швидке відновлення Української Народної Республіки, та віра, по якій буде заплачено, якщо не Вам, то Вашим дітям. І тим самовідреченням хай буде Ваш щоденний вклад до справи, яка була і залишається змістом Вашого існування — здійснення національно-державних ідеалів українського народу.

Називаю лицарями Вас і тих, хто найвищою жертвою свого життя поклали підвалини нашої національної гордості, і які своєю кров'ю виписали найяскравіші сторінки новітньої історії України."

(З промови віце-президента УНР в екзилі проф. М. Степаненка).

„Може прийшла остання година, щоб ми самі за себе думали, самі надіялися на себе і не просили в чужинців ні прощення, ні волі, ні щастя, ні порад, ні спасіння?! Нам, українцям, має вистачати власного розуму, і тому нам треба бути самим собою.

В обличчі всіх небезпек і загроз, що нависли над нашим народом в Україні й над нашою діаспорою, яка мусить зводити нерівний бій за збереження свого „я” — наші збірні сили жахливо невистарчальні.

Що ж тоді говорити, коли ці невистарчальні сили ми далі поділимо?

Коли окремі наші поселення, в тому й окремі організації, будуть вести сепаратну, нескоординовану політику, то що з того вийде? Коли ми діятимемо не в формі затисненого п'ястука, а в формі розчепіrenих пальців?"

М. Сосновський
екзекутивний директор Секретаріату СКВУ

Немає на світі більш благороднішого почування, як почуття любови до вітчизни рідних предків, а також повага до своїх попередників, щоб продовжувати те, що вони почали для добра нашого поневоленого народу.

Якщо ми, колишні вояки, при допомозі українського суспільства не запишемо на сторінках цієї книги хоч частини початої нашими попередниками праці, то на нас ляже відповідальність перед нашим сумлінням, перед Батьківщиною, що ми не шануємо того початого, що нам передано продовжувати і передати наступному поколінню.

ДО ГЕНЕРАЛЬНОЇ УПРАВИ СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ У КАНАДІ

21-го січня 1987 року

ХВАЛЬНА УПРАВО!

Сердечно вітаю Вас і всіх членів Союзу з визначною датою — п'ятдесятиліттям від часу заснування СБУВ! Українські ветерани завжди гідно відзначалися своєю організаційною працею, свято плекаючи і зберігаючи славні традиції завжди готові життя своє віддати для волі і добра українського народу, самостійної, соборної і незалежної України!

На протязі п'ятдесятиліття своїми імпрезами та молитвами ви належно відзначали історичні події і пам'ять усіх тих, кого Господь покликав у Свої оселі небесні! Нехай вони вічно зберігаються у нашій пам'яті!

Союз Бувших Українських Вояків у Канаді назавжди залишиться прикладом любови й відданости своєму народові і Батьківщині-Україні!

О. протопресвітер Дмитро Фотій

генеральний капелян Союзу БУВ у Канаді

ДОРОГОВКАЗ

ОРГАН ВОЯЦЬКОЇ ДУМКИ І ЧИНУ

Назва органу Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді — багатомовна. З неї видно, що СБУВ, дивлячись у минуле, думав про майбутнє.

ГЕНЕРАЛЬНІ КАПЕЛЯНИ СБУВ У КАНАДІ

**Генеральний капелян СБУВ у Канаді
о. протопресвітер Володимир Слюсар.**

**Генер. капелян СБУВ у Канаді
о. протопресвітер Дмитро Фогій.**

**ГОЛОВИ ГЕНЕРАЛЬНОЇ УПРАВИ
СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ
на протязі 50-ти років**

Полк. Сергій Вальдштайн від 1936 до 1952 р.

1920 року полк. С. Вальдштайн повертається з Галичини на Київщину, де організує кінний загін ім. кошового отамана І. Сірка, провадить низку боїв з червоними і білими московськими з'єднаннями, а пізніше вливається у лави Залізної стрілецької дивізії.

Полковник Сергій Вальдштайн був одним із засновників Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді, впродовж перших 15-ти років існування Союзу був його комендантом. Він гуртував в рядах Союзу вояцькі сили, розкидані по розлогих теренах Канади, щоб пов'язати їх з вояками в інших країнах, передовсім в Європі, надхнути

життя Союзу ідейним вояцьким змістом, в якому завжд домінували інтереси української висзвольної боротьби

Полк. С. Вальдштайн довгий час був тако: комендантом 1-ї станиці в Монреалі.

**Генерал-хорунжий
М.Садовський
вибраний на 1-му з'їзді
Союзу Бувш. Укр. Вояків.**

Полк. Іван Янішевський

Полк. Іван Липовецький

Полк. Захар Шкурпій

Сот. Борис Оранський

Майор Віктор Роєнко

НАЗНАЧЕНІ ГОЛОВИ ГЕНЕРАЛЬНОЇ УПРАВИ

З причини недуги, голова Генеральної управи полк. Сергій Вальдштайн на початку 1952 року залишив свій пост. Його місце, згідно зі статутом і регуляміном, перебрав начальник Генеральної управи хор. о. С. Маґаляс.

**Хор. Степан Маґаляс
[о. ігумен Святослав Маґаляс]**

З огляду на те, що в той час хор. о. Святослав Маґаляс був покликаний до священничих обов'язків, з його розпорядження оформлено, до часу скликання першого з'їзду СБУВ, діючу управу, призначаючи пполк. Юрія Орданівського на виконуючого обов'язки голови, а на виконуючого обов'язки начальника Генеральної управи хор. Володимира Демянчука.

Пполк. Юрій Орданівський

Генеральна управа СБУВ разом з членами 1-ї станиці в Монреалі. Фото зроблене з нагоди 15-ліття церкви св. Софії у Монреалі 1941 р. На знімку: 1-ий ряд — віст. Д. Брацюк, хор. В. Демянчук, добр. Л. Слюсар, полк. С. Вальдштайн, ген. капелян о. прот. В. Слюсар, хор. С. Маґаляс, віст. А. Гукало; 2-ий ряд — дес. С. Підвисоцький, стр. І. Залуський, дес. М. Окопний, дес. М. Булавка, стр. С. Лучанко, стр. І. Білоніжка; 3-ій ряд — стр. Цебрій, стр. П. Головач, стр. М. Винничок, стр. Ф. Татарчук, стр. С. Попіль, стр. Викарчук, віст. Михайлюк.

**Союз Бувши Українських Вояків у Канаді нагороджує
організаційною нагородою в 1947 році
владика Мстислава Скрипника.**

**Зліва направо — пор. о. В. Слюсар, Яким Редчук, полк. С. Вальдштайн,
владика Мстислав, Мар'ян Винничок, хор. В. Демянчук, Теодор
Татарчук, О. Клим, Дмитро Салабай, Іван Білоніжка, Микола Карпів.**

**Фрагмент з відзначення 40-их роковин Зимового походу в Торонто.
Сурмач — пластун Р. Максимів — грає салют. Заля стоячи вшановує
пам'ять полеглих у Зимовому поході. По обох боках пам'ятника
учасникам Зимового походу прапороносці — С. Кравченко з
прапором 5-ї станиці, і Д. Рахлицький з прапором Буковинського
куреня. За сурмачем — ген. М. Садовський, котрий перед хвилиною
урочисто відслонив цей пам'ятник. З правого боку — майор М.
Битинський, за проєктом якого збудовано пам'ятник, і голова
Генеральної управи СБУВ у Канаді сот. І. Липовецький.**

На першому пляні [зліва направо]: ред. П. Гавриш, сот. В. Мошинський, ген. О. Кузьмінський, Л. Липовецька, В. Завадська, ген. М. Садовський, полк. В. Кедровський, сот. І. Янішевський, пор. Н. Палій, сот. А. Шумовський, полк. С. Вальдштайн, майор І. Липовецький, віст. М. Карпів.

**Чайне прийняття для госей і учасників 3-го з'їзду.
Промовляє заст. голови Генеральної управи пор. Микола Деркач.**

**Знімок із 6-го з'їзду Союзу Бувших Українських Вояків 1967 р.
[делегати й гості]**

**Генеральна управа, вибрана на 8-му з'їзді 1980 року.
Сидять: заст. голови майор В. Роєнко, голова сот. Б. Оранський,
генер. капелян о. протопресвітер Дмитро Фотій, почесний гість ген.
хор. В. Филонович, скарбник пор. І. Радкевич.
Стоять: бунч. І. Шлапак, сот. М. Деркач — секретарі.**

Почесна і ділова президія 8-го з'їзду СБУВ у Канаді.

Група учасників Зимового походу, які проживали в Торонто: 1-ий ряд — інж. О. Рябокiнь, В. Винник, д-р О. Яворський, Ф. Колесник; 2-ий ряд: — С. Кравченко і С. Радченко. Сидить М. Волосевич.

СТВОРЕНО ФЕДЕРАЦІЮ УКРАЇНСЬКИХ КОМБАТАНТІВ

1967 року, на 6-му з'їзді Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді, який відбувся у Торонто, були присутні представники інших українських ветеранських організацій. На тому ж з'їзді було оформлено об'єднання вояків визвольних змагань під назвою ФЕДЕРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ КОМБАТАНТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ.

У склад федерації увійшли:

1. Союз Бувших Українських Вояків у Канаді,
2. **ТОВАРИСТВО БУВШИХ ВОЯКІВ АРМІЇ УНР У
ФРАНЦІЇ**

Члени управи Товариства бувших вояків Армії Української Народної Республіки у Франції — 1984 року. Зліва направо — д-р К. Митрович — заступник секретаря, сот. П. Йосипишин — член управи, д-р Я. Мусянович — заступник голови, сот. В. Лазаркевич — секретар, сот. А. Половик — скарбник. Неприсутні — голова Товариства пор. В. Калініченко та члени управи сот. І. Охмак і сот. А. Джала.

Покладення вінка на могилу Головного Отамана Симона Васильовича Петлюри. Ліва сторона: преосвященний Орест, єпископ УПАЦ в Західній Європі. Позаду хор. М. Дідюк, сот. М. Деркач — делегат Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді на з'їзд ТБВ—УНР у Франції. Зправа видно лице голови Товариства пор. В. Калініченка.

3. СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ КОМБАТАНТІВ АВСТРАЛІЇ

Ініціаторами організації комбатантів в Австралії були старшини армії УНР, а саме — майор С. Яськевич, полк. Я. Закревський, пор. І. Грушецький.

1950 року було оформлено організацію — Союз українських комбатантів в місті Сідней, а раніше, у березні того року, в Мельборн, Вікторія, а ще пізніше в інших містах.

1954 року відбувся перший делегатський з'їзд союзів у м. Мельборн, на якому був затверджений статут організації та вибрано Крайову управу Союзу українських комбатантів в Австралії. Головою Крайової управи вибрано майора М. Олійника.

1963 року відбувся 2-ий делегатський з'їзд і Крайову управу перенесено до м. Сідней. Крайову управу Союзу українських комбатантів очолив майор С. Яськевич, секретарем вибрано пор. Г. Базалицького, членами управи сот. І. Любчика, сот. В. Демяненка, сот. Д. Денисенка.

1984 року Крайова управа складалась з таких осіб: голова — ген.-хор. Сава Яськевич, секретар — бул. Степан Базалицький, скарбник — пор. Сергій Цимбалюк.

Голова Крайової управи СУКА

ген.-хор. С. Яськевич

**Секретар
бул. С. Базалицький**

**Скарбник
пор. С. Цимбалюк**

майор В. Дем'яненко

4. СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ ВЕТЕРАНІВ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Перший делегатський з'їзд Союзу українських ветеранів у Великобританії відбувся 5-6 грудня 1964 р. у Лондоні. Головою СУВ у Великобританії обрано полк. Павла Базилевського, учасника визвольної боротьби, секретарем сот. Петра Франчука.

**Павло Базилевський
полковник Армії УНР**

5. СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ ВЕТЕРАНІВ У СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ

Після десятилітнього існування Союзу українських ветеранів у США, 27-го липня 1962 року, одержавши „чартер”, він став офіційно визнаною організацією на

терені США.

Перший делегатський з'їзд Союзу українських ветеранів у США відбувся 28-29 березня 1964 року в Чикаго.

До Головної управи були вибрані: голова — полк. В. Филонович, заст. голови — майор В. Рудецький, секретар — сот. В. Романовський, скарбник — сот. О. Удовиченко, прес. референт — мічман Я. Христич.

Другий делегатський з'їзд відбувся 10-11 червня 1967 р. в Міннеаполісі. Головна управа була вибрана у такому складі: голова — ген.-хор. В. Филонович, заст. голови — пполк. В. Рудецький, секретар — пор. М. Лозовий, скарбник — побр. А. Дорош.

На фото: Український куток в Державному військовому музеї в Брюсселі, Бельгія. Експонатів мало, однак вони пригадують усім, що Армія УНР була. Експонати доступні для всіх, хто відвідує музей.

«Роблю вам закид: що зробили ви, щоб дати історикам Європи знати про вашу участь в подіях, які принаймні на 20 років припинили наступ Сходу на Захід?»

Генерал М. Вейган, 26.05.1964.

**ПЕЧАТКА
ГЕНЕРАЛЬНОЇ УПРАВИ
СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ
У КАНАДІ**

**НАГРУДНА ВІДЗНАКА
СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ
У КАНАДІ**

О. Ігумен Святослав

ЗДАЄТЬСЯ, ЩО ЦЕ БУЛО ЛИШЕ ВЧОРА...

(Скорочена промова на ювілейній зустрічі 20.08.1961 р.)

Сьогодні випала мені велика честь промовляти до Вас з нагоди відзначення 25-х рокових існування нашої станової організації — Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді. Промовляю від імени тих піонерів, які поклали підвалини під будову цієї організації і через далеку віддаль не могли прибути на це свято, як також і від тих, які вже відійшли від нас у вічність. Покладена ними праця не була легкою. Вона вимагала не лише часу і сили, але і грошей, а особливо самовідданості і дисципліни. Все це, в міру своїх сил і спроможностей, вони віддали Організації, і тим самим поставили її на твердий ґрунт, на якому вона існує повних 25 років. За цей час було багато зроблено в напрямку реалізації цілей і завдань Організації, як цього торкнувся у своїй промові шановний репрезентант Генеральної управи.

Зі скромних початків діяльності Організації слід відмітити подію, що сталася в 1936 році в Монреалі, коли туди приїхав св. пам. генерал В. Сікевич з метою дати відчит для бувшого вояцтва. Темні сили комуністичного інтернаціоналу хотіли не допустити до цього, але українське вояцтво, що перебувало тоді в Монреалі, гідно зареагувало на цей замір і організовано ударемнило всякі спроби зірвати відчит свого репрезентанта. Відчит відбувся, а сама подія, що вимагала спільної реакції і діяльності, була яскравим доказом потреби сталого об'єднання українського вояцтва. До цього відразу взялися наші піонери-вояки, створивши свою станову організацію та поширивши її по цілій Канаді, а навіть і в Сполучених Штатах Америки.

Допоміжну руку організованому вояцтву подав тоді

редактор „Українського Голосу” бл. пам. Мирослав Стецишин, який віддав до розпорядження організації цілу другу сторінку часопису, як секцію Союзу Бувших Українських Вояків.

В ній безперервно поміщувалися матеріяли з життя і діяльності Організації, статті св. пам. генералів — В. Сікевича, В. Петріва, М. Омеляновича-Павленка і багатьох інших військових публіцистів, спогади з минулих збройних визвольних змагань, авторами яких були члени організації. В тому розділі поміщувалися також статті полемічного характеру, які захищали честь українського вояцтва і його Організацію. Це тривало від 1936 року до вибуху Другої світової війни. Коли б було для нас можливим зібрати всі ті матеріяли в одну цілість, то вони дали б нам досить об'ємистий том лектури.

З вибухом Другої світової війни припинився розмах організаційної праці. Треба було працювати на оборону держави. Багато бувшого вояцтва стало в ряди Канадської Армії, багато виїхало до інших місцевостей. Але до тих, хто залишився в рядах Організації, охоче приєднувалися молоді вояки Канадської Армії і вповнювали прогалини в праці. Такими працівниками в першій станиці в Монтреалі був сотник Б. Панчук, його колеги С. Калин, Ю. Войцехівський та інші. Опісля, за морем, вони заснували на взірець СБУВ свою організацію — СУКВ, що довгий час носив характер „молодої війни” СБУВ. Після закінчення війни вони приєдналися до своєї природної організації — Канадського Легіону. Таким чином, як „стара війна” від імени СБУВ, так і „молода війна” від імени СУКВ мали спільні інтереси і працю майже в усіх ділянках життя. Зокрема на увагу заслуговує праця СБУВ в часі відвідин Канади королем Юрієм П'ятим, який висловив листовну подяку станицям Монтреалю, Торонто й Вінніпегу за активну участь в охороні...

Споглядаючи у минуле, не можна не згадати того моменту, коли, із закінченням Другої світової війни, був скликаний 1-ий з'їзд Союзу Бувших Українських Вояків, що відбувся у Торонто в листопаді 1952 року. З'їзд

пройшов з великим успіхом, на ньому керму Організації було передано новій Генеральній управі з генералом М. Садовським на чолі. Це був початок дальшого і нового розростання Організації. Особовий стан Союзу збільшується новими вояками, що прибувають з Європи, зроджуються нові ідеї, накреслюються нові пляни, за роботу беруться нові люди, постають нові станиці і кожна з них в загальній структурі української спільноти у Канаді провадить національну роботу, якої вимагають обставини і яку диктує статут Союзу...

Час швидко минає! Організованими лавами під прапорами СБУВ пройшли ми вже чвертьстоліття. Здається, що це було лише вчора, а насправді минуло вже повних 25 років... Ювілейна вояцька зустріч! Мене, що поклав багато мозольної праці для розвитку дорогої мені Організації, це дуже зворушує. Я тішуся її ростом, збільшенням її членства, тішуся тим, що бачу на цьому святі тих, хто кермував визвольною збройною боротьбою — наших славних генералів, з котрих високодостойного генерала О. Загородського ми не називали в армії інакше, як „наш Лев”. Сьогодні він між нами. Бачимо воєнного публіциста, котрий в журналі „За державність” висвітлив цілу кампанію Армії УНР. Ним є високодостойний генерал М. Садовський. Бачимо високодостойних генералів — О. Кузьмінського, П. Самутина, В. Герасименка. Бачимо старшин усіх рангів. Бачимо підстаршин і козаків усіх родів зброї нашої славетної Української Армії. Бачимо перед собою стяги, які надавали нам сили і відваги. І все це упевняє мене в тому, що наша станова організація — СБУВ в об'єднанні українського вояцтва стала на правильний шлях...

Микола Степаненко

ЩЕ КІЛЬКА ЗУСИЛЬ!

(Промова, яку виголосив Віцепрезидент УНР в екзилі, дост. Микола Степаненко на ювілейному з'їзді СБУВ у дні 2-го вересня 1967 року)

Всечесні отці, високоповажані панове генерали, вельмишановні члени президії, дорогі делегати і учасники 6-го ювілейного з'їзду Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді!

Щирозадушено вітаю Вас від імени Державного Центру Української Народної Республіки зі славним ювілеєм, якого Всевишній поблагословив дочекатися нам усім, а насамперед із Золотим ювілеєм великої української національної революції і Української Народної Республіки та тридцятиріччям існування однієї з найстарших твердинь вояцького духа і традицій — Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді.

Вітаю також усіх Вас — громадян і мешканців Канади, гостинної країни волі і добробуту, яка стала другою батьківщиною для тисяч знедолених переселенців із нашого поневоленого і визискуваного чужинцями краю та притулком для української політичної еміграції. Ви маєте повне право і підстави бути гордими за цю упорядковану й розумно керовану державу з її неоглядними просторами і необмеженими можливостями для кожної людини. Такою ж народоправною державою мала бути відроджена 50 років тому Українська Народна Республіка, яку ви, дорогі вояки і учасники національно-державного будівництва, творили, зміцнювали, обороняли душею і тілом. Не судилося Вам і Вашим дітям, спорідненим по крові і по ідеї, які приходять тепер Вам на зміну і стають при героїчних бойових прапорах легендарного війська УНР і при кермі Державного Центру, не довелося нам усім відзначити Золотий ювілей „у своїй хаті” і „по своїй волі”.

Тим сильнішою хай буде Ваша любов до рідної землі і нашого великого народу та відданість цій державі, яка, будучи чемпіоном новітньої демократії, розуміє і підтримує боротьбу українського народу за волю і справедливість та яка забезпечила вихідцям з України і канадцям українського походження право і можливість бути сенаторами, міністрами, членами парламенту, головами міських управ, суддями, професорами університетів, підприємцями і професіоналістами, яких знання, уміння, досвід і впливи можуть пригодитися також і відновленій Українській Народній Республіці. І тим жагучішою та непереможнішою хай буде Ваша віра у швидке відновлення Української Народної Республіки, та віра, по якій буде заплачено, якщо не Вам, то Вашим дітям. І тим самовідреченнішим хай буде Ваш щоденний вклад до справи, яка була і залишиться змістом Вашого існування — здійснення національно-державних ідеалів українського народу.

Союз Бувших Українських Вояків у Канаді, тридцятиріччя існування і дуже цінної національно-громадської діяльності якого тепер відзначаємо, зродився із великої братньої любови до побратима по зброї та із глибокої пошани до вояцького труду, героїчних подвигів і славної пам'яті новітніх лицарів-воїнів і керманичів Збройних Сил УНР.

Називаючи лицарями Вас і тих, які найвищою жертвою свого життя поклали тривалі підвалини для нашої національної гордості і які своєю кров'ю виписали найяскравіші сторінки новітньої історії України, називаючи Вас і їх лицарями, я не повторюю завчених слів і фраз, приготовлених для святкових урочистостей. В очах мого покоління, яке народилося „в огні і бурі” великої української національної революції, або протягом першого чвертьстоліття після нашої болючої мілітарної поразки і в „прокляті роки” розгулу московсько-комуністичного терору, в очах цього покоління Ваших дітей і спадкоємців, а також у моїх очах, Ви є носіями тих прикмет, які складають буквально значення того слова: самовіддані, великодушні, шляхетні

люди воєнного стану, визволені від двохстолітнього невільництва, яке було ґвалтовно накинене українському народові московськими самодержавцями після Полтавської битви, і яке було утримуване та скріплюване „жалуванням” лакомства лукавого, або сіянням нелюдського страху. Тільки той, хто в собі переміг своєкорисливість і страх, і хто відважно став до нерівного бою за волю і ліпшу долю свого народу, — тільки той гідний носити це високе звання. Ви поклали початок новітньому українському лицарству, на бойовому щиті якого вирізьблені Шевченко і Петлюра. Перший поставив на сторожі нашого народу СЛОВО, другий — МЕЧ.

Слово і меч нерозривно вплітаються в гірлянду нашої історії. Слово Андрія Первозванного про Божу Благодать, що засяє на Київських горах, і меч князів та дружинників Київської Русі. Мечі Святослава та Ігоря і знову безсмертне Слово про Ігорів похід. Слово народних співців-кобзарів і мечі запорозького козацтва. Слово Івана Вишенського і меч Богдана Хмельницького. Слово Петра Могили і меч Івана Мазепи. Слово безіменних творців народних дум і пісень та мечі гайдамаків і Кармалюка. Слово кирило-методіївців і великого Кобзаря та мечі, перековані з хліборобських плугів. Ви також взялися за слово тоді, коли поцербилися мечі.

Союз Бувших Українських Вояків у Канаді це твердиня слова любови до побратима, слова героїчної традиції, слова невмирущої слави, слова оборони свого народу, слова ненависти до ворога. У цій фортеці Ваша оборонна і наступальна зброя — слово. Слово конгресів, свят, зустрічів, звернень, закликів, доповідей, збірників, спогадів, слово Вашого скромного „Дороговказу”. — „Без золота, без каменю, без хитрої мови, а голосне та правдиве, як Господа слово!”

Це вірний, випробуваний і переможний шлях, який Ви гідно і чесно пройшли, почавши від хвилини, коли на нього добровільно вступили. Ви маєте вироблених і мудрих керівників — військових і політиків. Це променює

із кожної сторінки, із кожного рядка Вашого журналу, що є журналом-дзеркалом, яке відображує може тільки частину інколи дрібної і непомітної, але завжди корисної і перспективної діяльності.

Вояцька підпорядкованість, самовідречення, великодушність, шляхетність, готовість до взаємної допомоги і перестороги, прямування до єдності різних і рівних складників єдиного національного фронту, а понад усе — наступальна активність хай і далі прикрашують кожного з Вас і Ваш Союз у цілому!

Як представник Державного Центру УНР, того видимого символу нашої державности і організатора національно-визвольної боротьби, не обіцяю Вам нічого, крім тяжкої праці і випробувань. Наш найлютіший ворог — московський шовіністичний комунізм — здає позицію за позицією на землях нашого національного материка. Цей відступ голосним відлунням сягає кожної закутини світу, де є українська людина. Комуністичні ігрища, „національні за формою”, на Світовій виставці у Канаді — не тільки захисні удари й маскування чогось, чого не хочуть показати безстороннім спостерігачам.

Блазнування і камуфляж минуть, і ми станемо свідками вимовних фактів нашого наступу і реакції ворога, а в проглядній перспективі ми помітимо і відступ, який може ще супроводжуватися терором, руїною і новими пожежами. Будьмо сторожкі й мобільні! Ще кілька зусиль, ще кілька ударів!

У хаосі часу, що його тепер переживаємо ми і світ, мелодія нашого слова щораз виразніше переливається в брязкіт меча. Руки, що його, той меч, ухоплять, повинні бути просвітленими і надхненними Вашим лицарським словом.

Життя людське, особливо ж лицарське, також і життя поколінь, на жаль, відміряне скупом. Завершімо ж його так, дорогі побратими, щоб воно лягло пам'ятниками книг про доконане і бачене, ясним заповітом і чітким петлюрівським дороговказом, націленим на золотoverхий Київ — столицю відновленої Української

Народної Республіки.

Слава учасникам і творцям великої національної революції!

Слава основоположцям і діячам СБУВ у Канаді!

Слава нашому героїчному вояцтву!

Слава Українській Народній Республіці!

... "Україна, як самостійна Держава, стане реальністю як у житті народу нашого, так і перед широким світом"...

С. Петлюра

"Не забуваймо про меч, учімося міцніше тримати його в руках"...

Симон Петлюра

Олекса Яворський

ДО ДРУЗІВ ЗБРОЇ

Промова, виголошена на ювілейному з'їзді СБУВ
у Торонто, 3-го вересня 1967 року.

Відзначаючи 30-ліття постанови Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді, хочу пригадати, що духовним батьком нашої організації є ніхто інший, як тільки Головний Отаман Військ і Голова Української Народної Республіки св. пам. Симон Петлюра.

Іменно він, маючи на увазі потребу організації розпоросених — по нашій виході з України — по різних країнах колишніх воїнів Армії УНР, написав у дні 25 вересня 1924 року листа до ген. Сальського, в якому намітив директиви для опрацювання комбатантського статуту, який,— як писав він,— збираючи в одне товариство вояків, створив би з них об'єднаний чинник нашого національного життя і руху за відновлення нашої державности.

„На мій погляд,— писав св. пам. С. Петлюра,— сама природа завдань, що стоять перед товариством, вимагає того, щоб принципи його організації були пройняті симбіозом централізму і автономізму; централізм щодо загального керівництва і напрямку праці, й автономізм у справах діяльності місцевих філій товариства.”

На мою думку, наш Союз, якщо йдеться про саму організацію колишніх вояків Армії УНР, спирається вповні на цій мудрій державницькій думці нашого духовного Батька.

Але я вважаю, що **організація всіх колишніх українських вояків, без різниці, в якій частині і в якому часі боролися вони за визволення України, у нас недомагає і тільки тоді буде вона завершена по думці директив св. пам. Петлюри, коли всі наші комбатантські організації приймуть не тільки про свято, але і на будень**

дороговказ Петлюри про потребу створення одного всеукраїнського комбатантського об'єднання, прийнятого симбіозом централізму й автономізму.

Бо я з жалем мушу ствердити, що не тільки ми, військові, але й ціле українське еміграційне життя грішить занадто великим автономізмом, або правильно сказавши, **самсобіпанством** великої маси українських організацій, нез'єднаних в одному центрі.

А що значить розпорошення сил і брак координації їх в боротьбі з ворогом, це відчули ми, українські вояки, болюче в нашій боротьбі за самостійність в 1918--1920 роках, коли Армія УНР і Армія ЗУНР — УГА, йшли окремими дорогами, коли кожна політична партія хотіла мати свою власну військову формацію, а кожний волосний чи повітовий отаман робив, що хотів, не повинуючись наказам центральної української влади. Коли б ті великі ріки крові, що були пролиті нами й українськими повстанцями в боях з ворогами України, були пролиті **на організованому фронті**, то напевне були б інші, якщо не бойові, то бодай моральні наслідки наших визвольних змагань!

На жаль, і наше молоде покоління, яке залюбки критикує соціалістів і отаманщину нашої визвольної боротьби 1918-1919 років, пішло в 1941-45 роках тим самим шляхом, а на еміграції маємо теж аж три центри, репрезентуючі визвольну боротьбу Української Повстанської Армії.

Я не думаю, що якась вища українська рація стану та інтерес української визвольної боротьби вимагають роздрібнення наших вояцьких і політичних сил, **тому ми всі, як колишні вояки, так і політичні провідники повинні завжди обстоювати й уводити в життя дороговказ, даний нам, воякам, нашим вождем св. пам. Петлюрою, яким повинні ми керуватися в нашій боротьбі за відновлення української державности, а саме: «держава вища над партією, а нація вища над кляси».** Отже «пріоритет державности над партійністю, загальнонаціональних інтересів над клясовими чи груповими, мусимо ми відчувати, як категоричний імператив, як одну з головних

умов нашого державного будівництва. Бо справа здобуття української держави, це справа цілої української нації, а не якоїсь кляси чи партії, от через що порозуміння та згідність усіх громадських чинників і їх співпраця є передумовою, без додержання якої ми ніколи своєї державної мети не досягнемо.»

Цю розумну, державотворчу думку св. пам. Петлюри повинні в першу чергу реалізувати ми всі, колишні вояки Армії НР, УГА, УПА і першої УД УНА, якраз в п'ятдесятиліття відродження збройних сил України, даючи цим нашим кроком поштовх нашим угрупованням до тіснішого з'єднання в єдиному Державному Центрі УНР. Бо, як писав св. пам. Петлюра, „тільки спільними силами всіх творчих елементів нашого громадянства, свідомого своєї історичної відповідальності перед Україною і організованого, зможемо дати собі раду з тими численними завданнями, що стоять перед нами сьогодні в нашій діяльності назовні.”

Нас, старших вояків, з так званої петлюрівської ґвардії, що брали участь у визвольній боротьбі в часі великої української революції, розпочатої 50 років тому, небагато вже залишилося при житті. Нам часом докоряє молодша наша ґенерація, що ми в 1917—1920 роках не вибороти української держави, що ми програли нашу визвольну боротьбу. Та в оцінці нашої новітньої історії, як пише ред. Кедрин, — треба триматися методів, стосованих взагалі в історіографії при аналізі минулих подій і явищ: **Треба виходити не з засновку нинішнього нашого світогляду і наших побожних бажань, а з засновку тодішніх дійсних, реальних відносин і реальних умов, у яких люди діяли, творили і помилялися, згідно з правдою, що не помиляється тільки той, хто нічого не робить. Ми програли тільки тому, що,— як цього лякався наш поет Т. Шевченко, що став пробудником народу,— Україну «в огні окрадену збудили».**

Окрадену з почуття потреби мати власну державу, окрадену з глибокої національної і державної свідомости”. Як ствердив св. пам. Ісаак Мазепа,— нам не

бракувало в добі революції ентузіазму та запалу, але нам бракувало організованих і добре підготовлених до державного будівництва сил, бракувало людей дисциплінованих, людей свідомих та з характером, людей з фаховою та загальнополітичною освітою. **Ми програли, але наша визвольна боротьба часів революції не була марна, бо вона відіграла історичну роль в пробудженні українського народу до свого власного незалежного життя. В огні великої революційної бурі, з аморфної і майже етнографічної маси, тих малоросів і русинів, створилася українська нація.**

Хоч наша дореволюційна доба дала нам великих поетів і письменників, але, очевидно, не вона могла поставити на порядок денний українське питання. Це могла зробити тільки революція, яка вивела наш народ на шлях державного розвитку, якого вже ніякі в світі сили не зможуть спинити. Для підтвердження сказаного св. пам. І. Мазепою, я дозволю собі пригадати уривок з промови, виголошені св. пам. Петлюрою в найтяжчій хвилині Армії УНРеспубліки, в чотирикутнику смерті, в Староконстантинові в дні 26 листопада 1919 року, в якій він сказав:

„Чи ми своєю боротьбою здобули для України щонебудь? Так, наша боротьба в Історії України буде записана золотими буквами. Ми виступили на арену історії тоді, коли весь світ не знав, що таке Україна. Ніхто не хотів її визнати як самостійну державу, ніхто не вважав нашого народу за окрему націю. Єдино боротьбою, упертю і безкомпромісовою, ми показали світові, що Україна є, що її нарід живе і бореться за своє право, за свою свободу і державність. Признаймося без гордоців і без зайвої скромности, що за час довголітньої боротьби ми створили українську націю, яка і надалі активно боротиметься за свої права, за право самостійно, від нікого незалежно порядкувати на своїй землі.“

І хоч Москва вбила Петлюру, який подібно, як 250 літ тому Мазепа, став символом боротьби української нації за волю України, то петлюрівство, як символ самостійности нації живе, так як раніше жило

мазепинство. А що логіка подій в Союзі та національного руху в Україні веде до повторення подій 1917-1918 років, то віримо, що молодше покоління петлюрівців завершить діло, розпочате нами, і здійнить волю української нації бути господарем на своїй землі.

Якщо йдеться про ідейне завдання нашого товариства, то, згідно з думкою св. пам. С. Петлюри, воно полягає насамперед у плеканні серед нашого вояцтва та цілої української еміграції ідеї української державности й традицій збройної боротьби.

Під натиском переважаючих московсько-більшовицьких сил, армія УНР залишила Україну. Наш вождь, що опинився разом з нами на еміграції, доручив нам перемінити хвилиночки наші мечі на культурні рала, і як тим, що відійшли на лінію наших бойових позицій, вказав нам нове завдання до виконання. Він сказав нам що „закон розподілу національних сил поклав на нас, тих, що живуть тепер на чужині, певну пайку праці, яку тільки ми, і більше ніхто, можемо виконати. Вона полягає в бережному плеканні державних традицій, здобутих під час кривавої боротьби, в утворенні та розвитку культурних цінностей, потрібних для нашого всебічного розвитку і в широко закроєній програмово-інформаційній роботі, тісно зв'язаній як зі справою нашої визвольної боротьби взагалі, так і з окремими її потребами зокрема. Кожне з цих завдань, в міру того, як ми його реалізуємо, в тій чи іншій частині, зміцнює нас самих, і одночасно піднімає шанси наші назовні, в опінії політичних і громадських сил.”

Тож у 50-ліття української національної революції і в 30-ліття існування нашого товариства, нехай кожний з нас поставить собі в своїй совісті питання, чи виконує він наказ свого Головного Отамана і Голови Української Народної Республіки?

Бо в світлі сказаного св. пам. С. Петлюрою мірилом нашої вартости для української спільноти не може бути ані кількість придбаних нами на еміграції домів і дач, ані висота нашого банкового конта, **тільки те, що зробили ми для обзнайомлення світу з українською справою, чим**

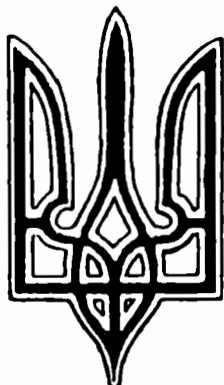
спричинилися ми до розвитку українських культурних цінностей і чи виховали ми наших дітей на переємців ідей, за які ми боролися? Тільки з того культурно-політичного дорібку, а не з нашого матеріального багатства, прийдеться нам по наших найдовшим житті скласти звіт перед Богом, Україною і нашим Головним Отаманом.

25 ТРАВНЯ 1926 РОКУ

*Сім пострілів, підступних і лукавих, —
На кожну літеру — один набій,
Й зоря погасла в небі голубім,
Своїм мигтінням осягнувши славу.
Сім срілів, бо сім літер — це Петлюра,
Бо Україна — також літер сім, —
Поєднані у запалі однім
З Твоїм життям у дні лихої бурі.
І від Твоєї дорогої крові,
Здавалось, почорнів старий Париж,
І ми не знали, як благословиш
Ти нас на помсту і на битви нові.
Бо ж не дзвонили дзвони у столиці,
Бо Київ плакав тільки уночі,
А вороги збирались, як сичі —
Підстерегти печаль на наших лицах.
А ми, як сироти, поміж собою
Затаєно клялися на шаблях
Піднести вище жовто-синій стяг,
Що впав із рук Твоїх разом з Тобою.
Ми несли прапор, славою повитий,
Бо знали, як і знаємо тепер,
Що наш Отаман лиш в Парижі вмер,
А на Вкраїні буде вічно жити!*

М. Ситник

СТАТУТ І РЕГУЛЯМІН

СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ

Ukrainian War Veterans
League Inc.

HEADQUARTERS

1899 Delorimier Ave., Montreal, P. Que.

ЗАІНКОРПОРОВАНИЙ 2 ІХ 1937

МОНТРЕАЛ
КАНАДА

СТАТУТ

СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Назва організації

Назвою організації має бути: „СОЮЗ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ”

РОЗДІЛ ДРУГИЙ

Засади

СОЮЗ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ має бути організацією демокоатичною. Не має права бути зв'язаною з жодною політичною партією або організацією.

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ

Завдання і цілі

1) Об'єднати всіх бувших вояків УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ І ФЛЬОТИ в першій мірі, та — всіх вояків-українців, що брали активну участь у світовій війні.

2) Плекати любов і пошану до КАНАДСЬКОЇ ДОМІНІЇ Й БРИТИЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ.

3) Підтримувати серед членства духа товариськості, духа взаємної допомоги та тісні й добросердечні відношення, що своєчасно існували в армії.

4) Заховувати рекорди та спомини про їх діяльність і дивитись та пильнувати, аби їх праця не була забута українською нацією; піклуватися ними й тими, хто від них

* Текст Статуту надрукований зі збереженням його первісної мови.

залежить.

5) Постійно заховувати пам'ять про поляглих, про їх геройські вчинки та про тих, хто помре в будучому; ставити пам'ятники в честь їх геройства та самопожертвування і піклуватися ними; займатися урядженням відповідних похоронів і — щорічних поминків.

6) Доглядати за утриманням і вигодою тих, що вимагають спеціального лікування, слабих, старих і потребуючих помочі; робити заходи про поліпшення добробуту їх родин та інших від них залежних.

7) Виховувати публічну опінію по відношенню національних обов'язків до полеглих наших борців, до інвалідів та інших, хто служив в Українській Армії та Фльоті, й всіх від них залежних.

8) Виховувати в громадянстві почуття лояльності, патріотизму, обов'язку та — бездоганного служіння народіві.

9) Підтримувати відповідні підприємства, що торкатимуться виховання, підшукування праці, осаджування на господарстві ветеранів і їх родин, та — виховування їх родин.

10) Боронити їх права придбані, приписові законні, а рівно ж — боронити права і тих, що від них залежать. Виконуючи це, всі члени організації повинні кооперувати з тими, хто офіційно є уповноважений за адміністрацію цих прав, провінційним або федеральним урядами.

11) Заховувати й передавати традиції УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ.

12) Посередничати ветеранам в отриманні належної їм платні, згідно визнаному рівню оплати праці, в залежності від їх здібности.

13) Старатись про забезпечення відповідними пенсіями чи допомогами веретанів і від них залежних, та — вдів, дітей і всіх інших залежних від померших членів. Старатись про відповідне забезпечення тих хто на старості літ не в стані буде утримувати себе.

14) Здобувати фонди і уживати їх виключно на цілі, що означені в повищих точках.

15) Набувати різного роду рухоме й нерухоме майно та утримувати такі нерухомості, як шпиталі, дома відпочинку, клуби, канцелярії, притулки для сиріт та устаткування, потрібне для адміністрації СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ, та — для всіх його уповноважених, станичних команд, що переслідують означені тут цілі й об'єкти.

16) Кооперувати з Бритійськими Імперіальними та союзними подібними організаціями.

РОЗДІЛ ЧЕТВЕРТИЙ

Членство

1) Членом С.Б.У.В. може стати:

а) кожна особа, що служила в УКРАЇНСЬКІЙ АРМІЇ І ФЛЬОТІ.

б) Кожна особа, що брала активну участь у ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАННЯХ ЗА НЕЗА—ЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ.

в) Кожна особа українського походження, що брала активну участь у СВІТОВІЙ ВІЙНІ.

2) Кожний член в організаційому житті С.Б.У.В. користає правом одного голосу.

3) Членом не може стати і не може бути особа, що є анархістом, комуністом, або — особа, що агітує за повалення організованої законної влади у Канаді силою.

4) Аплікація в прийнятті до членства має бути виповнена писемно на відповідних приписаних бланках; мусить бути підписаною двома свідками-поручителями і самим аплікантом. Аплікація, в супроводі вступного в розмірі ОДНОГО ДОЛЯРА, надсилається до Генеральної Управи.

5) Кожний аплікант має бути представлений двома дійсними членами і його (або її) аплікація обов'язана бути рекомендованою інспекційним відділом Генеральної Управи, в противному разі — аплікація має бути відкиненою.

6) Всяка особа, котрої аплікація була відкинена, не може бути прийнятою в членство жодної станиці без дозволу й апробації Генеральної Управи.

РОЗДІЛ П'ЯТИЙ

Організація

1) Найвищим законодавчим тілом і владою організації є ЗАГАЛЬНИЙ З'ЇЗД С.Б.У.В. По закінченні нарад ЗАГАЛЬНОГО З'ЇЗДУ всю владу та управу перебирає ГЕНЕРАЛЬНА УПРАВА С.Б.У.В.

2) ЗАГАЛЬНИЙ З'ЇЗД І ГЕНЕРАЛЬНА УПРАВА, по закінченні з'їзду, мають найвищу юрисдикцію у всіх справах, що торкаються об'єктів і цілей С.Б.У.В., їх рішення щодо напрямку акцій, прийнятих по відношенні вищезгаданого, мають бути авторитетними та зобов'язуючими для цілої організації СБУВ.

3) **ЗАГАЛЬНИЙ З'ЇЗД СБУВ** відбувається раз на три роки в часі і місті, які визначені останнім з'їздом, або, як право призначення передане Ген. Управі, то час і місце означає остання. Генеральна Управа має право скликати загальний з'їзд перед означеною датою, наколи знайде потреба, і на вимогу не менше двох третин всього членства скликає **НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗАГАЛЬНИЙ З'ЇЗД ОРГАНІЗАЦІЇ**.

4) **СОЮЗ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ** є одноставною організацією, що складається з вояцьких станиць і генеральної управи.

5) Вояцькі станиці можуть бути засновані в кожній місцевості Канади і поза нею, наколи лиш знайдеться там на постійному перебуванні не менше п'яти осіб, які відповідатимуть вимогам, означеним в розділі четвертому цього статуту.

6) Для заснування станиці ініціатори вносять до Генеральної Управи писемне прохання з долученим до нього списком бувших вояків тамтешньої околиці, які бажать стати членами цієї організації. По одержанні вище зазначеного, Генеральна Управа, залагодивши формальності, дає дозвіл на формування і визначає порядкове число станиці.

7) Генеральна Управа має право засновувати **СПЕЦІЯЛЬНІ СТАНИЦІ** на чолі з уповноваженими для вербування членства, що замешкує у віддалених околицях.

РОЗДІЛ ШОСТИЙ

Склад і обов'язки Генеральної Управи С.Б.У.В.

1) Загальний З'їзд, на першому своєму засіданні, вибирає кандидата на Голову С.Б.У.В., який виказує список

фахових членів Генеральної Управи, з котрими він намірюється працювати. Коли виказаний список складу кандидатів до Генеральної Управи буде апробований Загальним З'їздом більшістю голосів, кандидат офіційно стає ГОЛОВОЮ С.Б.У.В. на найближчі ТРИ РОКИ. Всі члени Генеральної Управи мають бути дійсними членами якоїнебудь зо станиць С.Б.У.В. Для створення кворуму Генеральної Управи необхідним є не менше трьох членів, включаючи Голову або заступника С.Б.У.В.

2) Генеральна Управа складається з а) Голови — Коменданта С.Б.У.В., б) Заступника — Начальника Генеральної Управи і в) Начальників відділів: скарбового, персонального, господарчого, інформаційного, інспекційного та інших відділів, які в потребі можуть бути зформовані пізніше для розвою організації.

3) Голова-Комендант СБУВ має такі права і обов'язки: а) Репрезентувати організацію назовні та відповідати за її успіх і розвій; б) Скликати ЗАГАЛЬНИЙ І НАДЗВИЧАЙНИЙ З'ІЗД СБУВ; в) Давати накази по організації, які не противляться ухвалам та постановам ЗАГАЛЬНОГО З'ІЗДУ, застерігаючи, що всі видані накази мають силу до наступного Загального З'їзду, котрий апробує їх, або відкидає; г) За провини має право суспендувати членів організації, станичні управи, цілі станиці і членів Генеральної Управи, залишаючи їм право апелювання до Загального З'їзду; р) Потверджує в номінації станичних комендантів.

4) Заступник Голови — Начальник Генеральної Управи заступає Голову СБУВ в разі його неприсутности. Наглядає за діяльністю відділів Ген. Управи і відповідає за їх працю. В разі смерти чи інших непереборних обставин, які виключають зо складу організації Голову СБУВ, він автоматично перебирає права і обов'язки Голови організації до кінця терміну, покликуючи собі на заступника одного з начальників відділів Ген. Управи. На довірочних засіданнях Ген. Управи він являється

писарем нарад.

5) Начальники поодиноких відділів Ген. Управи мають сумлінно співпрацювати з Головою, його Заступником та дбати про порядок і розвій доручених їм справ. За апробатою зверхньої влади Ген. Управи добирають собі співпрацівників.

РОЗДІЛ СЬОМИЙ

Загальний З'їзд СБУВ

В нижчеподаних точках слова „член” або „членство” розуміються особи, що виповнили всі свої вкладки як до Генеральної Управи, так і до станиці до кінця останньої четвертини року перед Загальним З'їздом.

1) Кожний член має право брати участь у Загальному З'їзді, або — посилати за себе делегата. Кожний делегат на Загальному З'їзді користує правом одного голосу за кожного члена, якого він репрезентує. Делегат мусить мати повновасть від кожного члена, якого він репрезентує. При голосуванні він подає стільки голосів, скільки він репрезентує членів, додаючи до того свій власний голос.

2) Голосування може бути ЯВНЕ і ТАЄМНЕ. Явне голосування переводиться піднесенням рук дійсних членів — учасників З'їзду. Таємне голосування може бути допущене лише на домагання одної четвертини членів З'їзду.

3) Члени Гол. Управи являються повноправними учасниками Загального З'їзду до його закінчення, незалежно від того чи вони обрані як делегати чи ні. Під час явного голосування вони подають свої голоси як означено повище. Під час таємного голосування голосують лише ті, що обрані як делегати.

4) Всі резолюції пропонувані для Загального З'їзду повинні бути передані до Нач. Ген. Управи не пізніше як за тиждень перед датою означеною для З'їзду.

5) Перед першим засіданням Загального З'їзду обираються з його учасників РЕЗОЛЮЦІЙНА КОМІСІЯ.

6) Резолюційна Комісія перебирає всі резолюції для перегляду і подає їх З'їздові для прийняття або — перероблення. На випадок відкинення пропонуваної резолюції Комісією, кожний делегат-учасник має право піднести цю справу на З'їзді після того, коли всі резолюції представлені Комісією та інші справи розглянуті за згодою більшості голосів учасників-членів З'їзду.

7) З відкриттям Загального З'їзду обираються наступні комісії:

а) ПРОГРАМОВА, котра опрацьовує програму З'їзду, порядок подання резолюцій тощо.

б) ВЕРИФІКАЦІЙНА, котра перевіряє повноважності.

в) ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРЧА, котра констатує фінансово-господарчий стан організації, визначає членські вкладки на наступний термін та всякі надзвичайні видатки, що непередбачені статутом.

г) АПЕЛЯЦІЙНА, котра розглядає всі апеляції, що подаються до З'їзду.

ґ) СТАТУТОВО-РЕГУЛЯМІНОВА, котра займається проектами змін статуту і регуляміну для передачі їх З'їздові.

8) Успіх Загального З'їзду залежить від щирого відношення учасників З'їзду до думок і поглядів, висловлених в часі З'їзду. Інструкції, що будуть даватися делегатам, не повинні бути ультимативними.

РОЗДІЛ ВОСЬМИЙ

Відзнака організації

1) Офіційною відзнакою СБУВ є СЕМИРАМЕННА ЗОЛОТА ЗІРКА З СЯЙВОМ, на котрій накладено подвійне емальоване коло. На зовнішньому темно-синьому колі вміщений напис СОЮЗ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ, у долі — перехрещені шаблі. На внутрішньому блакитному колі вміщений ЗОЛОТИЙ ТРИЗУБ З ХРЕСТОМ — ДЕРЖАВНИЙ ГЕРБ УКРАЇНИ. Між зовнішнім і внутрішнім колом межує вузький віночок з лаврового листу. Носити цю відзнаку мають право лише дійсні члени СБУВ. В разі резигнації або — втрати членства, відзнака звертається до Генеральної Управи, а вартість, вплачену за неї членом, має бути зверненою.

2) Кожна видана відзнака має порядкове число. Рекорд виданих відзнак провадить Генеральна Управа СБУВ.

3) За заслуги видатних членів організації не забороняється вмішувати відзнаку СБУВ на дарунках, що будуть призначені для винагороди.

РОЗДІЛ ДЕВ'ЯТИЙ

Організація, права та обов'язки станиць

1) Кожна станиця є автономною одиницею в її власній діяльності що відноситься до: а) Скликування засідань і зборів, які не противляться правилам цього статуту; б) Визначення членських вкладок, які будуть потрібними для існування станиці тощо.

2) Кожна станиця має відбувати річні збори в часі і місці означених минулими річними зборами в можливо найкоротшому часі після замкнення фінансового року.

3) Річні Загальні Збори станиці мають номінувати Голову-Коменданта, який покликуює собі ЗАСТУПНИКА І СКАРБНИКА, котрі стають повноправними з хвилиною потвердження їх вибору Генеральною Управою СБУВ.

4) Копії протоколів Річних, Надзвичайних Зборів станиць, президія тих Зборів негайно пересилає до Генеральної Управи СБУВ.

5) Комендант станиці очолює всі збори та тримає порядок, точно дотримуючись цього статуту і регуляміну; підписує всі грошові документи, що торкаються фінансових зобов'язань станиці. Він керує та контролює станичною управою та діяльністю станиці. скликає збори станичної управи і станиці, коли вважає потрібним; переводить трансакції в інших справах, які належать до його компетенції; має право рішачого голосу в інших справах.

6) Комендант Станиці репрезентує її назовні і має право суспендувати членів Станичної Управи і Станиці, негайно повідомляючи про це Генеральну Управу з поясненням причин. В разі його неприсутности чи інших непередбачених обставин, владу в управі станиці перебирає на себе справник.

7) Комендант Станиці дбає про її розвиток і добробут. Не має права сам відкидати або — змінити постанови й ухвали станичних зборів; чи вилучувати членів зі складу станиці та — здобувати способом позички, морґеджів, або — продавати рухоме чи нерухоме майно і все те, що є власністю СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ.

8) Справник тримає і веде рекорд всіх засідань станиці та станичної управи в спеціально призначених для цього книгах. На всякому засіданні він зобов'язаний мати приписані книги та кореспонденцію, що відносяться до справи. В його розпорядженні знаходиться печатка станиці, за котру він являється відповідальним. Він сумлінно співпрацює з комендантом та виконує всі

постанови й ухвали станичної управи.

9) Скарбник утримує справедливий і точний рахунок всіх отриманих і виданих станицею грошей, та — всіх грошових трансакцій, включаючи завше повний звіт кредитів і задовжености станиці. Він вкладає всі грошові фонди станиці в один з канадських банків, якого обирає для цього станична управа. Банкове conto є виписане на ім'я станиці СБУВ а не на приватних осіб. Всі грошові витрати станиці виплачуються лише банковими чеками, підписаними комендантом (а в разі його неприсутности справником) та — скарбником. Жодний чек не має бути підписаний уповноваженими особами без попереднього означення на ньому грошевої суми. На вимоги коменданта скарбник зобов'язаний давати повний звіт про фінансовий стан, стан рухомого і нерухомого майна та — боргів станиці і всіх фінансових трансакцій, зложених у відповідній формі й стилеві.

10) Станична Управа відбуває свої сходини не менше разу у місяць для переглянення рахунків, трансакцій біжучих справ, екзаменацій та дискусій різних поданих їм суґестій для розвою і добробуту СБУВ або станиці.

11) Станична Управа має право накладати спеціальний податок на кожного члена на надзвичайні видатки з застереженням, що подібні видатки були ухвалені більшістю голосами на станичних зборах, скликаних у цій справі.

12) В разі безпідставної неприсутности члена станичної управи на трьох чергових зборах управи, або — на зборах станиці, такий член тратить доручену йому посаду.

РОЗДІЛ ДЕСЯТИЙ

Збори і засідання

1) У призначений час комендант (а у відсутності — його

заступник) відкриває збори чи засідання і перепроводжує їх згідно з нижчезаподаною формою.

2) На всіх засіданнях чи зборах станиці кворум творить одна третина всього членства станиці. Перепроводжуючи збори чи засідання у спірних справах має рішачий голос. Кворум станичної управи творить три особи.

3) Голова зборів чи засідання не дозволяє політичних дискусій, які не зв'язані з розвитком та добробутом організації, а також — дискусій на релігійні теми. В перебігу нарад він підтримує порядок застосовуючись в цьому точно до статуту й реґуляміну. В справах апеляційних, коли більшість присутніх голосує за ними, він рішає цю справу сам.

4) По закінченні дискусій, голова зборів проголошує резолюцію і ставить її на голосування. Зміст резолюції читається виразно, ясно і зрозуміло.

5) Кожний член, що бажає забрати голос у дискусіях, мусить встати, звернутись до голови зборів і ждати дозволу говорити.

6) Під час зборів забороняється членам провадити приватні балачки, або — говорити на теми непристойні.

7) Збори мають перепроводжуватись у такому порядку:

1) — Відкриття зборів головою, як звичайно.

2) — По команді голови зборів всі присутні встають і схиливши голови однохвилинною мовчанкою вшановують пам'ять своїх полеглих та померших побратимів.

3) — Відспівання одної зворотки національного гімну.

4) — Перевірка на голос присутніх членів.

- 5) — Читання останнього протоколу зо зборів і засідань управи.
- 6) — Членські апікації (- Хто бажає бути членом?).
- 7) — Приняття нових членів.
- 8) — Незакінчені справи з попередніх зборів.
- 9) — Фінансовий звіт.
- 10) — Кореспонденція.
- 11) — Запит голови зборів „Чи є якийсь член без праці?”
- 12) — Підприємства й інші зв'язані з цим питання.
- 13) — Рапорти комітетів.
- 14) — Рішення й ухвали.
- 15) — Загальні справи, розвій СБУВ, станиці, вільні внески.
- 16) — Вибори урядників або — комітетів
- 17) — Національний гімн і „Гад сейв ді Кінг”.

При прийнятті нового члена читається у голос розділ ДРУГИЙ і ТРЕТІЙ цього статуту.

РОЗДІЛ ОДИНАДЦЯТИЙ

Комісії

1) Кожна станиця має право серед свого членства творити КОМІСІЇ в різних галузях праці: фінансову, інвестиґаційну, просвітну, забавову тощо. Влада, права і обов'язки їх, завше мусять застосовуватись до вимог і правил статуту.

2) Всі КОМІСІЇ визначаються станичною управою і мусять виконувати обов'язки протягом визначеного часу та, з наслідків своєї праці здавати рапорт до станиці.

3) Жодний член не має права відмовитись від праці в комісіях. Не можна зобов'язувати одного і того ж члена працювати більш як у двох комісіях. Комендант призначає голову кожної комісії, який відповідає за парцю в ній.

4) Всі рапорти комісії мають бути зложені на письмі та підписані всіма її членами.

РОЗДІЛ ДВАНАДЦЯТИЙ

Вкладки

1) Сума членських вкладок для станиці визначається її загальними річними зборами, як рівно ж — тими ж зборами визначається термін їх сплати.

2) Вкладка для Генеральної Управи від кожного члена в сумі ОДИН ДОЛЯР і 20 центів вплачує станиця квартално. Розмір цієї вкладки може бути замінений ухвалою ЗАГАЛЬНОГО З'ІЗДУ СБУВ.

РОЗДІЛ ТРИНАДЦЯТИЙ

Втрата членських прав

1) Всім членам, залеглим у виплачуванні їх членських вкладок, висилиється квартално повідомлення, що виказує суму залеглих вкладок. Кожний член одержавший повідомлення зобов'язаний вирівняти свої залеглости на протязі двох місяців, в противному разі „іпсо факто” він зостається СУСПЕНДОВАНИМ.

Повідомлення про суспендування висилається йому реєстрованим листом, на останню його адресу. Наколи суспендований член, після одного місяця після дати суспенди, вирівняє свої залежності, він може бути встановленим у правах; в протилежному разі, він втрачає членські права у кінці вищезгаданого терміну, а всяка посада, що він її займав, рахується вакантною.

2) Кожний член, втративши права на підставі 1-ї точки цього розділу, може знову набути їх удруге, коли дві третини голосуючих членів на станичних зборах дасть на те свою згоду з одного боку, а з другого — встановлений у правах член вирівняє всі залежності свої вкладки і розмети та — не повторює в будучому зроблених проступків.

3) Наколи член, що має залежності у вкладках, є членом Генеральної Управи, то копія повідомлення про суспендування надсилається справником станичної управи до Генеральної Управи СБУВ.

4) Член, котрий доведе про неможливість вплачування вкладок через його слабкість чи безробіття, може бути звільненим від уплати, або відложений у платні на певний термін часу. В кожному такому випадку станиця є відповідальною за вкладку до Генеральної Управи.

5) Кожний добровільно виступивший чи виключений зі складу організації член, не має права на звернення йому вкладок.

6) СБУВ не відповідає за жодну акцію своїх станиць, наколи така акція була відкинена Генеральною Управою.

7) Кожний член може бути виключеним зі складу СБУВ за невиконання своїх обов'язків, визначених у статуті цієї організації та в ухвалах зборів його станиці; за нечестивість у словах і ділі; за грубіянство та непристойне поведіння на зборах організації; за

злонамірене фальшиве обвинувачення якогонебудь члена цієї організації; за непристойне поводження, що приносить дискредитацію СБУВ.

8) Кожне обвинувачення, що зазначене в точці 7-ій цього розділу, мусить бути заповдане обвинувачуючим справникові станиці, де доконано провину; заповдане обвинувачення мусить бути зроблене у писемній формі і власноручно підписане обвинувачуючим.

9) По одержанні скарги, комендант станиці призначає судову комісію з трьох членів (з одним або більш запасовим членом) для розгляду та вирішення справи; заскаржений має право два рази відкидати членів судової комісії.

10) Судова комісія робить усі необхідні кроки для справедливого вирішення справи, включаючи сповіщення писемно зложених доказів, що власноручно підпишуть свідки, які відносяться до цієї справи.

11) Судова комісія подає в писемній формі своє рішення станичній управі для потвердження або відкинення; для суспендування чи виключення члена зо складу станиці, потрібно дві третини голосів станиці.

12) З рішення судової комісії, потвердженого станичною управою, апеляція подається до Генеральної Управи реєстровано не пізніше, як по десятиох днях після засуду. Генеральна Управа призначає апеляційну комісію і час та місце для переслухання такої апеляції. Вона (Ген. Управа) заздальгідь повідомляє обидві сторони про справу; розглядає апеляцію на підставі заповданих доказів, або — на підставі додаткових доказів, що відносяться до справи, і може потвердити або змінити рішення та засуд проти котрого апелюється.

13) Засуд члена кримінальним судом Канади, чи — країни, де знаходиться станиця члена, приймається як рішаючий доказ його вини, без жадних застережень.

РОЗДІЛ ЧОТИРНАДЦЯТИЙ

Рапортування станиць

Кожна станиця щомісяця, в протязі двох тижнів по першому, подає до Генеральної Управи рапорти з повним описом дійсних її членів. До рапортів долучується копії протоколів місячних, звичайних чи надзвичайних її зборів та інші інформації, що вимагатиме Генеральна Управа. Кожних три місяці (квартально) пересилаються станицями до Генеральної Управи вкладки їх членів та фінансові справоздання. Всі рапорти мають бути вповнені в приписаній Генеральною Управою формі.

РОЗДІЛ П'ЯТНАДЦЯТИЙ

Скарбове збереження та печатка

- 1) Всі грошові суми, що одержує Ген. Управа вкладаються до банку, обраного Ген. Управою.
- 2) Всі чеки, що видає Ген. Управа мають бути підписані членами, які будуть для цього уповажені спеціальною постановою Ген. Управи.
- 3) Скарбове книговодство має бути одностайне для всіх управ СБУВ.
- 4) Кожна станиця має печатку, на котрій виписане порядкове число і місцевість станиці. Форму печатки, штампів і службових паперів станиці встановляє Генеральна Управа СБУВ.

РОЗДІЛ ШІСНАДЦЯТИЙ

Перенесення

Кожний член, що переноситься з осідку своєї станиці до іншої, зобов'язаний повідомити про це справника, який видає йому картку з означенням виповнених вкладок. Станиця, до котрої переноситься член, кредитує йому суму незужитих вкладок і ця сума має бути передана дотеперішньою його станицею до нової.

РОЗДІЛ СІМНАДЦЯТИЙ

Контрольна Комісія

1) За місяць до річних загальних зборів станиці та — для Генеральної Управи за місяць до загального з'їзду, всі рахунки мають бути перевірені Контрольною Комісією, яка вибирається щороку на річних загальних зборах станиці, а для Генеральної Управи — на загальному з'їзді.

2) Члени СБУВ обираються до цих комісій лише ті, що не урядують в управах. Їх рапорти мають бути підписані та зложені на руки справника станиці, в Генеральній Управі — до її начальника за тиждень часу перед Річними Зборами, або — Загальним З'їздом. Справник чи начальник Генеральної Управи подає їх зборам або — З'їздові на час.

РОЗДІЛ ВІСІМНАДЦЯТИЙ

Зміни статуту і регуляміну

Цей статут і регулямін може бути зміненим, або

відкинем ЗАГАЛЬНИМ З'ЇЗДОМ абсолютною більшістю голосів при умові, що про такі зміни треба повідомити до Генеральної Управи за місяць до Загального З'їзду, яка передає це до статутної комісії. Про внесені заяви о зміні тих чи інших точок Генеральна Управа оповіщує членство.

Ukrainian War Veterans
League Inc.
HEADQUARTERS

1899 Delorimier Ave. Montreal, P. Que.

ПЕРША СТАНИЦЯ СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ В МОНТРЕАЛІ

Зближалася небуденна дата в житті побратимів 1-ї станиці в Монреалі, а також в житті всього Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді.

П'ятдесят років тому зажеврила іскра безупинного бою українського вояка за самостійність свого народу, і тепер це інша боротьба і в інших обставинах. Мала група завзятців — 31 особа — вирішили організуватися і надалі провадити боротьбу за визволення свого народу.

Організаційні збори відбулись у час тяжкої економічної кризи в Канаді і за умов напруженої та непевної міжнародної політичної ситуації, яка три роки пізніше привела до вибуху Другої світової війни.

27 квітня 1936 року голова ініціативної групи, побратим Степан Король, відкрив збори й звернувся до присутніх вибрати їх президію.

Головою президії був вибраний чотар Корнило Редкевич, а на секретарів покликано ст. віст. Дем'яна Брацюка і стр. Михайла Дзюбу.

Присутні на зборах:

1. полк. Сергій Вальдштайн, 2. о. Володимир Слюсар, 3. чотар Корнило Редкевич, 4. хорунжий Степан Маґаляс, 6. хорунжий Семен Антонюк, 6. ст. дес. Петро Візлінський, 7. ст. дес. Іван Стрелецький, 8. ст. дес. Микола Кітлак, 9. дес. Михайло Окопний, 10. дес. Данило Литвин, 11. вістун Дем'ян Брацюк, 12. вістун Андрій Гукало, 13. вістун Микола Карпів, 14. вістун Мартин Стецьків, 15. ст. стр. Іван Смоляк, 16. стр. Степан Король, 17. стр. Михайло Дзюба, 18. стр. Петро Головач, 19. стр. Іван Гонсов, 20. стр. Степан Луценко, 21. стр. Роман Герасимів, 22. стр. Петро Шпак, 23. стр. Андрій Бартків,

24. стр. Семен Рудакевич, 25. стр. Федір Татарчук, 26. стр. Іван Бартків, 27. стр. Степан Попіль, 28. стр. Григорій Залуський, 29. стр. Петро Німий, 30. стр. Іван Білоніжка, 31. стр. Андрій Похило.

Присутні на зборах написали заяви про вступ до організації. Ті заяви були переглянуті й прийняті.

Був прочитаний проєкт статуту і регуляміну союзу, який обговорено і прийнято. На тих зборах прийнято назву вояцького об'єднання: **СОЮЗ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ У КАНАДІ.**

На основоположних зборах була вибрана перша станична управа в такому складі:

Голова станиці — чотар Корнило Редкевич,
заст. голови і скарбник — хор. Семен Антонюк,
секретар — вістун Демя'ян Брацюк.

Контрольна комісія:

Ст. дес. Іван Стрілецький, вістун Андрій Гукало, стр. Степан Король.

На капеляна станиці запрошено поручника о. Володимира Слюсара, на що о. В. Слюсар дав згоду.

Капелян станиці пор. В. Слюсар звернувся до присутніх побратимів зі словами, які стали дороговказом для Організації на отих п'ятдесят років, які ми пройшли. Ось ці слова:

„Сьогоднішні збори почали писати першу сторінку нашої історії в Канаді, і ми мусимо бути свідомі того, що ми сьогодні беремо на себе обов'язок невпинної праці, і ту працю, яку ми сьогодні почали, ми мусимо закінчити на своїх землях!

Думка, яка виринула й заставила нас організуватися, зводиться до того, що ми мусимо працювати для добра українського народу!

Нашим завданням є непохитно стояти за нашу справу, до котрої закликала нас найвища влада України — боронити нашу рідну землю і, коли прийде слушний час, стати за неї з рушницею в руках!”

Від часу заснування станиці до 1952 року головами були: чотар Корнило Редкевич, ст. стр. Іван Стрілецький,

підполк. Юрій Ордановський. В які роки хто був головою а також інших членів управи — сьогодні встановити неможливо.

Життя і праця Першої станиці тісно пов'язана з життям Головної управи Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді, бо ж члени станиці очолювали й керували життям організації по цілій Канаді.

Праця піонерської станиці була надзвичайно активна на українсько-громадському полі в місті Монтреалі і в його околицях, особливо від того часу, коли Союз Бувших Українських Вояків у Канаді отримав „чартер” від Канадського Уряду.

В час Другої світової війни праця станиці й цілої організації значно припинилися.

Незабаром після війни праця поживалася, життя організації пішло швидкими темпами. На той час прибули з Європи старі вояки, а також приїхали нові сили, які покинули батьківщину під час війни.

1952 року Головна управа Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді переміщується до Торонто. Того ж року головою станиці був обраний сотник Володимир Мошинський, котрого перевибирали аж до 1962 року.

Від 1962 року головою Станиці був вибраний полк. Сергій Вальдштайн, залишаючись на цьому посту впродовж чотирьох років — до 1966 року.

1966 року головою Станиці був вибраний чотар Корнило Редкевич — один з основоположників і перший голова Станиці. Він був головою до 1971 року.

Від 1971 року, в результаті дев'ятиразового перевибору, аж до 1980 року головою Станиці був вістун Йосип Савчук.

Члени станиці були активні в українському громадському й церковному житті, чим спричинилися до поживлення національної праці.

На підставі документів можна ствердити, що членами нашого Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді були такі видні постаті українського суспільства, як:

митрополит Іларіон (Огієнко),

митрополит Мстислав (Скрипник),
митрополит Василій (Федак).

Серед членів 1-ї станиці СБУВ були о. протопресвітер Володимир Слюсар, о. ігумен Святослав Маґаляс, о. Юрій Цукорник й інші, які були капелянами станиць. Почесним власником членського квитка СБУВ з номером „1” була Ольга Петлюра, котра постійно утримувала зв'язки з управою СБУВ.

Перша станиця залишила по собі тривалу пам'ятку - вона подарувала соборові св. Софії в Монтреалі копію ікони Почаївської Божої Матері, яка була посв'ячена 11-го листопада 1963 року. Більшість членів станиці вкладали свою працю в церковній громаді, організовували доповіді на різні теми, брали активну участь в організуванні державних і церковних свят. Члени станиці були зразковими серед українського суспільства, стаючи таким чином теж прикладом для співгромадян Канади.

До важливих результатів праці станиці слід зарахувати організування протестних демонстрацій з приводу показування в мережі „СБС” в Монтреалі знеславляючого фільму про славне ім'я Головного Отамана Симона Петлюри. В наслідку протестних акцій фільм знято з екранів.

1937 року відбулося надзвичайне святкування Листопадового зриву за державність, під час якого до 1-ї станиці приїхав генерал-хорунжий Володимир Сікевич. У святкуваннях брала участь також делегація Канадської Армії, з полковником П.С. Леклером — комендантом 11-ї піхотної бригади 4-ї військової округи — на чолі. Полк. Леклер склав привіт від свого коменданта — ген. Александра, а під час тосту сказав: „За український народ та за здійснення його заповітних ідеалів!”

На тому ж святкуванні були майор Л.Г. Дежарден і майор Е. Бопре. Майор Дежарден своє привітання закінчив так: „Нехай все сказане мною буде для вас запорукою того, що ви таким чином придбали для себе в Канаді нових приятелів, котрі разом з вами обстоюватимуть ваше прагнення за незалежне, соборне, самостійне державне життя.”

На згаданому святі генерал-хорунжий Володимир Сікевич виступив з патріотичною промовою, а надто прочитав привітального листа від Головнокомандуючого Українського Війська генерал-поручника Михайла Омеляновича-Павленка.

Під час того ж свята, за минулу діяльність в Українській Армії, була нагороджена Хрестом С. Петлюри добродійка Леонія Слюсар.

Події з життя і діяльності Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді описувалися на сторінках вінніпезького українського часопису „Український Голос” — в окремому відділенні часопису.

Важливою подією в житті станиці було святкування ювілею 25-ліття створення Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді. Святкування відбувалося у днях 29-30 квітня 1961 року.

ПРИВІТИ З НАГОДИ ЮВІЛЕЮ 25-ЛІТТЯ СТАНИЦІ

Привіти з нагоди ювілею прислали такі особи й установи:

Президент УНР в екзилі д-р Ст. Витвицький,
Віцепрезидент УНР ген.-пор. О. Удовиченко,
Голова Виконавчого Органу УНР М. Лівіцький,
Керівник ресорту Військових Справ ген.-пор. А. Вовк,
Представництво УНРади в США,
Представництво УНРади в Канаді,
Вискоопреосвященнійший архиєпископ Мстислав,
Марія Левицька,
Лідія Смовська,
ген.-пор. О. Загородський, ген.-хор. М. Крат, ген.-хор. О. Вишнівський, ген.-хор. П. Самутин, протодиякон полк. Армії УНР М. Рибачук, ігумен Святослав (хор. С. Маґаляс), капелян 5-ї станиці о. Ю. Цукорник, управи станиць — 4-ї у Вінніпезі, 5-ї в Торонто, 7-ї у Гамільтоні, 8-ї у Ст. Катеринс, 10-ї у Саскатуні,
Головна управа Українського Національно-Державного Союзу в США, Товариство сприяння

УНРаді в Міннеаполісі й в Монтреалі,
Монреальські відділи: Комітету Українців Канади,
Українського Канадського Легіону ім. І. Мазепи, Т-ва
кол. Вояків 1-ї Дивізії УНА, Т-ва Українських
Самостійників, СУЖЕРО, Ліга Визволення України,
Спілка Української Молоді, Т-во „Просвіта”, Жіноче
Т-во „Доньки України”, Жіноче Т-во ім. Лесі Українки,
Українське Технічне Т-во, СУЖЕРО в Ляшін,
побратими В. Різник, Д. Гамонів з Калґарі та інші.

ПРИВІТ ВІД КАНАДСЬКОГО ЛЕГІОНУ

Оцінюючи велику правцю Союзу Бувших
Українських Вояків, ми, молоді вояки Канадського
Легіону ім. Мазепи, з надхненням вітаємо ювілей 25-ліття.
Ми свідомі того, що українські вояки, об'єднані у Союзі
Бувших Українських Вояків у Канаді,— це сильний
бастіон, якого не зломить ніяка ворожа сила.

Нехай дотеперішні досягнення додадуть Вам нових
сил до дальшої праці для добра і слави нашої
Батьківщини, за яку Ви так хоробро боролися.

Управа Канадського Легіону, відділ 183 — Мазепа

ПРИВІТ ВІД СУЖЕРО

Привіт Вам, що перші взяли зброю в обороні Вітчизни
проти навали московсько-комуністичних народобивців!

Привіт Вам, що своїми грудьми і кров'ю уможливили
українському народові увести в життя державно-
законодавчі акти та акт соборности, які вже понад 40
років просвічують дорогу до всенационального ідеалу, і ті
акти будуть так довго світити, поки буде жива українська
нація!

Привіт Вам, котрі з честю виконали національний і
братерський обов'язок перед тими, які впали героїською
смертю в боротьбі з окупантом за Українську Народну
Республіку!

Честь і подяка Вам, котрі продовжуєте боротьбу

національної революції та твердо тримаєте своїми струдженими руками той меч, про який сказав Головний Отаман Симон Петлюра: „Не забуваймо про меч, учімося міцніше тримати його в руках, а одночасно дбаймо про підживлення нацією моральних елементів її буття — творчої сили”.

Ще одну з подій у житті побратимів треба згадати, а саме посвячення нового станичного прапора, яке відбулося у дні 22 травня 1966 року під час святкувань 30-ліття СБУВ. Ця врочистість піднесла на душі членство й пригадала минуле, коли лопотіли українські прапори — Армії і Фльоти.

Члени станиці організовано давали матеріальну допомогу церкві св. Симона й Бібліотеці ім. Симона Петлюри в Парижі, українським інвалідам в Європі, видавництву „Дороговказ” організації Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді, й іншим українським видавництвам, а також у виправданих потребах українській громаді.

Слава і честь Вам, побратими-піонери Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді, а також його Першої станиці!

Поінформувати про повні склади управ станиці, ще й у хронологічному порядку — неможливо. Спроби знайти всі протоколи не увінчалися успіхом. Де вони? Ось великий знак запитання!

Подані тут дати й прізвища взяті з „Дороговказу” і від окремих осіб, які зуміли запам'ятати їх.

СПИСОК ЧЛЕНІВ

1-І СТАНИЦІ СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ В МОНТРЕАЛІ

- 1 Володимир Слюсар, о. протопресвітер, д-р — майор
- 2 Сергій Вальдштайн — полковник
- 3 Юрій Ордановський — підполковник
- 4 Володимир Мошинський — сотник
- 5 Олекса Хоменко — хорунжий
- 6 Степан Маґаляс — хорунжий

7. Семен Антонюк — хорунжий
8. Володимир Дем'янчук — хорунжий
9. Корнило Редкевич — чотар
10. Іван Стрілецький — ст. десятник
11. Микола Карпів — ст. десятник
12. Данило Литвин — десятник
13. Михайло Окопний — десятник
14. Дем'ян Борцюк — вістун
15. Андрій Гукало — вістун
16. Микола Стрілецький — вістун
17. Іван Смоляк — вістун
18. Степан Король — стрілець
19. Михайло Дзюба — стрілець
20. Петро Головач — стрілець
21. Іван Гонсов — стрілець
22. Степан Луценко — стрілець
23. Роман Герасимів — стрілець
24. Петро Шпак — стрілець
25. Андрій Бартків — стрілець
26. Семен Рудакевич — стрілець
27. Федір Татарчук — стрілець
28. Іван Бартків — стрілець
29. Степан Попіль — стрілець
30. Григорій Залуський — стрілець
31. Павло Німий — стрілець
32. Іван Білоніжка — стрілець
33. А. Похило — стрілець
34. Микола Кітлак — ст. десятник
35. Петро Візлінський — ст. десятник
36. Мартин Стецьків — вістун
37. І. Олексів — стрілець
38. С. Підвисоцький — десятник
39. М. Булавка — десятник
40. С. Лучанко — стрілець
41. Цебрій — стрілець
42. М. Винничок — стрілець
43. Викарчук — стрілець
44. Михайлюк — вістун
45. Я. Редчук — десятник

- 46. Йосип Савчук — вістун
- 47. Д. Харик
- 48. Микола Дусько — підхорунжий
- 49. І. Квартюк — стрілець
- 50. К. Захарчук — стрілець
- 51. Н. Палій — поручник
- 52. Степан Літепло — ст. десятник
- 53. Л. Суп — стрілець
- 54. П. Романюк
- 55. Салабай
- 56. М. Винничук
- 57. О. Клим
- 58. Іван Коврига — стрілець
- 59. Арсен Матвієнко

Генеральна управа СБУВ разом з членами 1-ї станиці в Монреалі. Знімок зроблений з нагоди 15-ліття церкви св. Софії в Монреалі у 1941 році. 1-ий ряд: віст. Д. Брацюк, хор. В. Демянчук, добр. Л. Слюсар, полк. С. Вальдштайн, ген. капелян о. прот. В. Слюсар, хор. С. Магалас, віст. А. Гукало; 2-ий ряд: дес. С. Підвисоцький, стр. І. Залуський, дес. М. Булавка, стр. С. Лучанко, стр. І. Білоніжка; 3-ій ряд: стр. Цобрій, стр. П. Головач, стр. М. Винничок, стр. Ф. Татарчук, стр. С. Попіль, стр. Викарчук, віст. Михайлюк.

30-го листопада 1947 року, в залі православної церкви св. Софії в Монреалі, відбулося урочисте надання відзнаки СБУВ архієпископові Мстиславі. Урочистість відбулася в присутності всіх членів 1-ї станиці, яка тоді нараховувала до 40 осіб.

На знімку: митр. прот. о. В. Слюсар, Я. Редчук, полк. С. Вальдштайн [прищиплює відзнаку], архієп. Мстислав, М. Винничук, хор. В. Демянчук, Ф. Татарчук, О. Клим, Салабай, І. Білоніжка і М. Карпів.

Сотн. о. В. Слюсар

Полк. С. Валдштайн

**В. Мошинський
сотник Армії УНР**

Добродійка Леонія Слюсар

Стр. Іван Коврига

ПОСВЯЧЕННЯ НОВОГО ПРАПОРА СТАНИЦІ
Прапор посвячують — о. протопр. В. Слюсар і о. прот. Є. Чижів

Десятник Я. Редчук

Вістун Йосип Савчук

Ст. дес. Д. Литвин

Вістун Іван Смоляк

Арсен Матвієнко

Стр. К. Захарчук

Міцно й гордо тримає новопосвячений прапор комендант станиці полк. С. Вальдштайн. Зліва — о. Костюк, Ю. Фотій, К. Редкевич і О. Хоменко. Зправа — о. В. Слюсар.

**Хор. Армії УНР Степан Магалаєс
і підхор. Іван Янківський**

О. Ігумен Святослав

В Генеральній управі як заступник
голови, а потім голова СБУВ.
Організує перший з'їзд СБУВ, що
відбувся 1952 р. в Торонто. Тоді й
передає пост торонтським
побратимам з ген. М. Садовським
на чолі.

Підхор. Микола Дусько

Чотар К. Редкевич

Полк. Володимир Кедровський

На одному з засідань

**Командний склад 14-ї бригади УГА [1919 р.]:
Сидять — отаман Василь Оробко, комендант бригади, пор. Корнило
Кізюк, комендант технічної сотні. Стоять — пор. Михайло Давибіда,
комендант ударної сотні, пор. Володимир Слюсар
шеф штабу 14-ї бригади.**

Знімок з 1965 р. Перший ряд — чотар К. Редкевич, о. В. Слюсар, полк. С. Вальдштайн, добр. Л. Слюсар, М. Карпів; другий ряд — Григорій Залуський, Д. Литвин, Я. Редчук, Й. Савчук, І. Квартюк, І. Олексів.

Володимир Мошинський
сотник Армії УНР

ІЗ «КНИГИ БИТІЯ»

Відгули гармати на фронті!... Розвіялися дими пожеж визвольної боротьби!...

Переможене ворогами козацтво змушене було залишити Батьківщину, як колись залишив її і наш славний гетьман Іван Мазепа зі своїми лицарями-козаками. Багато причин склалося на те, що наше новітнє козацтво змушене було покинути свої рідні землі, а між ними чи не найголовнішою, і від нас залежною, був брак єдності на верхах.

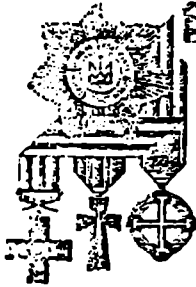
Буйним вітром подій було занесено частину учасників визвольної боротьби і до вільної Канади, де невеличка горстка їх отаборилася в Монреалі. Не всі разом прилетіли ті птахи бездомні — вояки українських армій до гостинної Канади. Затримувалися вони на різних етапах свого тернистого вояцького шляху — за дротами таборів інтернованих у Польщі, в катівнях Сіґуранци в Румунії, у вищих школах Чехословаччини, у славному Парижі у Франції... Це все етапи, на яких залишилося безліч цих знеможених птахів-вояків, які вже не мали сили летіти далі у вирій життя. І найдорожчу могилу залишило вояцтво в Парижі, могилу свого Головного Отамана, могилу того, хто вів до волі і перемог...

У ті часи в Канаді вже існувало декілька українських політичних угруповань, і кожне з них прагнуло втягнути душу українського вояка у своє політичне павутиння. Але в душі у кожного з тих вояків нуртував якийсь опір, протест: адже він вояк, хоч і колишній, але дух вояцький в ньому залишився!

За таких обставин не трудно було прийти до рішення створити власну, вояцьку, позапартійну станову організацію. Кому першому прийшла ця думка, трудно сказати, як тяжко також сказати, хто є творцем такої чи іншої народної пісні.

Рішення стояти поза партійним життям керувало кожним із тих наших піонерів-вояків, коли вони йшли на основоположні збори нашої організації. Воно стало також головною підвалиною, на якій постала 1-ша станиця і цілий Союз Бувших Українських Вояків у Канаді. Цю волю засновників Союзу зафіксовано в статуті Союзу, який 2-го квітня 1937 року був затверджений канадською владою. У другому розділі статуту сказано: **«Союз Бувших Українських Вояків у Канаді має бути організацією демократичною. Не має права бути зв'язаною з жодною політичною партією або організацією».**

І на цих засадах 1-ша станиця, і весь Союз, існували до нині та існуватимуть далі.

ВІДАЯ СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ *

Ukrainian War Veterans' League, Inc.

Headquarters,
1899 Delorimier Ave., Montreal

ГЕНЕРАЛ САДОВСЬКИЙ В МОНТРЕАЛІ

Широкознаний серед нашого вояцтва і взагалі серед українського громадянства ген. Михайло Садовський від пів року перебуває на терені вільнолюбної Канади. За цей час він уже обіхав чимало українських осередків зі своїми відчитами і рефератами. Імя його не сходить зі шпальт українських, а нерідко і чужинецьких газет. Дня 27 січня, на запрошення КУК та СБУВ, завітав він і до нашого Монтреалу, де гостив один тиждень.

У вечірних годинах зустріла його на двірці делегація: від СБУВ головний командант полковник барон Вальдштайн, від 1-шої станиці СБУВ командант її пполковник кінноти Ордановський та представник від КУК. З двірця відбув генерал до готелю Лявренсіє, де його вневдовзі відвідали: голова Української Стрілецької Громади п. Граб з дружиною та репортер від найбільшої англійської газети „Да Монтреал Дейлі Стар”, який перевів з генералом широку

розмову на політичні теми. Генерал дав йому у стислій формі інформації про українську боротьбу з московським большевизмом, починаючи від 1917 року й по цю пору, і закінчив впевненням про остаточну перемогу всесвітньої демократії над московським комуно-большевизмом і повстанням вільної і соборної України.

У неділю 28 січня генерал був присутнім на Богослуженні та молебні на інтенцію українського народу, де о. прот. Слюзар виголосив прекрасну змістовну патріотичну проповідь.

О год. 3 пополудні в найбільшій салі розпочалася величава академія на честь двох державних актів: про Самостійність і Соборність України. У першій частині програми виступив генерал Садовський, як головний бесідник, зі змістовним, цікавим, ефектним святочним рефератом. З великою увагою слухала оповідання генерала численна аудиторія про ті бурхливі,

• факсиміле

але й величні та незабутні часи, коли то з волі усього українського 46-мільйонного народу повстала українське держава. Майже трьохтисячна аудиторія, піднесена на душі й підбадьорена, спонтанічно нагородила генерала ширими рясними оплесками, а присутний на академії представник словацького народу, колишній амбасадор Чехословаччини в Москві п. Франс Тісо, запалившись промовою, вийшов на сцену й виголосив у своїй мові патріотичну промову на честь України та її свободолюбного народу. Бурею оплесків вкрито і його промову. Деклямації молоді та виступ трьох добрячих хорів в українських одностроях були прекрасним закінченням цієї так змістовної й добре урядженої академії, яка пройшла з повним моральним і матеріальним успіхом на фоні розкішної патріотичної декорації-панорами, виконаної арт. мал. сотником армії УНР Мошинським.

У вечірних годинах генерал Садовський був присутним на товариському прийнятті, яке на його честь впорядили українські вояки армії УНР, УГА, УПА, дивізії Галичина та інших формацій, не виключаючи й Українського Канадійського Легіону. Величавий це був момент, коли на сальо увійшов у товаристві старших старшин, міністра п. Тісо та представника КУК наш гість. Падає команда і з рапортом

підходить командант Станиці СБУВ пполковник Ордановський. Генерал обходить шерги й з кожним вояком вітається, час від часу зупиняючись, впізнавши товариша з давних бурхливих часів боротьби. Наступно підходить до генерала головний командант СБУВ полковник барон Вальдштайн і вручає йому диплом почесного члена своєї організації, яка походить від колишнього Товариства Вояків Армії УНР в Каліші, та прищиплює організаційну відзнаку.

Господарем зустрічі був командант Станиці СБУВ пполковник Ордановський, який перший забрав слово на честь гостя в імені всіх присутніх та підняв тост за його здоровля. Пізніше давав він слово представникам всіх присутніх вояцьких організацій. Всі вони в твердих вояцьких словах висловлювали послух майбутньому військовому прововоді у всенародному зриві. Добру патріотичну промову виголосив б. вояк ф. прот. Слюзар та палку й ентузіастичну міністер Тісо, який казав, що в майбутньому зриві разом з українцями будуть і всі поневолені Москвою народи і в першу чергу словаки. На закінчення промов взяв слово наш шановний гість ген. Садовський, який у теплих словах дякував за оказану йому честь, за прийняття, за прекрасні патріотичні промови та заповнення вояками

послуху. Далі малював образ недалекого майбутнього, коли то на заклик Уряду УНР всі як один станемо в лави славного відродженого українського війська й виступимо в поле на останній кривавій бій з Москвою й таки докінчимо те, що розпочали під проводом великого Симона Петлюри в бурхливі часи українського відродження в році 1917. Останнє слово мав підполковник Ордановський, який в стислих вояцьких словах дякував всім присутнім за участь, а паням зокрема і особливо, що спричинилися до звеличення вояцької урочистости. На закінчення цих чудових і справді незабутніх хвилин, шведених у ширій сердечній, суто вояцькій атмосфері, що надовго лишить ся в серцях і душах учасників прийаття, всіх було сфотографовано. Великою пам'яткою буде ця фотографія для кожного учасника, воякамонтреальця, та й думаємо,

що й для шановного ген. Садовського.

Наступних три дні ген. Садовський був присутним на виставці пам'яток боротьби України за свою волю й державність, що їх зібрав і впорядкував у рямцях Музею при Українському Воєнно-Історичному Інституті. Кожного вечора генерал промовляв перед відвідувачами виставки на тему наших визвольних змагань та виставлених експонатів. Дуже велике враження робила на відвідувачів ця прекрасна виставка та ширі вояцькі, такі цікаві, оповідання генерала. Відвідали виставку й репортери англійських і французьких газет, які фотографували та перевели з генералом інтерв'ю, вмістивши те все у своїх органах. Через непогоду виставку не змогли відвідати багато українців і тому запрошено генерала Садовського з виставкою ще на місяць березень.

Ордановський.

Факсиміле

ДРУГА СТАНИЦЯ

СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ В ЕДМОНТОНІ, АЛЬБЕРТА

Під впливом глибоких патріотичних почувань і здорового глузду, що кристалізувався під час довголітньої життєвої практики, українське вояцтво міста Едмонтону в провінції Альберта підняло свій старий бойовий прапор і вирішило об'єднатися і приєднатися до лав Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді.

Станиця була заснована у червні 1938 року, а до її управи входили такі особи:

голова — сотник Василь Слюсаренко,

секретар — ст. дес. Олекса Косс,

скарбник — стр. Василь Гавриленко,

члени — пор. О. Юркевич, і побр. Тома Томашівський.

Вибрана управа звернулася до Генеральної управи Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді з проханням включити станицю до складу організації. Генеральна управа СБУВ на своєму засіданні у дні 21 липня 1938 року затвердила склад управи станиці й надала їй порядкове число — 2, бо станиця в Едмонтоні була створена як друга після монреальської.

Незабаром після організування станиця влаштувала зустріч з українським громадянством Едмонтону й околиць, а ще перед тим, виконуючи обов'язок українських вояків, встановила дружній контакт з Українською Стрілецькою Громадою, яка на той час вже існувала в Едмонтоні. Обі вояцькі організації спільно виступали в обороні українських справ. На згаданій зустрічі пояснено присутнім мету й завдання, які перед собою ставить станиця СБУВ, наголошено, що завданням українського вояка, який опинився поза межами батьківщини, є дальша боротьба, хоч мирними методами, а не за допомогою зброї. Український вояк мусить включитися до праці на національній ниві, щоб

прискорити визволення свого народу.

Не існує, на жаль, архів станиці, щоб докладно описати муравлину працю її членів. Однак на підставі матеріалів з різних журналів і газет можна встановити, що 2-га станиця СБУВ була дуже активною в національно-громадському житті.

У рамках просвітньої праці станиця організовувала читання доповідей на такі теми: Симон Петлюра — символ української державности, Перший зимовий похід, Другий зимовий похід, Похід українських армій на Київ і Одесу, Славне минуле війська запорізького, Бій під Крутами, Богдан Хмельницький та його заслуги й помилки, Гетьман Мазепа — символ України, Чорне море — українське море та багато інших.

Від 1941 до 1945 року, отже в період Другої світової війни, діяльність станиці, як і інших українських організацій у США і в Канаді, була майже припинена, не було можливості розвивати працю. Причиною цього був факт, що окупант нашої батьківщини став союзником західних Альянтів. Тому детальних пояснень, мабуть, не треба давати у цій справі.

Після Другої світової війни, починаючи десь від 1948 року, почали напливати до Канади свіжі сили бувших українських вояків, в більшості це були колишні вояки, котрі служили в арміях Української Народної Республіки, а потім в різних військових формаціях європейських держав. Станиця поживила свою діяльність, зокрема від часу, коли зі Саскатуну приїхав старший десятник Михайло Лубик, який у великій мірі спричинився до активізації членів станиці і дав поштовх до дальшої плідної праці.

Друга станиця СБУВ в Едмонтоні сумлінно виконувала свої національні й організаційні обов'язки аж до 1968 року. Власне від того часу праця почала занепадати. Практично залишилися тільки контакти з Генеральною управою Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді з осідком у Торонто, які утримував старший десятник Михайло Лубик.

Життя і праця станиці припинилася з багатьох

причин, серед яких найголовнішими були такі — виїзд активних членів станиці з Едмонтону, щораз похиліший вік членства, далека віддаль від Головної управи, що ускладнювало зв'язок. Були й інші причини, які членство не в силі було перебороти.

Честь і слава тим, хто працював для добра своєї організації і українського народу, аж до часу, поки вистачило сили!

ТРЕТЯ СТАНИЦЯ

СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ У ВАНКУВЕРІ, Б. К.

Йдучи за прикладом своїх побратимів, колишні активні учасники визвольних змагань, які до того часу працювали в національно-культурних і просвітніх товариствах у Ванкувері, стали під прапор українського комбатантського руху, організованого на канадському терені Союзом Бувших Українських Вояків у Канаді.

У дні 18-го вересня 1938 року побратими зішлись на перші сходи, на котрих показали свій справжній вояцький характер, свою дисциплінованість й громадську зрілість. Розміркувавши всесторонньо справу ветеранського руху і простудіювавши статут-регулямін Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді, зібрані одностайно винесли постанову про заснування станиці СБУВ у Ванкувері й приєднання її до рядів всеканадської комбатантської організації. На тих зборах вибрано управу станиці, до складу якої увійшли:

голова — козак Армії УНР, лицар бойового хреста
Симона Петлюри А. Щербак,
секретар — стр. УСС П. Гарасимчук,
скарбник — стр. Іван Колодій.

Протокол з цих зборів і членські заяви вибрана управа станиці негайно вислала до Генеральної управи з проханням затвердити станицю, як складову частину Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді.

Генеральна управа на своєму засіданні у дні 30-го вересня 1938 року, розглянувши надісланий матеріал, затвердила склад управи станиці і надала їй порядкове число 3 з назвою Союз Бувших Українських Вояків у Канаді станиця ч. 3 у Ванкувері.

22-го січня 1940 року відбулися другі річні збори станиці, на яких вибрано управу у такому складі:

голова — козак А. Щербак,
секретар — стр. П. Гарасимчук,

скарбник — І. Колодій.

Контрольна комісія — бул. М. Тихий, козак Нирчук-Брусенко, стр. В. Ільчук.

У той час членами станиці були В. Ткачук, Я. Горбатюк, Г. Туркало, І. Синнків, О. Курляк, С. Шостак, Ю. Деба й багато інших, прізвища яких годі встановити з огляду на брак протоколів чи списків з того часу.

Станиця провадила культурно-освітню працю головним чином шляхом улаштування доповідей на військові теми. Встановивши контакти з ванкуверською Українською Стрілецькою Громадою, члени обох організацій спільно організовували й брали участь у багатьох українських національних святах.

Коли у Ванкувері організувався Комітет Українців Канади — єдина репрезентація нашої національносвідомої української громади в Канаді — Третя станиця СБУВ негайно приєдналася до його праці й назначила делегатів до місцевого відділу КУК.

У березні 1965 року у Ванкувері засновано відділ Союзу Українських Канадських Ветеранів, який очолив сотник канадської армії В. Єлиняк. Віт того часу Третя станиця СБУВ тісно співпрацювала з Союзом Українських Канадських Ветеранів та з Українською Стрілецькою Громадою.

Названі організації влаштовували зустрічі, доповіді на різні національні теми для українського суспільства Ванкуверу й околиць.

Третя станиця СБУВ у Ванкувері, спільно з іншими комбатантськими організаціями, була складовою частиною Комітету Українців Канади і в його рамках спільно виконувала колосальну працю серед українського й канадського суспільства, через що здобула пошану співгромадян Британської Колумбії й всієї Канади.

Упродовж довгого часу, кожного року Третя станиця СБУВ, разом з іншими ветеранськими організаціями, організовано брала участь у походах до „Брами миру” (Інтернешенал Піс Арч) на кордоні Канади й США. У цих походах брали участь десятки тисяч народу, серед якого

були репрезентовані й наші побратими зі своїми українськими прапорами.

Існують дані, з яких видно, що Третя станиця СБУВ у Ванкувері була велика, однак з огляду на неможливість відшукати протоколи зборів, трудно поінформувати про подробиці праці станиці. Те, про що сьогодні знаємо, походить з обмежених джерел, здебільша з „Дороговказу” й з обіжників Генеральної управи СБУВ.

Сенатор Павло Юзик в асисті ветеранів кладе вінок біля пам'ятника Незнаному воякові у Ванкувері у дні 21 січня 1968 р. На знімку: сенатор П. Юзик і побратими — М. Заяць і А. Ільницький. При канадському правпорі — Я. Стоцький.

Після піднесення прапорів під час «українського дня» у Ванкувері. На знімку [зліва направо] побратими: М. Заяць, А. Ільницький, В. Ткачук, О. Дяків, Я. Стоцький, П. Дийчій, І. Торупка, К. Братусь, П. Сирота і Т. Кравець.

Під час паради коло «Брами миру» на кордоні США і Канади в районі Даглас — Ванкувер. На знімку побратими: І. Шпак, А. Ільницький, М. Заяць, В. Коваль, Ю. Диба, О. Курляк, А. Данилів, В. Ткачук, Ф. Кравець, Я. Горбатюк.

Похід до «Брами миру». На знімку — комбатанти українських організацій — СБУВ, УСГ, СУКВ.

ЧЕТВЕРТА СТАНИЦЯ

СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ У ВІННІПЕЗІ, МАНІТОБА

Українські ветерани, що жили у Вінніпезі, влаштували організаційні збори в неділю, 2-го жовтня 1938 року. Головою зборів був старшина Армії Української Народної Республіки хорунжий Іван Байдак. На зборах прочитали статут-регулямін Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді й винесли постанову заснувати станицю у Вінніпезі.

Вибрано управу в такому складі:

голова — хор. Іван Байдак,

заст. голови — чотар Т. Калужняцький,

секретар — стр. В. Лах,

скарбник — стр. Д. Черноус.

Контрольна комісія — стр. М. Пастир, стр. П. Соловій,
стр. Т. Ярко.

Організаційний референт — хор. Д. Микитюк,

Розваговий комітет — стр. Володимир Віра, Л.
Ковальський, В. Попіль, І. Білинський, М. Дух.

Збори доручили обраній управі звернутися до Генеральної управи Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді з пропозицією прийняти станицю до свого складу.

Генеральна управа на своєму засіданні у дні 25-го жовтня 1938 року включила вінніпезьку станицю до складу Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді й надала їй порядкове число — 4.

Від самого заснування станиця негайно стала до праці, змагаючи до якнайшвидшого приєднання до неї членства — усіх колишніх українських вояків, що жили у Вінніпезі й околицях. Встановлено живі зв'язки з Генеральною управою СБУВ спершу в Монреалі, а потім у Торонто.

Праця в станиці кипіла. Багато уваги було присвячено доповідям, освітній праці, зокрема для

братів, котрі попали під впливи комуно-московської пропаганди, цебто з тих з дореволюційної еміграції.

Влаштовувалися дискусійні мітинги для українських громадян Вінніпегу. Неодноразово приходило при цьому до поважних конфліктів між українським свідомим вояцтвом і тими, хто попав під впливи червоних московських вислужників. Однак твердість і справедливість українського вояка завжди перемагала у сутичці з запамороченою, брудною московською пропагандою.

У період Другої світової війни, точніше в 1941 — 1945 роках, станиця обмежила свою діяльність. У той час не можна вже було провадити боротьби з московсько-більшовицькою агентурою в Канаді й США, бо ж СРСР, тюрма народів, став союзником західніх Альянтів.

Після Другої світової війни, від 1947 року, почали напливати свіжі вояцькі сили з Європи, і саме тоді станиця розгорнула одну зі своїх найкращих сторінок ветеранської праці.

Слід згадати, що Четверта станиця у Вінніпезі мала приміщення в Українському народному домі і тісно співпрацювала з „Просвітою”, як також з Українською Стрілецькою Громадою, котра об'єднувала колишнє українське вояцтво з УГА та УСС.

У провіді станиці був незмінно досвідчений працівник, основоположник станиці хорунжий Іван Байдак. До управи станиці включилися теж новоприбулі з Європи українські старшини й вояки. Від того часу організаційна праця станиці розгорталася гармонійно. Серед членів станиці були визначні старшини і працівники українського комбатантського руху на рідних землях і на еміграції.

Своєю працею станиця виробила собі значний авторитет серед українського громадянства й канадського суспільства.

Численністю вінніпезька станиця дорівнювала Першій станиці в Монреалі. За матеріалами, поданими хорунжим Д. Микитюком, Четверта станиця організувала масове вшанування українським громадянством

Вінніпегу пам'яті поляглих борців за Україну та спорудження їм пам'ятника у формі „Стрілецької могили”. Тоді станиця мала всі передумови, щоб розростатися.

У результаті відвідин членами Генеральної управи СБУВ редакції „Українського Голосу” було створено окрему сторінку СБУВ на сторінках того часопису. Поручникові Гай-Головку доручено редагувати військову сторінку „Українського Голосу”. Друкарський склад публікованих спогадів вирішено зберігати, щоб можна було видати пізніше окрему книжку.

27-го грудня 1953 року Четверта станиця СБУВ у Вінніпезі врочисто відзначала 15-річчя свого існування. Головна точка святкувань відбулася при численній участі членів станиці, делегатів від ветеранських і громадських організацій та запрошених гостей, серед яких був голова Генеральної управи СБУВ генерал Михайло Садовський.

Господарем тих піднесених святкувань був комендант Четвертої станиці поручник д-р О. Навроцький. З привітальними промовами виступили представники всіх вояцьких і громадських організацій, між ними голова Комітету Українців Канади адвокат А. Яремович. Головним промовцем на святі був генерал М. Садовський. У своїй промові ген. М. Садовський пригадав історію організування українського вояцтва після закінчення збройних змагань регулярного війська Української Народної Республіки впродовж років перебування на чужині й аж до часу виступу. В щирих, палких словах генерал вітав провід і членство станиці, дякував за проведену працю й бажав успіхів у дальшій роботі для добра українського вояцтва і на славу нашому, ніколи не скореному українському народові.

Своїми спогадами з минулих бурхливих днів української визвольної боротьби поділилися з присутніми побратими-вояки — Волинець, д-р Мучій та сотник д-р Тищенко. Під кінець урочистости диригент хору „Сурма” Братства Дивізії УНА Ткач з добрими співаками виконали кілька вояцьких пісень, пригадуючи присутнім славні часи вояцьких походів, жорстоких боїв

та героїчних подвигів.

У листопаді 1955 року Четверта станиця влаштувала вечір-зустріч побратимів вояцьких організацій з громадянством Вінніпегу й околиць. Зустріч мала великий матеріальний і моральний успіх. З прибутків з цієї зустрічі управа станиці призначила поважну суму для Генеральної управи і для КУК. Генеральна управа склала щиру подяку Четвертій станиці за цей шляхетний дар.

Управа станиці запросила зі США д-ра Петра Чепіка, колишнього голову будівельного комітету для спорудження пам'ятника Головному Отаманові Симону Петлюрі в Парижі. Д-р Петро Чепік висвітлив фільм з відкриття і посвячення пам'ятника. У показі фільму взяла участь велика кількість українського вояцтва з Вінніпегу й околиць. Це відбувалося у грудні 1955 року.

Від 16 до 20 травня 1960 року у Вінніпезі відбувалася урочиста зустріч українських ветеранів з усієї Канади. Мандат на репрезентацію Генеральної управи у цій зустрічі вона передала Четвертій станиці, а саме її голові майорові д-ру О. Навроцькому й інж. О. Гудзякові. Генеральна управа СБУВ вислала офіційний комунікат до всіх станиць про перебіг святкувань.

Четверта станиця активно включилася у всеукраїнське свято - відкриття у Вашингтоні пам'ятника великому пророкові України — Тарасові Григоровичу Шевченкові. Союз Бувших Українських Вояків у Канаді репрезентувала делегація з усіх станиць на чолі з полковником І. Янішевським, а Четверта станиця взяла активну участь у самому відкритті пам'ятника.

Інж. хорунжий О. Гудзяк, член Четвертої станиці, був назначений представником до ради Комітету Українців Канади. Він там репрезентував Генеральну управу СБУВ.

Членами Четвертої станиці були такі заслужені ветерани, як майор д-р О. Навроцький, сотник Фініковський, сот. П. Коршун-Федоренко, хорунжий І. Байдак, сот. В. Панів, поручник О. Гай-Головка, пор. С. Навроцький, пор. інж. Шумовський, О. Шелепко, інж. пор. О. Гудзяк, о. ігумен Іов Скакальський (пізніше єпископ Української православної церкви в Південній Америці),

майор О. Ферре.

Число членів станиці досягало двохсот осіб. Це, отже, була одна з найчисленніших, активних та найкращих станиць СБУВ у Канаді.

Станицю відвідували такі активні діячі комбатантського руху, як: генерал М. Садовиський, ген. Кузьмінський, генерал Валійський, генерал Самутин, генерал Крат, генерал В. Філонович, генерал Загородський, майор Сачківський, майор Віктор Роєнко, сотник Микола Деркач.

Одною з найвизначніших осіб, які відвідали Четверту станицю, був тодішній президент Української Народної Республіки д-р Степан Витвицький.

Четверта станиця у Вінніпезі своєю відданою, жертвенною працею на полі служіння українському народові записала важливу сторінку в історію комбатантського руху в Канаді.

Зі здвигу-зустрічі українських ветеранів, який відбувся у Вінніпезі у днях 16—20 травня 1960 р. Під час зустрічі відбувся урочистий похід до пам'ятників Невідомому вояку і Тарасові Шевченкові, де покладено вінки. На знімку: о. д-р В. Савчук під час богослужіння під пам'ятником Тарасу Шевченкові.

Державний Центр УНР відзначив блаженнішого владика Іларіона Воєнним хрестом, який вручила делегація СБУВ 21 листопада 1967 р. На знімку: побр. Похильчук, о. прот. Ф. Керницький, митрополит Іларіон, інж. О. Гудзяк, владика Борис, о. Є. Трухин, сот. Д. Сачківський, інж. В. Боровський.

СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ КАНАДСЬКИХ ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИЧАВА ЗУСТРІЧ У ВІННІПЕЗІ

Про зустріч у Вінніпезі подано до преси такий комунікат крайового проводу Союзу Українських Канадських Ветеранів:

У днях 16—20 травня 1960 року відбулася у місті Вінніпезі історична й не бувала (в історії Канади) подія —

з'їзд і шевченківська зустріч всіх організованих українців — колишніх вояків, які живуть у Канаді і служили в різних періодах в різних формаціях канадських та інших збройних сил. У зустрічі були репрезентовані ветерани з кожної головнішої місцевості Канади, в тому числі чотири голови із шістьох відділів Королівського Канадського Легіону, а саме: Е. Леміцький (Едмонтон), П. Окраїнець (Вінніпег), С. Павлюк (Торонто) і В. Вікарчук (Монтреаль). Два інші відділи (Гамільтон і Ст. Катеринс) були репрезентовані своїми повноваженими. Інші міста, як Калгарі, Ванкувер, Саскатун, Ріджайна, Форт-Віллям, Оттава, Віндзор тощо, вислали свої делегації.

Понад 200 привітань з усіх сторін Канади прислано у формі листів або телеграм. Зустріч вітали губернатор Канади від себе і від Її величності королеви Єлисавети II, прем'єр Канади Лестер Пірсон та міністер оборони федерального уряду Пол Гельєр, який патрунував зустрічі для вшашування Т. Шевченка. Наспіли теж вітання від всіх прем'єрів провінцій, від українських сенаторів та послів — федерального й провінційних парламентав, від представництва ВО УНРади та його військового ресорту, від Комітету Українців Канади й від ряду установ та окремих осіб.

Побіч українських відділів Королівського Канадського Легіону — відділів СУКВ, у зустрічі взяли участь Українська Стрілецька Громада в Канаді, Союз Бувших Українських Вояків, Братство колишніх вояків 1-ї Української Дивізії Української Національної Армії, Товариство колишніх вояків УПА в Канаді, Братство Карпатських Січовиків, Братство Українських Січових Стрільців та жіноча секція і кадети летунства при українському відділі Канадського Легіону ч. 141 у Вінніпезі. Наші кадети брали участь у величавому поході до пам'ятника Невідомому вояку і до пам'ятника Тарасові Шевченкові, де покладено посвячені вінки.

З нагоди зустрічі відбулася конференція-нарада, на якій винесено ряд резолюцій. Їх проголосимо окремо. Учасники зустрічі схвалили заходи проведу СУКВ відкрити в домі КУК Українсько-канадський військовий

музей та вислати свого делегата до Європи в рамках всеканадської делегації на поля боїв Другої світової війни. Делегат друг Іван Якимів, колишній вояк Галицької Армії і Канадської Армії, член СУКВ, Легіону ч. 141 і Української Стрілецької Громади вже в Європі і має відвідати ті місця й покласти вінки, посвячені під час зустрічі в Канаді, зокрема на могили Головного Отамана Симона Петлюри у Парижі та полковника Євгена Коновальця у Роттердамі.

Цілу зустріч ветеранів благословили своїми посланнями-привітаннями первоієрархи українських церков у Канаді — митрополити Іларіон і Максим. Провід СУКВ склав формальні візити обом згаданим митрополитам, щоб особисто їх привітати і подякувати їм. З нагоди зустрічі провід СУКВ відвідав також редакції тих українських газет, які друкуються у Вінніпезі.

У різних імпрезах зустрічі брали участь достойники міста Вінніпегу та визначні делегати на конвенцію Канадського Легіону — посадник міста Степан Дзюба, президент і виконавчий директор КУК о. д-р В. Кушнір і Володимир Кохан, крайовий президент Легіону суддя Спарлінг, члени крайової і провінційних виконавчих Легіону й багато інших.

З нагоди з'їзду-зустрічі в приміщенні українського відділу Канадського Легіону ч. 141 відбувся бенкет, на якому присутні згадали дорогі ветеранам у Канаді ювілеї, а саме:

150-ліття народження Тараса Шевченка, 100-ліття українського національного гімну „Ще не вмерла Україна”, 50-ліття славних побратимів-піонерів ветеранів Українських Січових Стрільців, 25-ліття Карпатської України і побратимів карпатських січовиків, 20-ліття відкриття у Лондоні дому для українських канадських вояків — СУКВ та інше.

За визначні заслуги відзначено відповідними грамотами президента КУК о. д-ра В. Кушніра, Івана Юзика — першого організатора СУКВ у Канаді, Петра Ваха — довголітнього делегата від СУКВ до президії КУК і одного з основоположників СУКВ у Канаді, а відділ ч,

141 і його жіночу секцію „зачартеровано” окремо „чартерами” СУКВ, як перші українські відділи ветеранів і жінок у Канаді. Для цього вручено головам другові Петрові Окраїнцеві і Анні Злоті перші грамоти — „чартери”, які дотепер ще не надавалися.

ВІДОЗВА В Р СУКВ

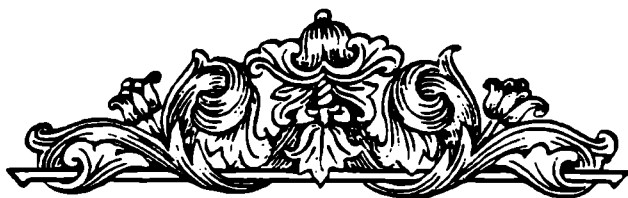
Всеканадська Рада Союзу Українських Ветеранів звернулася до українців у Канаді з відозвою, яку тут подаємо до уваги читачів „Бюлетеня СБУВ”:

1967 року Канада святкуватиме ювілей століття своєї державности. Українці були свідками і учасниками понад 75 років цієї державної історії — років найбільшого і найславнішого розвитку і росту цієї країни, бо перші наші імігранти почали приїздити до Канади від 1891 року.

У Першій світовій війні (1914-1918) тисячі українців Канади добровільно зголошувалися до дійсної військової служби у збройних силах Канади, хоч уряд, не знаючи нас, трактував більшість українців як небажаний, а то й ворожий елемент. В цій війні Пилип Коновал, який недавно помер в Оттаві, здобув найвище відзначення Британської імперії — Хрест Вікторії за геройство в боях проти німців на західньому фронті.

Пам'ятаймо про наш вклад у ріст і силу Канади!

П'ЯТА СТАНИЦЯ СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ В ТОРОНТО

Не легко описати пройдений шлях життя і праці П'ятої станиці СБУВ, бо й не легко відокремлювати її від історії цілого нашого Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді.

Ідея заснування СБУВ виникла в Монреалі ще перед Другою світовою війною. Організаційні збори відбулися там 27 квітня 1936 року, тоді ж було обрано і перший склад Генеральної управи Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді. Минув майже рік від організаційних зборів, поки у дні 2-го квітня 1937 року канадська влада офіційно затвердила статут Союзу. Саме відтоді почалася праця організації, скерована на організування станиць по цілій Канаді.

Члени Генеральної управи — о. Володимир Слюсар і хорунжий С. Магальяс — встановили контакт з колишніми українськими вояками у Торонто, де 1-го березня 1939 року відбулися перші організаційні збори, на яких і засновано П'яту станицю СБУВ.

На той час уже діяли — Перша станиця в Монреалі, Друга станиця в Едмонтоні, Третя станиця у Ванкувері й Четверта станиця у Вінніпезі. По інших містах Канади Союз мав своїх представників.

У Торонто перші організаційні збори вибрали управу П'ятої станиці на чолі з хорунжим Юрієм Гуменюком. Членами станиці стали колишні вояки — учасники визвольних змагань 1917—1921 років.

Діяльність П'ятої станиці слід поділити на два основні періоди: перший період — від заснування станиці до вересня 1950 року, а другий — від вересня 1950 р. до теперішнього часу.

Як наш Союз у цілому, так і П'ята станиця постали в

час великої економічної кризи, на передодні Другої світової війни. Ці обставини мали значний вплив на працю станиці, бо вимагали більшої жертвенности в складних умовах.

Згадаймо й те, що тоді ще не існував Комітет Українців Канади, не існував теж Український Конгресовий Комітет у США, а український відділ Канадського Легіону (ЮКВА) постав аж після Другої світової війни.

Коли Канада приступила до війни, перед управою станиці, її членами й існуючими тоді іншими організаціями, виникли вимоги воєнного часу. Настала потреба організування збірок, спільних нарад з організаціями, відвідування поранених вояків по шпиталях, проводи вояків на фронті за океаном, влаштування для них зустрічей. Велике число членів нашого Союзу дало тоді своїх синів і дочок для Канадської Армії, деякі наші члени пішли до війська добровольцями, в тому числі й комендант П'ятої станиці Юрій Гуменюк. Не всім їм судилося повернутися з війни додому.

Після закінчення війни виникла потреба допомоги виходцям з України. Треба було провадити збирання одягу й харчів і зібране посилати в Європу. В цю акцію включилася теж П'ята станиця, усі її члени. Коли ж встановлено зв'язки з виходцями, треба було шукати для них спонзорів, які під письмовою присягою брали на себе обов'язок спровадити означені особи з Європи. Треба було, отже, оформляти документи в державних установах і висилати їх потребуючим в Європу. Врешті почали прибувати виходці і треба було влаштувати для них житло й працю. Саме в цих справах управа П'ятої станиці, також її члени, доклали багато часу й зусиль, багато жертвенної праці.

У той час П'ята станиця часто репрезентувала наше вояцтво під час різних імпрез і національних свят. Тоді відбулася зустріч королівської пари та інші події, в яких брали участь члени нашої станиці. Заслуговує на згадку похвала Його величності короля Юрія П'ятого на адресу

нашої станиці, яку було надіслано на ім'я тодішнього коменданта станиці Юрія Гуменюка.

Як згадано вище, 6-го вересня 1950 року почався другий період життя нашої станиці. В той день відбулися загальні збори членства й запрошених гостей — колишніх вояків різних рангів, які прибули з Європи й стали членами нашої організації. Цей доплив нових сил значно підсилив нашу станицю числом та якісними одиницями. Комендант Юрій Гуменюк щиро вітав нових побратимів і висловив радість з приводу зустрічі на гостинній канадській землі.

У той час число членів станиці досягло 150 осіб. Одночасно активізувалася наша праця. Станиця вийшла з ініціативою відзначування національних свят — державности й соборности України, роковин трагічної смерти Головного Отамана Симона Петлюри і полк. Євгена Коновальця, роковин Першого зимового походу, роковин на пошану пам'яті 359 лицарів Базару, роковин бою під Крутами та інших історичних дат.

Згадати лише про ці моменти з діяльності нашої станиці було б надто скупо: управа станиці та її членство на протязі років виконали чимало інших завдань. Опишемо, отже, хоч би коротко ширшу діяльність П'ятої станиці.

1952 року наша станиця вийшла з ініціативою об'єднання всіх українських ветеранських організацій. Головним рушієм цієї справи був пполк. Тиміш Омельченко.

Того ж самого, 1952 року, станиця видала друком працю проф. Василя Іваниса: „Симон Петлюра — президент України”. Було створено видавничий комітет у складі: Ю. Гуменюк, І. Кіріченко, Д. Кислиця, А.Ф. Шумовський, Я. Тесля. Кошти видання книжки були зібрані членами станиці між самим членством, серед свідомих громадян, а також шляхом влаштування ветеранської коляди.

На загальних зборах станиці 1953 року виринула думка встановити пам'ятну відзнаку (Воєнний хрест) для відзначення 40-ліття відродження Українських Збройних

Сил. Цю ініціативу пізніше перебрала Генеральна управа Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді, а згодом — ресорт Військових Справ УНРади. 1958 року було встановлено спадковий "Воєнний хрест", проєктантом якого був член нашої станиці пполк. Микола Битинський. Вперше цим хрестом нагороджено побратимів учасників визвольних змагань на ювілейному з'їзді СБУВ у дні 20-го серпня 1961 року.

1954 року станиця придбала власний прапор, виготовлений за проєктом майора Миколи Битинського. Урочисте посвячення прапора довершили настоятелі катедри св. Володимира в Торонто о. Петро Самець і о. Дмитро Фотій.

За ініціативою управи станиці 1957 року було проведено збірку коштів на побудову надгробного пам'ятника на могилі полк. Олександра Петлюри і пплок. Тимоша Омельченка. Пізніше там же були поховані тлінні останки сотн. Олександра Савченка, а в 1976 році — пплок. Івана Липовецького. До комітету побудови пам'ятника належали побратими З. Шкурупій — голова, Дм. Сачківський — секретар, І. Радкевич — скарбник. Членами комітету були представники інших ветеранських, громадських, молодечих і політичних організацій. Площу на цвинтарі „Проспект” подарував станиці Український Канадський Легіон ч. 360, і за це на цьому місці треба йому висловити наше щире вояцьке спасибі. 27-го квітня 1958 року пам'ятник урочисто відкрив ген. Михайло Садовський, а посвятили його настоятелі української православної катедри в Торонто отці Петро Самець і Дмитро Фотій при участі великого числа колишнього українського вояцтва, представників різних організацій і патріотичного громадянства.

18-го грудня 1965 року П'ята станиця відзначувала ювілей 25-ліття заснування. У цьому святі взяли участь представники ветеранських організацій Торонто й інших місцевостей, а також представники громадських організацій і велике число українського громадянства. На обіді і святочній академії було понад 300 осіб.

Кожного року заходами станиці, за співучастю ветеранських та молодечих організацій, відправлялися панахиди в неділі Зелених свят (на Тройцю) коло могил побратимів, похованих на цвинтарі „Прспект”.

Заходами комітету українських комбатантських організацій кожного року влаштовувалися зустрічі-бали за українськими військовими традиціями. Вони звичайно проходили з великим успіхом.

У пам'ять трагічної смерті Головного Отамана Симона Петлюри і полк. Євгена Коновальця, як теж у день трагічної смерті 359 лицарів Базару, заходами нашої станиці служилися панахиди, а у дні свят державности відправлялися молебні в українській православної катедрі св. Володимира в Торонто.

Заходами Товариства сприяння Українській Національній Раді та П'ятої станиці у приміщенні катедральної громади св. Володимира, в суботу, 29 жовтня 1977 року, урочисто відзначено 60-ті роковини української національної революції і відродження Українських Збройних Сил. Головним промовцем на святі був керівник ресорту Військових Справ УНРАди ген. Василь Філонович, а співдоповідачем — майор Віктор Роєнко — комендант Сьомої станиці у Гамільтоні. На цій академії генерал В. Філонович урочисто відзначив "Хрестом 60-ліття відродження Українських Збройних Сил" учасників визвольних змагань та спадкоємців тих побратимів, які відійшли у вічність.

Протягом років управи П'ятої станиці, разом з членами-побратимами, влаштовували різного роду збірки на важливі цілі, зокрема на УНРАду, на допомогу українським інвалідам, на потреби Бібліотеки ім. Симона Петлюри в Парижі, на надгробний пам'ятник на могилі генерала Омеляновича-Павленка, на фонд Світового Конгресу Вільних Українців та на багато інших громадських потреб.

Таких прикладів жертвенної праці можна б навести багато більше. Але вже і згаданих досить, щоб показати, що кожнаорова управа станиці і наше членство в цілому виконували свої завдання не лише з побратимського

обов'язку, але шукали шляхів і засобів для дальшого розвитку, щоб найкраще прислужитися для добра вояцької і загальноукраїнської справи..

Під сучасну пору членство станиці значно поменшало, головним чином з причини відходу у вічність великого числа наших старших ветеранів — учасників визвольних змагань 1917—1921 років. Складаємо їм усім наше вояцьке спасибі за віддану працю і в пошані схилиємо голови перед їх пам'яттю. Вічна їм пам'ять!

П'ята станиця СБУВ є складовою частиною Комітету Українців Канади відділ у Торонто і одночасно співпрацює з іншими ветеранськими організаціями.

Від часу заснування управа станиці незмінно користується приміщенням катедральної громади св. Володимира в Торонто. І за це висловлюємо їй нашу сердечну вдячність!

Фотографія з дня 24-го травня 1938 року.

Стоять [зліва направо] — сот. Заринів, член 5-ї станиці, полк. Сергій Вальдштайн — голова СБУВ у тих роках, о. П. Галицький — сот. УГА і капелян 5-ї станиці, блаженніший Іоан [Теодорович] митрополит Української православної церкви в США і Української греко-православної церкви в Канаді [зверхник канадської церкви], о. Володимир Слюсар — пор. УГА, генеральний капелян СБУВ, адвокат Т. Гуменюк — голова Української православної громади св. Володимира в Торонто, вістун УГА А. Гукало — член Генеральної управи СБУВ; сидять [зліва направо]: побр. Материн — скарбник громади, о. А. Берек, о. Д. Лецишин, хор. Святослав Маґаляс — начальник Генеральної управи СБУВ.

Посвячення прапора 5-ї станиці, яке відбулося в січні 1955 року у соборі св. Володимира в Торонто.

Прапор проєкту пполк. М. Битинського. Прапроносець — ппор. С. Кравченко. На першому пляні всеч. о. Д. Фотій, д-р П. Кіт і побратими — М. Зубчевський, І. Скляренко, Д. Сачківський, К. Балас.

Група учасників Зимового походу, які жили в Торонто: 1-й ряд — інж. О. Рябокiнь, В. Винник, Ф. Колесник; 2-й ряд — С. Кравченко, С. Радченко; сидить М. Волосевич.

УПРАВА П'ЯТОЇ СТАНИЦІ СБУВ

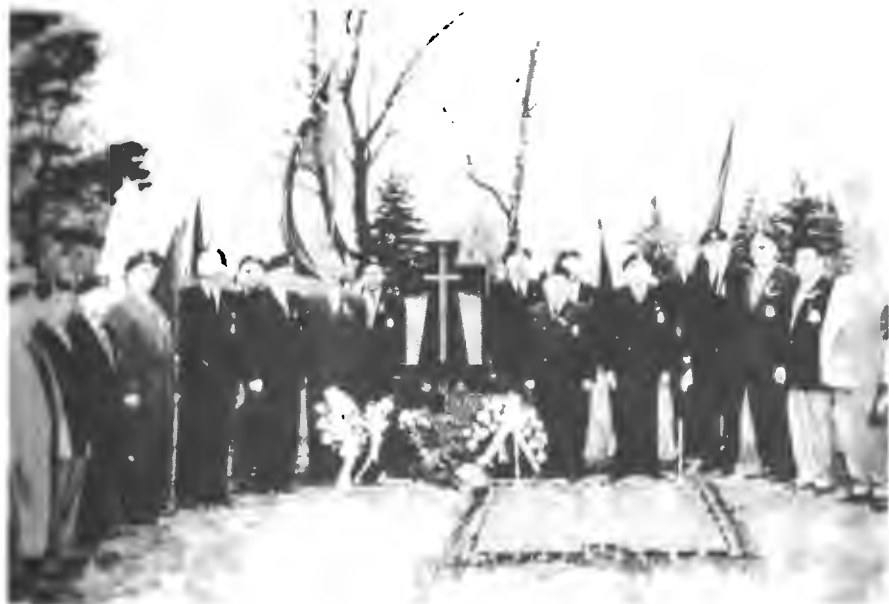
1-й ряд: майор Дмитро Сачківський, побр. Лавро Кемпе, ппор. Іван Радкевич, бунч. Володимир Гузюк. 2-й ряд: сотник Дмитро Станченко, хорунжий Іван Шлапак, бунчужний Олександр Важний, бунч. Іван Довгаль і чотовий Петро Довгаль.

Майор Артем Мевша

Майор д-р Кость Бризгун

**Група ветеранів — членів 5-ї і 6-ї станиць СБУВ. Знімок зроблений в день посвячення пам'ятника на вояцькій могилі на цвинтарі «Прспект» у Торонто, яке відбулося 27-го квітня 1958 року.
Фотографував П. Шкурко.**

Сотник Йосип Семотюк

**Тиміш Омельченко
пллок. Армії УНР.**

Панахида на вояцькій могилі на цвинтарі «Прспект» у Торонто. Панахиду відправляє всеч. о. Д. Фотій. На першому пляні — коло пам'ятника зліва — голова Генеральної управи СБУВ майор І. Липовецький, за ним вдови померлих: І. Петлюра, і Л. Омельченко-Липовецька. Зправа — о. Д. Фотій, ветеранський хор і М. Савченко з родиною.

Полк. Олександр Петлюра.

Нар. 12-го вересня 1888 р. у Полтаві. Після Другого військового з'їзду в Києві призначений до 2-го піхотного полку ім. Петра Дорошенка командиром куреня. В період Директорії працював у штабі Головного Отамана Військ УНР. В січні 1919 р. призначений до 3-ї Залізної дивізії командиром куреня. В Канаді був членом 5-ї станиці СБУВ.

1-й ряд: майор Дмитро Сачківський, учасник Зимового походу Лавро Кемпе, ппор. Іван Радкевич, полк. Петро Федоренко, сот. Борис Оранський, сот. Юрій Стефанович, сот. Дмитро Станченко, сот. Юрій Оранський, сот. Юрій Стефанович, сот. Дмитро Станченко, побр. Роман Мельничук; 2-й ряд: хор. Іван Шлапак, побр. Федір Артеменко, пор. Володимир Шелест, чот. Іван Баран, чот. Павло Божик, бунч. Микола Гетьманчук, побр. Яків Тесля, ппор. Михайло Кузьменко; 3-й ряд: бунч. Володимир Гузюк, бунч. Петро Копил, чот. Петро Довгаль, бунч. Олександр Важний, бунч. Іван Довгаль, побр. Василь Сливка.

**Службовець Марія Волосевич
учасниця 1-го Зимового походу**

ппор. Павло Волосевич

Після академії у пошану Симона Петлюри

1954 року 5-та станиця СБУВ відзначила на оселі «Київ» 35-ті роковини здобуття Києва. На знімку: колона членів СБУВ формується до паради.

Декорація сцени на академії в 40-ві роковини відновлення українських збройних сил — 7 червня 1959 р. Проект декорації полк. М. Битинського. Ген. П. Самутин складає рапорт Головному Отаманові С. Петлюрі від української армії. Біля прапорів: 5-ї станиці СБУВ — побр. С. Кравченко, 7-ї станиці — побр. М. Музичук.

Майор Іван Огінський

Інж. пор. Степан Ковальський

Сидить Микола Сокіл — козак 4-ї сотні, 1-го полку ім. Петра Дорошенка, Запорізької дивізії. Біля нього стоїть козак тієї ж сотні, прізвище якого невідоме. Знімок зроблений 1918 року. В той час побр. Миколі було тільки 15 років.

У Канаді пор. Микола Сокіл був членом 5-ї станиці СБУВ, був теж членом Генеральної управи. Багато часу і сил присвятив розбудові нашої організації.

**Юрій Цукорник — хор. Армії УНР.
Від 1937 р. священник укр. прав. церкви,
капелян 5-ї станиці в Торонто.**

18-го грудня 1965 р. 5-та станиця Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді відзначила 25-ліття свого існування. Шлях, яким вона пройшла крізь минулі роки, довгий і багатий на полі національної праці. Численні імпрези, за допомогою яких Союз плекає українські вояцькі традиції, на довго залишаться в пам'яті тих, хто слідкував за українським життям. На знімках: фрагменти з зустрічі українських вояків Канади й США, яка відбулася 25-го серпня 1961 року на оселі «Київ» біля Торонто. Ген.-полк. О. Загородський нагороджує Воєнним хрестом — всеч. о. Ю. Цукорника, майора П. Федоренка, сот. О. Семотюка і побр. Г. Міговича.

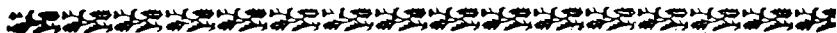
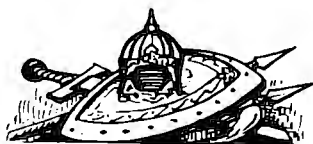
Декорувания сот. О. Семотюка

Декорувания побр. Г. Міговича

Після урочистої панахиди за спокій душ полеглих у Листопадовому рейді і 359 лицарів Базару — 3-го грудня 1961 р. в Торонто. Пролита під Базаром кров і пам'ять про полеглих лицарів того дня з'єднала українських ветеранів в одну родину. Українські вояки прийшли на панахиду з прапорами, щоб разом з членством 5-ї станиці СБУВ віддати вояцький поклін невмирущим.

Майор Д. Сачківський

Сотник Борис Оранський

СПИСОК
померлих членів 5-ї станиці СБУВ в Торонто

Число	Ранг	Прізвище та ім'я	Рік смерти
1.	полк.	Петлюра Олександр	1951
2.	побр.	Тесля Семен	1952
3.	пплок.	Омельченко Тиміш	1955
4.	хор.	Харитонюк Степан	1959
5.	сот.	Савченко Олександр	1959
6.	побр.	Радченко Степан	1960
7.	побр.	Куць Павло	1962
8.	пор.	Кузьменко Петро	1963
9.	побр.	Гавриш Павло	1965
10.	побр.	Мігович Григорій	1967
11.	інж. пор.	Нестеренко Яків	1967
12.	інж. сот.	Шумовський Арсен	1967
13.	ген.-пор.	Садовський Михайло	1967
14.	побр.	Кушнір Гарасим	1967
15.	пор.	Сокіл Микола	1968
16.	полк.	Сосідко Григорій	1968
17.	капелян о.	Цукорник Юрій	1968
18.	сот.	Дуб Іван	1969
19.	побр.	Колесник Федір	1969
20.	сот.	Винник Федір	1970
21.	бунч.	Шадура Олександр	1970
22.	інж.	Балас Костянтин	1970
23.	майор	Мулевич Василь	1971
24.	пполк.	Битинський Микола	1972
25.	пполк.	Янішевський Іван	1972
26.	ген.-пор.	Кузьмінський Олександр	1972
27.	побр.	Яцута Панас	1973
28.	пор.	Гарас Микола	1973
29.	бунч.	Гуменюк Юрій	1973
30.	побр.	Халецький Федір	1973
31.	сот.	Суходольський Петро	1974
32.	пор.	Кіріченко Іван	1974

33. побр. Костиря Сергій	1974
34. ппор. Кравченко Спиридон	1975
35. пполк. Шкурупій Захар	1975
36. побр. Корсюк Микола	1975
37. пполк. Лопатинський Іван	1976
38. побр. Стадник Михайло	1977
39. ст. дес. Бігун Степан	1977
40. побр. Зубчевський Мстислав	1977
41. побр. Олійник Іван	1977
42. бунч. Довгаль Іван	1979
43. чотар Котляревський Семен	1979
44. побр. Лисенко Михайло	1979
45. побр. Ничипорук Теодор	1979
46. майор Мевша Артем	1979
47. побр. Мельничук Роман	1980
48. інж. пор. Ковальський Степан	1981
49. юнак Кемпе Лавро	1981
50. пор. Огинський Іван	1981
51. майор Сачківський Дмитро	1981
52. пполк. Федоренко Петро	1982
53. побр. Горішній Іван	1982
54. побр. Грицьків Ілля	1982
55. побр. Довгаль Петро	1983
56. побр. Штик Семен	1983
57. інж. пор. Охрім Олександр	1984
58. пор. Семотюк Йосип	1985
59. побр. Артеменко Федір	1986
60. д-р майор Бризгун Костянтин	1986

**СКЛАД УПРАВ П'ЯТОЇ СТАНИЦІ
Союзу Бувших Українських Вояків
в Торонто, Онт., Канада**

Від 1939 до 1950 р.

голова управи

секретар

скарбник

бунчужний Гуменюк Юрій
ст. десятник Бігун Степан
бунчужний Квас Йосип

На 1951 рік

голова управи пполк. Омельченко Тиміш
заст. голови бунч. Гуменюк Юрій
секретар поручник Сокіл Микола
скарбник ст. десятник Бігун Степан
контрольна комісія: пор. Кіріченко Іван
бунчужний Квас Йосип
побратим Тесля Яків

На 1952 рік

голова управи пполк. Янішевський Іван
заст. гол. бунч. Гуменюк Юрій
секретар побр. Луговий Іван
скарбник побр. Медвідь Дмитро
контольна комісія: пор. Кіріченко Іван
інж. Балас Костянтин
побр. Лопатинський Іван

На 1953 рік

голова управи пполк. Янішевський Іван
заст. голови бунч. Гуменюк Юрій
секретар побр. Луговий Іван
скарбник побр. Лопатинський Іван
контрольна комісія: пор. Кіріченко Іван
інж. Балас Костянтин
інж. пор. Ковальський Степан

На 1954 рік

голова управи інж. пор. Нестеренко Федір
заст. гол. пор. Сокіл Микола
секретар майор Сачківський Дмитро
скарбник побр. Медвідь Дмитро
контрольна комісія: пполк. Липовецький Іван
пор. Кіріченко Іван
побр. Тесля Яків

На 1955 рік

голова управи сотник Стефанович Юрій
заст. гол. полк. Шкурупій Захар
секретар майор Сачківський
скарбник побр. Тесля Яків
прапорносець ппор. Кравченко Спиридон
контрольна комісія: полк. Липовецький Іван
пор. Кіріченко Іван
пор. Радкевич Іван

На 1956 рік

голова управи побр. Дубилко Іван
заст. гол. полк. Янішевський Іван
секретар пор. Кузьменко Михайло
скарбник пор. Радкевич Іван
прапорносець ппор. Кравченко Спиридон
контрольна комісія: сотник Дуб Іван
інж. Балас Костянтин
пор. Кіріченко Іван

На 1957 рік

голова управи полк. Шкурупій Захар
секретар майор Сачківський Дмитро
скарбник пор. Радкевич Іван
прапорносець ппор. Кравченко Спиридон
контрольна комісія: пор. Сокіл Микола
пор. Кіріченко Іван
побр. Дубилко Іван

На 1958 рік

голова управи полк. Шкурупій Захар
секретар майор Сачківський Дмитро
скарбник пор. Радкевич Іван
прапорносець ппор. Кравченко Спиридон
контрольна комісія: полк. Липовецький Іван
..... пор. Сокіл Микола
..... побр. Дубилко Іван

На 1959 рік

голова управи пполк. Шкурупій Захар
секретар майор Сачківський Дмитро
скарбник пор. Радкевич Іван
прапорносець ппор. Кравченко Спиридон
контрольна комісія: пполк. Липовецький Іван
пор. Сокіл Микола
побр. Дубилко Іван

На 1960 рік

голова управи пполк. Шкурупій Захар
секретар ст. дес. Бігун Степан
скарбник пор. Радкевич Іван
прапорносець ппор. Кравченко Спиридон
контрольна комісія: пполк. Битинський Микола
пор. Сокіл Микола
побр. Дубилко Іван

На 1961 рік

голова управи пполк. Шкурупій Захар
секретар ст. дес. Бігун Степан
скарбник пор. Радкевич Іван
прапорносець ппор. Кравченко Спиридон
контрольна комісія: пор. Сокіл Микола
пор. Кіріченко Іван
побр. Яцута Панас

На 1962 рік

голова управи пполк. Шкурупій Захар
секретар майор Сачківський Дмитро
скарбник пор. Радкевич Іван
прапорносець ппор. Кравченко Спиридон
контрольна комісія: пор. Кіріченко Іван
інж. пор. Ковальський Степан
побр. Яцута Панас

На 1963 рік

голова управи пполк. Шкурупій Захар

секретар майор Сачківський Дмитро
скарбник пор. Радкевич Іван
прапорносець ппор. Кравченко Спиридон
контрольна комісія: пор. Кіріченко Іван
інж. пор. Ковальський Степан
побр. Яцута Панас

На 1964 рік

голова управи пполк. Шкурупій Захар
секретар пор. Гарас Микола
скарбник пор. Радкевич Іван
прапорносець ппор. Кравченко Спиридон
контрольна комісія: пор. Кіріченко Іван
інж. пор. Ковальський Степан
побр. Яцута Панас

На 1965 рік

голова управи пполк. Шкурупій Захар
секретар пор. Гарас Микола
скарбник пор. Радкевич Іван
прапорносець ппор. Кравченко Спиридон
контрольна комісія: пор. Кіріченко Іван
інж. пор. Ковальський Степан
побр. Яцута Панас

На 1966 рік

голова управи пполк. Шкурупій Захар
секретар пор. Гарас Микола
скарбник пор. Радкевич Іван
прапорносець ппор. Кравченко Спиридон
контрольна комісія: пор. Кіріченко Іван
інж. пор. Ковальський Степан
побр. Яцута Панас

На 1967 рік

голова управи пполк. Шкурупій Захар
секретар пор. Гарас Микола
скарбник пор. Радкевич Іван
прапорносець ппор. Кравченко Спиридон

контрольна комісія: пор. Кіріченко Іван
інж. пор. Ковальський Степан
побр. Яцута Панас

На 1968 рік

голова управи пполк. Шкурупій Захар
секретар пор. Гарас Микола
скарбник пор. Радкевич Іван
прапорносець ппор. Кравченко Спиридон
контрольна комісія: пор. Кіріченко Іван
інж. пор. Ковальський Степан
побр. Яцута Панас

На 1969 рік

голова управи пполк. Шкурупій Захар
секретар пор. Гарас Микола
скарбник пор. Радкевич Іван
прапорносець ппор. Кравченко Спиридон
контрольна комісія: пор. Кіріченко Іван
інж. пор. Ковальський Степан
побр. Яцута Панас

На 1970 рік

голова управи пполк. Шкурупій Захар
секретар пор. Гарас Микола
скарбник Радкевич Іван
прапорносець ппор. Кравченко Спиридон
контрольна комісія: пор. Кіріченко Іван
інж. пор. Ковальський Степан
побр. Яцута Панас

На 1971 рік

голова управи пполк. Шкурупій Захар
секретар пор. Гарас Микола
скарбник пор. Радкевич Іван
прапорносець ппор. Кравченко Спиридон
контрольна комісія: пор. Кіріченко Іван
інж. пор. Ковальський Степан
побр. Яцута Панас

На 1972 рік

голова управи пполк. Шкурупій Захар
секретар пор. Гарас Микола
скарбник пор. Радкевич Іван
прапороносець побр. Мельничук Роман
контрольна комісія: пор. Кіріченко Іван
інж. пор. Ковальський Степан
побр. Тесля Яків

На 1973 рік

голова управи бунч. Гетьманчук Микола
секретар майор Сачківський Дмитро
скарбник пор. Радкевич Іван
прапороносець побр. Мельничук Роман
контрольна комісія: пор. Кіріченко Іван
інж. пор. Ковальський Степан
побр. Довгаль Іван

На 1974 рік

голова управи бунч. Гетьманчук Микола
секретар майор Сачківський Дмитро
скарбник пор. Радкевич Іван
прапороносець побр. Мельничук Роман
контрольна комісія: інж. пор. Ковальський Степан
побр. Тесля Яків
побр. Довгаль Петро

На 1975 рік

голова управи пор Радкевич Іван
заст. гол. ппор. Шлапак Іван
заст. гол. побр. Довгаль Іван
секретар бунч. Гузюк Володимир
скарбник дес. Важний Олександр
контрольна комісія: інж. пор. Ковальський Степан
побр. Довгаль Петро
побр. Тесля Яків
прапороносець побр. Мельничук Роман

На 1976 рік

голова управи пор. Радкевич Іван
заст. гол. ппор. Шлапак Іван
заст. гол. побр. Довгаль Іван
секретар бунч. Гузюк Володимир
скарбник дес. Важний Олександр
прапорносець побр. Мельничук Роман
контрольна комісія: інж. пор. Ковальський Степан
побр. Тесля Яків
побр. Довгаль Петро

На 1977 рік

голова управи пор. Радкевич Іван
заст. гол. ппор. Шлапак Іван
заст. гол. побр. Довгаль Іван
секретар бунч. Гузюк Володимир
скарбник дес. Важний Олександр
прапорносець побр. Мельничук Роман
контрольна комісія: інж. пор. Ковальський Степан
побр. Тесля Яків
побр. Довгаль Петро

На 1978 рік

голова управи пор. Радкевич Іван
заст. гол. ппор. Шлапак Іван
заст. гол. побр. Довгаль Іван
секретар бунч. Гузюк Володимир
скарбник дес. Важний Олександр
прапорносець побр. Мельничук Роман
контрольна комісія: інж. пор. Ковальський Степан
побр. Тесля Яків
побр. Довгаль Петро

На 1979 рік

голова управи пор. Радкевич Іван
заст. гол. ппор. Шлапак Іван
заст. гол. побр. Довгаль Іван
секретар бунч. Гузюк Володимир
скарбник дес. Важний Олександр
прапорносець хор. Копил Петро

контрольна комісія: побр. Довгаль Петро
побр. Тесля Яків
хор. Копил Петро

На 1980 рік

голова управи пор. Радкевич Іван
заст. гол. ппор. Шлапак Іван
секретар бунч. Гузюк Володимир
скарбник дес. Важний Олександр
прапорносець хор. Копил Петро
контрольна комісія: побр. Довгаль Петро
побр. Тесля Яків
хор. Копил Петро

На 1981 рік

голова управи пор. Радкевич Іван
заст. гол. ппор. Шлапак Іван
секретар бунч. Гузюк Володимир
скарбник дес. Важний Олександр
прапорносець хор. Копил Петро
контрольна комісія побр. Тесля Яків
побр. Довгаль Петро
хор. Копил Петро

На 1982 рік

голова управи пор. Радкевич Іван
заст. гол. ппор. Шлапак Іван
секретар бунч. Гузюк Володимир
скарбник дес. Важний Олександр
прапорносець хор. Копил Петро
контрольна комісія: побр. Тесля Яків
побр. Довгаль Петро
хор. Копил Петро

На 1983 рік

голова управи пор. Радкевич Іван
заст. гол. ппор. Шлапак Іван
секретар бунч. Гузюк Володимир
скарбник дес. Важний Олександр
прапорносець хор. Копил Петро

контрольна комісія: сотник Стефанович Юрій
побр. Мельник Тиміш
хор. Копил Петро

На 1984 рік

голова управи пор. Радкевич Іван
заст. гол. ппор. Шлапак Іван
секретар бунч. Гузюк Володимир
скарбник дес. Важний Олександр
прапорносець хор. Копил Петро
контрольна комісія: сот. Стефанович Юрій
побр. Тесля Яків
хор. Копил Петро

На 1985 рік

голова управи пор. Радкевич Іван
заст. гол. ппор. Шлапак Іван
секретар бунч. Гузюк Володимир
скарбник дес. Важний Олександр
прапорносець хор. Копил Петро
контрольна комісія майор Булат Юрій
побр. Божик Павло
хор. Копил Петро

За управу 5-ї станиці
СБУВ
голова управи
пор. І. Радкевич

ШОСТА СТАНИЦЯ СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ У ВІНДЗОРІ, ОНТАРІО

Колишнє українське вояцтво у місті Віндзор, уважаючи, що українська національна справа вимагає консолідації всіх наших сил, а колишнього вояцтва юкрема, вирішило приєднатися до лав Союзу Бувших Українських Вояків.

23-го квітня 1939 року ініціативна група скликала організаційні збори, які відбулися в залі української православної церкви св. Володимира. На зборах був прочитаний статут-регулямін, зібрані обмінялися думками й після того заповнили відповідні формуляри з метою вступити у члени СБУВ. Вирішено також звернутися до Генеральної управи, щоб вона затвердила й зареєструвала постання станиці.

Перша управа станиці складалася з таких осіб:
голова станиці підхор. Михайло Чаборик
1-ст. гол. і секретар стр. Гринько Крив'як
скарбник стр. Михайло Скоренький
контрольна комісія: Г. Галицька
 стр. Василь Гриньків
 стр. Дмитро Лихий

Вибрана управа в скорому часі виконала постанову перших зборів, склавши просьбу до Генеральної управи СБУВ прийняти станицю до складу Союзу Бувших Українських Вояків і надати їй номер.

Генеральна управа СБУВ задовольнила прохання станиці, зареєструвавши її як станицю число „6”.

Станиця від того часу почала працю на національно-громадському полі, співпрацюючи з іншими організаціями, які діяли в місті Віндзор. Однак, незабаром після постання станиці, почалась Друга світова війна, в результаті якої праця станиці майже

припинилася.

У загальному провід і членство станиці складалося з ветеранів армії УНР, УГА і УСС.

Обставини склалися так, що більшість членів мешкали у віддалених від міста околицях, що й було головною причиною не надто активної діяльності станиці. У той час станиця твердо дотримувалася правил статуту, за якими в ряди СБУВ приймалися виключно колишні учасники визвольних змагань — з армії Української Народної Республіки, Української Галицької Армії і українських Січових Стрільців.

Після закінчення Другої світової війни обставини змінилися. З плином часу, у результаті нарад з Генеральною управою СБУВ, відкрито можливість вступати в лави Союзу Бувших Українських Вояків також тим колишнім українським воякам, які після війни прибули до Канади, а які воювали в рядах Української Повстанської Армії, Української Національної Армії та в інших військових формаціях.

Був час, коли станиця нараховувала 48 членів і вела активну працю, співдіючи з іншими українськими організаціями.

Минали роки і час робив свою природну роботу. Серед побратимів станиці залишилося невелике число у похилому віці ветеранів, яким не під силу було вже продовжувати працю з попередніх років.

З плином часу діяльність 6-ї станиці припинилася.

Пхор. М. Чаборик

СЬОМА СТАНИЦЯ

СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ У ГАМІЛЬТОНІ

Після того як Союз Бувших Українських Вояків у Канаді одержав „чартер”, Генеральна управа взялась за організування станиць в інших містах Канади. На прохання Генеральної управи, тижневик „Український Голос” у Вінніпезі створив на своїх сторінках окремий відділ для потреб широкого наświetлювання ідеї комбатантського руху, а Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді зокрема.

У згаданому відділі „Українського Голосу” поміщував свої фейлетони колишній вояк Степан Курилів, тодішній мистецький керівник товариства „Просвіта” у Гамільтоні. Той же Степан Курилів, у листуванні з Генеральною управою СБУВ, підказував потребу організувати станицю у Гамільтоні. На прохання Степана Куриліва Генеральна Управа послала до Гамільтону хорунжого Степана Маґалєса з Монтреалю. Це діялося під кінець 1938 року.

Зустріч хорунжого С. Маґалєса з побратимами Гамільтону відбулась у домі Товариства „Просвіта”. І оловою зборів був вибраний Степан Курилів, котрий надав слово хор. С. Маґалєсові для прочитання доповіді на тему „Союз Бувших Українських Вояків у Канаді і його завдання”.

Після ряду запитань, які, між іншими, ставили побратими Савчук, Волковський та інші, після пояснень, які дав хор. С. Маґалєс., збори вирішили доручити побр. Степану Куриліву поробити заходи у напрямі організування в Гамільтоні станиці СБУВ.

У той час організування станиці СБУВ у Гамільтоні не увінчалось успіхом, а це через те, що побр. Степан Курилів виїхав з Гамільтону, і не знайшовся ніхто інший,

котрий би взявся за цю роботу.

Після Другої світової війни у Гамільтоні поселився колишній мешканець Монреалю хорунжий Семен Антонюк — один із основоположників Союзу Бувших Українських Вояків. У той же час, цебто після Другої світової війни, до Гамільтону приїхало з Європи чимало українських комбатантів, які, після знайомства з хор. С. Антонюком вирішили організувати станицю СБУВ.

З ініціативи хор. Семена Антонюка й інших побратимів, у дні 25-го вересня 1950 року відбулися організаційні збори колишніх українських вояків, на які був запрошений начальник головної канцелярії Генеральної управи хор. о. ієромонах Степан Маґаляс, котрий приїхав з Грімсбі, де був настоятелем монастиря.

Головою зборів вибрали хор. С. Антонюка. О. ієромонах С. Маґаляс прочитав інформаційну доповідь на тему — „Потреба об'єднання українських ветеранів й завдання Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді”.

На зборах було присутніх 20 осіб. Після зборів записалися у члени СБУВ — хор. Семен Антонюк, поручник Юрій Кодак, дес. Григорій Будник, стр. Теодор Олексюк, стр. Іван Гордієнко. Збори вирішили створити об'єднання ветеранів Гамільтону й околиць і для того вибрано комітет з хор. С. Антонюком на чолі. Доручено комітетові поробити всі необхідні заходи для організаційного оформлення станиці, встановити зв'язок з Генеральною управою. Збори звернулись із закликом до колишніх вояків вступати в члени СБУВ і встановити дату наступних зборів, щоб остаточно оформити заснування станиці.

Комітет у короткому часі виконав своє завдання і вже на 17 жовтня 1950 року скликав збори, на яких було вибрано першу управу станиці:

голова хор. Семен Антонюк,
заст. гол. дес. Григорій Будник,
секретар стр. Василь Ходак,
скарбник стр. Теодор Олексюк.

На капеляна станиці був запрошений всеч. о. Василь Федак — настоятель Української православної церкви св.

Володимира у Гамільтоні.

Хоч на цих зборах ще декілька осіб вступило в ряди СБУВ, то, маючи на думці брати якнайбільш активну участь у громадському житті українців і співгромадян Гамільтону, управа головним своїм завданням поставила далі збільшення членства.

Характерним у діяльності станиці було те, що вона вже на своїх перших організаційних зборах об'єднала у собі українське вояцтво старшої і молодшої генерацій, що створювало можливість активної, всесторонньої і гармонійної праці на громадському відтинку нашого життя. Це й спричинилося до популяризації нашої станиці, отже й Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді.

Упродовж 37-ми років існування станиця виконала багато корисної праці й стала однією з сильніших комбатантських організацій. Коли одні з волі Божої відходили, на їх місце ставали інші, невтомно продовжуючи започатковану працю в усіх ділянках життя станиці. Завдяки посвяті багатьох членів станиця стала сильною організаційно, в ній панував зразковий порядок. Ця праця не залишиться без уваги історика українського визвольного руху, вона займе почесне місце на сторінках історії.

Від заснування станиця приміщувалась у будинках української православної церкви св. Володимира. Організаційне скріплення станиці збіглося у часі з початком розбудови верхньої частини церкви св. Володимира. Членство станиці брало активну участь у будові храму і взагалі в усіх підприємствах, які організовувала православна громада. Члени станиці не тільки фізично працювали в громаді, але й сам проект храму св. Володимира, вірніше його верхньої частини, був зроблений архітектором пор. Юрієм Кодаком — одним із основоположників станиці.

Багато членів станиці обрано на провідні пости в церковно-релігійному і культурно-громадському житті українців Гамільтону і околиць, зокрема в таких організаціях, як Українська кредитова спілка, Товариство

сприяння Українській Національній Раді, СУЖЕРО тощо.

Управу громади св. Володимира в різні роки очолювали: дес. Григорій Будник, поручник Юрій Кодак, сотник Микола Деркач, хорунжий Леонід Кириченко. Багато інших членів входили на протязі років у склад управи православної громади св. Володимира.

В українській рідній школі при православній громаді св. Володимира працював довгі роки з дітьми, був директором школи і засновником курсів українознавства побр. стр. Фелікс Ігнатюк.

Коли прийшов час мистецького оформлення інтер'єру храму св. Володимира, зокрема коли треба було збудувати-створити іконостас — знову наші побратими взялися за цю справу. Вибрано комітет, який очолив бунч. Іван Завгородній, а членами комітету стали дес. Григорій Будник, стр. Андрій Дибко і стр. Іван Гордієнко.

У час, коли полагоджувалася справа придбання відпочинкової оселі „Золота брама” та коли на порядку денному стала справа побудови будинку для української рідної школи при соборі св. Володимира, побратими 7-ї станиці знов таки увійшли до складу відповідних комітетів, активно включилися до праці.

Від самого заснування, цебто від 1950 року, управа станиці весь час тісно співпрацювала з Генеральною управою Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді, виконуючи всі накладені на станицю обов'язки. Членство станиці брало активну участь у з'їздах і імпрезах, організованих Генеральною управою.

На всіх з'їздах Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді до керівних органів були вибрані такі побратими з нашої станиці, як майор Віктор Роєнко, сотник Микола Деркач, стр. Петро Логин, стр. Ілля Данилюк, стр. Тиміш Мельник, бунч. Іван Завгородній, стр. Іван Надоличний.

Починаючи 1953 роком, Сьома станиця брала активну участь у праці Комітету Українців Канади, відділ в Гамільтоні, виконуючи щорічно свої фінансові зобов'язання супроти тієї організації. Уповноваженими делеґатами до відділу КУК у Гамільтоні від Сьомої станиці в різні роки були: дес. Микола Антоненко, стр.

Ілля Данилюк, пор. Юрій Кодак, дес. Микола Гудима, сот. Борис Стрільковський, стр. Андрій Дибко, пор. Михайло Павлишин, бунч. Іван Надоличний, хор. Леонід Кириченко, сотник Микола Деркач, майор Віктор Роєнко, стр. Фелікс Ігнатюк.

Сьома станиця, разом з іншими складовими організаціями КУК, кожного року святкувала національно-державні річниці, брала участь у протестаційних вічах, походах, відзначувала роковини голоду, організованого 1932-33 років Москвою.

Членство станиці пристойно репрезентувало добре ім'я українського вояка на багатьох інших імпрезах, організованих відділом КУК у Гамільтоні. Делегати станиці до КУК часто займали відповідальні функції в управі, виконуючи їх зразково для добра українського вояцького імені.

Управа і членство Сьомої станиці співпрацювали з сусідніми станицями, зокрема з Восьмою станицею в Ст. Катеринс і П'ятою в Торонто. Іноді спільно влаштовувались імпрези, військові свята національного значення, зустрічі вояцтва, пікніки й подібні підприємства.

Сьома станиця співпрацювала також з такими організаціями, як Товариство сприяння Українській Національній Раді, СУЖЕРО, СУС, ОДУМ, СУМК, Братство дивізійників, Об'єднання гуцулів, Об'єднання українських січових стрільців, УНО, Пласт. Співпраця станиці з Товариством сприяння Українській Національній Раді в певний час принесла поважну фінансову допомогу Українській Національній Раді.

Управа й члени станиці мали нагоду вітати і бути учасниками зустрічі з президентами Української Народної Республіки — д-ром Степаном Витвицьким і Миколою Ливицьким, також з головами Української Національної Ради — Іваном Багряним Йосипом Бойдуником та з керівниками ресорту військових справ при Українській Національній Раді.

Багато імпрез було влаштовано з ініціативи станиці виставка історично-військових експонатів (прапори

окремих частин з часу визвольних змагань, військові карти, однострої, відзнаки тощо). Виставкою опікувався ген.-хор. Михайло Садовський. Були влаштовані три зустрічі ветеранських об'єднань Канади й США, які відзначалися зразковою організацією. Перша зустріч відбулася 26—27 червня 1954 року і при цій нагоді був посвячений перший станичний прапор. Посвячення довершив капелян станиці тодішній о. прот. Василь Федак, що сталося у неділю, 27 червня в присутності всього членства станиці та побратимів з інших станиць і українського громадянства.

Почесними гістьми зустрічі були — ген.полк. Олександр Загородський, ген.-хор. Михайло Садовський і поважне число булавної старшини з козаками.

Друга зустріч українського вояцтва відбулася 29—30 серпня 1958 року на відпочинковій оселі „Золота брама” — з нагоди 40-ліття здобуття Києва об'єднаними арміями Української Народної Республіки і Української Галицької Армії. На тій зустрічі парад приймали: ген.-полк. Олександр Загородський, ген.-пор. М. Крат, ген.-хор. М. Садовський, ген.-хор. О. Кузьмінський, ген.-хор. В. Герасименко та булавна старшина.

Десяту річницю Сьомої станиці відзначено 25-го вересня 1960 року на оселі „Золота брама”. Почесним гостем був полк. Сергій Вальдштайн з Монтреалю, були також присутні члени Генеральної управи.

Третя зустріч українських ветеранів була організована Сьомою і Восьмою станицями з допомогою Генеральної управи. Ця зустріч відбулася в залі української православної громади св. Володимира в дні 13-го жовтня 1963 року. Зустріч була надзвичайно успішна, зразково організована, багатолюдна. Почесним гостем був командир бою під Крутами сотник Аверкій Гончаренко, котрий виголосив промову на тему „Молодь і визвольна боротьба”. Присутні на зустрічі були: ген.-хор. М. Садовський, ген.-хор. О. Кузьмінський, ген.-хор. П. Самутин, ген.-хор. В. Герасименко, ген.-хор. В. Філонович, полк. С. Вальдштайн, полк. О. Сосідко, полк. А. Голуб і багато інших старшин та представників станиць

Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді й інших організацій.

Величну зустріч очолили: голова Генеральної управи полк. Іван Липовецький, голова Сьомої станиці пор. Микола Деркач і голова Восьмої станиці ст. дес. Федір Мороз.

Станиця відзначила 20-ліття свого існування різними імпрезами, з цієї нагоди був виданий гарно надрукований „Альманах” з історичними знімками українських державних і військових діячів доби визвольних змагань.

На початку 1975 року, на річних зборах, голова управи майор Віктор Роєнко нагадав про срібний ювілей станиці, який припадав цього року. Святкування ювілею відбулися 11-го жовтня 1975 року в залі української православної соборної громади св. Володимира. Почесною гостею була д-р Маруся Бек — голова ресорту зовнішніх зв'язків Української Національної Ради, відома політична діячка з Детройту, яка промовляла на тому святі. Урочистість відбулася з мистецькою програмою і балем.

Гарною пам'яткою срібного ювілею Сьомої станиці було видання друкованого, добре ілюстрованого „Альманаху”, в якому було описано перших 25 років ветеранського життя і праці станиці, описи були ілюстровані знімками. У книжці були теж поміщені привітання для станиці з нагоди ювілею.

1976 року серед декількох побратимів зродилася думка видавати станичний друкований орган. Підніс цю думку на річних зборах голова станиці майор Віктор Роєнко. Членство підтримало ідею. Було вибрано редакційну колегію в такому складі: майор Віктор Роєнко, сот. Микола Деркач, стр. Петро Каліщук, стр. Ілля Данилюк, стр. Іван Гордієнко. Перше число друкованого органу станиці „Бюлетень” появилось у травні 1976 року. З технічних причин випуск популярного серед ветеранів Сьомої станиці органу довелося припинити. Останнє число „Бюлетеня” вийшло у травні 1980 року.

При цій нагоді треба згадати віддану співпрацю з видавничим братством „Віра”, яке допомагало в друкуванні „Альманахів” і „Бюлетеня”. Слід теж подякувати власникові друкарні стр. Петрові Каліщуківі і голові станиці майорові Вікторові Роєнкові, що дозволив друкувати в його друкарні до самого кінця наш станичний орган.

Тридцяті роковини заснування Сьомої станиці святкувалися в залі соборної громади св. Володимира. Урочистість відбулася 29-го листопада 1980 року. Головним гостем та промовцем був генерал-бригадир канадських авіаційних військових сил Остап Романів. Святкування відбулося імпозантно, участь в них членів станиці й її прихильників була велика. З нагоди ювілею станицю вітали: соборна православна громада св. Володимира в Гамільтоні, відділ КУК у Гамільтоні, Федерація українських ветеранів, Генеральна управа Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді, Світове об'єднання гуцулів та інші організації.

Гостя-промовця представляв інж. Ярослав Соколик з Торонто. В мистецькій частині взяли участь танцюристи ансамблю „Русалка” з Бурлінгтону і бандуристи під керівництвом Галі Роєнко-Бурак.

Участь членів станиці в різних підприємствах національного й станичного характеру поставила на порядку денному справу зовнішнього вигляду. Вирішено придбати для членів станиці ветеранські однострої і берети з відзнаками, вирішено теж довести до гідного стану прапори — державний канадський і національний український та прапор Сьомої станиці. Придбано національний прапор, котрого вживається під час похоронів членів станиці, а також подушечку, на якій несуть відзнаки-нагороди відійшовшого побратима під час похоронних відправ.

Все, що до того часу зроблено, викликало до нашої станиці повагу наших співгромадян та українського суспільства, що найбільше проявлялося під час нашої участі в різних імпрезах.

Через те, що станичний прапор був у такому стані, що

ни можна було вже його відновити чи направити, вирішено придбати новий станичний прапор, що й було зроблено.

18-го травня 1986 року відбулося урочисте посвячення станичного прапора, яке мало місце в соборі св. Володимира. Посвячення довершив настоятель собору і капелян Сьомої станиці о. прот. Віталій Метулинський при участі о. Михайла Друля. Після посвячення отець капелян виголосив глибоке патріотичне слово. З нагоди цієї урочистости в приходській залі відбувся урочистий обід, на якому були присутні представники таких організацій: православного собору св. Володимира, місцевого відділу КУК, Світового об'єднання гуцулів, Товариства сприяння УНРаді, місцевого відділу братства 1-ї дивізії Української Національної Армії, ТУС, СУМК, жіночого товариства ім. Лесі Українки. Під час обіду члени й симпатички нашої станиці та окремі організації склали дари на кошт придбаного прапора. Ось список даруючих: В. Роєнко — 200,- дол., І. Завгородній — 100,- дол., І. Ткач — 100,- дол., І. Надоличний — 100,- дол., А. Дибко — 50,- дол., І. Гордієнко — 50,- дол., М. Деркач — 50,- дол., М. Качура — 50,- дол., Т. Мельник — 50,- дол., д-р Ю. Лисик — 50,- дол., І. Ша дивізія УНА станиця в Гамільтоні — 50,- дол., О. Підмідь — 50,- дол., П. Каліщук — 50,- дол., І. Коваленко — 50,- дол., П. Петрук — 50,- дол., О. Завгородній — 50,- дол., П. Логин — 50,- дол., В. Петлюра — 50,- дол., І. Данилюк — 50,- дол., Ф. Ігнатюк — 50,- дол., Об'єднання гуцулів у Торонто — 35,- дол., І. Дикий — 30,- дол., П. Бурак — 25,- дол., С. Притула — 25,- дол., М. Козак — 25,- дол., Дарія Бродгед — 25,- дол., Є. Криворучко — 25,- дол., І. Жадан — 25,- дол., о. прот. В. Метулинський — 25,- дол., І. Бойко — 25,- дол., д-р С. Климашко — 25,- дол., М. Ткачук — 20,- дол., М. Клим — 20,- дол., Г. Білоус — 20,- дол., В. Барчук — 20,- дол., М. Кушнірук — 20,- дол., Ольга Кириченко — 15,- дол., В. Федосюк — 15,- дол., Ок. Бугай — 15,- дол., О. Гриневич — 10,- дол., О. Лупинос — 10,- дол., М. Доне́к — 10,- дол.

Кінцеве слово на тему історичного значення

національних, військових і організаційних прапорів сказав голова станиці майор Віктор Роєнко.

Упродовж 37 років існування станиця давала допомогу грошима у випадках різних потреб українського суспільства, м. ін.: на організаційні потреби Союзові Бувших Українських Вояків у Канаді, українській рідній школі ім. В. Сарчука, православної соборній громаді св. Володимира, Колегії св. Андрія, хорів при відділі КУК, на різні потреби КУК, на видання історії про голод в Україні 1932-33 років, українським інвалідам, суспільній опіці, на пам'ятну плиту для вшанування вмерлих з голоду в Україні, яка приміщена в будинку міської ради в Гамільтоні, на Бібліотеку Симона Петлюри в Парижі, на церкву св. Симона в Парижі, на будову православної церкви в Бельгії, на будову пам'ятників в різних містах, на потреби з'їзду ТУС тощо.

Хоч даровані суми не були такими великими, як ми бажали б, однак вони були дані від щирого серця, по наших спроможностях, бо станиця протягом довгих років мала обмежені фінансові фонди, хоч робилися заходи поправити цей стан.

Після 1970 року стан каси станиці зростав, але й потреби збільшувалися.

У станиці увійшло в звичай святкувати спільну „йорданську кутю”. Перший раз це відбулося на хуторі побратима Петра Каліщука, а в інші роки в різних залях.

Незабаром у літню пору станиця почала влаштовувати на хуторі голови станиці Віктора Роєнка пікніки, які давали поважні фінансові прибутки.

Окремо слід згадати, що не абияким джерелом прибутку станиці був продаж великоднього печива в торговельних центрах. Продаж давав матеріальні прибутки, а також поширював добре ім'я українцям серед співгромадян Гамільтону. Всі хвалили зразкове українське великоднє печиво.

Всі ці заходи, як „йорданська кутя”, продаж великоднього печива, пікніки — мали свій успіх завдяки праці дружин наших членів і симпатиків нашої станиці. Здебільша організацією цих заходів займався заступник

голови станиці бунч. Іван Завгородній.

Не можна теж поминути мовчанкою, а навпаки, слід згадати добрим словом тих, хто пік, приготував, хто упродовж днів вистоював, щоб продати спечене. Їх не так вже й багато: Галина Роєнко, Ерика Завгородня, Лідія Дєркач, Анастасія Каліщук. Управа вдячна всім жінкам членів станиці, які пекли великоднє печиво і приготували на імпрезах: Анні Кіт, Марії Мельник, Ользі Кириченко, Дусі Кириченко, Ользі Ігнатюк, Варварі Логин, Ользі Антонюк. Ніні Гордієнко, Марії Бурак, Олені Надолічній, Катерині Музичук, Ользі Кульчицькій, Наді Коберник. Так само подяка жінкам прихильників станиці.

Може саме завдяки тій праці наших жінок і членів та прихильників станиці сталося можливим видрукувати цю "Пам'ятну книгу", щоб не згинув слід праці нашої і попередників наших.

Управа станиці щороку, в осінню пору, влаштовує для членів і їх родин обіди, під час яких відправляються молебні за їх здоров'я. Кожного теж року служиться в православному соборі св. Володимира панахида по відійшовших на вічний спочинок членів станиці й всіх тих, що віддали своє життя за визволення нашої Батьківщини України.

Управа станиці не забуває за вдів по наших членах, які відійшли у вічність, завжди запрошує їх на підприємства, які влаштовуються для членів.

Віслово вдячності належаться капелянам Сьомої станиці за всі послуги для членів і станиці. Теж православній соборній громаді за вможливлення користуватися приміщеннями і відпочинковою оселею на різні підприємства. Побратимові Вікторові Роєнкові і його родині подяка за можливість улаштувати пікніки на їхньому хуторі. Побратиму Іванові Завгородньому і його родині за приміщення в їхньому будинку для редакційної колегії і для зберігання архіву Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді.

Вдячність належить теж побратимові Миколі Дєркачеві, довголітньому секретареві станиці, за

впорядкування архіву Союзу. Ми теж вдячні довголітньому приятелеві Сьомої станиці Миколі Добро-Величкові за допомогу при видаванні „Альманахів”, „Бюлетеня”, а тепер „Пам'ятної книги”. Так само Іллі Данилюкові за друкарську працю на протязі довгих років.

На подяку заслужила родина Олександра Кликотюка за подарований альбом зі знімками, в якому зібрано документи-фотографії праці членів станиці на протязі довгих років.

Станиця вдячна за виготовлення прапорів родині Петра Логина і родині Петра Каліщука, а також родині Івана Надолічного за подарований канадський прапор і за пошиття чохлам на всі прапори.

Не забули ми й за учасників мистецьких гуртків, які виступали на сценах під час наших підприємств — щире спасибі вам!

Велике признання всім членам, які чимнебудь обдарували станицю, і тим, хто спричинився до розвитку Сьомої станиці.

Честь і слава тим, в чиїх головах зродилася думка створення станиці, також її основоположникам, всім тим, хто працював і продовжує працю для добра канадського й українського народів, всім тим, хто боронив добре ім'я українського воїна, всім, чия праця була жертвенна й корисна на протязі 37-ми років нашої станиці, і 50-ти років нашої організації — Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді!

**КАПЕЛЯНИ
СЬОМОЇ СТАНИЦІ СБУВ
У ГАМІЛЬТОНІ**

ДОРОГІ ПОБРАТИМИ!

Я радію ювілеєм Вашого 50-ліття і дякую Всевишньому, що дав мені змогу цією дорогою привітати Вас з Вашими святкуваннями.

Будучи настоятелем собору св. Володимира в Гамільтоні майже впродовж 30 років, я був наочним свідком Вашої праці. Напевне відгук Вашої доброї організаційної праці мав великий і позитивний вплив на організаційне життя українців в містах нашого поселення.

Бог благословив Вашу працю в минулому, молюся, щоб Він у своїй милості благословив Вас і Вашу працю й в майбутньому!

З любов'ю у Христі

митрополит Василій

(Української Православної Церкви в Канаді)

СЛАВА ІСУСУ ХРИСТУ!

ВИСОКОПОВАЖАНІ ПАНОВЕ!

З приємністю складаю сердечні побажання з нагоди величного ювілею — 50-ліття існування і багатогранної праці Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді.

Спільне військове життя дало розуміння правдивого братерства, що триває і по сьогодні в ветеранській організації. Як колись Ви боролися за великі людські цінності й боронили світ перед великою небезпекою, так і тепер у своєму середовищі носіть високо й гідно українське ім'я.

Своє гасло й душу любови та жертви для великих людських цінностей і до своєї Батьківщини передаймо як спадщину наступному поколінню.

Щиро вітаю всіх членів Союзу та бажаю благословенних успіхів у дальшій праці. Нехай Господь благословить Вашу працю та нехай щастить Вам якнайбільше внести добра для всіх, а особливо для Канади й України, для яких Ви з'єднані в цьому славному товаристві.

Ще раз вітаю Вас і остаюсь з братнім християнським привітом.

З глибокою пошаною
протоіерей Миколай О. Равлюк

ДОСТОЙНЕ УКРАЇНСЬКЕ ВОЯЦТВО!

„Господь багатий нас благословив дарами, що нікому не відняти: любов і творчість, туга і порив, відвага і вогонь самопосвяти!”

(О. Ольжич)

З волі Божої мені судилося бути, часово, настоятелем українського православного собору св. Володимира в Гамільтоні, а разом з тим я мав честь бути духовним капеляном Вашої Сьомої станиці Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді.

З нагоди відзначення 50-ліття Вашого Союзу та видання „Пам'ятної книги” прошу прийняти від мене щирий привіт і найсердечніші побажання ще кращих успіхів у Вашій праці на майбутнє. Нехай же цей ювілей 50-ліття відданої Вашої праці і лицарської служби Україні у її боротьбі за волю і державність буде достойним підсумком чесно пройденого шляху, а разом з тим ще твердішим рішенням іти вперед, міцно тримати традиційні бойові прапори борців за волю і правду нашої Матері-України, аж до остаточного її визволення!

Служіть і далі відданою працею і вояцькою чесністю правді Божій і найвищим ідеалам відродження України, до її повного і від нікого незалежного державного життя!

Плакайте між собою силу волі, внутрішню дисципліну, відвагу, мужність, одержиму любов до свого народу і вогонь самопосвяти для великих ідей, які повинні бути змістом, духом і дією кожного члена — бувшого вояка Вашої славної і працюючої станиці. Бо ж чим, як не жертвенною працею, глибоким розумінням свого призначення на чужині, ідейністю задумів — зможемо хоч частинно сплатити наш національний заповітний борг супроти тих, які радість, силу, любов і мужність свого життя склали на вітарі святої волі!

Вони перейшли до пантеону безсмертних імен, оповиті авреолею легендарности промережують ясним

світлом сторінки історії наших визвольних змагань. Їх
лицарський дух кличе нас усіх до діла, до творчої праці!

Щасти Вам, Боже!

Слава Україні! Слава українським воїнам!

о. прот. Ф. Легенюк

ДОРОГІ УКРАЇНСЬКІ ВОЯКИ!

Складаю найсердечніші побажання Генеральній управі Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді, управі Сьомої станиці в Гамільтоні та всім членам Союзу!

Український вояк, сповнений любов'ю до рідної Батьківщини, свідомий і дисциплінований, навіки залишиться окрасою держави і незламною силою, перед якою в'яне зарозумілість і агресивність сусідніх територіяльних завойовників. Українське військо ніколи не мало агресивних намірів. Зброєю, яку українські вояки отримували з рук свого народу, вони мужньо й гідно боронили волю України, не посоромили свого вояцького імени і відкрили історію рідної землі безсмертною славою!

Передаймо ж героїчні приклади українського війська наступним поколінням, щоб пам'ятали, за що боролися і мужньо вмирали їхні батьки, діди і прадіди!

Висловлюю щире признання управі Сьомої станиці СБУВ у Гамільтоні за видання „Пам'ятної книги” — ще одної золотої сторінки до історії українського війська!

о. прот. В. Метулинський

ВІТАЮ УПРАВУ І ЧЛЕНСТВО СБУВ!

З нагоди Вашого великого свята — 50 ліття з дня заснування Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді — сердечно вітаю всіх побратимів і разом з Вами радію наслідками півсторічної ветеранської праці!

Півстолітній шлях завжди був сповнений жертвенністю і толерантністю, що спричинилося до збереження ідеалів української незалежності і прагнення до здобуття власної соборної і самостійної України.

Заснування багатьох станиць Союзу в Канаді свідчить про свідомість і відданість бувшого українського вояцтва, про їхню турботу за збереження національних і культурних скарбів нашого народу.

З Божою допомогою вступаємо у шосте десятиріччя! Нехай же Господь благословить Ваш труд і відданість для добра поневоленої, але нескореної Батьківщини — України, для дальшого розквіту гостинної країни нашого поселення — Канади!

Ще раз сердечно вітаю Вас усіх з 50-літтям Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді!

З християнським поздоровленням

о. Михайло Скрумеда

Об'єднання українських канадських ветеранів — генерал Орлик Бр. 522 та члени Сьомої станиці СБУВ у Гамільтоні. Фото з 1955 р.

Під час церковної паради в 1952 р. Маршує чота, створена з новоприбулих українців, складова частина Об'єднання українських канадських ветеранів ген. Орлика Бр. Чота муштрована сот. Іваном Калинюком — І. Кенноном. Позаді йдуть у параді чпени 7-ї станиці СБУВ.

Члени станиці під час паради в Гамільтоні.

Сьома станиця перед парадом на оселі «Золота брама» 1961 року.

**Прапороносці Сьомої станиці перед парадом [зліва направо] —
Д. Горбатюк, М. Золотників, В. Павличенко.**

Сидять зліва направо: М. Деркач, Т. Мельник, гол. станиці І. Надоличний, гол. Ген. управи майор І. Липовецький, секр. Ген. управи сот. Д. Сачківський, Г. Будник. Стоять — перший ряд: М. Музичук, В. Павличенко, С. Кириченко, Ю. Швед, М. Павлишин, М. Гудима. Другий ряд: Ф. Ігнатюк, П. Петрук, Л. Кириченко, І. Завгородній, І. Данилюк.

Капеляни з кавалерами й спадкоємцями Воєнного хреста на 7-му з'їзді СБУВ у Торонто.

**Голова і секретар Ген. управи СБУВ відвідали Сьому станицю.
1-й ряд: Г. Будник, С. Кириченко, гол. Ген. управи майор І. Липовецький, капелян 7-ї станиці о. В. Федак, Ф. Ігнатюк, Ю. Швед;
2-й ряд: М. Музичук, М. Гудима, секр. Ген. управи сот. Д. Сачківський, Т. Мельник; 3-й ряд: В. Павличенко, М. Павлишин, В. Червінський, І. Надолічний; 4-й ряд: П. Петрук, М. Деркач, Л. Кириченко, І. Завгородній, І. Данилюк.**

Члени 7-ї станиці — учасники 8-го з'їзду СБУВ і їх родини [листопад 1974 р.]. Сидять [зліва направо]: Е. Завгородня, А. Барило, Г. Роєнко, ген.-хор. В. Филонович — поч. гість, М. Волосевич — поч. гостя, В. Логин, О. Чабан, П. Дибко, О. Кириченко; стоять — 1-й ряд: М. Кушнірук, А. Кіт, М. Мельник, А. Каліщук, А. Кіт, М. Гомонко, Л. Деркач, В. Роєнко, М. Деркач; 2-й ряд: Ю. Каліщук, В. Гомонко, П. Каліщук, Т. Мельник, П. Логин, С. Кириченко, Б. Стрлковський, І. Завгородній, А. Дибко.

Управа Сьомої станиці на 1975 рік — сидять [зліва направо]: майор М. Золотників, бунч. М. Гудима, пор. А. Яковенко, капелян о. митр. В. Федак, майор В. Роєнко, стр. П. Каліщук, стр. М. Кушнірук; стоять: стр. І. Гордієнко, стр. П. Логин, сот. М. Деркач, пор. Ю. Швед, чот. І. Надоличний, бунч. І. Завгородній, дес. Т. Мельник.

Управа з членами 7-ї станиці в 1975 р. Сидять [зліва направо]: сот. М. Держач, стр. А. Барило, бунч. М. Гудима, пор. А. Яковенко, капелян о. митр. В. Федак, майор М. Золотників, дес. Д. Бричка, майор В. Роєнко; стоять — 1-й ряд: бунч. І. Надолічний, стр. С. Кириченко, пор. Ю. Швед, стр. П. Логин, стр. Ф. Ігнатюк, стр. П. Каліщук, стр. М. Кушнірук, дес. Т. Мельник; 2-й ряд: стр. І. Гордієнко, хор. С. Вандьо, бунч. І. Завгородній, стр. І. Данилюк, стр. М. Музичук, стр. А. Дибко.

**Ген.-бригадир Остап Романів
промовляє на святкуванні
30-ліття 7-ї станиці — 1980 р.**

**Сот. Богдан Панчук
з ген.-бриг. Остапом Романовим
на святкуванні 30-ліття 7-ї станиці.**

Українці Гамільтону в протестаційному поході в 40-ві роковини голоду в Україні. Напереді прапороносці Сьомої станиці СБУВ і станиці вояків УНА в Гамільтоні.

Члени Сьомої станиці у поході до могили Невідомого вояка — в сорокову річницю штучно створеного голоду в Україні в 1932-33 роках.

**Дружини побратимів 7-ї станиці
продають великоднє печиво - 1979 р. [зліва направо]:
Анастасія Каліщук, Галина Роєнко, Ерика Завгородня, Лідія Деркач.**

**Капелян 7-ї станиці о. Михайло Скрумеда
відправляє молебень за здоров'я членів
СБУВ і їх родин — на «Золотій брамі» 1986 р.**

Члени 7-ї станиці в міській ратуші в Гамільтоні під час проголошення «українського дня» на честь свята державности.

Члени 7-ї станиці в день посвячення станичного прапора у дні 18-го травня 1986 р.

Внесення прапора до собору св. Володимира до посвячення — 1986 р.

Посвячення станичного прапора капеляном 7-ї станиці о. прот. Віталієм Метулинським при участі о. Михайла Друля — 18 травня 1986

Після посвячення станичного прапора — члени 7-ї станиці на сходах собору св. Володимира в Гамільтоні.

Обід для членів і прихильників 7-ї станиці після посвячення станичного прапора — 18-го травня 1986 р.

ГОЛОВИ СЬОМОЇ СТАНИЦІ

Хор. Семен Антонюк

Майор Борис Стрільковський

Сот. Микола Деркач

Бунч. Іван Надолічний

Ст. стр. Микола Гудима

Ст. стр. Андрій Дибко

Майор Віктор Роєнко

ЧЛЕНИ СЬОМОЇ СТАНИЦІ

Хор. о. Ігумен Святослав Магалєс

Пор. Юрій Кодак

Стр. Теодор Олексюк

Ст. дес. Степан Дашко

Хор. Василь Червінський

Ст. дес. Григорій Будник

Стр. Ілля Данилюк

Стр. Семен Кириченко

Пор. Михайло Золотників

Чот. Микола Антоненко

Стр. Григорій Горій

Ст. дес. Дмитро Бричка

Стр. Петро Логин

Стр. Іван Гордієнко

Стр. Микола Музичук

Бунч. Іван Завгородній

Стр. Фелікс Ігнатюк

Стр. Петро Каліщук

Пор. Антін Яковенко

Стр. Іван Радченко

Стр. Михайло Кушнірук

Дес. Тиміш Мельник

Хор. Степан Вандьо

Стр. Петро Бурак

Стр. Андрій Кіт

Стр. Юрій Лисик

Пор. Юхим Швед

Стр. Іван Ткач

Стр. Роман Козар

Стр. Іван Салівончик

Стр. Андрій Барило

Стр. Василь Ходак

Стр. Михайло Шумський

побр. Олекса Клекотюк

Стр. Михайло Кульчицький

**ДРУЖИНИ ЧЛЕНІВ 7-Ї СТАНИЦІ СБУВ У ГАМІЛЬТОНІ,
які вклали багато праці для добра організації**

Ольга Ігнатюк

Анна Кіт

Марія Бурак

Ольга Кульчицька

Ольга Кириченко

Олена Надолічна

Анастасія Каліщук

Марія Мельник

Варвара Логин

Катерина Музичук

Галина Роєнко

Ерика Завгородня

Ніна Гордієнко

Ольга Антонюк

Дружини членів станиці і симпатиків — 1987 р., після обіду для членів станиці і їх родин. [Зліва направо] — сидять: Катерина Клекотюк, Ірина Петлюра, Ольга Антонюк, Дуся Кириченко, Ольга Ігнатюк, Ольга Кириченко, Ерика Завгородня, Лідія Деркач; стоять — 1-й ряд: Оксана Бугай, Марія Пилип'як, Анастасія Каліщук, Анна Кіт, Марія Бурак, Ольга Кульчицька; 2-й ряд: Надія Коберник, Анастасія Федасюк, Галя Роєнко, Палагея Дибко, Ніна Гордієнко, Катерина Музичук, Оріся Бурак, Галина Роєнко.

Члени і капелян Сьомої станиці— 1987 р. [після обіду для членів і їх родин]. Перший ряд [зліва направо]: Михайло Шумський, Іван Ткач, Віктор Роєнко, капелян о. Михайло Скрумеда, Микола Деркач, Фелікс Ігнатюк, Михайло Кульчицький, Петро Капіщук; другий ряд: Олекса Гураль [симпатик станиці], Ілля Данилюк, Іван Завгородній, Андрій Дибко, Олекса Рузак [симпатик станиці], Григорій Білоус [симпатик станиці], Андрій Кіт, Іван Салівончик; третій ряд: Олекса Клекотюк, Петро Бурак, Василь Федасюк [симпатик станиці], Іван Гордієнко, Леонід Кириченко, Роман Козар, Леонід Клекотюк [симпатик станиці], Петро Петрук.

Під час обіду для членів і симпатиків 7-ї станиці і їх родин. Промовляє мейор Віктор Роєнко. 1987 рік.

СПИСОК УПРАВ 7-Ї СТАНИЦІ СБУВ У ГАМІЛЬТОНІ

На 1950 рік

капелян станиці о. Василь Федак
голова станиці хор. Семен Антонюк
заст. гол. ст. дес. Григорій Будник
секретар пор. Юрій Кодак
скарбник стр. Теодор Олексюк

На 1951 рік

капелян станиці о. Василь Федак
голова станиці хор. Семен Антонюк
заст. гол. сот. Борис Стрілковський
секретар стр. Михайло Качура
скарбник стр. Ілля Данилюк
контрольна комісія: пор. Михайло Золотників
стр. Володимир Віра
стр. Микола Козацький

На 1952 рік

капелян станиці о. Василь Федак
голова станиці хор. Семен Антонюк
заст. гол. сот. Борис Стрілковський
скарбник Ілля Данилюк
контрольна комісія: пор. Михайло Золотників
стр. Володимир Віра
стр. Микола Козацький
суд чести: о. Святослав Магальяс
стр. Петро Петрук
бунч. Іван Надоличний

На 1953 рік

капелян станиці о. Василь Федак
голова станиці пор. Євген Яровенко
заст. гол. хор. Семен Антонюк
секретар стр. Михайло Качура

скарбник стр. Ілля Данилюк
контрольна комісія: пор. Михайло Золотників
пор. Юхим Швед
хор. Василь Червінський
суд чести: о. Святослав Магальяс
стр. Петро Петрук
бунч. Іван Надоличний

На 1954 рік

капелян станиці о. прот. Василь Федак
голова станиці сот. Борис Стрілковський
заст. гол. хор. Семен Антонюк
секретар стр. Михайло Качура
скарбник стр. Ілля Данилюк
контрольна комісія: пор. Юхим Швед
хор. Василь Червінський
стр. Микола Козацький
суд чести: о. Святослав Магальяс
стр. Петро Петрук
бунч. Іван Надоличний

На 1955 рік

капелян станиці о. прот. Василь Федак
голова станиці пор. Микола Деркач
заст. гол. хор. Леонід Кириченко
секретар стр. Ілля Данилюк
скарбник бунч. Іван Завгородній
контрольна комісія: пор. Юхим Швед
ст. стр. Андрій Дибко
стр. Іван Коваленко
суд чести: сот. Михайло Золотників
ст. дес. Микола Антоненко
ст. стр. Микола Гудима

На 1956 рік

капелян станиці о. прот. Василь Федак
голова станиці сот. Борис Стрілковський
заст. гол. хор. Петро Трипільський

представники до КУК: ст. стр. Андрій Дибко
стр. Ілля Данилюк

На 1959 рік

капелян станиці о. прот. Василь Федак
голова станиці ст. стр. Микола Гудима
заст. гол. ст. дес. Микола Антоненко
секретар пор. Микола Деркач
скарбник стр. Фелікс Ігнатюк
прапорносець стр. Микола Музичук
контрольна комісія: пор. Юхим Швед
бунч. Іван Надоличний
дес. Степан Дашко
суд чести: сот. Борис Стрілковський
хор. Василь Червінський
стр. Петро Логин
представники до КУК: ст. стр. Андрій Дибко
стр. Ілля Данилюк

На 1960 рік

капелян станиці о. прот. Василь Федак
голова станиці бунч. Іван Надоличний
заст. гол. ст. стр. Андрій Дибко
секретар пор. Микола Деркач
скарбник стр. Фелікс Ігнатюк
прапорносець стр. Микола Музичук
контрольна комісія: ст. стр. Микола Гудима
стр. Ілля Данилюк
дес. Тиміш Мельник
суд чести: сот. Борис Стрілковський
хор. Василь Червінський
стр. Петро Логин
представники до КУК: ст. стр. Андрій Дибко
стр. Фелікс Ігнатюк

На 1961 рік

капелян станиці о. прот. Василь Федак
голова станиці бунч. Іван Надоличний

стр. Микола Музичук
суд чести: пор. Микола Деркач
стр. Микола Музичук
стр. Григорій Горій
представники до КУК: сот. Микола Деркач
сот. Борис Стрілковський

На 1964 рік

капелян станиці о. прот. Василь Федак
голова станиці ст. стр. Андрій Дибко
заст. гол. ст. дес. Григорій Будник
секретар стр. Ілля Данилюк
скарбник стр. Фелікс Ігнатюк
прапорносець стр. Микола Музичук
контрольна комісія: стр. Петро Логин
стр. Григорій Горій
стр. Микола Музичук
суд чести: сот. Микола Деркач
стр. Микола Музичук
стр. Григорій Горій
представники до КУК: сот. Микола Деркач
сот. Борис Стрілковський

На 1965 рік

капелян станиці о. прот. Василь Федак
голова станиці ст. стр. Андрій Дибко
заст. гол. ст. дес. Григорій Будник
секретар сот. Микола Деркач
скарбник стр. Микола Музичук
прапорносець стр. Семен Кириченко
контрольна комісія: сот. Михайло Золотників
стр. Григорій Горій
стр. Фелікс Ігнатюк
суд чести: сот. Микола Деркач
стр. Микола Музичук
стр. Григорій Горій
представник до КУК сот. Микола Деркач

На 1966 рік

капелян станиці о. прот. Василь Федак
голова станиці ст. стр. Андрій Дибко
заст. гол. ст. дес. Григорій Будник
секретар сот. Микола Деркач
скарбник стр. Микола Музичук
прапорносець стр. Семен Кириченко
контрольна комісія: сот. Михайло Золотників
стр. Григорій Горій
стр. Фелікс Ігнатюк
суд чести: сот. Микола Деркач стр. Микола Музичук
стр. Григорій Горій
представник до КУК сот. Микола Деркач
суд чести сот. Микола Деркач
стр. Микола Музичук

На 1967 рік

капелян станиці о. прот. Василь Федак
голова станиці ст. стр. Андрій Дибко
заст. гол. бунч. Іван Надоличний
секретар сот. Микола Деркач
скарбник стр. Микола Музичук
прапорносець стр. Семен Кириченко
контрольна комісія: сот. Михайло Золотників
стр. Григорій Горій
стр. Фелікс Ігнатюк
суд чести: сот. Микола Деркач
стр. Ілля Данилюк
стр. Микола Музичук
представники до КУК: сот. Микола Деркач
стр. Ілля Данилюк

На 1968 рік

капелян станиці о. прот. Василь Федак
голова станиці ст. стр. Андрій Дибко
заст. гол. бунч. Іван Надоличний
секретар сот. Микола Деркач
скарбник пор. Антін Яковенко
прапорносець стр. Семен Кириченко
контрольна комісія: сот. Михайло Золотників
стр. Григорій Горій

стр. Фелікс Ігнатюк
суд чести: сот. Микола Деркач
стр. Ілля Данилюк
стр. Микола Музичук
представники до КУК: сот. Микола Деркач
стр. Ілля Данилюк

На 1969 рік

капелян станиці о. прот. Василь Федак
голова станиці ст. стр. Андрій Дибко
заст. гол. бунч. Іван Надоличний
секретар сот. Микола Деркач
скарбник пор. Антін Яковенко
прапороносець стр. Семен Кириченко
контрольна комісія: сот. Михайло Золотників
стр. Григорій Горій
стр. Фелікс Ігнатюк
суд чести: сот. Микола Деркач
стр. Ілля Данилюк
стр. Микола Музичук
представник до КУК сот. Віктор Роєнко

На 1970 рік

капелян станиці о. прот. Василь Федак
голова станиці сот. Віктор Роєнко
заст. гол. ст. стр. Андрій Дибко
секретар сот. Михайло Золотників
скарбник пор. Антін Яковенко
прапороносець стр. Семен Кириченко
контрольна комісія: пор. Юхим Швед
бунч. Іван Надоличний
стр. Петро Логин
суд чести: сот. Микола Деркач
стр. Ілля Данилюк
стр. Микола Музичук
представник до КУК бунч. Микола Гудима

пор. Юхим Швед
стр. Андрій Барило
суд чести: майор Борис Стрілковський
сот. Михайло Золотників
бунч. Микола Гудима
представник до КУК бунч. Микола Гудима

На 1974 рік

капелян станиці о. митр. Василь Федак
голова станиці майор Віктор Роєнко
1-й заст. гол. стр. Петро Каліщук
2-й заст. гол. стр. Іван Гордієнко
секретар сот. Микола Деркач
скарбник пор. Антін Яковенко
прапорносець бунч. Іван Надоличний
контрольна комісія: пор. Юхим Швед
бунч. Микола Гудима
бунч. Іван Завгородній
суд чести: майор Борис Стрілковський
майор Михайло Золотників
стр. Фелікс Ігнатюк
представник до КУК бунч. Микола Гудима

На 1975 рік

капелян станиці о. митр. Василь Федак
голова станиці майор Віктор Роєнко
1-й заст. гол. стр. Петро Каліщук
2-й заст. гол. стр. Іван Гордієнко
секретар сот. Микола Деркач
скарбник пор. Антін Яковенко
прапорносець бунч. Іван Надоличний
контрольна комісія: пор. Юхим Швед
бунч. Іван Завгородній
бунч. Микола Гудима
суд чести: майор Борис Стрілковський
майор Михайло Золотників
стр. Фелікс Ігнатюк
представник до КУК бунч. Микола Гудима

На 1976 рік

капелян станиці	о. митр. Василь Федак
голова станиці	майор Віктор Роєнко
1-й заст. гол.	стр. Петро Каліщук
2-й заст. гол.	дес. Тиміш Мельник
секретар	сот. Микола Деркач
скарбник	стр. Іван Гордієнко
прапорonosці:	бунч. Іван Надоличний стр. Петро Логин
контрольна комісія:	пор. Юхим Швед бунч. Іван Завгородній бунч. Микола Гудима
представник до КУК	хор. Степан Вандьо

На 1977 рік

капелян станиці	о. митр. Василь Федак
голова станиці	майор Віктор Роєнко
1-й заст. гол.	стр. Петро Каліщук
2-й заст. гол.	дес. Тиміш Мельник
секретар	сот. Микола Деркач
заст. секретаря	стр. Михайло Кушнірук
скарбник	стр. Іван Гордієнко
прапорonosці:	бунч. Іван Надоличний стр. Петро Логин
контрольна комісія:	бунч. Іван Завгородній бунч. Микола Гудима ст. стр. Андрій Дибко
суд чести:	майор Борис Стрілковський майор Михайло Золотників стр. Фелікс Ігнатюк
представник до КУК	хор. Степан Вандьо

На 1978 рік

капелян станиці	єпископ Василь Федак
голова станиці	майор Віктор Роєнко
1-й заст. гол.	бунч. Іван Завгородній
2-й заст. гол.	стр. Петро Каліщук
секретар	сот. Микола Деркач

скарбник стр. Михайло Кушнірук
прапорonosці: бунч. Іван Надоличний
стр. Петро Логин
контрольна комісія: бунч. Микола Гудима
ст. стр. Андрій Дибко
стр. Іван Гордієнко
суд чести: майор Борис Стрілковський
пор. Антін Яковенко
стр. Фелікс Ігнатюк
представник до КУК хор. Степан Вандьо

На 1979 рік

капелян станиці о. Миколай Равлюк
голова станиці майор Віктор Роєнко
1-й заст. гол. і госп. референт . бунч. Іван Завгородній
2-й заст. гол. і культ. референт ... стр. Петро Каліщук
секретар сот. Микола Деркач
заст. секретаря стр. Михайло Кушнірук
скарбник стр. Іван Гордієнко
прапорonosці: бунч. Іван Надоличний
стр. Петро Логин
контрольна комісія: хор. Степан Вандьо
ст. стр. Андрій Дибко
стр. Фелікс Ігнатюк
суд чести: майор Борис Стрілковський
пор. Антін Яковенко
стр. Микола Музичук
представник до КУК хор. Степан Вандьо

На 1980 рік

капелян станиці о. Миколай Равлюк
голова станиці майор Віктор Роєнко
1-й заст. гол. бунч. Іван Завгородній
2-й заст. гол. хор. Степан Вандьо
секретар сот. Микола Деркач
заст. секретаря стр. Петро Каліщук
стр. Михайло Кушнірук
скарбник стр. Іван Гордієнко
прапорonosці: бунч. Іван Надоличний
стр. Петро Логин

суд чести: стр. Андрій Барило
стр. Іван Радченко
стр. Петро Логин
представник до КУК стр. Фелікс Ігнатюк

На 1983 рік

капелян станиці о. Миколай Равлюк
голова станиці майор Віктор Роєнко
1-й заст. гол. бунч. Іван Завгородній
2-й заст. гол. хор. Степан Вандьо
секретар стр. Фелікс Ігнатюк
скарбник стр. Іван Гордієнко
прапорносі: бунч. Іван Надоличний
стр. Микола Музичук
контрольна комісія: бунч. Іван Надоличний
стр. Михайло Кушнірук
стр. Петро Бурак
суд чести: стр. Андрій Барило
стр. Петро Логин
стр. Семен Кириченко
представник до КУК стр. Фелікс Ігнатюк

На 1984 рік

капелян станиці о. прот. Федір Легенюк
голова станиці майор Віктор Роєнко
1-й заст. гол. бунч. Іван Завгородній
2-й заст. гол. хор. Леонід Кіриченко
секретар стр. Фелікс Ігнатюк
заст. секретаря стр. Іван Ткач
скарбник стр. Іван Гордієнко
прапорносі: бунч. Іван Надоличний
стр. Микола Музичук
контрольна комісія: бунч. Іван Надоличний
стр. Михайло Кушнірук
стр. Петро Бурак
суд чести: стр. Андрій Барило
стр. Петро Логин
стр. Іван Радченко
представник до КУК стр. Фелікс Ігнатюк

На 1985 рік

капелян станиці о. прот. Віталій Метулинський
голова станиці майор Віктор Роєнко
1-й заст. гол. бунч. Іван Завгородній
2-й заст. гол. стр. Фелікс Ігнатюк
секретар стр. Іван Ткач
заст. секретаря стр. Петро Петрук
скарбник стр. Іван Гордієнко
прапорноносці бунч. Іван Надоличний
стр. Петро Петрук
стр. Андрій Кіт
контрольна комісія ст. стр. Андрій Дибко
стр. Петро Бурак
стр. Петро Каліщук
суд чести: сот. Микола Деркач
стр. Петро Логин
стр. Михайло Шумський
представник до КУК стр. Фелікс Ігнатюк

На 1986 рік

капелян станиці о. Михайло Скрумеда
голова станиці майор Віктор Роєнко
1-й заст. гол. бунч. Іван Завгородній
2-й заст. гол. стр. Фелікс Ігнатюк
секретар стр. Іван Ткач
скарбник стр. Іван Гордієнко
прапорноносці: бунч. Іван Надоличний
стр. Петро Петрук
стр. Андрій Кіт
контрольна комісія: ст. стр. Андрій Дибко
стр. Петро Бурак
стр. Петро Каліщук
представник до КУК стр. Фелікс Ігнатюк

На 1987 рік

капелян станиці о. Михайло Скрумеда
голова станиці майор Віктор Роєнко
1-и заст. гол. бунч. Іван Завгородній

2-й заст. гол. стр. Фелікс Ігнатюк
секретар стр. Іван Ткач
заст. секретаря стр. Ілля Данилюк
скарбник стр. Іван Гордієнко
прапорносі: бунч. Іван Надоличний
..... стр. Фелікс Ігнатюк
..... стр. Петро Бурак
контрольна комісія: ст. стр. Андрій Дибко
..... стр. Петро Бурак
..... стр. Петро Каліщук
суд чести: стр. Петро Логин
..... стр. Михайло Кушнірук
..... стр. Іван Коваленко
представник до КУК стр. Фелікс Ігнатюк

СПИСОК ЧЛЕНІВ

СЬОМОЇ СТАНИЦІ СБУВ У ГАМІЛЬТОНІ ВІД ЇЇ ЗАСНУВАННЯ 1950 РОКУ

1. Антонюк Семен хорунжий
2. Стрілковський Борис майор
3. Червінський Василь хорунжий
4. Золотників Михайло поручник
5. Будник Григорій ст. десятник
6. Ходак Василь стрілець
7. Качура Михайло стрілець
8. Олексюк Теодор стрілець
9. Козацький Микола стрілець
10. Демяник Василь стрілець
11. Данилюк Ілля ст. стрілець
12. Гордієнко Іван стрілець
13. Павлишин Михайло поручник
14. Віра Володимир стрілець
15. Климашко Степан др. сотник
16. Яровенко Євген поручник
17. Хлівняк Володимир стрілець
18. Криворучко Леонід стрілець

19. Остапович Павло стрілець
20. Дибко Андрій ст. стрілець
21. Павліченко Володимир стрілець
22. Деркач Микола сотник
23. Швед Юхим поручник
24. Бричка Дмитро ст. десятник
25. Надоличний Іван бунчужний
26. Логин Петро стрілець
27. Петрук Петро стрілець
28. о. Маґаляс Святослав хорунжий
29. Кіріченко Леонід хорунжий
30. Дашко Степан ст. десятник
31. Антоненко Микола чотар
32. Завгородній Іван бунчужний
33. Кодак Юрій поручник
34. Гудима Микола ст. стрілець
35. Коваленко Іван стрілець
36. Горбатюк Дмитро стрілець
37. Місячник Степан стрілець
38. о. Федак Василь капелян
39. Трипільський Петро хорунжий
40. Музичук Микола стрілець
41. Кириченко Семен стрілець
42. Голуб Яким стрілець
43. Ігнатюк Фелікс стрілець
44. Паназдир Петро стрілець
45. Мельник Тиміш десятник
46. Роєнко Віктор майор
47. Горій Григорій стрілець
48. Яковенко Антін поручник
49. Росіцький Сильвестер стрілець
50. Кушнірук Михайло стрілець
51. Барило Андрій стрілець
52. Каліщук Петро стрілець
53. Вандьо Степан хорунжий
54. Радченко Іван стрілець
55. Кіт Андрій стрілець
56. Ткач Іван стрілець
57. Шумський Михайло стрілець

58. о. Равлюк Миколай	капелян
59. Кульчицький Михайло	стрілець
60. о. Легенюк Федір	капелян
61. Козар Роман	стрілець
62. Лисик Юрій	стрілець
63. Бурак Петро	стрілець
64. Салівончик Іван	стрілець
65. о. Метулинський Віталій	капелян
66. Коберник Іван	стрілець
67. о. Скрумеда Михайло	капелян

ВОСЬМА СТАНИЦЯ

СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ У СЕН-КАТЕРИНС, ОНТ.

У 1950—1951 роках все більше українських родин поселялося в Сен-Катеринс і в околицях. Серед нових поселенців були й ветеранські родини. Незалежно від того де й коли служили українські вояки в минулому, незалежно від віку чи місця народження, вони знайомилися між собою, бо єднала їх одна доля — доля поневоленої України. Влаштувані бесіди, які велися рідною мовою, організовані зустрічі, дальші знайомства з цієї нагоди зродили думку про потребу створення української ветеранської організації, яка б своїм обсягом охоплювала місто і його околиці.

Невдовзі створилася ініціативна група з дванадцяти осіб, яку очолив хор. Армії УНР Юрій Скибинецький. Прізвища інших побратимів-організаторів не збереглися в пам'яті, час зробив своє...

Ініціативна група скликала на день 16-го березня до будинку української православної громади св. Юрія Побідоносця зацікавлених на збори. На них запрошено також настоятеля церкви св. Юрія о. хор. Онуфрій Іванюка, секретаря Генеральної управи Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді о. хор. Святослава Маґальяса і коменданта 5-ї станиці в Торонто хор. Юрія Гуменюка.

Збори почалися молитвою, яку провів о. Онуфрій Іванюк. Вступне слово виголосив хор. Юрій Скибинецький, після чого до почесної президії запрошено о. хор. С. Маґальяса, о. хор. О. Іванюка і хор. Ю. Гуменюка. Головою перших зборів обрано гостя — хор. Юрія Гуменюка.

Згідно до прийнятого порядку дня присутніх на зборах ознайомили зі статутом Союзу Бувших Укр. Вояків у Канаді. Після дискусії над статутом і завданнями СБУВ присутні почали записуватися в члени організації, а потім

вибрали голову і членів управи. На зборах було присутніх, крім гостей, 19 осіб.

Склад першої управи:

голова	хор. Юрій Скибинецький
заст. гол.	пор. Іван Безпечний
секретар	чот. Василь Чиж
скарбник	чот. Дмитро Кравченко.

Збори вирішили доповнити склад управи після офіційного оформлення Генеральною управою станиці і після надання їй порядкового числа.

Незабаром, 30-го березня 1952 року, Генеральна управа повідомила ініціативну групу українських ветеранів у Сен-Катеринс, що створену станицю затверджує і надає їй число 8. Таким чином офіційно постала Восьма станиця Союзу Бувших Українських Вояків у Сен-Катеринс.

Згідно до попереднього рішення, на чергових зборах станиці обрано було контрольну комісію у такому складі:

стр. Дмитро Пізник
стр. Віктор Дем'яненко
стр. Трохим Поліщук.

Обрано також представників вояцтва до місцевого відділу КУК: проф. пор. Івана Безпечного і чот. Федора Мороза.

Від самого початку побратими Восьмої станиці дуже активно включилися до праці для добра української спільноти, для збереження слави українського вояцтва, для добра українських ветеранів і їх родин. Майже кожний член станиці був діяльним членом української православної громади у Сен-Катеринс, деякі працювали у складі управи церковної громади. Члени станиці також активно працювали під час організації національних свят і пам'ятних дат, співпрацюючи з місцевим відділом КУК і його складовими організаціями.

Члени Восьмої станиці брали активну участь в житті своєї організації — брали участь у всеканадських з'їздах

СБУВ і в зустрічах бувшого вояцтва. Побратими Восьмої станиці багато праці вклали в улаштування різних місцевого значення підприємств, таких як пікніки, інші розвагові імпрези, щоб здобути матеріальні засоби для допомоги напр. Державному Центрові УНР, українським інвалідам, німецьким ветеранам, розсіяним по світі, а також на спорудження пам'ятника на могилі наших побратимів у Торонто.

Однією з незвичайних подій у житті станиці було посвячення станичного прапора, що сталося у дні 8 травня 1955 року. Посвятив прапор архієпископ Михаїл в асисті настоятеля церкви св. Юрія Побідоносця і священників навколишніх православних церков. На врочистості були присутні: ген. М. Садовський, майор М. Битинський, сот. Ю. Булат, хор. Д. Сачківський, пор. М. Доркач, сот. Левицький, представник Української стрілецької громади М. Боровський, від Канадського легіону побр. Божечко, від міської управи Сен-Катеринс адв. Кінг і адв. Біґора, а також багато членів Сьомої станиці в Гамільтоні і П'ятої в Торонто.

Від заснування станиці дуже доброю була співпраця управи з церковною громадою св. Юрія, з відділом (ч. 502) Канадського легіону, з Українською стрілецькою громадою, Товариством українських самостійників та його складовими організаціями, з Українським національним об'єднанням, з комітетом комбатантських організацій, з Братством колишніх воєнків 1-ї дивізії УНА (станція Сен-Катеринс), з Об'єднанням бувших воєнків-українців в Америці (відділ в Гоффало) й з іншими.

Активна праця Восьмої станиці тривала аж до 1967 року. На ту пору вже старші побратими занепадали на здоров'ї, а молодші все більше обтяжували себе обов'язками в громаді св. Юрія. Саме тоді почалась будова храму, потім його викінчення. У 1960-65 роках сталися неминучі зміни — старші побратими або їхні дружинки відходили на вічний спочинок, і тим самим зменшували ряди членства станиці, зменшувалася її активність. Були неодноразові спроби управи й окремих

членів станиці у напрямі оживлення діяльності Восьмої станиці, однак, хоч як прикро про це казати, не помогли вже жодні старання, не стало вже іскри вояцької волі. Про це свідчать останні збори станиці, скликані на 15 лютого 1968 року. Крім капеляна о. Федора Легенюка, на збори прийшли ще чотири особи: голова станиці сот. Павло Казанівський, заступник голови чот. Федір Мороз, секретар станиці чот. Михайло Яремій і побратим Іван Тихонський. Після цих зборів життя і праця Восьмої станиці СБУВ у Сен-Катеринс припинилася цілком.

У період між 1952 і 1968 роком станицю очолювали такі побратими: 1. хор. Юрій Скибинецький, 2. чот. Василь Вілейчук, 3. ст. дес. Іван Гейко, 4. чот. Федір Мороз, 5. сот. Павло Казанівський.

Капелянами станиці в різні роки були: о. Онуфрій Іванюк — поручник з часів визвольних змагань, пізніше єпископ Української автокефальної церкви на еміграції в Західній Європі; о. Юрій Цукорник — сотник Армії УНР з часу визвольних змагань 1917—1921 рр.; о. Петро Гліцький — учасник визвольних змагань; о. Федір Легенюк; о. Карасевич.

Усі документи — протоколи, кореспонденція, фінансові книги тощо Восьмої станиці в повному порядку і зберігаються в архівах громади св. Юрія Побідоносця в Сен-Катеринс. Архів станиці передав на зберігання громаді останній комендант сотник Павло Казанівський.

З предметів власности Восьмої станиці залишилися і знаходяться в громаді св. Юрія: портрет Головного Отамана Симона Петлюри і портрет Євгена Коновальця. Станичний прапор, що його так урочисто посвятили й довго шанували, на жаль, не зберігся, сьогодні не відомо що з ним сталося.

.....

Редколегія „Пам'ятної книги" Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді глибоко вдячна побратимам Восьмої станиці за допомогу в розшуках всіх документів. Окрема подяка виконавцеві заповіту сот. Павла Казанівського — Михайлові Головашеві — за пильне зберігання всіх архівних паперів.

**Поручник Павло Казанівський
останній голова 8-ї станиці**

Духовні гості в часі посвячення церкви св. Юрія у дні 2-го вересня 1951 року. Зліва направо: о. прот. Онуфрій Іванюк, високопреосв. владика Миколай, настоятель церкви о. Єпіфаній Чижів, о. Дмитро Фотій з Торонто.

Управа Восьмої станиці у Сен-Катеринс [зліва направо]: комендант станиці Федір Мороз, секретар станиці Михайло Яремій, скарбник Трохим Поліщук. На стіні поруч канадського прапора — прапор Восьмої станиці. Знімок з квітня 1961 року.

Ансамбль бандуристів ім. О. Вереся під керівництвом П. Казанівського.

Міністер оборони Канади Павло Гелієр промовляє на урочистості відкриття пам'ятника полеглим за волю України й Канади. Відкриття пам'ятника довершив ген.-хор. М. Садовський. Сен-Катеринс — 17 жовтня 1965 р.

СПИСОК УПРАВ ВОСЬМОЇ СТАНИЦІ

На 1952/53 р.

капелян станиці	о. хор. Онуфрій Іванюк
голова станиці	ппор. Юрій Скибинецький
заст. гол.	побр. Іван Безпечний
секретар	чот. Василь Чиж
скарбник	чот. Дмитро Кравченко
контрольна комісія:	стр. Дмитро Пізик
	побр. Віктор Дем'яненко
	побр. Трохим Поліщук

На 1953/54 р.

капелян станиці	о. сот. Онуфрій Іванюк
голова станиці	ппор. Юрій Скибинецький
заст. гол.	побр. Іван Безпечний
секретар	чот. Василь Чиж
скарбник	чот. Дмитро Кравченко
контрольна комісія:	чот. Іван Приймак
	чот. Степан Захарчинський
	побр. Трохим Поліщук
представники до КУК:	побр. Іван Безпечний
	чот. Федір Мороз

На 1954/55 р.

капелян станиці	о. сотник Онуфрій Іванюк
голова станиці	ппор. Юрій Скибинецький
заст. гол.	чот. Степан Захарчинський
секретар	чот. Василь Чиж
скарбник	чот. Федір Мороз
контрольна комісія:	побр. Трохим Поліщук
	ппор. Андрій Вілейчук

На 1955/56 р.

капелян станиці	о. сот. Юрій Цукорник
голова станиці	ппор. Юрій Скибинецький
заст. гол.	ппор. Андрій Вілейчук

секретар	стр. Михайло Яремій
скарбник	чот. Дмитро Кравченко
контрольна комісія:	чот. Степан Захарчинський
	побр. Трохим Поліщук
	чот. Василь Беньковський
культосвітній референт	стр. Дмитро Головаш
представник до КУК	чот. Федір Мороз

На 1956/57 р.

капелян станиці	о. сотник Юрій Цукорник
голова станиці	чот. Федір Мороз
заст. гол.	ппор. Андрій Вілейчук
секретар	стр. Михайло Яремій
скарбник	чот. Дмитро Кравченко
контрольна комісія:	побр. Трохим Поліщук
	чот. Василь Беньковський
	чот. Іван Приймак
прапорonoсець	стр. Іван Бобро
представники до КУК:	ст. дес. Іван Гейко
	стр. Іван Бобро

На 1957/58 р.

голова станиці	ст. дес. Іван Гейко
заст. гол.	чот. Степан Захарчинський
секретар	стр. Михайло Яремій
скарбник	побр. Трохим Поліщук
контрольна комісія:	побр. Іван Ковальчук
	стр. Дмитро Головаш
представники до КУК:	чот. Федір Мороз
	чот. Василь Бенковський

На 1958/59 р.

голова станиці	ст. дес. Іван Гейко
заст. гол.	стр. Дмитро Головаш
секретар	стр. Михайло Яремій
контрольна комісія:	стр. Андрій Філенко
	стр. Іван Бобро
	чот. Іван Приймак
представники до КУК:	чот. Федір Мороз
	чот. Василь Бенковський

На 1959/60 р.

голова станиці	чот. Федір Мороз
заст. гол.	сот. Павло Казанівський
секретар	стр. Михайло Яремій
скарбник	побр. Трохим Поліщук
контрольна комісія:	ст. дес. Іван Гейко
	чот. Іван Приймак
	стр. Андрій Філенко
представник до КУК	чот. Степан Захарчинський

На 1960/61 р.

голова станиці	чот. Федір Мороз
заст. гол.	стр. Дмитро Головаш
секретар	стр. Михайло Яремій
скарбник	побр. Трохим Поліщук
контрольна комісія:	чот. Степан Захарчинський
	чот. Дмитро Кравченко
	побр. Віктор. Дем'яненко
представник до КУК	стр. Дмитро Головаш

На 1961/62 р.

голова станиці	чот. Федір Мороз
заст. гол.	стр. Дмитро Головаш
секретар	стр. Михайло Яремій
скарбник	побр. Трохим Поліщук
контрольна комісія:	чот. Степан Захарчинський
	чот. Дмитро Кравченко
	побр. Віктор. Дем'яненко
представник до КУК	стр. Дмитро Головаш

На 1962/63 р.

голова станиці	чот. Федір Мороз
заст. гол.	стр. Дмитро Головаш
секретар	стр. Михайло Яремій
скарбник	побр. Трохим Поліщук
контрольна комісія:	чот. Степан Захарчинський
	чот. Дмитро Кравченко
	побр. Віктор. Дем'яненко

На 1963/64 р.

голова станиці	чот. Федір Мороз
заст. гол.	стр. Дмитро Головаш
секретар	стр. Михайло Яремій
скарбник	побр. Трохим Поліщук
контрольна комісія:	чот. Степан Захарчинський
	чот. Дмитро Кравченко
	побр. Віктор Дем'яненко
представник до КУК	стр. Дмитро Головаш

На 1964/65 р.

голова станиці	сот. Павло Казанівський
заст. гол.	стр. Дмитро Головаш
секретар	стр. Михайло Яремій
скарбник	побр. Трохим Поліщук
контрольна комісія:	чот. Степан Захарчинський
	чот. Дмитро Кравченко
	побр. Віктор Дем'яненко
представник до КУК	стр. Дмитро Головаш

На 1965/66 р.

голова станиці	сот. Павло Казанівський
заст. гол.	чот. Федір Мороз
секретар	стр. Михайло Яремій

Збори вирішили вибрати дальших членів управи і контрольную комісію на наступних місячних зборах.

На 1966/67 рік.

Річні збори членства 8-ї станиці не відбулися.

На 1967/68 рік.

На день 15-го лютого 1968 р. були скликані річні збори, однак через відсутність більшості членів збори не відбулися.

СПИСОК ЧЛЕНІВ ВОСЬМОЇ СТАНИЦІ СБУВ У СЕН-КАТЕРИНС

1. Скибинецький Юрій	ппор.
2. о. Іванюк Онуфрій	пор.
3. Кравченко Дмитро	чотовий
4. Мороз Федір	чотовий
5. Постовойченко Василь	стрілець
6. Захарчинський Степан	чотовий
7. Приймак Іван	чотовий
8. Чиж Василь	чотовий
9. Сокач Степан	чотовий
10. Безпечний Іван	ппоручник
11. Вілейчук Андрій	ппоручник
12. Король Яків	стрілець
13. Пізник Дмитро	стрілець
14. Шишка Олександр	стрілець
15. Дем'яненко Віктор	стрілець
16. Карпюк Федір	стрілець
17. Троценко Петро	стрілець
18. Ковальчук Іван	стрілець
19. Климюк Андрій	стрілець
20. Поліщук Трохим	танкіст
21. Беньковський Василь	чотовий
22. Гук Олекса	стрілець
23. Бобро Лука	стрілець
24. Заторський Володимир	стрілець
25. Головаш Дмитро	стрілець
26. Ріпецький Григорій	чотовий
27. Дорошенко Василь	чотовий
28. Яремій Михайло	стрілець
29. Лаврик Семен	стрілець
30. Гейко Іван	ст. десятник
31. Бобро Іван	стрілець
32. Філенко Андрій	стрілець
33. Казанівський Павло	поручник
34. о. Цукорник Юрій	сотник
35. о. Гліцький Петро	капелян

36. о. Легенюк Федір

капелян

Дальші прізвища членів подані на підставі архівних неповних даних, тому й брак буде при них рангів, а деколи й імен:

- 37. Тихонський Іван
- 38. Ситник Андрій
- 39. Щур Максим
- 40. Титанич Володимир
- 41. Мельченко Кость
- 42. Головатий
- 43. Теодорович Василь
- 44. Перибіда С.
- 45. Сорока О.
- 46. Біловус Іван
- 47. Нагачевський Дмитро
- 48. Атаманюк Гнат
- 49. Комар Петро
- 50. Гулян Павло
- 51. Кроцюк Йосип
- 52. Пуйда Яків
- 53. Мельник Степан
- 54. Черниш Марко
- 55. Гор Петро
- 56. Біловус
- 57. Гаврилюк М.
- 59. Постовойченко Василь

стрілець

ДЕВ'ЯТА СТАНИЦЯ

СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ У ЛЕТБРІДЖ, АЛЬБЕРТА

Дев'ята станиця Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді в Летбрідж була заснована й затверджена Генеральною управою СБУВ у дні 12-го серпня 1955 року. У склад управи станиці ввійшли:

голова	сотник Іван Новодворський
секретар	сотник Микола Бузовський
скарбник	десятник Степан Стрижовець
члени управи:	стр. Пилип Згурський
	дес. Микола Солов'ян
	чот. Михайло Андріюк
	стр. Микола Гайдар

Генеральна управа Союзу Бувших Українських Вояків доручила управі станиці розвинути працю у напрямі приєднання до організації всіх колишніх українських вояків, незалежно від того в яких формаціях вони служили.

Від заснування станиці її управа разом з членами займалася підготовкою доповідей для українського громадянства, зокрема на теми, пов'язані з визвольними змаганнями та з культурними надбаннями народу, а також які торкалися важливих подій і постатей в історії України.

У рокові свята для членів станиці влаштовувалися спільні свят-вечері, великодні свячене тощо.

У післявоєнні роки потрібна була допомога українським воєнним інвалідам і українським установам в Європі. Дев'ята станиця СБУВ робила в цьому напрямку все, що тільки могла. Старанням управи проводилися неодноразові збірки грошей серед українців — громадян Летбрідж і околиць, зокрема серед колишнього

українського вояцтва. Зібрані гроші були вислані через Генеральну управу для інвалідів в Європі, для Бібліотеки ім. Симона Петлюри в Парижі. Окремо зібрані гроші були вислані через Консисторію Української православної церкви у Канаді.

Управа й члени Дев'ятої станиці гідно тримали вояцький прапор й своєю участю в громадській праці скріплювали національні й культурні здобутки українства в Альберті.

За віддану працю Генеральна управа Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді нагородила Дев'яту станицю спеціальною грамотою, в якій сказано: „Честь управі і членству 9-ї станиці СБУВ за їх активну й жертвенну працю для добра свого народу на канадській землі”.

ДЕСЯТА СТАНИЦЯ

СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ У САСКАТУНІ, САСКАЧЕВАН

На широких просторах Саскачевану й Альберти віддавна жило багато колишніх українських вояків, які господарювали на багатій канадській землі або займалися щоденною заробітковою працею. Всі вони завжди шукали контакту з організаціями колишнього вояцтва, бо не мирилися з перебуванням поза організованим вояцьким життям. В той час, після Другої світової війни, потреба увіллється у станову ветеранську організацію була очевидна, колишні українські вояки прагнули дати від себе хоч частку праці, хоч невеликий, тяжко запрацьований гріш у загальну скарбницю українського національного дорібку в Канаді.

На початку 1950 року потреба заснування ветеранської організації ставала все більш очевидною. Саме тоді, живучи в Саскатуні, старший десятник Михайло Лубик, встановив контакт з Генеральною управою, від якої одержав обіжники та інформаційний матеріал про життя українських ветеранів, об'єднаних у Союзі Бувших Українських Вояків у Канаді.

У першому всеканадському з'їзді СБУВ у Торонто, в листопаді 1952 року, взяли участь старший десятник Михайло Лубик і стрілець Володимир Маїк. Вони відчували велику приємність і радість з факту участі у тому з'їзді колишнього вояцтва українських військових з'єднань. З'їзд залишив у них якнайкращі враження і вони, мешканці Саскачевану, остаточно переконалися в необхідності заснувати в Саскатуні станицю Союзу Бувших Українських Вояків.

Перші організаційні збори відбулися 28-го серпня 1955 року. Присутні на зборах: ст. дес. Михайло Лубик, Петро Калиничук, Максим Калиничук, Максим Сірий,

С. Мацьків, В. Маїк, П. Чуприна, Н. Карнаух, Ілько Чиж, Іван Семенів, Іван Перекопський і Теофіль Білик.

7-го вересня 1955 року Генеральна управа затвердила новостворену станицю й надала їй порядковий номер — 10. Управа станиці запросила голову Генеральної управи СБУВ ген. Михайла Садовського відвідати Саскатун. Своїми відвідинами генерал Михайло Садовський скріпив станицю морально й заохотив до дальшої праці. З приводу гостини генерала станиця збільшилася на чотири члени. Слід тут вказати, що станиця не мала багато членів, а більшість з них жили поза містом. Цей факт створював несприятливі умови для систематичної праці.

Однак і за таких обставин цей невеликий гурт людей — колишніх українських вояків — людей готових до самопожертви, працював інтенсивно. Кожного року були організовані доповіді для відзначення історичних подій, таких як свято моря, Крути, Базар, листопадовий зрив, Перший і Другий зимові походи, також козацьке вшанування Покрови Божої Матері. Наголошувалися перемоги у визвольній війні під керівництвом гетьмана Богдана Хмельницького, ролю гетьмана Івана Мазепи тощо. Щороку відзначалась пам'ять трагічної смерті Головного Отамана Симона Петлюри й інших визначних діячів визвольної боротьби.

Станиця систематично проводила збірки грошей на допомогу українським інвалідам та на інші потреби українського національно-громадського життя.

Високо оцінюючи працю Комітету Українців Канади, станиця кожного року призначала свого представника до місцевого відділу цієї організації.

Особисті причини примусили ст. дес. Михайла Лубика виїхати на постійне перебування до Едмонтону, а Максим Сірий не міг працювати в управі станиці з огляду на незavidний стан свого здоров'я. Від часу виїзду ст. дес. М. Лубика обов'язки голови станиці перебрав його заступник побратим Степан Мацьків.

Говорячи про працю станиці, належить висловити щире подяку управі української православної громади в

Саскатуні, зокрема кожночасним настоятелям за їхню моральну й матеріальну допомогу станиці.

Ст. дес. М. Лубик

Група членів 10-ї станиці СБУВ у Саскатуні. Зліва направо: Петро Калиничук, Володимир Маїк, Іван Перекопський, Степан Мацьків, Іван Семенів.

ОДИНАДЦЯТА СТАНИЦЯ

СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ У ЛЕМІНГТОН, ОНТАРІО

Одинадцята станиця в Лемінгтоні була заснована у червні 1955 року. Перша управа станиці складалася з таких осіб:

голова станиці	пор. Юрій Скибинецький
секретар	ст. стр. Петро Фенко
скарбник	ст. дес. Михайло Маїк

Станиця брала активну участь в українському громадському житті і зразково виконувала обов'язки, доручені їй Генеральною управою Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді.

З плином часу праця в станиці поступово занепадала, старші члени втрачали здоров'я, деякі побратими виїздили до інших міст, а поповнення не було.

Протоколи й інші документи годі знайти.

СПИСОК ЧЛЕНІВ

1. Юрій Скибницький поручник
2. Петро Фенко ст. стрілець
3. Михайло Маїк ст. десятник
4. Адам Влодарчик чотовий
5. Василь Личка стрілець
6. Йосип Конюк ппоручник
7. Михайло Кришук ст. матрос
8. Йосип Лутир поручник
9. Іван Кришук стрілець
10. Степан Марченко поручник
11. Василь Рожко стрілець
12. Володимир Вольф десятник
13. Дмитро Струганів булавний
14. Володимир Адам чотовий
15. Буговній

ДВНАДЦЯТА СТАНИЦЯ

СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ В ОШАВІ, ОНТАРІО

На початку цього століття, незадовго перед вибухом Першої світової війни, до промислового міста Ошави прибули перші поселенці-українці. Це були здебільшого виходці з Галичини й Буковини. Однак траплялися серед них теж емігранти з Наддніпрянщини, які у свій час мали змогу перейти Збруч на захід, уникаючи переслідувань.

Більшість прибулих, це була заробітчанська еміграція, люди, які шукали праці й вільного життя в Новому світі.

Після закінчення Першої світової війни, вже у двадцятих роках, до Ошави почали приїжджати нові емігранти, учасники визвольних змагань в Україні 1917—1920 років.

Серед тих, власне, ветеранів були: Стапан Задорожний, Іван Тимочко, Іван Куць, Микита Дутчак, Андрій Білоус та інші. Ці люди скоро активізувалися, оживлюючи та поширюючи релігійне й культурно-громадське життя українців міста Ошави.

В період 1930—1940-их років активну діяльність проявляла в Ошаві організація гетьманців-державників „Січовики”. Головним завданням названа організація ставила собі збереження і продовжування українських військових традицій.

Праця проходила успішно, однак через певні причини, зокрема через поширення Другої світової війни, організація припинила свою діяльність.

Ініціатором створення станиці Союзу Бувших Українських Вояків був сотник армії УНР Михайло Годованяк. Перші, організаційні збори, з участю колишніх вояків армії УНР, УГА та інших військових формацій, відбулися 31-го травня 1964 року. Присутні на

зборах були такі побратими: сот. М. Годованяк, С. Задорожний, А. Білоус, А. Іванів, Д. Беркута, Б. Дуляк, о. прот. П. Запаринюк.

Новопостала станиця, яка одержала число „12”, поставила перед собою такі головні завдання: Основне — плекати державні й військові традиції армії УНР; плекати військову солідарність та побратимство серед колишніх українських вояків різних військових формацій; брати активну участь у релігійно-громадському житті українців міста Ошави; всесторонньо підтримувати Комітет Українців Канади і УНРаду, як речника екзильного уряду України у вільному світі.

З протоколів засідань управи й зборів членів станиці довідуємось, що члени-побратими брали активну участь у громадському житті міста Ошави.

Багато років головою місцевого відділу КУК був побратим Степан Задорожний. Члени станиці, спільно з іншими громадянами, організували в Ошаві відділ Товариства сприяння УНРаді.

Неодноразово управу православної громади св. Івана Хрестителя очолювали побратими пор. Д. Станченко і пор. В. Янчевський.

1965 року відбулося посвячення станичного прапора в українській православній церкві Різдва Пресвятої Богородиці. Присутні під час посвячення були: М. Годованяк, Д. Станченко, С. Задорожний, О. Сосна, Д. Беркута, А. Іванів, М. Стороженко, Д. Сокольський і багато інших українців міста Ошави.

Генеральну управу СБУВ на цій урочистості репрезентував майор І. Липовецький, П'яту станицю сотник І. Янішевський і сот. Ф. Винник. Присутніми на святі були також — представники ВО УНРади інж. Є. Пастернак та представник військового ресорту майор П. Федоренко. Союз УКВ репрезентував д-р С. Росоха і сот. І. Юзик, КУК — д-р М. Остафійчук. Було багато інших гостей. Була теж присутня делегація місцевого відділу СУЖЕРО.

Кожного року спільно з іншими місцевими організаціями і широкими колами українців міста Ошави

члени Дванадцятої станиці відзначали пам'ятні дати історичних подій — трагічної смерті Головного Отамана Симона Петлюри, день листопадового зриву, пам'ять героїв Базару та інші. У назначені управою дні члени станиці проводили збірки грошей на допомогу українським воєнним інвалідам.

Особливо пошавленою була діяльність станиці за головування пор. Д. Станченка і пор. В. Янчевського. Саме тоді зросло число членів станиці. У той час управа робила перед міською владою заходи, щоб створити власне підприємство, яке б давало прибутки для фінансування праці станиці. На жаль, через брак відповідного приміщення, цей плян не пощастило увести в життя. Однак часткова невдача не знеохотила побратимів.

Управа станиці сконцентрувала свою увагу на придбання приміщення для клубу старших українців. Цей важливий проєкт завершено успішно: сьогодні в Ошаві вже є і активно діє „Клуб українських сеньйорів”. Управа цього клубу плянує побудову дому для старших громадян-українців.

Окремо слід згадати дуже плідну працю поручника Віктора Янчевського у час, коли він очолював управу станиці. Щоб активізувати і гідно репрезентувати колишнє українське вояцтво, пор. В. Янчевський вжив заходів у напрямку встановлення зв'язків з комбатантами інших національностей як теж участі у загальному ветеранському житті Канади.

Кожного року в день пам'яті поляглих воїнів — 11-го листопада — пор. Віктор Янчевський особисто, від імени Дванадцятої станиці, складав вінок перед пам'ятником Невідомому воякові. Шкода, що невблагана смерть забрала з наших лав невтомного побратима пор. Віктора Янчевського.

Коли часом задумаємося, ніби чуємо журавлиний клич:

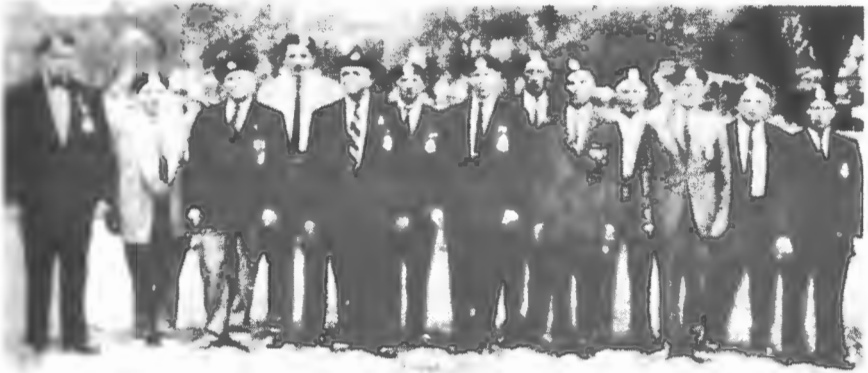
Тоді здається, що солдати,
Що згинули на полі у борні,
Не в землю йдуть, а відлітають
У вирій... там, де журавлі...

Від 1981 року станицю очолює Борис Скобліковський з побратимами: Іваном Маньком, Петром Сеником, Василем Карпою, Олександром Сосною, сотником Дмитром Станченком — членом Генеральної управи СБУВ.

Наші ветерани гідно репрезентують колишнє українське вояцтво серед українського суспільства, а також перед населенням міста Ошави й околиць.

Січовики в 1930-40 роках, деякі з них пізніше стали членами СБУВ.

Дванадцята станиця СБУВ в Ошаві. На знімку: частина членів станиці і делегації з Торонто, які брали участь у параді 1-го липня. Зліва направо: М. Годованяк — комендант станиці, Д. Мельничук, Д. Сачківський, І. Липовецький, І. Куць, А. Іванів, Д. Беркута, П. Федоренко, П. Гавриш, І. Янішевський, С. Задорожний, Б. Дуляк.

«Січовики»

Члени управи 12-ї станиці. Сидять: пор. В. Янчевський — комендант станиці у 1976—1981 роках, майор І. Гутчак, Б. Скобліковський — коменданти станиці в 1981—1987 роках, сот. Д. Станченко — комендант станиці в 1967—76 роках. Стоять: І. Тимочко — член управи, В. Рудкін — член управи, І. Капустін — член управи, І. Манько — скарбник.

Склали вінки під пам'ятником Невідомому воякові [зліва направо]: стр. Петро Сич і пор. Віктор Янчевський.

Управа 12-ї станиці. Сидять: військовий технік О. Сосна, сот. Д. Станченко — член Генеральної управи; стоять: стр. Іван Манько — старбник, стр. Борис Скобліковський — голова станиці, стр. Петро Сеник - прапорносець.

**Андрій Білоус
вояк УГА**

**Степан Задорожний
вояк УГА**

УПРАВИ ДВАНАДЦЯТОЇ СТАНИЦІ

У 1964—68 рр.

голова станиці
секретар
скарбник
прапорносець

сот. М. Годованяк
о. П. Запаринюк, капелян станиці
хор. С. Задорожний
пор. Д. Станченко

У 1968—76 рр.

голова станиці
секретар
скарбник
капелян станиці

пор. Д. Станченко
пор. В. Янчевський
хор. С. Задорожний
о. прот. Р. Панченко

У 1976—81 рр.

голова станиці
секретар
скарбник
прапорносець
капелян станиці

пор. В. Янчевський
військ. техн. Б. Щуровський
військ. техн. Б. Щуровський
ст. дес. І. Манько
о. прот. Т. Славченко

У 1981—86 рр.

голова станиці
секретар
скарбник
прапорносець

побр. Б. Скобліковський
побр. О. Сосна
ст. дес. І. Манько
стр. П. Сенік

СПИСОК ЧЛЕНІВ

1. Гнат Карпенко	стрілець
2. Василь Рудкін	стрілець
3. Микола Семенюк	стрілець
4. Михайло Лапчук	стрілець
5. Іван Капустін	ст. дес.
6. Іван Деркач	стрілець
7. Євген Герман	стрілець
8. Леон Холонюк	стрілець
9. Д. Бражник	стрілець
10. Максим Трофімович	стрілець
11. Максим Тимочко	ст. стрілець
12. Микола Луцик	стрілець

13. Василь Іваськів	стрілець
14. Дмитро Недошитко	ст. десятник
15. Іван Гутчак	хорунжий
16. Василь Карпа	стрілець
17. Яків Манько	ст. дес.
18. Михайло Сірко	стрілець
19. Михайло Петровський	хорунжий
20. Василь Дрозвик	стрілець
21. Степан Гас	стрілець
22. Іван Манько	стрілець
23. Іван Курій	стрілець
24. Андрій Васкан	стрілець
25. Гринько Гриців	стрілець
26. Олександр Куць	стрілець
27. Степан Рожак	стрілець
28. Дмитро Станченко	сотник
29. Михайло Годованяк	сотник
30. Віктор Янчевський	поручник
31. Степан Задорожний	хорунжий
32. Борис Щуровський	військ. технік
33. Олександр Сосна	військ. технік
34. Борис Скобліковський	
35. Андрій Білоус	
36. Дмитро Беркута	
37. А. Іванів	
38. Б. Дуляк	
39. Микола Стороженко	
40. Д. Сокольський	
41. Микита Дутчак	
42. Б. Дуляк	
43. Петро Сенік	
44. Петро Сич.	

Нагрудна відзнака Української Центральної Ради із гаслом М. Грушевського на звороті: „Українці мусять лучитися як Українці для оборони прав Українського Народу. Михайло Грушевський. В році свободи України 1917”.

ОСЕРЕДОК СОЮЗУ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ В КАЛґАРИ, АЛЬБЕРТА

Осередок СБУВ у Калґари був заснований наприкінці 1938 року. Він здебільшого складався з вояків Української Народної Республіки, Української Галицької Армії і Українських Січових Стрільців. Поруч осередку Союзу Бувших Українських Вояків й інших громадських організацій, у Калґари, діяв тоді вже відділ Української стрілецької громади, котрий провадив значущу національно-освітню працю.

До осередку СБУВ належали визначні особи українського суспільства, як ото інженер майор Михайло Ковальський — старшина Волинської бригади армії УНР, підпоручник Дмитро Гомонів, підхорунжий Валентин Різник — учасники бою під Бородами.

Вище згадані, незалежно від того до яких вони належали організацій, були головним чином організаторами, а часто й виконавцями різних імпрез, які влаштовувалися для пожвавлення українського національного життя Калґари й околиць.

В роки Другої світової війни, з відомих причин, особовий склад осередку помітно зменшився, осередок фактично перестав діяти.

У повоєнні роки, зокрема в 1947—52 роках, прибуло деяке число свіжої еміґрації. Цей факт, а також певні зміни у статутті СБУВ щодо прийняття нових членів, створили обставини, за яких осередок розрісся до 14 членів. Серед членів були три старшини, два священники-католяни, підстаршини й стрільці.

Члени осередку брали активну участь в громадському житті українців міста Калґари і околиць. Улаштовувалися доповіді на різні теми, святкувалися національні свята, такі як свято державности, річниця Базару, Крут, народження Тараса Шевченка.

Відбувалися імпрези для вшанування визначних українських діячів.

Рік за роком члени осередку брали участь у складанні вінка на могилі Невідомого вояка — разом з іншими комбатантськими організаціями, у співпраці з місцевим відділом Комітету Українців Канади.

Члени Української стрілецької громади, це треба підкреслити, одночасно належали до Союзу Бувших Українських Вояків.

Всі члени застосовували різні заходи у напрямі здобуття матеріяльних засобів, щоб матеріяльно допомогти українським інвалідам, українській пресі, а особливо органів своєї організації — „Дороговказові”, як теж іншим установам.

Осередок брав активну участь в організації протестаційного віча, що відбулося у дні 28 лютого 1965 року. Віче було організоване в знак протесту проти образу українського народу й пам'яті Симона Петлюри, якої завдав французький паризький тижневик „Матч”. Віче було скликане трьома комбатантськими організаціями — осередком Союзу Бувших Українських Вояків, відділом Української стрілецької громади та відділом Братства 1-ї української дивізії УНА. Вічем керував інженер майор Михайло Ковальський. У склад призидії віча покликано: о. протопресвітера М. Фика, о. В. Мартиника, представників українських організацій — П. Світика, пані Садівник, С. Синишина, підхор. В. Різника, В. Копинського, С. Липського, І. Голубівського, д-ра І. Чеховського, В. Барабаша і Д. Ковалю.

Текст письмового протесту прочитав ппор. Д. Гомонів (українською мовою), а о. протопресвітер М. Фик англійською. Схвалений протест був висланий до редакції тижневика „Матч” у Парижі.

З плином часу і з огляду на малу кількість членства осередку, через похилий вік членів — осередок помалу став припиняти свою діяльність.

**Основоположники осередку СБУВ у Калґари:
[зліва] — інж. майор Михайло Ковальський, ппор.
Дмитро Гомонів, підхор. Валентин Різник.**

**БУДІВНИЧІ
УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ**

**ARCHITECTS
OF UKRAINIAN STATEHOOD**

Павло Шандрук
генерального штабу генерал-поручник

ПОЛТАВСЬКА БИТВА І ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Військова історіографія та історія воєнного мистецтва не зараховують Полтавської битви до тих 18 битв, які вирішили долю народів на євразійському континенті. У наслідку тих битв прийшло до розквіту державної могутності переможців та занепаду переможених на століття, а то й назавжди.

Треба думати, що Полтавська битва не заслужила на відповідне її трактування тому, що Східню Європу вважалось тоді ще досить „незнаною землею”, і західня цивілізація не проявляла спеціального зацікавлення проблемами Сходу Європи. А тим часом там народжувалася і, незважаючи на зовнішні та внутрішні політичні струси, кріпшала нова сила — Російська держава. Полтавська битва принесла Росії гегемонію в Східній Європі, великодержавну позицію в світі і водночас на декілька століть завалила державу українського народу й спровадила до рівня другорядних держав Швецію та Польщу. Це були ті безпосередні наслідки тієї битви. Далі, незважаючи на певні форми державно-політичного та цивілізаційного декаденсу Росії, зокрема на полі мілітарних вартостей, що проявилось дуже яскраво в обох світових війнах, вона здобула підстави для дальшої імперіялістичної експансії в тій чи іншій формі.

У ХУІІ столітті, особливо в його останніх роках, в Московському царстві було досить внутрішніх струсів, які вміло й енергійно ліквідував молодий московський цар Петро І. Зміцнивши силу царської влади всередині Петро І скерував енергію свого народу на зовнішні проблеми політичного порядку, щоб здобути для нього відповідну позицію в Європі, перейняти культурні та

цивілізаційні надбання Заходу, а також таким чином відтягнути увагу незадоволених, яких не бракувало серед панівних верств Московського царства, і тим самим неутралізувати їх. Петро I був добре зорієнтований у можливостях свого царства і розумів, що основною гарантією всіх його задумів може бути лише збройна сила. Для її розбудови й модернізації він, як знаємо з історії, не щадив ані власних сил, ані засобів, ані людей. За короткий час свого панування він зробив державу такою сильною, що міг приступити до реалізації проблем економічної та політичної експансії. Очевидна річ, що вже і в тому часі ті проблеми були тісно пов'язані між собою — збільшення економічних ресурсів давало засоби для розбудови мілітарної потужності, яка забезпечувала внутрішню стабільність, створюючи сприятливі умови політичної експансії.

Наступ Росії на південь був утруднений, бо треба було б силою усунути з дороги Українську державу, хоч вже й пов'язану тоді в певних формах з Росією. Треба було рахуватися зі спротивом держави донських козаків. Мабуть не уникнути б теж спротиву Молдавії, яка разом з Кримським ханатом становила авангардну силу могутньої тоді Отоманської Порти, цебто треба було рахуватися з неминучою тяжкою війною власне з нею. Зрештою і Польща не дивилася б ласкавим оком на просування Московського царства на південь, незалежно від того, що вона була послаблена своїми внутрішніми заколотами.

Найсприятливішим напрямком для експансії видавалося Петрові I Балтійське море, як ворота до виходу на захід. Однак тут в основному стояла на перешкоді Швеція, яка міцно трималася традицій Густава Адольфа, посідаючи простори на південно-східних берегах Балтійського моря, так звані Інфлянти, на які претендували теж Польща і Данія (за російського панування — Естляндія, Фінляндія і Курляндія, після Першої світової війни — Естонія і Латвія). Швеція вже була у стані війни за ті території з Польщею і Данією і тому, в оцінці Петра I, у тому напрямі були шанси

пробувати „прорубати вікно в Європу”. Він уклав союз з Польщею і Данією проти Швеції, яким почалась т.зв. велика Північна війна. В основному головними противниками у тій війні були Карло XII і Петро I.

Для з'ясування політичного і стратегічного наставлення обох противників треба подати хоч коротку характеристику їх обох.

Карло XII народився 1682 р., і вже в 1697 році, коли йому було 16 років, з власної волі сів на шведському престолі. Він одержав досить старанну, хоч незакінчену освіту, зачитувався римськими істориками, які описували перемоги Ганнібала, обох Сципіонів, Цезаря. Читав їх навіть у походах, навіть напередодні битви. Він провадив дуже скромне, спартанське життя — займався фізичними вправами, бо фізично був слабуватий. У битвах ніколи себе не щадив.

Характеристика Петра I більш знана. Він теж одержав старанну освіту, яку доповнив у теорії й практиці, зокрема в морській практиці в Голландії. Зачитувався діями великих полководців. Був дуже сильний фізично і дуже нестримний. Усі справи плянував розважливо, по-німецьки, бо мав у своїх жилах німецьку кров. У боротьбі зі своїми внутрішніми ворогами був безпощадний, а своїх прихильників щедро нагороджував. Девіза його життя містилася у словах маніфесту, проголошеного напередодні Полтавської битви: *А о Петре ведайте, что жизнь ему не дорога, жила бы Россия*”.

Від 1699 (1700?) р. Швеція вже була в стані війни з Польщею і Данією за ті, власне, Інфлянти. Карло для їх оборони вирішив розбити союзників поступово, і спершу звернувся проти Данії. З великим експедиційним корпусом (12.000 вояків) він несподівано з'явився під Копенгагеном і майже без бою примусив Данію до капітуляції. Тим часом Петро I використав ситуацію, яка ніби так знаменито полегшувала його пляни, і пристав до союзу проти Карла XII. В стратегічній оцінці пляну Петра I треба бачити ясну думку — Данія і Польща, зайняті боротьбою проти Карла XII, отже ані вони, ані він не матимуть відповідних сил, щоб протиставитися інвазійним

намірам опанувати побережжя Балтійського моря. Після перемоги над Данією Карло XII перекинувся на Інфлянти, де взяв на себе командування військами, які, під командою Реншільда і Гауптмана, боронилися перед військами Петра I-го. У битві над Нарвою 20.XI.1700 р. Карло XII розбив російську армію. Залишивши після тієї битви для оборони Інфлянтів Левенгаупта, Карло XII рушив на Польщу проти Августа II. Частина польської шляхти під проводом С. Лещинського і Любомирського (рокош) виступила проти Августа і 19.07.1704 р., коли дійшло до вирішальної битви під Клішовом, Август зрікся корони й подався у Саксонію, бо був одночасно електором саксонським. Карло XII переслідував Августа II і змусив його підписати мир, що сталося в Альтранштадті. В Польщі, під тиском Карла XII, королем обрано Лещинського, що й дало початок внутрішній війні між прихильниками Августа і Лещинського. Карло XII своєю стратегією досягнув першу політичну ціль — розбив союз і побив союзників Петра I, який залишився сам „на полі бою”. Саме за таких політичних і стратегічних обставин зродилася майбутня Полтавська битва.

На протязі дванадцяти років гетьманування, цебто до часу Північної війни, Мазепа здобув собі довір'я царя Петра I, який обдаровував його великими почестями, включно з орденом Андрія Первозванного. Треба сказати, що така тактика Мазепи, з огляду на українську державну рацію, була правильною, бо він мав можливість піднести Україну до певного добробуту, вдосконалити діяльність державно-адміністративного апарату та вживати заходів для розвитку культурного і соціального життя українського народу. А що під кожним оглядом було найголовніше, то те, що через свої стосунки з Петром I Мазепі вдавалося обмежити сваволю московських резидентів і добитися зменшення московських гарнізонів на Україні. Безперечно, не без впливу на таке обмеження вже в дальшому, після вибуху

Північної війни, була потреба війська для війни, і тоді власне найбільше проявлялося запобігання Петра I перед Мазепою. Доноси Забели, Петрика, Кочубея не мали впливу на Петра I. 1705 року Петро I доручив Мазепі командувати своїми полками у поході на Польщу, щоправда у складі корпусу Баура. І власне тоді, як припускають історики, Мазепа зіткнувся з намовою своїх колег з часу єзуїтських студій, перейти на бік Лещинського. За це Лещинський ніби обіцяв Мазепі поставити його князем України. Також якийсь посланець Карла XII ніби обіцяв Мазепі приєднання до України Полоцького і Вітебського князівств (?). Безперечно, якісь розмови були у зв'язку з усе зростаючими вимогами Петра I постачання військових контингентів на допомогу військам Петра I, постачання військового майна, транспортних засобів, харчів тощо. Це лягало нестерпним тягарем на населення України. Також від полковників Петро I вимагав драконських заходів, щоб примусити українське населення виконувати контрибуції Москви. Найближчі дорадники Мазепи — генеральний писар Орлик, генеральний осавул Войнаровський, полковники, сотники — зі свого боку наполягали на гетьмана, щоб скористав з послаблення Москви й порвав з нею. Однак Мазепа таївся зі своїми думками, бо брав до уваги попередні доноси. Фактом є, що Мазепа не об'єднав довкола себе, як носія державности України, всіх своїх підлеглих полковників. Навпаки, крім згаданих вище, проти Мазепи виступили полковники Мирович, Миклашевський, С. Палій, яких приборкали до своїх рук москалі.

За таких обставин Мазепа вже, мабуть, у 1705 році, під час перебування в Польщі, прийняв рішення виступити в союзі з Карлом XII проти Петра I, щоб зірвати будь-яку зверхність Москви над Україною. Нема нічого дивного в тому, що він прагнув забезпечити Україну від боротьби сам-на-сам з Москвою. І тому поставив Карлові вимогу, щоб той з'явився зі своїм військом на Україні для її забезпечення. Зрештою, поява Карла на Україні з власної волі створювала новий політичний привід у користь

Мазепи. Остаточне рішення Мазепи, треба думати, було підсилене ще новими клопотами Петра — 1705 року астраханські козаки підняли повстання проти Москви, у 1705—1709 роках тяглося повстання башкирів, 1707 року, підтриманий запорожцями, почав війну проти Москви за визволення Дону отаман Булавин.

Наприкінці 1708 р. Карло XII з військом — 33.000 піхоти і 9.000 кінноти — рушає на Україну, хоч Мазепа й надалі, на вимогу Петра, посилає українські війська на допомогу Петрові, щораз більше послаблюючи себе. Партизанською війною і спротивом більших міст Петро I примушує Карла XII виминати ліпші дороги й посуватися через Оршу на Стародуб — Суми — Гадяч. Мазепа, залишивши в Батурині Чечеля з 5.000 козаків, зі своєю особистою охороною і з кіннотою Лубенського полку в числі 4.000 козаків, рушив назустріч Карлові. 3-го вересня з'єднується з Карлом в селі Орлівка над Десною. Правдоподібно звідти, після обговорення положення, Карло посилає Левенгауптові наказ, щоб той з корпусом в 15.000 вояків, ішов визначеною дорогою в Україну на поміч. Шереметьєв догнав Левенгаупта під с. Лісною (коло Полоцька) і 9-го жовтня розбив той корпус. Левенгаупт з 3.500 кінноти прорвався і приєднався до Карла вже в грудні, в районі Прилук. Шереметьєв ішов по слідах Левенгаупта, а далі перешкоджував рухам Карла, нападаючи на його ар'єргарди.

Сувора зима перервала операції головних сил противників. Натомість Меншіков обложив Батурин, по кількох тижнях облоги здобув його і наказав населення, не виключаючи дітей і жінок, вирізати, а місто спалити. По всій Україні запанував московський терор.

За порадою Мазепи союзники рушили далі на південь і в районі на північ від Полтави, недалеко м. Опішні, стали табором. Там могли розраховувати на здобуття необхідних харчових засобів, брак яких гостро відчували шведи. В пляхах Карла XII і Мазепи Полтава мала бути оперативною підставою для їх військ з огляду на її концентричне положення на розгалуженнях доріг. Полтаву боронили т. зв. інвалідні московські роти

(старшого віку вояки) в силі 4.500 піхоти під командою Келліна, який, крім того, змусив українське населення виставити 2.500 „добровольців”. Карло рушив здобувати Полтаву і призначив для її облоги 4 батальйони з 4 гарматами. Перші спроби здобути Полтаву Келлін відбив з великими для нього втратами. Тоді Карло наказав побудувати навколо Полтави шанці, щоб систематичною облогою змусити Келліна піддатися. Під кінець третього місяця облоги гарнізон Полтави, який, внаслідок браку харчів, амуніції й втрат, зменшився до 800 вояків, ще здатних боронитися; тримався останніми силами. Келлін через посланців, які прорвалися через шведські пости, добивався від Петра I допомоги для звільнення облоги, загрожуючи необхідністю піддатися.

У той час Карло XII і Мазепа провадили переговори, щоб здобути собі союзників. В першу чергу до Мазепи приєднався запорізький кошовий Кость Гордієнко, ще взимі приславши під Полтаву два курені запорожців — коло 800 козаків, яких зараз же вжито для облоги Полтави, звідки Карло забрав свої два батальйони. Далі Карло і Мазепа вислали посольства в Туреччину та Крим, щоб дістати їхню поміч, однак — безуспішно. Звернення Карла до Лещинського також не мало успіху, бо польські війська під польним гетьманом Сенявським були зв'язані московським корпусом Гальца.

З початком весни 1709 року почалися бойові операції противників. Карло висунув свої забезпечуючі сили на лінію Гадяч — Ромен — Прилуки, а головні сили зосередив на північ від Полтави в районі Будищі — Решетилівка. Крім того, для забезпечення переправ через Ворсклу під Полтавою, звідки могла наспіти підмога для Келліна, або більші Петрові сили могли вийти в тили розташування шведів, тримав 2.000 піхоти з двома гарматами. Диспозиційні сили Карла на випадок генеральної битви склалися з: 28 батальйонів піхоти — коло 17.000 вояків, 22 полків кінноти — коло 11.000 вершників (в тому числі й понад 3.000 Левенгаупта, котрий приєднався до Карла після бою під Лісною), та 34 гармати. Шведське військо на протязі зими відпочило,

воно мало досить харчів, бо адміністрація Мазепи організувала доставку. Все ж таки військо було виснажене попередніми битвами й походами, а найважливіше — в нього не було достатньої кількості артилерії й снарядів. Моральний стан шведського війська не був високий ще й з огляду на перебування в чужій країні. А проте, треба було пам'ятати, що то були ветерани попередніх воєн, які мали великий бойовий досвід, які були з полководцем, котрий досі не зазнав поразок.

Українське військо, після проведення мобілізації, пов'язаної з великими труднощами, бо молодші віком вже були в царському війську поза межами України, а старші ухилялися від служби під впливом чуток про страшний московський терор — складалося, разом з запорожцями, з 2.600 піхоти і 6.000 кінноти з 14 гарматами, з яких 4 привезли зі собою запорожці.

Разом Карло і Мазепа мали 36.000 піхоти, 17.000 кінноти і 56 гармат.

Сили Петра I, над якими він сам взяв команду навесні 1709 року, після остаточного з'єднання корпусів Меншікова і Шереметьєва, склалися з 56 батальйонів піхоти (47.000 солдат), 17 полків кінноти (14.000 вершників) і 78 гармат. Протягом зими московські війська стояли на зимових квартирах в районі Охтирка — Конотоп — Ніжин. З початком весни до Петра приєднався полковник Скоропадський (тимч. гетьман) з 3.700 піхоти і 500 кінноти. З тієї кількості Петро I скерував відділ під команду Ренна до Черняхівки на східньому березі Ворскли, щоб забезпечити своє розташування від можливої спроби Карла вдарити зі сходу. Скоропадського він послав далі на південь до Білоцерківки, щоб утруднити Мазепі збирання харчів, відтинаючи його від багатих на харчові засоби околиць. Для запевнення вірності Скоропадського приділив до нього свої два кінні полки. Військо Петра I під тактичним оглядом не могло рівнятися до шведського, однак і воно мало вже бойовий досвід, і воно було вдержуване в суворій дисципліні. Його моральний стан трудно

визначити. Петро I ще чекав на прибуття підкріплень в силі 30.000 калмиків, однак вони спізнилися і участі в битві не брали.

З початком травня Петро підсунув Ренна до Крутого Берега, а головні сили перевів на правий берег Ворскли, в район сіл Семенівка і Петрівка за 8 км на північ від Полтави, наказуючи будувати міцні польові укріплення. Через кілька днів після того, одержавши відомість, що калмицький корпус наближається, взявши до уваги алярмуючі вістки від Келліна, Петро вирішив просунутися ще далі на південь, щоб самою загрозою наближення примусити Карла почати битву чи змусити його зняти облогу Полтави. Мабуть у той час Петро ще не зробив остаточного рішення, але вже кілька днів після того вирішив пересунутися ще далі на південь в район с. Яківці і там побудував укріплений табір. Само наближення противника на віддаль 4—5 км створювало ситуацію неминучої генеральної битви, хоч ще обидва противники не проявляли ініціативи до наступу.

Обидва укріплені табори впиралися своїми крилами в лісові масиви — один уздовж правого берега Ворскли тягнувся від Полтави до Яківців, другий впирався в т. зв. Решетилівський ліс, що був значно більшим масивом. Простір між обома лісами становив досить рівну площину шириною в 5—6 км, відкриту з півночі і півдня. Терен сприяв розгортанню битви, а лісові масиви могли до певної міри забезпечувати від маневрів на крила, хоч їх не виключав, зокрема Решетилівський ліс.

Напередодні битви, коли Карло XII робив розвідку положення військ противника, його поранено в ногу, що й змусило його керувати битвою з носилок, які несли драбанти. Цей випадок унерухомив полководця в битві, що мало вирішальне значення для цілої війни.

Петро I не бачив потреби починати битву поза укріпленнями, в чистому, так би мовити, полі, і чекав на підмогу. Бо хоч положення Полтави було досить трагічне, її упадок не вирішував положення Карла й не погіршував положення Петра, навіть коли б залога обложеної Полтави збільшила сили Карла, адже сила

облягаючого корпусу була незначна. Петро бачив ясно, що Карло мусить розпочати битву і, знаючи низьку тактичну вартість свого малорухливого війська і своєю перевагою у вогневих засобах, наказав фортифікувати свій табір і передпілля, щоб стримати й знівечити перший блискавичний, як завжди, удар Карла. Всі інші оперативні умови були сприятливі для Петра — терен і тили були в його руках, що забезпечувало його оперативну базу і, на випадок потреби, забезпечувало шляхи відступу. По його боці була перевага сили й техніки. Він бачив у перспективі битви можливість знищити противника і приборкати палаючу патріотичним вогнем гніву Україну — базу всіх політичних і збройних заворушень інших народів басейну Чорного моря. У випадку програної під Полтавою Петро не програвав війни, і тому не мав потреби ініціювати битву. Петро бачив, що несприятливі обставини мусять спровокувати Карла розпочати битву.

В такій ситуації 7 липня 1709 року (за ст. стилем) почалася Полтавська битва.

Зі сходом сонця Карло почав вишиковувати свої війська у чотири колони піхоти, маючи кінноту за піхотою. Повідомлений про це Петро наказав артилерії відкрити сильний вогонь і теж вивів свої війська з табору, обсаджуючи редути. Перший удар шведів був такий блискавичний без огляду на втрати, яких зазнали від обстрілу артилерії, що правій колоні Росса вдалося захопити дві лівофлангові редути і підійти аж під табір Петра, де вона мусіла залягти з огляду на тяжкий гарматній вогонь і брак підтримки, хоч Карло наказав Россові не затримуватись і пробувати здобути табір. Інші шведські колони не витримали вогню артилерії противника й піхоти і почали відходити. Петро, незважаючи на загрозу для табору, кинув свої резерви на відступаючі центр і ліве крило шведів, що були під командою Левенгаупта і Реншільда. Щоб підтримати

свою піхоту, Карло впровадив кінноту проти наступаючої піхоти Петра і цілковито її дезорганізував і відкинув на редути. Шведська кіннота унерухомила при тому кілька батарей противника. Однак у тому часі Петро, який уважно стежив за ходом битви, заатакував своєю кіннотою кінноту шведів, яка почала відступати, а потім, незважаючи на появу в тому критичному пункті Карла, почала панічно втікати і потягнула за собою піхоту. О годині 11-ій перед полуднем битва скінчилася повною поразкою шведів. Правофлангова колона Росса склала зброю, а решта шведського й українського війська почала впорядкований відхід на захід. Карло і Мазепа з особистою охороною і Гордієнко з 2.000 запорожців скерувалися на Переволочну, щоб перейти Дніпро. Туди потягнули й шведські війська під Левенгауптом. Петро був такий втішений перемогою, що лише над вечір наказав переслідування шведів. Все ж кіннота Меншікова догнала їх під час переправи й змусила Левенгапта скласти зброю.

Шведи й українці втратили 7.000 вбитими й пораненими і 16.000 полоненими. Військо Петра і втратило 6.000 вбитими й пораненими.

Видається правильним твердження, що причиною поразки в Полтавській битві було те, що Карло XII майже два роки був бездіяльний і тим дав Петрові можливість організувати свої сили. Карло, рушаючи в Україну, був певний своєї перемоги над Петром. Він, однак, не взяв до уваги відірваності своєї армії від бази, що майже виключало забезпечення її необхідними засобами і воєнним матеріалом, не взяв до уваги можливості повної ізоляції свого війська. Карло повірив запевненням Мазепа, що поява Карла на Україні стане гаслом до повстання. Карло зовсім не взяв до уваги, що головна сила українського війська була поза межами України. Врешті Карло знехтував стратегічні й матеріальні можливості Петра. Чи не міг Карло розміркувати того, що

він досягнув би успіху, якби продовжував змагання на півночі, маючи за собою власну базу? Чи не було б для нього кориснішим повторити Нарву? Ініціатива, проявлена ним у битві під Полтавою, була цілком оправданою. Оперативна й тактична організація самої битви видається в повній мірі доцільною.

Для України Полтавську битву треба вважати трагічним зворотним пунктом в історії української державности.

Незважаючи на все це, постать Мазепи стала символом українського патріотизму через його, хоч би й спізнене, рішення боротися проти московського насильства і неволі, стала символом прагнення українського народу до державної незалежності, стала настільки популярною, що зробилася для нас позитивним, а для Москви негативним окресленням українського визвольного руху.

ПРОФ. МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ

перший Президент Української Народної Республіки в 1917—1918 рр.

PROF. MYKHAYLO HRUSHEVSKY

first President of the Ukrainian People's Republic

Тамара Петрів *

ВЕСНА В КИЄВІ 1917 РОКУ

На стіні моєї скромної студентської кімнати висить великий плякат. На ньому, на тлі густого синього неба, золоте сонце, а над його гострим промінням напис: "Україна є, була і буде!"

Кожного ранку, коли, прокинувшись, гляну на цей плякат, зразу так радісно стає на душі. Хутче, хутче вставати, не гаяти ані хвильки часу, бо роботи ж так багато!

Де поділося розмірене студентське життя: лекції, зачоти (заліки — прим. набирача), іспити, праця в лябораторії, вечірки, театр. Це все таке нецікаве тепер і зовсім неважливе. Із перших днів революції якось зовсім непомітно для самої себе я увійшла в групу української активної молоді, яка завжди була наготові для виконання найрізноманітніших доручень і завдань.

Сьогодні особливо багато всяких справ, бо завтра — велика українська маніфестація. Мусимо наявно показати, що ми не є лише жменька інтелігенції, а що з нами весь Київ, що Київ — наш. Треба бути на мітингу на Вищих жіночих курсах і говорити про це, увечорі співанка нашого студентського хору на заводі Гретера, бо до нас долучається 2 тисячі робітників, а Олександр Антонович (Кошиць) завтра на поході буде диригувати цим з'єднаним хором. Треба допомогти розписати ноти трьох маршових пісень, або хоч слова до них, та зробити прапорці на довгих державках для субдиригентів, а тут ще приобіцяла знайти приміщення якимось людям, що не мають де подітись... Роботи сила!

Ранок 19 березня теплий, але якийсь похмурий, без сонця. Українські організації збираються коло Володимирського собору. Ще рано, але вже сила народу:

* дружина ген. Петрова

прапори, плякати й все підходять нові й нові. Несподівано із-за рогу виїздять верхи мальовничі постаті у багатому козацькому одязі. Це Микола Садовський зі своїм супроводом і ефектний полковник з довгими сивими вусами в сірій смушковій шапці, якщо не помиляюся, Сахно-Устимович. Вони мають їхати на чолі походу. За ними оркестра і хор.

Рушаємо... Якраз, коли повертаємо на Фундукліївську вулицю, розриваються хмари і яскраве сонце заливає все навкруги: тисячі людей у поході, на хідниках, у вікнах домів, і сотні прапорів, що легко мають на свіжому весняному вітрі. Ось замовкла оркестра. Олександр Кошиць підносить угору прапорець, і в той же мент чути одноставний шелест прапорців у руках субдиригентів, що йдуть на краю кожного 20-го ряду хористів. „Не пора, не пора, не пора москалеві й ляхові служити” лине вулицями Києва...

Ще так недавно, всього місяць тому, нам не дозволено було на шевченківському концерті заспівати „Заповіт” і ми мусили співати його нелегально, зійшовши зі сцени і змішавшись з публікою. Оглядаюсь... Безконечним потоком пливе похід. Кінця-краю йому не видно!

Софійський майдан... Дзвони... Духовенство... Богдан... море голів... прапорів... Хтось промовля . Не все чути, бо вітер відносить слова. „Тут, на цьому святому, для кожного українця дорогому місці, присягнімо вірність Україні... і жити, і вмерти... кожної днини... рідною мовою...” Оркестра починає грати гімн, але її зразу покриває спів тисяч людей, що стоять на колінах. Якась незнайома жінка припала мені до плеча. Вона сміється, але сльози течуть з її очей.

Крізь юрбу пробивається молодий чорнявий чоловік із досить великим звинутим прапором у руці. Йому дають дорогу, і він прямує до пам'ятника Богданові. „Це — Любинський” — говорить хтось біля мене. Легким, звинним рухом перескакує він через ґрати й починає пізти вгору, чіпляючись за каміння й гілки дикого винограду, що вкриває постамент.... Обережно обходить

навкруги. Тепер уже на самому пам'ятнику і старається досягнути до руки Богдана... Ось, ось зірветься... Усі завмерли... Тиша така, що чути, як цвірінькають горобці на дахах. Хвилина — і в руці великого Гетьмана вже повіває жовто-блакитний прапор і котиться луною гучне „Слава”... Любинський уже стоїть на постаменті, десятки рук тягнуться йому назустріч і дослівно зносять його на землю.

Софійський майдан — це тільки етап, і знову ось ідемо вулицями Києва зі співом, музикою і морем прапорів. Похід не зменшується, навпаки, тепер увесь Київ іде з нами. Зупиняємось коло важливих будинків, як Дума, Міський театр, Університет і багатьох інших, і на них починають повівати жовто-блакитні прапори. Київ — наш!

Вже зовсім сутеніє, коли ми розходимось. Шкода, що так хутко кінчився цей день!

„Василівська ферма”, де я завжди вечеряю, повна людей і, диво дивне, меню написано українською мовою і вся обслуга має жовто-блакитні жетони. Яешня холоне переді мною, а я сиджу з напівзаплющеними очима і прислухаюсь до розмов навкруги. Лише де-не-де чути російську мову. Ось коло сусіднього столика сідають двоє студентів. — „Ну, что закажем? Сосиски или...”, але другий зараз же його обриває: „Що з тобою? Забув, що присягав?”

„Утомились?” — запитує якийсь дуже знайомий голос. Розплющую очі і бачу Олександра Івановича Кандибу (О. Олесь).

— Ні, зовсім не втомилась і їсти не хочу. Я думаю, що сьогодні був найкращий день із цілого мого життя, яке б воно довге не було,— кажу я захоплено.

— Золотий чар відродження країни,— говорить він, лагідно посміхаючись, і вже звичайним голосом додає: — Так, день був чудовий, але я здорово втомився, бо теж проміряв Київ уздовж і впоперек...

Дні летять один за другим і кожний приносить щось нове і радісне.

Сьогодні поспішаю до Ради вже останній раз, бо

увечорі їду додому.

У вестибюлі будинку Музею на диво тихо й порожньо. За скляною перегородкою з написом — „Тут провадиться запис до 1-го пішого Богданівського полку” — сидить студент, якого я маю замінити, та, покурюючи цигарку, повільно походжає присадкуватий добродій із сивими вусами — Василь Григорович.

Я ніколи не чула, щоб хтось зветрався до нього, називаючи його по прізвищу, не знаю також яка його роль тут, але він є необхідний атрибут цих, сказати б, „кулуарів” Центральної Ради. Симпатичний, балакучий дідусь, який невтомно виправляє мову своїх численних співрозмовників, незалежно від того, чи це їм подобається чи ні.

Коли я вже сиділа за столиком, Василь Григорович рішучим кроком підходить до мене.

— Хочете записатись до Богданівського полку — питаю жартівливо, але він суворо зводить брови і ділово запитує:

— Це ви вчора провадили цей запис? А як було прізвище першого, хто записався? — знову поставив мені запитання.

— Ну, Ткаченко, — відповідаю не зовсім упевнено. — Василь, здається, але чому це так важливо?

— Може й не важливо зараз, але за 50 років, коли ви будете вже сивоволосою бабусею, це все буде дуже важливе, бо це вже буде історія, розумієте, і с т о р і я ...

Його перебиває один з урядовців Центральної Ради, що з нотатником в руках заклопотано підбігає до нас:

— Що це ви тут філософуете, Василь Григорович?

— Василю Григоровичу! — Зовний відмінок.

— Зовний!? — обурюється урядовець. — Це ви так переклали „звательный падеж”?

І між ними почалася завзята дискусія, під час якої я встигаю записати одного богданівця і поінформувати якусь жінку про те, де можна купити українські букварі і матерію на прапорці.

Махнувши безнадійно рукою, урядовець сердито звернувся до мене:

— Чи це ви та панночка, що їде до Житомира?

— Не знаю, чи я та, але їду туди сьогодні увечорі.

— Ну, то слухайте. Там завтра починається селянський з'їзд. Найдете, де він, і привітаєте з'їзд з доручення Центральної Ради. Скажете коротенько щось у такому дусі: селяни — головна маса українського народу. Велика їх роля у майбутньому України: економіка, армія... Ну, та ви самі знаєте, чули це вже певне не раз. Друге: там в інформаційному бюро — Березів. Один. Треба допомогти. Ну, там на місці побачите. Якби мали труднощі, то зверніться на цю адресу... — заглядаючи до записника, він швидко пише на папері, що лежить на моєму столі, адресу... мого батька.— Ну, це все. Ні, ось тут... — він кладе переді мною свого записника, — напишіть ваше ім'я, прізвище й адресу.

Я написала.

— Ну, щасливо! — хапає записника і вже наміряється бігти, але спиняється, дивиться на мою адресу, ляскає себе по лобі, щось вигукує і зникає в юрбі, яка вже наповнила вестибюль.

Василь Григорович нахиляється до мене й каже повчально:

— Отак, дитинко, твориться історія...

Він, очевидно, хоче далі розвивати цю тему, але я хутчіше закінчую його речення:

—... і коли я буду сивоволосою бабусею, то напишу про це в своїх спогадах і вас там згадаю...

— „Не злим, тихим словом”,— додає він, і ми обое сміємося.

І ось через 45 років я пишу цей спогад. Протягом довгого життя розвіявся золотий чар молодечого завзяття, але твердою лишилась віра в те, що Україна була і буде.

Перший Генеральний Секретаріат вільної України, 1917 рік.
На фотографії [зліва направо]: сидять — Іван Стешенко, Федір Барановський, Володимир Винниченко, Сергій Єфремов, Симон Петлюра. Стоять — Павло Христюк, Микола Стасюк, Борис Матрос.

Населення Києва приглядається всенародній українській маніфестації. 1917 рік.

УКРАЇНСЬКІ ВІЙСЬКОВІ З'ЇЗДИ 1917 РОКУ

Перший Всеукраїнський військовий з'їзд:

Перший Всеукраїнський військовий з'їзд відбувся 18-го травня 1917 року, в Києві, в будинку Української Центральної Ради.

На з'їзд прибуло 700 представників від військових організацій, товариств та частин усіх армій російського фронту, Балтицької і Чорноморської флот та запілля. З'їзд відкрив гололва Центральної Ради проф. Михайло Грушевський, якого й вибрано почесним головою з'їзду. У склад президії з'їзду вибрано Симона Петлюру — делегата Західнього фронту, М. Міхновського — представника запілля, Володимира Винниченка — від Центральної Ради, пполк. Ю. Капкана — делегата від Богданівського полку.

Другий Всеукраїнський військовий з'їзд.

Другий Всеукраїнський військовий з'їзд відбувся в днях 18—23 червня 1917 року, в Києві, в будинку Троїцького народного дому. Головував на з'їзді Володимир Винниченко. На з'їзд прибуло першого дня 1976 делегатів, які репрезентували 1.732.442 вояків. У наступних днях число делегатів зросло до 2.500. Делегати на з'їзд прибули від Північного, Південно-західнього, Західнього і Румунського фронтів, від Балтицької і Чорноморської флот, з запілля — з Петербургу, Москви, Мінська, Казані, Двинської, Сибірської, Тверської, Туркестанської округ.

На тому Всеукраїнському військовому з'їзді вибрано Тимчасову раду в складі 130 членів, які увійшли до Центральної Ради. На чолі Військової ради стояла президія, до якої увійшли: стр. О. Гемайзе, хор. М.

Врублевський, вістун П. Войтенко, стр. С. Березняк, хор. О. Паливода, пор. П. Куцяк. пор. М. Панченко.

Третій Всеукраїнський військовий з'їзд.

Третій Всеукраїнський військовий з'їзд відбувся в Києві в днях 2—12 листопада 1917 року. Головою з'їзду був Д. Лебединець. На з'їзді було 3.000 делегатів, які прибули з фронтів, фльоти й запілля.

Звіт вітали представники французької, бельгійської й румунської військових місій. Голова Центральної Ради проф. Михайло Грушевський, вітаючи з'їзд, висловив надію, що українське вояцтво приєднається до Центральної Ради, щоб спільно будувати самостійну українську державу.

Чотири дні після закінчення з'їзду Українська Центральна Рада проголосила Четвертий універсал.

Підсумовуючи сказане про всеукраїнські військові з'їзди, можна дійти до висновку, що без українського військового руху у формі з'їздів, не було б чотирьох універсалів Української Центральної Ради.

ВІЙСЬКОВА ПРИСЯГА

Клянусь честю громадянина Української Народної Республіки і торжественно присягаю Всемогучому Богу вірно Українській Народній Республіці служити, слухняно повинуватися її Верховній Владі Директорії, Правительству і Народній Армії.

Присягаю поважати і захищати накази і всякі припоручення їх по службі, точно їх виконувати супроти всякого ворога Української Народної Республіки та трудящого люду, хто б цей ворог не був і де тільки воля Верховної Республіканської Влади буде вимагати: на воді, на суші, у воздуху, вдень і вночі, в боях і всякого роду підприємствах — словом, на кожному місці, у всяку пору і в кожному випадку хоробро і мужньо до останньої краплі крови боротися. Своїх військових частин, прапорів і зброї ні в якому разі не кидати, з ворогом ні в які, навіть найменші порозуміння не входить, завжди поводитись так, як цього військові закони та честь воїна-лицаря вимагають, в цей спосіб з честю жити і з честю умерти.

В цьому мені, Святий Боже, моя любов до України Рідної та її народу, допоможи!

ПЕРШИЙ УНІВЕРСАЛ*

Української Центральної Ради.

Вислухавши волю українського народу на сих двох великих з'їздах його, доповнена їх представниками—селянською радою і радою українських військових депутатів, У. Ц. Рада рішила сю волю вполити. 9 червня на засіданню її комітету вислухано начерк Універсалу до Українського народу, другого дня зредоговано його в комісії, прийнято, і пізно вечером того-ж дня проголошено на Військовім з'їзді, що прийняв його з незвичайним захопленням і радістю, як горячо жданний вислів своїх бажань і сподівань. Потім Універсал спішно друковано і в понеділок 12 червня проголошено вже урядом, роздано при закритті Військового з'їзду його членам, і після військової паради і молебня, підслуженого 1-им українським полком, проголошено вселюдно на Софійській площі. Зараз же розвезено її розіслано по всій Україні, проголошувано на повітових, волостних і городських зібраннях, на площах і по церквах, роздавано людям і розлілювано на видних місцях.

Універсал Української Центральної Ради до Українського народу, на Україні її по-за Україною сущого.

Народе Український! Народе селяни, робітників, трудящого люду!

Волею своєю ти поставив нас, Українську Центральну Раду, на сторожі прав і вольностей Української Землі.

Найкращі сини твої, виборні люде від сел, від фабрик від салдацьких казарм, од усіх громад і товариств українських вибрали нас, Українську Центральну Раду, і наказали нам стояти й бороти ся за ті права та вольности.

Твої, народе, виборні люде заявили свою волю так:

Хай буде Україна вільною. Не одділяючиць під псієф Росії, не розриваючи з державою Російською, хай народ Український на своїй землі має право сам порядкувати своїм житєм. Хай порядок і лад на Україні дають вибрані вселюдним, рівним, прямим і тайшим голосуванням Всенародні Українські Збори (Соїм). Всі закони, що повинні дати той лад тут у нас, на Україні, дають право видавати тільки наші Українські Збори.

Ті ж закони, що мають лад давати по всій Російській державі, повинні видавати ся у Всеросійськім Парламенті.

* факсиміле

Ніхто краще наших селян не може знати, як порядкувати своєю землею. І через те ми хочемо, щоб після того, як буде одібрано по всій Росії поміщицькі, казенні, царські, монастирські та інші землі у власність народів, як буде видано про це Закон на Всеросійським Учредительнім Зібранні, право порядкування нашими українськими землями, право користування ними належало тільки нам самим, нашим Українським Зборам (Соїмоні).

Так сказали виборні люде з усієї Землі Української.

Сказавши так, вони вибрали з поміж себе нас, Українську Центральну Раду, і наказали нам бути на чолі нашого народу, стояти за його права і творити новий лад вільної Автономної України.

Ми, Українська Центральна Рада, вполнили волю свого народу, взяли на себе великий тягар будови нового життя і приступили до тієї великої роботи.

Ми, гадали, що Центральне Російське Правительство простягне нам руку в сіїй роботі, що в згоді з ним ми, Українська Центральна Рада, зможемо дати лад нашій землі.

Але Тимчасове Російське Правительство одкинуло всі наші домагання, одіхнуло протягнути руку українського народу.

Ми вислали до Петрограду своїх делегатів (послів), щоб вони представили Російському Тимчасовому Правительству наші домагання.

А найголовніші домагання ті були такі:

Щоб Російське Правительство прилюдно окремим актом заявило, що воно не стоїть проти національної волі України, проти права нашого народу на автономію.

Щоб Центральне Російське Правительство по всіх справах, що торкають ся України, мало при собі нашого комісара по українських справах.

Щоб місцева власть на Україні була обєднана одним представником від Центрального Російського Правительства, се-б то вибраним нами комісаром на Україні.

Щоб певна частина грошей, які збирають ся в Центральну Казну з нашого народу, була видана нам, представникам свого народу на національно-культурні потреби його.

Всі ті домагання наші Центральне Російське Правительство одкинуло.

Воно не схотіло сказати, чи признає за нашим народом право на автономію, на право самому порядкувати своїм життям. Воно ухилилось од відповіді, одіславши нас до майбутнього Всеросійського Учредительного Зібрання.

Центральне Російське Правительство не хотіло мати при собі нашого комісара, не хотіло разом з нами творити новий лад.

Так само не хотіло признати комісара на всю Україну, щоб ми могли разом з ним вести наш край до ладу й порядку.

І гроші, що збираються з нашої землі, одмонілось повернути на потреби нашої школи, освіти й організації.

І тепер, Народо Українській, нас пригноблено, щоб ми самі творили нашу долю. Ми не можемо допустити край наш на безладі та занепад. Коли тимчасове Російське Правительство не може дати лад у нас, коли не хоче стати разом з нами до великої роботи, то ми самі повинні взяти її на себе. Се наш обов'язок перед нашим краєм і перед тими народами, що живуть на нашій землі.

І через те ми, Українська Центральна Рада, видаємо сей Універсал до всього нашого народу і оповідаємо: однині самі будемо творити наше життя.

Отже, хай кожен член нашої нації, кожен громадянин села чи города однині знає, що настав час великої роботи.

Од сього часу кожне село, кожна волость, кожна управа повітова чи земська, яка стоїть за інтереси Українського Народу, повинна мати найтісніші організаційні зв'язки з Центральною Радою.

Там, де через якісь причини адміністративна влада зсталася в руках людей, порожніх до українства, приписуємо нашим громадянам повести широку, лужу організацію та об'єднання народу, і тоді передати адміністрацію.

В городах і тих місцях, де українська людина живе усуміш з иншими національностями, приписуємо нашим громадянам негайно прийти до згоди й порозуміння з демократією тих національностей і разом з ними приступити до підготовки нового правильного життя.

Центральна Рада покладає надію, що народи не-українські, що живуть на нашій землі, також дбатимуть про лад та спокій в націм краю і сей тяжкий час вселержавного безладдя дружно, одностійно з нами стануть до праці коло організації автономії України.

І коли ми зробимо сю підготовчу організаційну роботу, ми скличемо представників від усіх народів Землі Української і виробимо закони для неї. Ті закони, тої увесь даякий ми підготуємо, Всеросійське Учредительне Зібрання має затвердити своїм законом.

Народо Українській! Перед твоїм вибраним органом - Українською Центральною Радою стоїть велика і висока стіна, яку їй треба повалити, щоб вивести народ свій на

вільний шлях.

Треба сил для того. Треба дужих, сміливих рук. Треба великої народньої праці. А для успіху тої праці насамперед потрібні великі кошти (гроші). До сього часу український народ всі кошти свої оддавав у Всеросійську Центральну Казну, а сам не мав, та не має її тепер під неї того, що повинен би мати за се.

І через те ми, Українська Центральна Рада, приписуємо всім організованим громадянам сел і городів, всім українським громадським управам з 1-го числа місяця липня (юля) накласти на людність особливий податок на рідну справу і точно, негайно і регулярно пересилати його в скарбницю Української Центральної Ради.

Народе Український! В твоїх руках доля твоя. В сей трудний час всесвітнього безладдя її розпаду докажи своєю односталністю і державним розумом, що ти, народ робітників, народ хліборобів, можеш гордо і достойно стати поруч з кожним організованим, державним народом, як рівний з рівним.

Українська Центральна Рада.

Ухвалено: Київ. Року 1917, місяця червня (юня) числа 10.

Друк. Р. К. Лубковського, Фундуклеївська 19.

ДРУГИЙ УНІВЕРСАЛ *

УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.

Громадяне землі Української.

Представники Временного Правительства повідомили нас про ті певні заходи, яких Временне Правительство має намір в справі управління на Україні до Учредительного Зібрання. Временне Правительство, стоячи на стороні законної революційної народної волі, визнаючи за кожною народом право на самоопищення і відносячи остаточне встановлення форм його до Учредительного Зібрання, — простягає руку представникам Української демократії—Центральній Раді, — і закликає в згоді з ним творити нове життя України на добро всієї революційної Росії.

Ми, Центральна Рада, яка завжди стояла за те, щоб не одділяти Україну од Росії, щоб укупі з усіма народами її прийняти до розвитку та добробуту всієї Росії і до самості демократична сил її, з задоволенням приймали заклики Правительства до єднання і оповіщали всіх Громадян України:

Українська Центральна Рада, обрана Українським народом через його революційні організації, несамбарно поважає всі і справедливі основні представництва інших народів, що живуть на Україні, між їх революційніми організаціями, і тоді стане тим самим найбільшим органом революційної демократії України, який буде представляти інтереси всієї людности нашого краю.

Повноважена Центральна Рада відіслить внаслідок з свого складу окремих відповідальних через нею орган — Генеральний Секретаріат, — що буде представлений на затвердження Временного Правительства, яко носителя найбільш широкої волі Временного Правительства на Україні.

Всі органи будуть обдані всі права і засоби, щоб їм, яко представникам демократії всієї України, і разом з тим, як найбільшій чесній органу управління, ная згоду виконувати складну роботу організації та упорядкування життя всього краю в згоді з усією революційною Росією.

В згоді з низькими національностями України і працюючи в справах державного управління як орган Временного Правительства, Генеральний Секретаріат Центральної Ради твердо вітне шляхом звичини іншого ладу, утворення революційного.

Прийнявши до автономного ладу на Україні, Центральна Рада в згоді з національними жінцостями України підготує проєкт законів про автономний устрій України для внесення їх на затвердження Учредительного Зібрання.

Наказавши, що утворення чесного органу Временного Правительства на Україні забезпечує безпечно найбільшине управління краще як потреб місцевій людности і можливих до Учредительного Зібрання встат, і визнаючи, що доля всіх народів Росії міцно звязана з загальними здобутками революції, ми рішуче ставлямо проти замірів самовольного здійснення автономії України до Всеросійського Учредительного Зібрання.

Що торкається до комплексування військових частей, то для цього Центральна Рада матиме своїх представників при кабінеті Військового Міністра, при Генеральних Штабі і Верховнім Головнокомандувачим, які будуть брати участь в справах комплексування окремих частин виключно Українцями, посліди так комплексуванні: по определению Військового Міністра буде ялятися з технічного боку виконання без порушення боеготовности армії.

Оповідючи про всі громадян України, ми твердо віримо, що українська демократія, яка перешла на своє владі, разом з революційною демократією всієї Росії та її революційним Правительством прикладе всі свої сили, щоб довести всю державу і зокрема Україну до повного торжества революції!

Українська Центральна Рада.

У Києві, 1917 року, липня 3-го дня.

Третій Універсал *

Української Центральної Ради.

Народе Український і всі народи України.

Тяжка і трудна година впала на землю республіки Російської. На півночі в столиця де межиусобна і кривава боротьба. Центрального Правительства нема, і по державі ші зиться безвластя, безлад і руїна.

Наш край так само в небезпечі. Без власти, дужої, єдиної, народньої Вкраїна теж може власти в безодню усобиць, різні, занепаду.

Народе Український! Ти, разом з братніми народами України, поставив нас бергта права, здобути боротьбою, творити лад і бузувати все життя на нашій землі і ми, Українська Центральна Рада, твоєю, волею во ім'я творення ладу в нашій країні, во ім'я рятівання всеї Росії, оповіщаємо:

Одний Україна стає Українською Народньою Республікою.

Не одділяючись від республіки Російської і зберегаючи єдиність її ми твердо станемо на нашій землі, щоб силами нашими помощи всій Росції, щоб уся Республіка Російська стала федерацією рівних і вільних народів.

До Установчих Зборів України вся власть творити лад на землях наших давати закони і правити належить нам, Українській Центральній Раді, і нашому правительству— Генеральному Секретаріатові України

Маючи силу і власть на рідній землі, ми тою силою і властю станемо на сторожі прав і революції не тільки нашої землі, але і всеї Росії.

Отеж, оповіщаємо:

До території Народньої Української Республіки належать землі, заселені шостя Українцями: Київщина, Поділя, Волинь, Чернигівщина, Полтавщина, Харьківщина, Катеринославщина, Херсонщина, Таврія (без Криму). Остаточне визначення границь Української Народньої Республіки, як що до прилучення частини Курщини, Холмищини, Вороніжини, так і сумежних губерен і областей, де більшцть населення українська, має бути встановлено по згоді організованої волі народів.

Всіх же громадян сих земель оповіщаємо:

Однини на території Української Народньої Республіки існуюче право власности на землі поміщицькі та інші землі-нетрудовых хазяйств сільсько-господарського значіння а також на удільні, монастирські, кабінетські та церковні землі—касується.

Признаючи, що землі ті єсть власність всього трудового народу і мають перейти до нього без викупу, Українська Центральна Рада доручає Генеральному Секретареві та Земельних Справах негайно виробити Закон про те як порадкувати земельним комітетач обраним народом, тими землями до Українських Установчих Зборів.

Праця робітництва в Українській Народній Республіці має бути негайно упорядкована. А зараз оповіщаємо:

На території Народньої Республіки України в сього дня встановлюється во всіх підприємствах вісім годів праці.

Тяжкий і грізний час, який перебуває вся Росія, а з нею і наша Україна, вимагає доброго упорядкування виробництва, рівномірного розподілення продуктів споживання і кращої організації праці. І через те приписуємо Генеральному Секретарству Праці аж сього дня, разом з представництвом від робітництва встановити державну контролю над продукцією України, пильнуючи інтересів, як України, так і цілої Росії.

Четвертий рік на фронтах летється кров і гинуть марно сили всіх народів світу Волею і іменем Української Республіки ми, Українська Центральна Рада, станемо твердо

* Факсиміле

на тому, щоб мир було встановлено як найшвидче. Для того ми вживаємо рішучих заходів, щоб через Центральне Правильство примусити і спільників і ворогів негайно розпочати мирні переговори.

Так само будемо дбати, щоб на мирному конгресі права народу українського в Росії і по за Росією не було в замирненні порушено. Але до миру кожен громадянин Республіки України, разом з громадянами усіх народів Російської Республіки повинен стояти твердо на своїх позиціях, як на фронті, так і в тилу.

Останніми часами ясні злобучі революції було затемнено відновленою карою на смерть. Оповідіаємо:

Одини на землі Республіки Української смертна кара насується.

Всім ув'язненим і затриманим за політичні виступи, зроблені до цього дня, як уже засудженим, так і незасудженим а також і тим, хто ще до відповідальности не потягнений, дається повна амністія. Про се негайно буде виданий закон.

Суд на Україні повинен бути справедливий, відповідний духові народу.

З тою метою приписуємо Генеральному Секретарству Судових Справ зробити всі заходи упорядкувати судівництво і привести його до згоди з правними поняттями народу.

Генеральному Секретарству Внутрішніх Справ приписуємо:

Вжити всіх заходів до замірлення і поширення прав місцевого самоврядування, що являються органами вищої адміністративно-їзлади на місцях, і до становлення найтіснішого зв'язку і співробітництва його з органами революційної демократії, що має бути найкращою основою відродження національного життя.

Так само в Українській Народній Республіці має бути забезпечено всі свободи, що були всеросійською революцією: свободу слова, друку, віри, зібрання, совісті, страйків, недоторканности особи і нешкани, право і можливість уживання місцевих мов в зносинах з усіма установами.

Український народ, що сам довгі літа боровся за свою національну волю і нині її здобувши буде твердо схроняти волю національного розвитку всіх народностей, на Україні суціль, тому оповіаємо: що народам великоруському, єврейському, польському та іншим на Україні призначено національно-персональну автономію для забезпечення їм права і свободи самоврядування в справах їх національного життя. Та доручаємо нашому Генеральному Секретарству Національних справ подати нам в найближчому часі законопроект про національно-персональну автономію.

Справа продовольча є корінь державної сили в сей тяжкий і відповідальний час, Українська Народна Республіка повинна напружити всі свої сили і рятувати як себе, так і фронт і ті частини Російської Республіки, які потребують нашої допомоги.

Громадяне! Именем Народної Української Республіки, в федеративній Росії ми, Українська Центральна Рада кличемо всіх до рішучої боротьби з усім безладям і руїництвом, та до дружнього великого будівництва нових державних форм, які дадуть великій і знеможеній Республіці Росії здоров'я силу і нову будучність. Вироблення цих форм має бути проведено на Українських і Всеросійських Установчих Зборах.

Днем виборів до Українських Установчих Зборів призначено 27 грудня (декабря) 1917 року, а днем скликання їх 9 сичня (января) 1918 року.

Про порядок скликання Українських Установчих Зборів—негайно видано буде закон.

Українська Центральна Рада.

У Києві 7 листопаду року 1917.

Володимир Герберадьяна Друкарня.

ТВОРЦІ ЧЕТВЕРТОГО УНІВЕРСАЛУ

Проф. Михайло Грушевський
голова Української Центральної
Ради, перший президент Україн-
ської Народної Республіки.

Симон Петлюра
голова Директорії та Головний
Отаман військ Української Народ-
ної Республіки.

Володимир Винниченко
прем'єр УНР в час проголошення
Четвертого універсалу і його
автор.

ЧЕТВЕРТИЙ УНІВЕРСАЛ * УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.

Народє України!

Твоєю силою, волею, словом стала на землі Українській Вільна Народна Республіка. Справдилась колишня давня мрія батьків Твоїх, борців за вольности і права трудящих. Але в тяжку годину відродилась воля України. Чотири роки лютої війни знесилили наш Край і людність, фабрики товарів не виробляють, заводи спиняються, залізниця розхитана, гроші в ціні падають, хліба зменшилося, наступає голод. По краю розплодились юрби грабжників і злодіїв, особливо коли посунуло з фронту військо, счиняючи криваву різню, заколот і руїну на нашій Землі. Через все це не могли відбутися вибори в Українські Установчі Збори в приписаний нашим попереднім Універсалом час і ці Збори, призначені на нинішній день не могли відбутись, щоб прийняти з наших рук нашу тимчасову найвисщу революційну владу над Україною, установити лад в Народній Республіці нашій і організувати нове Правительство. А тим часом, Петроградське Правительство Народніх Комісарів, щоб повернути під свою владу Вільну Українську Республіку, оповістило війну Україні, і наслав на нашу землю свої війська—красногвардейців, большевиків—які грабують хліб наших селян і без всякої платні вивозять його в Росію, не жалючи навіть зерна, наготовленого на засів вбивають неповинних людей і сіють скрізь безладдя, злодіяцтво безчинство.

Ми, Українська Центральна Рада, зробили все, щоб не допустити сеї братовбивчої війни двох сусідніх народів, але Петроградське Правительство не пішло нам на зустріч, і веде далі криваву боротьбу з нашим Народом і Республікою; крім того, те саме Петроградське Правительство Народніх Комісарів починає затягати мир і кличе на нову війну, називаючи її до того ще священною. Знов польється кров, знов нещасний трудовий народ повинен класти своє життя.

Ми, Українська Центральна Рада, обрана з'їздами селян, робітників і салдатів України, не те пристати ніяк не можемо ніяких війн піддержувати не будемо, бо Український Народ, точь муру, і мир демократичний повинен бути як найшвидче. Але для того, щоб ні Руське правительство, ні яке инше не ставало Україні на перешкодї установити той бажаний мир, для того, щоб вести свій Край до ладу, до творчої роботи, до скріплення революції та волі нашої, ми, Українська Центральна Рада, сповіщаємо всіх громадян України: одинні Українська Народна Республіка стає самостійною, ні від кого не залежною Вільною Суверенною

Державою Українського Народу. Зо всіма сусідніми державами як то: Росія, Польша, Австрія, Румунія, Туреччина та інші, ми хочемо жити в згоді і приязні, але ні одна з них не може втручатися в життя Самостійної Української Республіки,—власť у ній буде належати тільки Народові України, іменем якого поки зберується Українські Установчі Збори будемо радити ми, Українська Центральна Рада, представниця робочого народу селян, робітників і салдатів та наш виконавчий орган, який однині матиме назву „Ради Народніх Міністрів“.

Насамперед приписуємо Правительству Республіки нашої Раді Народніх Міністрів від сього дня вести розпочаті нею вже переговори про мир з Центральними Державами цілком самостійно і довести їх до кінця, не зважаючи ні на які перешкоди з боку яких-небудь інших частин бувшої Російської Імперії і установити мир, щоб наш Край розпочав своє господарське життя в спокої і згоді

До так званих большевиків, та інших напасників, що нищать та руйнують наш Край, приписуємо Правительству Української Народньої Республіки твердо і рішуче взятись до боротьби з ними, а всіх громадян нашої Республіки закликаємо не жалуючи життя боронити добробут і свободу. Наша Народня Українська Держава повинна бути вичещена од насланих з Петрограду насильників, які топчут права Української Республіки,

Незмінна тяжка війна, розпочата буржуазними правительствами, тяжко змучила наш Народ, вже знищила наш Край; розбила господарство. Тепер тому мусе бути кінець, з тим як армія буде демобілізуватись, приписуємо одпускати де-яких; після підтвердження мирних переговорів розпустити армію зовсім. Потім, замість постійної армії, завести народню міліцію, щоб війське наше служило охороною робочого народу, а не бджанням пануючих верств.

Поруйновані війною і демобілізацією місцевости мають бути відновлені за поміччю і заходом нашого Державного Скарбу. Коли вояки наші повернуться до дому, народні ради, волосні, повітові та городські думи мають бути перевибрані в час, який буде написано, щоб і воякі наші мали в них голос, а тим часом, аби встановити на місцях таку власть, до якої б мали довір'я і яка б опіралась на всі революційно-демократичні верстви народу. Правительство повинно закликати до співробітництва ради селянських, робітничих і салдаських депутатів, вибраних з місцевої єдності.

В справі земельній комісія, вибрана на останній сессії нашій, уже виробила закон про передачу землі трудовому народові без викупу прийнявши за основу скасування власности соціалізацію землі, згідно з нашою постановою на восьмій сессії. Закон сей буде розглянено за кілька днів в повній Центральній Раді.

Рада Народніх Міністрів вживе всіх заховів, щоб передача землі в руки трудящих ще до початку весняних работ через земельні комітети неодмінно відбулась

Ліси, води і всі багатства підземні як добро Українського

трудоуважного народу, переходить в порядкування Української Народньої Республіки.

Війна також відбрала на себе всі трудові робочі сили нашої країни. Більшість заводів, фабрик, майстерень виробляли тільки те що було потрібно для війни, і народ зостався зовсім без товарів. Тепер війні кінець. Отож приписуємо Раді Народніх Міністрів негайно приступити до переведення всіх заводів і фабрик на мирний стан, на вироблення продуктів, потрібних насамперед трудящим масам.

Та сама війна наплодила сотні тисяч безробітних а також і інвалідів. В Самостійній Народній Республіці України не повинен терпіти ні один трудящий чоловік. Правительство Республіки має підняти промисловість Держави; має розпочати творчу роботу в усіх галузях, де всі безробітні могли б знайти працю і прикласти свою силу:—вжити всіх заходів до забезпечення скалічених та потерпілих від війни.

За старого ладу торговці та різні посередники наживали з бідних пригноблених клясів величезні капітали. Однині Українська Народня Республіка бере в свої руки найважливі галузі торгівлі і весь дохід з неї потратить на користь народу. За товарами, які будуть перевозитись з за кордону і вивозитись за кордон, буде дотримуватись сама Держава наша, щоб не було такої дорожечки, яку терплять найбільшій кляси через спекулянтів. Правительству Республіки на виконня сього приписуємо зробити і представити на затвердження закон про це, а також про монополію заліза, шкури, тютюну і інших продуктів і товарів, з яких найбільше бралось прибутків з робочих клясів, на користь нетрудящихся.

Так само приписуємо встановити державно-народній контроль над всіма банками, які кредитами, позиками нетрудовим масам допомагали визискувати кляси трудові. Однині позичкова поміч банків має даватись головним чином на піддержку трудового населення та розвиток народнього господарства Української Народньої Республіки, а не на спекуляцію та різні банкові експлоатації і визиск.

На ґрунті безладдя, неспокою в житті та недостачі продуктів росте невдоволення серед де-якої частини людности. Тим невдоволенням користуються різні темні сили і підбивають несвідомих людей до старих порядків. Сі темні сили хочуть знову повернути всі вільні народи під єдине царське ярмо Росії Рара Народніх Міністрів повинна рішуче боротись з усіма контр-революційними силами. А всякого, хто кликатиме до повстання проти Самостійної Української Народньої Республіки, до повороту старого ладу, того карати, як за державну зраду.

Всі демократичні свободи, проголошені третім Універсалом, Українська Народня Республіка підтверджує, і з-окрема проголошує: у Самостійній Народній Українській Республіці всі нації користуються правом національно-персональної автономії признаним за ними законом 9-го січня.

Всього, чого з вичисленого в сім Універсалі не встигнемо

зробити. Центральна Рада, в найблизчих тижнях, те повно до-
вершать, справлять і до останнього порядку приведуть Українські
Установчі Збори. Ми наказуємо всім громадянам нашим прова-
дити вибори до них як найпильніше, вжити всіх заходів, щоб
підрахунок голосів закінчено як найскоріше, щоб за кілька тиж-
нів зібралися сі наші Установчі Збори — найвищий господар і
впорядчик Землі нашої — закріпили свободу, лад і добробут кон-
ституції Незалежної Української Народньої Республіки на добро
всього трудяшого народу — тепер і на будучину.

Сьому Найвищому нашому органу належатиме рішити про
федеративний зв'язок народніми республіками бувшої Російської
держави.

До того часу всіх громадян Самостійної Української На-
родньої Республіки кличимо непохитно стати на сторожі добутої
волі та прав нашого Народу і всіма силами боронити свою долю
від всіх ворогів селянсько-робітничої Самостійної Республіки
Української.

Українська Центральна Рада.

у Києві 9-го січня року 1918.

Друкарня Мініст. Энтр. Сп., Хрещатик № 31. Телефон 17-22

Вісання Інформаційного Бюро при Мін. Вк. Сирд.

Як бути в церкві на Ієванима. Слухайте
те слово Баме про стіраєні Христові,
Сік будуть носити святу Плащаницю біля
Церкви, —
Як співаємо, радієне „Христос Воскресе“

Згадайте про мучеників України,
нараїє про всіх, кого розстріляли болшовики;
Згадайте і про них, хто зривав срухан барачів
вашу рідну землю від Московських каїєв
сінні іуд-запорожців. —
радаїє і пам'ятаїє їх.

Не за горами каїє час!
Воскресе наша Україна, скине з себе
Московсько-болшовицьке сїрце
Не забуваїє про мучеників і праведників
наших. Не забуваїє про небитую кров
і готуїєсь до пам'яті ваш вобо-
рамі, що не дають миру нам
на любовному!

ЗАПОВІТ СИМОНА ПЕТЛЮРИ

|| українській пресі довільно вживається текст написаний С. Петлюрою
напередодні страстного тижня 1926 року.

|| надано факсиміле великодняго звернення власноручно ним писане.

АНДРІЙ ЛІВИЦЬКИЙ

Президент Української Народної Республіки в екзилі

Д-р СТЕПАН ВИТВИЦЬКИЙ

Президент Української Народної Республіки в екзилі

МИКОЛА ЛІВИЦЬКИЙ

Президент Української Народної Республіки в екзилі

**ОБОРОНЦІ
УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ**

**ПАВЛО СКОРОПАДСЬКИЙ
ГЕТЬМАН УКРАЇНИ, ГЕНЕРАЛ—ПОРУЧНИК**

**ВИЩИЙ КОМАНДНИЙ СКЛАД АРМІЇ УНР
ДОБИ УКРАЇНСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ БОРОТЬБИ:**

ген.-полк. Микола Юнаків, Головний Отаман Симон Петлюра, ген.-полк. М. Омелянович-Павленко. Внизу — ген.-хор. Володимир Сальський, ген.-хор. Михайло Греків, полк. Василь Тютюнник, ген.-хор. Олександр Осецький, ген.-чотар Мирон Тарнавський.

ГЕНЕРАЛИ
УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ
В ЧАС ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ
1917 — 1921 РОКІВ

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ШТАБ

МИКОЛА ЮНАКІВ

**Генштабу ген.-полковник, професор
Воєнної академії Генштабу, начальник
Української академії Генштабу,
начальник штабу Головного Отамана
з'єднаних армій УНР і УГА — 1919 р.**

ОЛЕКСАНДЕР УДОВИЧЕНКО

**Генштабу генерал-полковник,
начальник штабу Слобідського
гайдамацького коша, командир 3-го
Гайдамацького полку, командир 3-ї
Залізної стрілецької дивізії,
генеральний інспектор військ УНР,
міністер військових справ.**

МИКОЛА КАПУСТЯНСЬКИЙ
Генштабу ген.-полковник, начальник оперативного відділу і заступник 1-го генерал-квартирмейстра штабу Дійової Армії, 3-тій генерал-квартирмейстер Головного управління Генштабу, міністер військових справ.

ПАВЛО ШАНДРУК
Генштабу ген.-полковник, командир панцерника «Полуботко», командир бронепотягу «Запорожець», командир Окремого Запорізького куреня, командир 9-го стрілецького полку, командир 7-ї стрілецької бригади, командир 3-ї стрілецької Запорізької дивізії, міністер військових справ, командуючий Українською Національною Армією.

СЕРГІЙ ДЯДЮША

Генштабу ген.-поручник, командир
Вопинського корпусу, командир
Холмської групи, начальник академіч-
них курсів при Генштабі.

ВОЛОДИМИР СІНКЛЕР

Генштабу ген.-поручник член комітету
у справах організації української армії,
I-ий генерал-квартирмейсер Головно-
управління Генштабу, генерал-
квартирмейстер Штабу Дійової Армії,
начальник штабу Дійової Армії,
начальник Генштабу, член Вищої
військової ради.

ОЛЕКСА ГАЛКИН
Генштабу генерал-поручник.

ВОЛОДИМИР САЛЬСЬКИЙ
Генштабу генерал-хорунжий,
командир Запорізької групи, командир
Запорізького корпусу, довголітній
міністер військових справ, командую-
чий армією.

ОЛЕКСАНДЕР ОСЕЦЬКИЙ
Генштабу генерал-хорунжий, наказний
отаман військ Української Народної
Республіки.

МИХ. ПЕРЕСАДА-СУХОДОЛЬСЬКИЙ
Генштабу генерал-хорунжий, генерал-
квартирмейстер штабу Київської
групи, начальник штабу Запасної
бригади, начальник 1-го генерал-
квартирмейстра Генштабу, начальник
штабу 3-ї Залізної дивізії, заст.
начальника партизансько-повстанчого
руху.

ШАЙБЛЕ
Генштабу ген.-хорунжий, в ставці
Головного Отамана.

ЛІПКЕ
Генштабу генерал-хорунжий, після
амністії повернувся на Україну.

СЕРГІЙ КУЛЖИНСЬКИЙ
Генштабу ген.-хорунжий, командир
Окремої Волинської бригади,
командир 4-ї Подільської кінної дивізії,
начальник кінної старшинської школи,
інспектор кінної армії УНР.

ВСЕВОЛОД ПЕТРІВ
Генштабу ген.-хорунжий, командир
кінного ім. Костя Гордієнка полку,
начальник Юнацької школи, інспектор
армії, міністер військових справ.

ВІКТОР КУЦ
Генштабу ген.-хорунжий, начальник
Генерального штабу.

МАРКО БЕЗРУЧКО
Генштабу ген.-хорунжий, командир 6-ї
Січової стрілецької дивізії, оборонець
м. Замостя.

ВСЕВОЛОД ЗМІЄНКО

Генштабу ген.-хорунжий, нач. штабу Одеської Гайдамацької дивізії, нач. штабу III-го Херсонського корпусу, командуючий Південно-східньою групою військ, нач. штабу 1-ї дивізії Січових стрільців, нач. штабу 6-ї стрілецької Січової дивізії.

МИХАЙЛО ГРЕКІВ
Генштабу ген.-хорунжий, начальний
вождь Української Галицької Армії.

ВОЛОДИМИР ДАШКЕВИЧ
Генштабу ген.-хорунжий, командир 9-ї пішої дивізії, нач. штабу гетьмана, повномочний міністер і надзвичайний посол в Румунії в 1918 р.

ЄВГЕН МЕШКОВСЬКИЙ
Генштабу ген.-хорунжий, нач. оперативного відділу Генштабу, нач. Генштабу УГА, нач. штабу Східнього фронту, нач. штабу Дійової армії, 1-й генерал-квартирмейстер Гол. управління Генштабу.

АРКАДІЙ ВАЛІЙСЬКИЙ
Генштабу ген.-хорунжий, командир
сотні З'єднаної юнацької школи,
абсолювент польської Академії
Генштабу, нач. штабу військового
міністра, заст. військового міністра.

ПЕТРО САМУТИН
Генштабу ген.-хорунжий, абсолювент
польської Академії Генштабу, нач.
Генштабу.

ПЕТРО ДЯЧЕНКО

Генштабу ген.-хорунжий, командир кінного полку Чорних запорожців, командир 2-ї бригади УНА — в уніформі польської армії.

ВАСИЛЬ ЧАБАНІВСЬКИЙ
Генштабу ген.-хорунжий, ст. адъютант штабу 6-го Полтавського корпусу, нач. оперативного відділу Запорозького корпусу, нач. управи Гол. управління Генштабу, нач. штабу 4-ї стрілецької бригади, нач. штабу 5-ї Херсонської дивізії, нач. штабу управи навчання Гол. управління Генштабу.

ВІКТОР МАЛЕЦЬ
Генштабу ген.-хорунжий армії УНР і
Дивізії УНА.

ОЛЕКСАНДЕР КУЗЬМІНСЬКИЙ
Генштабу ген.-хорунжий, заст. нач.
Оперативного відділу штабу Дійової
армії, заст. нач. оперативного відділу
штабу Головного Отамана, нач.
партизансько-повстанського штабу,
генерал-квартирмейстер Дійової армії.

АРМІЙСЬКІ ГЕНЕРАЛИ

МИХ. ОМЕЛЯНОВИЧ-ПАВЛЕНКО
Генерал-полковник, начальний вождь
Української Галицької Армії,
командувач армії УНР, командувач
Першого зимового походу, лицар
Залізного хреста.

СЕРГІЙ ДЕЛЬВІГ
Генерал-полковник артилерії Армії
УНР, голова військової місії в Румунії.

ВІКТОР ЗЕЛИНСЬКИЙ
Генерал-полковник, командир Синьої дивізії, голова української військової місії в Польщі.

ОЛЕКСАНДЕР ЗАГРОДСЬКИЙ
Генерал, командир вартового полку, командир 1-го Запорізького ім. гетьмана Дорошенка полку, командир 6-ї Запорізької дивізії, командир 2-ї Волинської стрілецької дивізії, лицар Залізного хреста.

АНДРІЙ ВОВК

Генерал-полковник, комендант Могилівського повіту, командир Залізного корпусу, вартовий отаман Київської групи, заст. командира 4-ї Київської дивізії, командир 1-ї Запорізької дивізії, міністер військових справ, лицар Залізного хреста.

МИХАИЛО КРАТ

Генерал-поручник, заст. нач. оперативного відділу Київської військової округи, командир 33-го артполку, заст. командира Запорізької дивізії, командир 8-го Чорноморського полку, нач. штабу Запорізької дивізії, заст. командира кінно-гірського артилерійського дивізіону, член військової делегації до ген. Врангеля [Крим], командир 1-ї дивізії УНА, лицар Залізного хреста.

ОЛЕКСАНДЕР ВИШНІВСЬКИЙ

Генерал-поручник, командир куреня 4-го полку Синьої дивізії, командир 7-го Синього полку 3-ї Залізної стрілецької дивізії, командир 3-го Окремого кінного полку, нач. канцелярії української військової місії в Польщі [в уніформі полковника], лицар Залізного хреста.

ВОЛОДИМИР СІКЕВИЧ

Генерал-поручник, старшина коша Слобідської України, посол України в Угорщині.

ВАСИЛЬ СВЕРИКА

Генерал-поручник, інспектор артилерії Запорізької дивізії, командир 2-го легкого гарматного полку, нач. артилерії 8-го коша, нач. Гол. артилерійського управління, нач. гарматної управи військового міністерства.

МИХАЙЛО САДОВСЬКИЙ
Генерал-поручник, голова Персонального відділу військового міністерства, нач. штабу військового міністерства, член Вищої військової ради, нач. канцелярії Головного Отамана.

ІВАН ОМЕЛЯНОВИЧ-ПАВЛЕНКО
Генерал-поручник, командир 2-го
кінно-козацького Лубенського ім.
гетьмана Сагайдачного полку,
кошовий отаман військ Харківщини,
інспектор кінноти, командир Окремої
кінної дивізії.

РОМАН ДАШКЕВИЧ
Генерал-поручник, командир батареї
Січових стрільців, командир 4-ї батареї
легко-гарматного дивізіону Запорізь-
кого [отамана Натієва] корпусу,
командир гарматної бригади корпусу
Січових стрільців.

ВАСИЛЬ ФИЛОНОВИЧ

Генерал-поручник, голова полкової ради 516 Мазепинського полку і дивізійної ради 129 дивізії, командир українізованих 2-х полків, 2-х батареї [російської армії], комендант м. Суми і повіту, командир Окремого Сумського куреня, командир куреня 4-го полку Січових стрільців, командуючий фронтом Ворожба-Суми-Гайворон, командир лівого участка фронту під Житомиром, голова Закордонної військової комісії, старшина для окремих доручень при Головному Отаманові, комендант групи старшин — допомога повстанцям, командир повстанської групи «зелених», член укр. військ. місії в Грузії, Азербайджані та Вірменії, віце-консуль в Грузії, скерований до Генштабу як військовий агент в Болгарії, Югославії, Туреччині, командир оборони Карпатської України, почесний голова Союзу укр. ветеранів в США і Канаді, військовий міністер УНР.

ВАСИЛЬ ТЮТЮННИК

Отаман, нач. оперативного відділу Генштабу, 1-й генерал-квартирмейстер військ Директорії, 1-и заст. нач. Генштабу, 1-й заст. нач. штабу Дійової армії, командуючий армією.

КИРЕЙ НАТІЇВ

Генерал-хорунжий.

ОЛЕКСАНДЕР ПІЛЬКЕВИЧ

Генерал-хорунжий, член Українського військового генерального комітету [1-го і 2-го складу], командир кордонного корпусу — в уніформі російської царської армії.

ОЛЕКСАНДЕР ПІЛЬКЕВИЧ
Генерал-хорунжий, член Українського військового генерального комітету першого і другого скликання, командир Кордонного корпусу [в уніформі царської армії].

ЄВГЕН БІЛЕЦЬКИЙ

Генерал-хорунжий, комісар Уряду при 6-ій кінній дивізії, голова ремонтного депо Херсонської ремонтної комісії ч. 2 армії УНР, нач. тилу Дійової армії УНР.

МИХАЙЛО ТКАЧУК
Генерал-хорунжий, вартувий генерал штабу Дійової армії, лицар Залізного хреста.

МИКОЛА ІВАНІВ
Генерал-хорунжий, член Українського
військового генерального комітету.

МАРТИРІЙ ГАЛИН
Д-р Генерал-хорунжий, окружний
санітарний інспектор, корпусний лікар
ІУ-го корпусу, член комісії Українського
червоного хреста в Німеччині, автор
наукових праць в російській, німецькій
і українській мовах, член Наук. Т-ва ім.
Шевченка в Києві.

МИКОЛА ЯНЧЕВСЬКИЙ

Генерал-хорунжий, командир куреня 3-го полку Сердюцької дивізії, заст. командира 3-го полку Січових стрільців, нач. інспекторського відділу штабу 6-ї Січової стрілецької дивізії, булавний старшина для доручень при інспекторові піхоти, нач. пенсійної управи військового міністерства.

МИКОЛА ШАПОВАЛ

Генерал-хорунжий, командир 1-го полку Синької дивізії, командир 16-го пішого загону, командир 7-ї дивізії, нач. Спільної юнацької школи.

МИКОЛА ЯШНИЧЕНКО
Генерал-хорунжий, командир 1-ї
Запорізької стрілецької дивізії.

ТИМІШ ГУЛИЙ-ГУЛЕНКО
Генерал-хорунжий, командир 1-ї
Запорізької дивізії, учасник Першого і
Другого зимових походів, лицар
Залізного хреста.

ОЛЕКСАНДЕР КОЗЬМА

Генерал-хорунжий, військовий інженер-електрик, командир інженерного полку, корпусний інженер Запорізького корпусу, помічник нач. технічних військ Дійової армії, інспектор Військової електротехнічної школи.

ВОЛОДИМИР ШЕПЕЛЬ

Генерал-хорунжий, командир бригади Сірої дивізії, командир бригади 2-ї Волинської стрілецької дивізії, командир Окремої кінної дивізії.

ЮРКО ТЮТЮННИК
Генерал-хорунжий, командир 4-ї
Київської дивізії, заст. командуючого
Першим зимовим походом, командир
Другого зимового походу.

ЕСПЕР БАШИНСЬКИЙ
Генерал-хорунжий, командир 40-го
гарматного полку, командир 14-ї
кадрової, 18-ї Дійової, 1-ї Північної
гарматних бригад, командир збірної
гарматної бригади 2-ї Волинської
стрілецької дивізії, учасник Зимового
походу, лицар Залізного хреста.

ВОЛОДИМИР ОЛЬШЕВСЬКИЙ
Генерал-хорунжий, командир 19-го піх. Овруцького полку, заст. командира 3-ї стрілецької Залізної дивізії, командир 9-ї стрілецької бригади.

ЄВГЕН МОШИНСЬКИЙ
Генерал-хорунжий, начальник Кодифікаційного відділу Генерального військового секретаріату УНР, нач. Законодавчого відділу Головної військово-судової управи, Головний прокурор УНР.

АНТОН ПУЗИЦЬКИЙ

Генерал-хорунжий, командир 4-ї Січової Запорізької дивізії, командир 43-го піх. Гайворонівського полку, командир 17-ї піхотної дивізії, командир Окремої дивізії залізничної охорони, командир 5-ї Херсонської стрілецької дивізії.

ОЛЕКСА АЛМАЗІВ

Генерал-хорунжий, Інженер, командир Окремої гірської батареї Гайдамацького коша Слобідської України, командир Окремого кінно-гірського арт. дивізіону.

ВІТАЛІЙ ГУДИМА
Генерал-хорунжий, нач. Мобілізацій-
ної управи [Головний штаб]
військового міністерства.

ГАВРИЛО БАЗИЛЬСЬКИЙ
Генерал-хорунжий, командир 42-го
піх. Сумського полку [1918], командир
6-ї піхотної, 8-ї Запорізької, кулеметної
і 1-ї Запорізької стрілецької дивізій.

МИКОЛА УДОВИЧЕНКО

Генерал-хорунжий, від Укр. Центр. Ради комісар при штабі Південно-західного фронту російської армії, член Українського генерального військового комітету [з кооптації], нач. Персональної управи військового міністерства.

МИРОН ТАРНАВСЬКИЙ
Генерал-чотар. нач. водзь Української Галицької Армії.

ОСИП МИКИТКА

Генерал-чотар, командир 1-го
Галицького корпусу в поході на Київ,
начальний вождь УГА.

АЛЬФРЕД КРАУС
Генерал-чотар, командир 3-го
Галицького корпусу, командир
Центральної армійської оперативної
групи в поході на Київ 1919 р.

ОСИП ВІТОШИНСЬКИЙ
генерал

АРНОЛЬД ВОЛЬФ
Генерал-чотар, командир 2-го
Галицького корпусу.

НАУМ НИКОНІВ

Генерал-хорунжий, командир дивізії в оперативній групі штабу полк. М. Капустянського, вславився 1917 р. при захопленні стратегічного залізничного вузла, отаман 1-ї Козачої дивізії, командуючий резервними військами армії УНР, лицар ордена Залізного хреста.

КОСТЬ СМОВСЬКИЙ

Генерал-хорунжий, командир гарматної батареї Чорноморського коша, командир 1-го полку гарматної бригади, командир 1-го кінного Лубенського ім. Максима Залізняка полку.

БОРИС НЕЇЛО-ПАЛІЙ
Генерал-хорунжий, генерал для
доручень при Головному Отамані,
викладач Спільної юнацької школи.

ВОЛОДИМИР ГЕРАСИМЕНКО
Генерал-хорунжий, командир кінного
полку 6-ї Січової стрілецької дивізії,
командир «Самооборони» за німецької
окупації.

МИКОЛА ШРАМЕНКО
Генерал-хорунжий, міністер військо-
вих справ УНР.

АНДРІЙ ДОЛУД
Генерал-хорунжий, командир
Окремого загону Галицької армії, нач.
штабу армії в часі Першого зимового
походу, командир 5-ї Херсонської
стрілецької дивізії.

ЙОСИП МАНДЗЕНКО
генерал-хорунжий.

МИХАЙЛО ОМЕЛЮСИК
генерал-хорунжий артилерії.

СЕРГІЙ ЄФРЕМІВ

Генерал-хорунжий, перший начальник оборони Карпатської України — в уніформі словацької армії.

МИКОЛА СТЕЦИШИН

Генерал-хорунжий, нач. штабу Волинської кордонної бригади, комендант штабу Волинської групи, нач. штабу Могилівської повстанської залоги, заст. командира Могилівського Окремого кордонного відділу, нач. штабу 3-ї Залізної дивізії, нач. канцелярії військового міністерства.

о.ВАСИЛЬ ЛАБА
Генерал-хорунжий по духівництву,
начальний духівник УГА і 1-ї Укр. дивізії
УНА.

ДМИТРО ЖУПІНАС
Генерал-хорунжий, командир кінного
полку, командир бригади.

БОРИС БАРВІНСЬКИЙ

Генерал-хорунжий, сотенний старшина Богданівського полку, командир 1-го куреня охорони Головного Отамана, контрактний офіцер [полковник] польської армії, старшина 1-ї Укр. дивізії УНА.

КОСТЬ МАНДЗЕНКО
Генерал-хорунжий, старшина охорони Головного Отамана, міністер військових справ.

ПАВЛО БАЗИЛЕВСЬКИЙ

Генерал-хорунжий, учасник Першого військового з'їзду в Києві, старшина 1-го Українського Козачого ім. гетьмана Б. Хмельницького полку, нач. Пересильної команди в Кам'янці-Подільському, командир Окремого куреня 3-ї Запівної дивізії, нач. школи для мо. старшин в таборі Капіш, з приходом більшовиків в Польщу був заарештований радянською владою, в 1942 р. разом з польською армією ген. Андерса залишив СРСР і з тією армією пройшов до Ірану, в Палестині вмурував дві пам'ятні таблиці — ОТСЕ НАШ — в українській мові, одну в гроті народження Матері Божої, а другу на Оливній горі в монастирі, голова Союзу українських ветеранів в Англії.

МОРСЬКА І ПОВІТРЯНА ФЛЬОТА

ВОЛ. САВЧЕНКО-БІЛЬСЬКИЙ

Генерал-хорунжий воєнно-морського відомства, нач. Департ. фльоти військового міністерства, нач. школи гардемаринів, член Морської ради Чорного моря.

ВАДИМ БОГОМОЛЕЦЬ
Генерал-хорунжий Воєнно-морського
судового відділу.

ВІКТОР ПАВЛЕНКО
Генерал, член Українського військово-
го генерального комітету, командую-
чий військами Київської військової
округи, комендат типу, нач. Головної
авіаційної управи, нач. управи
Повітряної фльоти Військового
містерства, міністер військових справ.

МИКОЛА ХОДОРОВИЧ
Генерал-майор, один з організаторів 1-го Українського полку ім. гетьмана Богдана Хмельницького.

Тарас Бульба-Боровець
Генерал-хорунжий, головний командир Поліської Січі.

ГЕНЕРАЛИ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ 1939—1945 рр.

Сава Яськевич
Генерал-хорунжий.

РОМАН ШУХЕВИЧ -ТАРАС ЧУПРИНКА
Генерал-хорунжий, головний командир Української Повстанської Армії, згинув у бою 5.IX.1950 р.

ДМИТРО ГРИЦАЙ [ПЕРЕБИЙНІС]
Генерал, кер. укр. військ. штабу УПА,
пізніше [1944] нач. штабу УПА, згинув у
важливій місії восени 1945 р.

**ЛЕОНІД СТУПНИЦЬКИЙ
[ГОНЧАРЕНКО]**
Генерал, командир бригади Волинсь-
ської групи у Другому зимовому
поході, пізніше нач. військ. штабу
УПА—Північ, згинув 3. серпня 1944 р.

**ГЕНЕРАЛИ КАНАДСЬКИХ ЗБРОЙНИХ СИЛ
УКРАЇНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ**

**ГЕНЕРАЛ—БРИґАДИР
ЙОСИП Р. РОМАНІВ,
СММ, СD. ВSC, МSC, Р.Eng.**

Генерал-бриґадир Йосип Романів народився в Саскатуні, Саскачеван, і там же здобував освіту.

У квітні 1940 року вступив до Канадської повітряної фльоти (RCAF).

Після закінчення школи пілотів брав участь в акціях проти підводних човнів на канадському побережжі Атлантийського океану. Пізніше був посланий до Великобританії, скоро після того два роки був учасником воєнних операцій в Індії, Бірмі і Китаї. 1945 р. повернувся до Великобританії, ще впродовж року служив у повітряно-транспортній фльоті, виконуючи свої обов'язки в різних місцях Європи.

Повернувшись 1946 року до Канади, вступив до Саскачеванського університету і закінчив його 1950 року дипломом бакалавра.

Після закінчення університету генерал Романів повернувся до військово-повітряної фльоти як офіцер інженер-аеронавт. Після служби в Оттаві, виїхав до Великобританії, де два роки студіював у Технологічному інституті Кранфілда, і закінчив його ступнем магістра аеронавтики.

Повернувшись в Канаду, займав різні штабні пости значної відповідальности.

Брав участь у реалізації таких проєктів, як Авро Арров, ядерно-ракетній програмі Бомарк, а також брав участь у повітряно-винищувальних і транспортних операціях.

Генерал-бригадир Романів з посту начальника штабу Повітряно-транспортної команди Канадських збройних сил був назначений до Коледжу державної оборони, який закінчив 1971 року в чині генерал-бригадира.

Генерал Романів був призначений асистентом начальника штабу НАТО — Тактичної повітряної фльоти союзних держав у Західній Німеччині.

Повернувшись у 1974 році в Канаду, був нагороджений Order of Military Merit.

Генерал Романів пішов у відставку з поста головного директора організації служби сил при штабі державної оборони в Оттаві — 1976 року. Того ж року став він президентом канадського об'єднання виробництва машин і устаткувань, в складі якого було 128 компаній. З цієї посади він пішов на пенсію у жовтні 1986 року.

В листопаді 1986 року генерал Романів одержав запрошення федерального Міністерства закордонної торгівлі стати членом федерального сектора дорадчої групи у справах міжнародної торгівлі.

Під кінець Другої світової війни генерал-бригадир одружився з Йосифиною Любою Савчук - медсестрою в ранзі лейтенанта при корпусі Королівської канадської армії в Лондоні, Англія. В них четверо дітей: Марія Романів — майор Канадської повітряної фльоти, Григорій Романів — лейтенант, командир в Канадській морській фльоті, Іван Романів — учитель, Павлина Романів — працівник телемережі CBC і служить як капітан у відділі справ резерви при Канадських збройних силах.

**BRIGADIER-GENERAL
JOSEPH. R. ROMANOW
CMM, CD. BSC, MSC, P.Eng.**

Brigadier General Joseph Romanow was born and received his education in Saskatoon, Saskatchewan.

He enlisted in the RCAF in April 1940. After completing his training as pilot, he took part in anti-submarine operations on Canada's Atlantic coast. He was transferred to the United Kingdom and subsequently served for two years in India, Burma and China war theatre. Following his return to the United Kingdom in 1945 he extended his war service for one year to fly transport aircrafts on various duties throughout Europe.

On returning to Canada in 1946 he entered University of

Saskatchewan graduating in 1950 with a Bachelor of Science degree. He rejoined the RCAF as an Aeronautical Engineering officer, while at the same time continuing to fly. After a tour of duty in Ottawa, he proceeded to England in 1955 for two years of graduate studies, receiving Master of Science degree in Aeronautics from the Cranfield Institute of Technology.

On his return to Canada he served in various military command and staff appointments of increasing rank and responsibility. These included such projects as the Avro Arrow, Bomarc nuclear missile program, as well as fighter and transport flying operations. From the post of Chief of Staff of the Canadian Armed Forces Air Transport Command, he was posted to the National Defence College from which he graduated with the rank of Brigadier-General in 1971. He was then sent to Europe as Senior Canadian Air Officer and NATO Assistant Chief of Staff at the Allied Tactical Air Force Headquarters in West Germany. Upon returning to Canada in 1974 he was awarded the distinction of Commander of the Order of Military Merit. He retired from the position of Director General of Organization and Manpower at the National Defence Headquarters in Ottawa in 1970.

The same year he became President of the 128-company Machinery and Equipment Manufacturers Association of Canada, a position from which he retired in October of 1986.

In November 1986 General Romanow received a ministerial appointment to serve on the federal government's Sectorial Advisory Group on International Trade, from the Honourable Patricia Carney, Minister of International Trade.

General Romanow married the former Lieutenant Nursing Sister Josephine Luba Sawchuk of the Royal Canadian Army Corps, in London, England (at the end of World War II). They have four children. Major Mary Romanow, a serving member in Canada's Air Force; John Romanow, a teacher; Lieutenant Commander Gregory Romanow in the Canadian Navy and Paula Romanow who is in television production with the Canadian Broadcasting Corporation and serves as a Captain in the Public Affairs Branch of the Canadian Armed Forces Reserve Force.

ГЕНЕРАЛ—БРИГАДИР СТЕПАН Ф. АНДРУНИК, ОММ, КА.

Генерал-бригадир С. Андруник народився в Альбіні, Саскачеван, 25-го лютого 1923 року. Закінчивши Саскатунський вчительський коледж, вчителював у публічній школі до часу, коли в 1942 р. вступив, як рядовий солдат, у Канадську Армію.

Служив він на посту капрала-інструктора в Ріджайні до 1943 року і звідти був посланий в офіцерську школу. Закінчивши її у Вікторії, Б.К., в ранзі лейтенанта піхоти, був призначений на службу в Європі. Він служив на посту взводного в Лояльному едмонтонському полку Першої канадської дивізії в Італії і в північно-західній Європі до кінця Другої світової війни. Степан Андруник залишився в армії і після війни, виконуючи різні військові доручення.

В період між 1946 і 1950 роком він виконував обов'язки інструктора тактики піхоти в Королівській піхотній школі в Кемп-Борден. 1950 року призначений до Генерального штабу в Оттаві як штабний офіцер. Виїхав у Німеччину, щоб там служити на посту ад'ютанта Канадського піхотного батальйону, а роком пізніше був переведений до Військового міністерства у Великобританії як обмінний офіцер.

До Канади повернувся 1956 року і тут закінчив Штабні армійські курси в Кінгстон, Онтаріо, отримавши ранг майора. Після того був призначений командиром стрілецької роти в Другому батальйоні королівських стрільців Канади в місті Вікторія, Б.К., а згодом у Німеччині аж до 1960 року. По двох роках був призначений, вже як голова Тактичного крила піхотної школи в Борден, бригадним майором Першої канадської бригадної групи в Калгарі. У вересні 1964 року був

підвищений до рангу підполковника і назначений командиром Другого батальйону королівських стрільців Канади.

Генерал С. Андруник у 1966 році був військовим дорадником в Танзанії в Танзанській військовій команді у справах вишколу оборонних сил тієї країни.

Повернувшись в Канаду, ген. С. Андруник посів пост інструктора Коледжу Канадських збройних сил в Торонто. В травні 1969 р. був підвищений до рангу полковника і був призначений головнокомандуючим штабу Онтарійської військової округи.

В роках 1972—1974 С. Андруник займав пост канадського військового аташе в Польщі, а повернувшись в Канаду став головнокомандуючим штабу Центрального міліційного округу в Торонто і з цього становища пішов у відставку в грудні 1975 року.

У січні 1976 року генерал С. Андруник знову був покликаний на пост заступника командира Центрального міліційного округу, а 1978 року перебрав пост командира, залишаючись на ньому до 1980 року.

Під сучасну пору ген. С. Андруник займає посаду президента й головного керівника Ліги безпеки (Ontario Safety League).

Генерал С. Андруник став кавалером Ордену військової заслуги за видатний вклад праці для добра Канадських збройних сил (Order of Military Merit).

Він теж відзначений двома шпалами Канадських збройних сил, а також є членом Ордену св. Івана (Order of St. John).

Генерал — активний в громадському житті. Він є членом таких організацій:

- The Empire Club of Canada,
- Royal Commonwealth Society,
- St. John Ambulance, Ontario Council,
- Board of Trade of Metropolitan Toronto,
- Royal Canadian Military Institute,
- Metro Toronto Safety Council,
- Institute of Association Executives,
- St. Andrews Presbyterian Church.

**BRIGADIER GENERAL
STEPHEN FREDERICK ANDRUNYK, OMM, CD**

Brigadier General was born in Alveya, Saskatchewan, 25 November 1923. Upon graduation from Saskatoon Teacher's College in 1941, he taught public school for one term before enlisting in Canadian Army in 1942 as a soldier.

He served as a Corporal instructor in Regina until 1943 when he was selected for officer Training.

Upon completion of this Training at the Officer Training Center, Victoria, B.C., he was commissioned as Lieutenant in the Infantry and despatched overseas.

He served as a platoon commander with the Royal Edmonton Regiment of 1st Canadian Division in Italy and North West Europe until the end of the Second World War.

General Andrunyk remained in the Regular Forces at the end of World War II and served in various instructional, command and staff appointments before his retirement in December 1975.

From 1946 to 1950, he served as an infantry weapons and tactics instructor at Royal Canadian School of Infantry at Camp Borden. From there he was posted to Army Headquarters in Ottawa where he served staff officer.

In 1952 he was assigned to Germany as Adjutant of the Canadian Infantry Battalion, and a year later was posted to the War Office in London, England as an exchange officer.

He returned to Canada in 1956 to complete the Army Staff

Course in Kingston and was promoted Major to command a rifle company with 2nd Battalion of the Queen's Own Rifles of Canada serving with that unit in Victoria, B.C. and Germany until 1960.

Following a two year tour as Tactics Wing head of the Infantry School in Borden, he was appointed Brigade Major of Canadian Infantry Brigade Group in Calgary. In September 1964 he was promoted to Lieutenant-Colonel and appointed Commanding Officer of the 2nd Battalion, the Queen's Own Rifles of Canada.

In 1966 General Andrunyk was selected to assist in the training of the Tanzania People's Defence Forces as the Senior Training Adviser to the Tanzanian Chief of Defence. He returned to Canada in 1967 to be an instructor at the Canadian Forces College in Toronto.

General Andrunyk was promoted Colonel in May 1969 and appointed Chief of Staff of Ontario Region. He then served as the Canadian Military Attache in Poland from 1972 to 1974. He returned to become the Chief of Staff of Central Militia Area in Toronto until he retired from Regular Forces in December 1975.

In January 1976 General Andrunyk was appointed Deputy Commander of Central Militia Area, and has served in that capacity until his appointment as Commander in 1978. In that post he served until 1980.

General Andrunyk was admitted to the Order of Military Merit in December 1975 for his outstanding contribution to the Canadian Forces. He is also a member of the Order of St. John, and holds the Canadian Forces Decoration with two bars.

He takes an active part in community affairs and holds membership in the following organizations:

- The Empire Club of Canada,
- Royal Commonwealth Society,
- St. John Ambulance, Ontario Council,
- Board of Trade of Metropolitan Toronto,
- Royal Canadian Military Institute,
- Metro Toronto Safety Council,
- Institute of Associations Executives,
- St. Andrews Presbyterian Church.

ГЕНЕРАЛ-МАЙОР МИКОЛА С.Г.КРАВЦІВ **США**

Народився 28-го листопада 1935 року у Львові, на Україні. Понад 26 років служить в Армії Сполучених Штатів Америки.

Закінчив такі військові школи:

- The Armor School, Basic and Advanced Courses,
- Naval School of Command and Staff,
- United States Army War College.

Генерал Кравців має такі наукові ступені:

- United States Military Academy — BS Degree Military Science,
- George Washington University — MS Degree International Relations.

В 1987 році займає пост Holding Detachment, Office of the Chief of Staff, United States Army, Washington, D.C. Since August 1986.

Перед тим займав багато поважних постів, як от:

- Executive to the Deputy Chief of Staff for Operation and Plans, United States Army, Washington, DC. June 1982 — January 1983.
- Military Assistant to the Deputy Secretary of Defence, Washington, DC. January 1983 — March 1984.
- Assistant Division Commander, 3rd Infantry Division (Mechanized), United States Army, Europe March 1984 — June 1985.
- Executive to the Supreme Allied Commander Europe, Supreme Headquarters Allied Powers Europe. June 1985 — July 1986.

Офіцерські підвищення: 1959 року дістає офіцерський чин лейтенанта другої класи, а після інших підвищень досягнув ранги генерал-майора, що сталося у 1987 році.

Генерал-майор Кравців нагороджений:

- Defence Distinguished Service Medal,
- Silver Star (with 2 Oak Leaf Clusters),
- Legion of Merit (with Oak Leaf Cluster),
- Distinguished Flying Cross,

- Bronze Star Medal with "V" Device (with 2 Oak Leaf Clusters),
- Purple Heart,
- Meritorious Service Medal,
- Air Medals with "V" Device,
- Army Commendation Medal (with Oak Leaf Cluster),
- Combat Infantryman Badge,
- Parachutist Badge,
- Ranger Tab.

MAJOR-GENERAL NICHOLAS S.H. KRAWCIW, BS, MS.

Major General Nicholas S.H. Krawciw was born November 28, 1935 in Lviv, Ukraine. He received his military education at schools in the United States. The Armor School, where he took basic and advanced courses; Naval School of Command and Staff and United States Army War College. He received his BS Degree in Military Science, from United States Military Academy and the MS Degree in International Relations, from George Washington University.

The varied list of recent major duty assignments of General Krawciw includes:

— August 1976 to June 1977 — Army Research Associate, Hoover Institution on War, Revolution and Peace, Stanford University, Stanford.

— June 1977 to February 1977 — Director for Concepts and Doctrine, Office, Deputy Chief of Staff for Combat Developments, United States Army Training and Doctrine Command Fort Monroe, Virginia.

— June 1979 to May 1981 — Commander, 1st Brigade, 3rd Armored Division, United States Army Europe.

— September 1981 to June 1982 — Member, Executive Seminar in National and International Affairs, Foreign Service Institute, Department of State, Washington, DC.

— June 1982 to January 1983 — Executive to the Deputy Chief of Staff for Operations and Plans, United States Army, Washington, DC.

— January 1983 to March 1984 — Military Assistant to the Deputy Secretary of Defence, Washington, DC.

— March 1984 to June 1985 — Assistant Division Commander, 3rd Infantry Division (Mechanized), United States Army Europe.

— June 1985 to July 1986 — Executive to the Supreme Allied Commander Europe, Supreme Headquarters Allied Powers Europe.

— In 1987 he was assigned to his present position in Holding Detachment, Office of Chief of Staff, United States Army, Washington, DC.

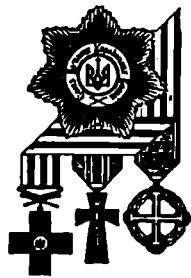
General Krawciw received his promotion during the twenty eight years of active commissioned service from Second-Lieutenant in 1959 to Major General 1987. His awards of decorations and badges are as follows:

- Defence Distinguished Service Medal,
- Silver Star (with 2 Oak Leaf Clusters),
- Legion of Merit (with Oak Leaf Cluster),
- Distinguished Flying Cross,
- Bronze Star Medal with "V" Device (with 2 Oak Leaf Clusters),
- Purple Heart,
- Meritorious Service Medal,
- Air Medal with "V" Device,
- Army Commendation Medal (with Oak Leaf Cluster),
- Combat Infantryman Badge,
- Parachutist Badge,
- Ranger Tab.

ГЕНЕРАЛ-МАЙОР ПЕТРО ГРИГОРЕНКО
провідний правозахисник в СРСР, член Московської й Української
Гельсінкських груп, голова Закордонного представництва
Української гелсінкської групи.

ХРЕСТИ — МЕДАЛІ
ГРАМОТИ

ХРЕСТ СИМОНА ПЕТЛЮРИ
[іменем Української Народної
Республіки] — від 22.05.1932.

Г Р А М О Т А

Іменем УКРАЇНСЬКОЇ НАРОД-
НЬОЇ РЕСПУБЛИКИ **на підставі**
наказу Головної Команди Війська й
Флоту від 22-V-1932 р. Головна Рада
Хреста Симона Петлюри признає

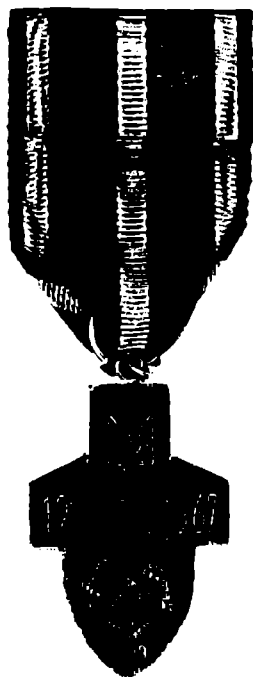
ХРЕСТІ СИМОНА ПЕТЛЮРИ
Ч: за участь у збройній боротьбі
за Державність України під зверх-
нім провідом Головного Опаманта
Симона Петлюри.

Михайло Коцюбинський
Секретар

Віктор
Голова Ради

Ч: . . . 1932 р.

**ХРЕСТ
УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІДЬЦІВ
[Київських УСС], [Українська Народна Республіка]**

1917

ГРАМОТА

1967

ч. 2

КОМІТЕТ ВІДЗНАЧЕННЯ 50-ИХ РОКОВИН
СТВОРЕННЯ ФОРМАЦІЇ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ
У ЛИСТОПАДІ 1917 РОКУ

дає з цього приводу

ЮВІЛЕЙНО - ПРОПАМ'ЯТНУ ВІДЗНАКУ

Чикаго, дня 15 листопада 1967 року

**РАДА ЮВІЛЕЙНО - ПРОПАМ'ЯТНОЇ
ВІДЗНАКИ С. С.**

В. Баранський
Голова

Олександр Гривач
Заступник Голови

Богдан Кімішкін
Секретар

Член: *Др. Валерія Бабі*
Володимир Філіп

Зареєстровано у Ресорті Військових Справ
Української Національної Ради

дня 19 листопада 1967 року

ч. 35

/М. В. С./68

Начальник канцелярії
Ресорту Військових Справ

ХРЕСТ

**40-ліття Відроджених Українських Збройних Сил
[Іменем Української Народної Республіки], [1917—1957]**

Витяг зі Статуту Воєнного хреста, який є невід'ємною частиною закону від 8-го березня 1958 р.:

„Пар.3. Право одержання й ношення Воєнного Хреста мають ті учасники збройних визвольних змагань, що залишилися до кінця вірні українській державній ідеї і не заплямували вояцької чести ніякими негідними вчинками. Це право стверджується відповідною грамотою.

Пар. 4. Для пам'яті майбутніх поколінь про боротьбу українських збройних сил за українську державу Воєнний Хрест призначається як спадщинна регалія для родів відзначених ним вояків усіх станів (рядового, підстаршинського й старшинського) і передається їхнім нащадкам обох статей, по удостоєнню кожночасним його власником, про що відмічається правним порядком на грамоті.”

Г Р А М О Т А

ІМЕНЕМ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ,
згідно з законом з 8 березня 1958 року, на відзначення сорокових
років (1917–1957) відродження Українських Збройних Сил,
Президент Української Народної Республіки
надав

В О Є Н Н И Й Х Р Е С Т

учасником збройних повстанських змагань за державну незалежність
України, з правом й прізвищем для нього й нащадків його роду
встановити законом передбаченою.

На утвердження цього видаю йому цю грамоту і Воєнний Хрест
під ч. 257. —

Місце постою, для 21 жовтня Рокі Вомого 1962. ч. 877/62.

Міністер Військових Справ

Андрій Вовк

Андрій Вовк
генерал-полковник

Начальник Капцелярії
Міністерства Військових Справ

Микола Стетивий
Микола Стетивий
дипл. полковник

ХРЕСТ

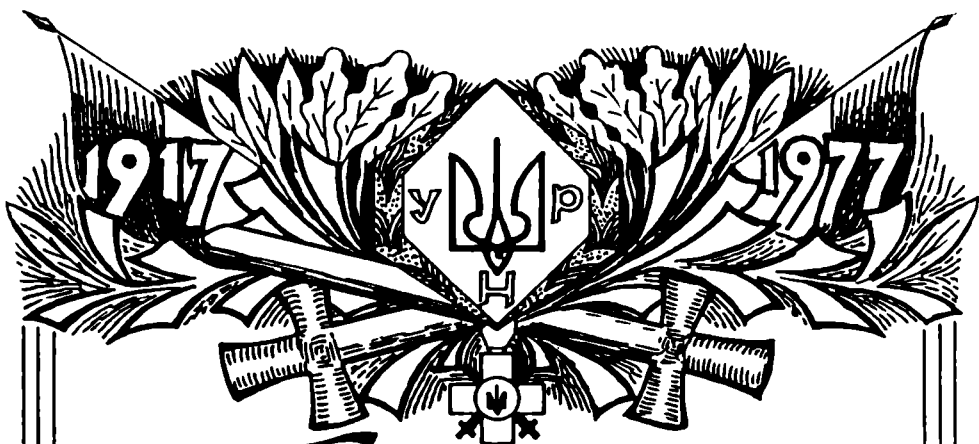
**60-ліття Відродження Українських Збройних Сил
[Іменем Української Народної Республіки], [1917—1977].**

Витяг зі Статуту ХРЕСТА 60-ЛІТТЯ ВІДРОДЖЕННЯ, який є невід'ємною частиною ЗАКОНУ з 1977 р.:

„Пар. 2). Право на одержання й ношення Хреста 60-ліття Відродження мають ті вояки, що залишились до кінця вірними Українській Державній Ідеї незалежності й соборності, як також не сплямували своєї вояцької чести ніяким злочинним чи негідним вчинком. Це право стверджується відповідною грамотою.

Пар. 3. На увічнення в майбутніх поколіннях світлої лицарської слави новітнього Українського Війська в його боротьбі за Державність України — Хрест 60-ліття Відродження утверджується як спадщинна регалія для поколінь учасників визвольної боротьби і передається їхнім нащадкам обох статей по удостоєнню кожночасного власника Хреста 60-ліття Відродження.”

ГРАМОТА

ІМЕНЕМ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ РЕСПУБЛІКИ
згідно з законом з 22 травня 1977 року, у відзначення 60-х
роковин /1917-1977/ відродження Українських Збройних Сил

Президент Української Народньої Республіки в екзилі
надав

ХРЕСТ 60-ЛІТТЯ ВІДРОДЖЕННЯ
УКРАЇНСЬКИХ ЗБРОЙНИХ СИЛ

учасникові збройних визвольних змагань за державну
незалежність України з правами для нього й нащадків
його роду вищезгаданим законом передбаченими.

На ствердження цього видано йому цю грамоту і Хрест
60-ліття Відродження Українських Збройних Сил Ч. 38

Місце постю, дня 5 вересня Ріку Божого 1977

Мр. М. Товстожан
Начальник Канцелярії
Ресорту ШІ Іськових Справ

Василь Філонович
Василь Філонович
ген. хор. інж.
Керівник
Ресорту ШІ Іськових Справ

МЕДАЛЯ

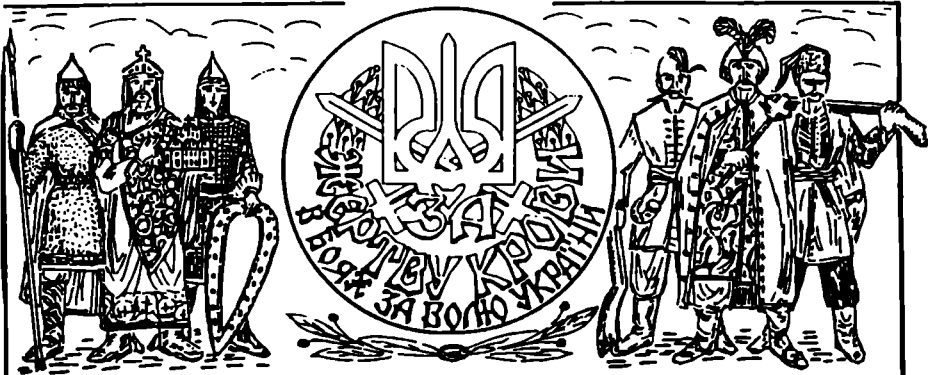
[за поранення в боях за волю України]. Іменем Української Народної Республіки.

Витяг зі Статуту Медалі за поранення, що є невід'ємною частиною ЗАКОНУ з 17 травня 1980 р.:

„Пар. 2. Право на одержання й ношення Медалі за поранення мають тільки ті поранені чи контужені вояки, що залишились до кінця вірними Українській Державній Ідеї незалежності і соборності, як рівно ж не сплямували своєї вояцької чести ніяким злочиним чи негідним вчинком. Це право стверджується цією грамотою.

Пар. 4. На увічнення в майбутніх поколіннях світлої лицарської слави новітнього Українського Війська в його боротьбі за Державність України — Медаля за поранення утверджується як спадщинна регалія для поколінь учасників визвольної боротьби і передається їхнім нащадкам обох статей по удостоєнню кожночасного власника Медалі за поранення.”

Г р а м о т а

ІМЕНЕМ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

згідно з законами і 17 травня 1980 року у відзначення
— кращого штурмана в бою за волю України

Президент Української Народної Республіки в особі
придільця ЯМ нексповат

МЕДАЛЮ ЗА ПОРАНЕННЯ

учасникові збройної вивільної боротьби за державну незалежність України
і правами для нього і нащадків його роду вищезгаданим законом передбаченими.

На ствердження цього видано цю грамоту і медалью Ч.25.....

Місце постою, дня.....ІО.КВІТНЯ.

Року Божого 1981.....

К. Мандзенько
Генерал-пор. К. Мандзенько
Командир Роту
Найкращий стрілок в селі

Г. Лозинський
Сотник Д-р Г. Лозинський
Зв'язковий і командир Роту
Найкращий стрілок

ЗАЛІЗНИЙ ХРЕСТ
учасникам Першого зимового походу
[Ім. Української Народної Республіки]

ХРЕСТ УКР. СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ
т.зв.гуцульський], встановлений 1915р

ХРЕСТ УКРАЇНСЬКОЇ ГАЛИЦЬКОЇ
АРМІЇ [УГА] — іменем Української
Народної Республіки.

ХРЕСТ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ
СТРІЛЬЦІВ [УСС] — іменем
Української Народної Республіки [т.
зв. Мазепинський зрест].

Майор Віктор Роєнко

**КОРОТКА ХРОНОЛОГІЯ
ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ [1939—1945]**

1939 рік

- 1 вересня** — німецькі війська напали на Польщу.
3 вересня — Великобританія і Франція оголосили війну Німеччині.
6 вересня — Польський уряд залишив Варшаву й переїхав у Люблин.
17 вересня — Польський уряд залишив територію тодішньої Польщі й подався до Румунії. Радянські війська вступили на тодішню територію східної Польщі — в Західну Україну, Західну Білорусію і в частину Литви.
27 вересня — кінець боїв за Варшаву. Війна в Польщі закінчена.

1940 рік

- 8 квітня** — Німеччина окупувала Данію.
9 квітня — десант німецьких військ в Норвегії.
10 квітня — битва з британськими військами за Нарвік.
10 травня — німецькі війська увійшли в Люксембург, Бельгію і Голландію.
11 травня — окупація Люксембурга.
14 травня — капітуляція голландської армії.
16 травня — прорив на фронті шириною 100 км Лінії Мажіно (Мобез — Корінян).
18 травня — Голландія повністю в руках німців.
27 травня — капітуляція бельгійської армії.
29 травня — бої за Дюнкерк. Британські й французькі війська опинилися в оточенні.
4 червня — німці захопили Дюнкерк. Капітуляція Голландії і Бельгії. Північна Франція і Люксембург в німецьких руках. Розгромлено ударні армії Великобританії і Франції.
5 червня — початок битви за Францію.

8 червня — відхід британських і французьких військ з Норвегії.

10 червня — капітуляція Нарвіку, капітуляція норвезької армії, цілковита окупація Норвегії.

10 червня — Італія оголосила війну Франції.

13 червня — прорив оборони північного французького фронту.

14 червня — Париж, зайнятий німецькими військами без боїв, проголошено відкритим містом.

15 червня — німецький наступ на цілому фронті у Франції, зайнятий Верден.

16 червня — Утворення уряду Петена у Франції.

18 червня — перший заклик генерала де Голля до дальшої боротьби проти Німеччини.

22 червня — перемир'я між Німеччиною і Францією (Кемпський ліс).

24 червня — припинення воєнних дій у Франції, мирний договір між Італією і Францією.

28 червня — окупація Радянським Союзом Бесарабії і Північної Буковини.

4 липня — в Румунії створено пронімецький уряд.

5 липня — Швеція надала право Німеччині перевозити військові матеріяли через свою територію.

19 липня — Гітлер пропонує Великобританії мирні переговори, Великобританія відкидає пропозицію. Приїзд в Москву надзвичайного посла Великобританії Стеффорда Кріпса.

Липень — Радянський Союз анексував Естонію, Литву і Латвію. Демократична партія у США прийняла рішення: „Американський народ не бажає брати участі в війні, яка точиться в Європі, Азії і Африці”.

7 серпня — військовий пакт між британським урядом і ген. де Голлем.

8 серпня — перша фаза повітряної битви за Англію (з 8 серпня до кінця вересня).

2 вересня — британсько-американський „Договір про бази і контрміноносці”.

16 вересня — у США уведено обов'язкову службу у війську.

22 вересня — перша угода між урядом Петена і Японією про окупацію Індокитаю.

27 вересня — у Берліні підписано договір про воєнний союз трьох держав — Німеччини, Італії і Японії.

4 жовтня — зустріч Гітлера з Муссоліні у Бренері.

7 жовтня — німецькі війська увійшли в Румунію.

24 жовтня — зустріч Гітлера з Петеном у Монтуарі. Початок французько-німецької співпраці.

28 жовтня — Італія направила Греції ультиматум. Початок італо-грецької війни.

Листопад — спроба Німеччини втягнути СРСР до пакту держав „Осі„. Приїзд Молотова до Берліну.

7 грудня — наступ військ під командуванням ген. Уевелла проти німців в Африці.

Вересень — грудень — початок воєнної підготовки до нападу Німеччини на СРСР.

1941 рік

15 січня — цар Гайле Селассіє повернувся до Етіопії, яку покинув 1936 року.

1 березня — Болгарія приєдналася до держав „Осі“. Німецькі війська вступають у Болгарію.

24 березня — німецький контрнаступ в Лівії (командувач ген. Ромель).

25 березня — югославський уряд принца Павла приєднався до держав „Осі“.

27 березня — державний переворот в Югославії. Принц Петро Другий доручає формування нового уряду ген. Сімовичу. Мобілізація до югославської армії.

4 квітня — державний переворот Рашіда Алі в Іраці у користь Німеччини.

6 квітня — одночасний наступ німецької армії на Югославію і Грецію.

13 квітня — підписання радянсько-японського 5-річного договору про ненапад.

14 квітня — битва за Тобрук. Оборонні бої німецької армії на єгипетському кордоні. Розчленування Югославії, німці проголошують самостійну Хорватію.

23 квітня — капітуляція головних сил грецької армії.

26 квітня — президент Ф.Д.Рузвельт заявив про свій намір створити американські повітряні бази в Гренляндії.

27 квітня — капітуляція Атен і грецьких островів на Егейському морі; новий Дюнкерк для Великобританії.

10 травня — повстання в Сирії (тривало до 7 червня).

11 травня — несподіваний приліт в Англію Рудольфа Гесса. За дорученням Гітлера він мав переконати британців щодо сепаратного миру з Німеччиною.

12 травня — Дарлан в Берхстегагені. Уряд Петена віддав Німеччині військові бази в Сирії.

20 травня — початок битви за острів Крит.

Травень — президент Ф.Д.Рузвельт проголосив воєнний стан у США. Сталін став головою Ради Народних Комісарів СРСР.

1 червня — капітуляція острова Крит.

8 червня — британські й добровільні французькі війська зайняли територію Сирії.

12 червня — договір Німеччини й Туреччини про ненапад.

22 червня — початок німецько-радянської війни — 3-тя година ранку,— до якої, під криптонімом „хрестоносний похід проти більшовизму”, приєдналися: Італія, Фінляндія, Румунія, Угорщина, Болгарія, Словаччина, Хорватія, Данія, Голляндія, бельгійські флямандці і валонці та французькі добровольці.

3 липня — президент Рузвельт дав наказ про окупацію Ісландії.

8 липня — велика битва коло Смоленська (тривала до 5-го серпня).

10 липня — кінець 14-денних боїв за Білосток і Мінськ.

13 липня — початок великих боїв за Ленінград (тривали до 25 вересня).

19 липня — договір між СРСР і Великобританією про взаємну допомогу.

24 липня — другий договір уряду Петена з Японією про згоду на окупацію Індокитаю.

24 липня — през. Рузвельт і Семнер Уеллс ствердили неможливість уникнути війни проти Японії.

14 серпня — В. Черчіль і Ф. Рузвельт підписали „Атлантичну хартію”.

17 серпня — німецькі війська здобули Миколаїв.

21 серпня — великі бої за Київ (до 27 серпня). Німці здобули Херсон.

25 серпня — німці захопили Дніпроперовськ. Війська СРСР і Великобританії окупували територію північного Ірану.

29 серпня — німці здобули бельгійський порт Ревель.

Серпень — у Москві відбувся панслов'янський з'їзд.

8 вересня — німецькі війська здобули Шліссельбург на Ладозькому озері.

24 вересня — Атлантична хартія стає програмою Союзних держав.

24 вересня — у Північній Африці створено Французький Національний Комітет і вище французьке військове командування.

26 вересня — великі бої навколо Азовського моря (до 11 жовтня). Німецькі армії перейшли в оборону під Ленінградом, біля озер Ладога й Ільмень.

4 жовтня — німецький наступ на Москву і Воронеж.

7 жовтня — у відповідь на поважну ноту Великобританії Фінляндія заявила, що вона приступила до війни виключно з оборонних міркувань.

16 жовтня — німецькі війська здобули Одесу (бої тривали від 26 вересня). Німці зайняли міста Калугу і Калінін.

18 жовтня — воєнні операції з наступами й відступами на Криму (тривали до 13 травня 1942 р.).

20 жовтня — місто Сталіно (колишня Юзівка, теперішній Донецьк) опановане німецькими військами.

22 жовтня — головні сили німецької армії наблизились 60 км до Москви.

1 листопада — німці зайняли Сімферополь.

6 листопада — у промові з нагоди Жовтневої революції Сталін висловився про неуспіх німецького „бліцкригу” на радянській території.

18 листопада — оборонні бої німців коло міста Калінін. Великий наступ британських військ в Африці. Битва за Мармаріку і відступ німецьких військ з Киренаїки, в Лівії.

22 листопада — Ростов-на-Дону в руках німців. Тиждень пізніше Ростов відбила Червона армія. Початок

оборонних боїв німців у Донецькому басейні.

25 листопада — в Берліні реактивовано антикомінтерновський договір з 1936 р.

6 грудня — наказ Сталіна про генеральний контрнаступ проти німецьких армій.

7 грудня — напад японців на Перл-Гарбор.

8-11 грудня — за Японією — Німеччина й Італія оголосили війну США. Війна стала світовою.

17 грудня — закон Ф.Д. Рузвельта про позички і винагороди.

21 грудня — Гітлер стає головнокомандувачем німецькими збройними силами.

23 грудня — затяжні, важкі бої між Ільменським і Ладозьким озерами (тривали до 27 червня 1942 р.).

Кінець грудня — капітуляція Гонгконгу.

1942 рік

1 січня — декларація 26 держав, підписана у Вашингтоні, яка була зачатком створення ООН. Початок боїв за Севастополь (тривали до 1 червня).

4 січня — зимова битва коло Ржева (тривала до 20 лютого).

15 січня — панамериканська конференція в Ріо-де-Жанейро.

21 січня — висадка першого американського експедиційного корпусу в Північній Ірландії

5 лютого — німецька армія перейшла в оборону коло Курська (бої тривали до 27-го червня).

15 лютого — капітулював перед японцями Сінгапур.

23 лютого — закон през. Рузвельта про позички й оренду, поширений на всі союзні держави, включно з СРСР.

28 лютого — німецько-італійські війська знову захопили Мармаріку. Бої тривали до 29 червня.

Лютий — німці перейшли до оборонних боїв коло Дем'янська.

7 березня — капітуляція гарнізону на острові Ява.

11 березня — друга спроба вирішити питання Індії — Кріпс в Індії.

— **12 березня** — генерал Тайо запропонував США,

Великобританії, Китаєві та Австралії припинити ніби безнадійну для них війну і піддатися державам „Осі”.

22 березня — бої коло В'язьми, які тривали до 18 квітня.

19 квітня — криваві бої на фронті Демидів — Великі Луки.

20 квітня — заклик Ляваля до співпраці з Німеччиною.

Квітень — Гітлер одержав повну владу, його воля стала незаперечним законом. Британські повітряні сили почали бомбардування Німеччини.

7—10 травня — морська битва на Кораловому морі, перша велика поразка Японії.

8—28 травня — битва за Керченський півострів, німці займають Керч, початок німецької весняної офензиви.

12 травня — радянська контрофензива на харківському напрямку.

31 травня — перший масовий рейд британських бомбардувальників на Німеччину, Кельн бомбардували 1.200 літаків.

2 червня — початок німецького наступу на Волхов, наступ на фронті Курськ — Харків, Севастополь взятий штурмом (бої тривали до 4 липня).

11 червня — договір між США і СРСР про позички й оренду (ленд ліз). СРСР дозволив США відкрити бази на території Рад. Союзу.

29 червня — радянський контрнаступ в районі Волхова.

30 червня — маршал Ромель наблизився до кордону з Єгиптом в районі Ель-Аламайн.

Липень — В. Черчіль у Вашингтоні. Друга поважна поразка Японії в центральному районі Тихого океану.

9 липня — прорив радянської оборони на захід від Дону шириною 500 км.

17 липня — Ворошиловград взятий німцями.

24 липня — Ростов в руках німців.

26 липня — перше бомбардування Німеччини повітряними силами США.

3 серпня — німці захопили Ворошиловськ.

9 серпня — німці захопили Краснодар і Майкоп.

12 серпня — Донецький басейн повністю в руках німців, початок битви за Сталінград. Рукопашні бої тривали до 26 серпня.

12—15 серпня — нарада Сталіна, Черчіля і Гаррімана у Москві.

19 серпня — висадка союзницького десанту в районі Д'еп, яка трималася 10 годин.

Серпень — наступ Червоної армії в районі Ржева.

6 вересня — німці заняли Новоросійськ.

10 вересня — британські війська заняли острів Мадагаскар (операції закінчилися 5 листопада).

30 вересня — Гітлер склав заяву про перехід Німеччини від наступальної до оборонної стратегії, до опанування завойованих територій.

24 жовтня — велика битва за Ель-Аламайн. Поразка експедиційного корпусу ген. Ромеля (20 жовтня — 3 листопада).

29 жовтня — бої за Нальчик і на Терекі.

Жовтень — зупинилися офензивні операції німецької і японської армій.

8 листопада — висадка союзницьких військ в Північній Африці під командуванням ген. Айзенговера.

11 листопада — німці окупували всю Францію, наказали демобілізацію французької армії, збереженої на підставі договору з урядом Петена.

12 листопада — останній наступ німців у Сталінграді, ініціатива переходить до Червоної армії.

27 листопада — французи топлять великі судна французької військової флотії у Тулоні.

24 грудня — вбивство адмірала Дарлана в Альжирі.

Кінець грудня — Ромель ще тримається в Тунісі, зупиняється офензива союзницьких військ в Африці.

Грудень — початок відступу німців з Кавказу й Кубані (який закінчився в лютому 1943 р.).

1943 рік

14—26 січня — конференція у Каса-Блянці, рішення союзників: „беззастережна капітуляція держав „Осі”.

28 січня — тотальна мобілізація в Німеччині.

2 лютого — капітуляція 6-ї німецької армії фельдмаршала Паулюса під Сталінградом.

20 березня — бої за Туніс, цілковита поразка німецьких військ в Африці (20 березня — 12 травня).

16 квітня — еспанський міністер закордонних справ пропонує посередництво між воюючими сторонами, щоб вони почали мирні переговори.

29 квітня — зустріч Гітлера з Лавалем.

15 травня — Сталін розпустив Комінтерн.

3 червня — створено Французький комітет національного визволення (до того часу існував Французький національний комітет).

Липень — загроза з боку німецьких підводних човнів зведена до мінімуму.

5—23 липня — наступ німецької армії на Курськ.

10 липня — висадка військ Великобританії і США на Сіцилії (10 липня — 17 серпня).

17 липня — на Сіцилії створено союзу військову адміністрацію для управління окупованими територіями.

21 липня — у Москві створено Національний комітет вільної Німеччини.

25 липня — повалення італійського фашистського уряду, арештування Б. Муссоліні.

11—24 серпня — конференція в м. Квебек, Канада.

24 серпня — Гімлер став міністром внутрішніх справ Німеччини.

26 серпня — Французький комітет національного визволення визнаний Великобританією, США СРСР, як уряд Франції.

3 вересня — перший десант союзницьких військ глибоко на італійській території.

8 вересня — висадка союзницьких військ на південь від Неаполя, проголошення перемир'я, підписаного між Великобританією і США з одного боку й урядом ген. Бадольйо з другого.

9 вересня — митрополит Сергій обраний патріархом Московським і всієї Русі.

10 вересня — союзницькі війська захопили Корсику (бої тривали до 5-го жовтня).

12 вересня — німці викрадають Б. Муссоліні, котрий

знову стає на чолі фашистсько-республіканського уряду Італії.

25 вересня — Червона армія визволила Смоленськ і вийшла на південь на лінію Дніпра.

7 жовтня — новий сильний наступ радянських військ на фронтах від Вітебська до Таманського півострова.

7 жовтня — міністри закордонних справ, які підписали декларацію про створення Організації Об'єднаних Націй, відбули розмови в Лондоні.

19—30 жовтня — московська конференція міністрів закордонних справ.

Кінець жовтня — Червона армія зайняла Дніпропетровськ і Мелітополь. Крим відрізаний.

9 листопада — з'їзд голів урядів 40 держав у Вашингтоні, які 1945 р., побіч інших, створили Організацію Об'єднаних Націй. З'їзд тривав до 1-го грудня.

Листопад — грудень — безуспішний контрнаступ частин ген. Манштайна на Київ.

22 листопада — бомбардування авіацією Великобританії і США Берліну.

22—26 листопада — конференція в Каїрі — Черчіль, Рузвельт, Чан-Кайші.

28 листопада — 1 грудня — Тегеранська конференція — Рузвельт, Черчіль, Сталін. Розроблено стратегію окупації Європи.

4—6 грудня — друга конференція в Каїрі — Черчіль, Рузвельт, Іненю.

24 грудня — генерал Айзенговер призначений Верховним головнокомандувачем союзних військ в операціях звільнення Західної Європи.

1944 рік

22 січня — висадка союзницьких військ в Неттуно.

4 лютого — в гирлі Дніпра оточено 10 німецьких дивізій.

20 березня — німецькі війська окупають Угорщину.

10 квітня — Червона армія визволяє Одесу. Німці залишають Крим.

9 травня — Червона армія здобула Севастополь.

17 травня — після жорстоких чотиримісячних боїв

союзницькі війська прорвали лінію Густава в Італії. Монте-Касіно — в руках союзників.

4 червня — союзники визволили Рим.

6 червня — висадка союзницьких військ на берегах Нормандії, початок наступу на Західню Європу.

червня — Німеччина використовує "Фау-2".

27 червня — німецькі армії залишають Шербург.

20 липня — замах на Гітлера, Гімmlер призначений командувачем військ на території Німеччини.

31 липня — союзницькі танкові частини прориваються у напрямі Аранша.

Липень — радянські війська увійшли в Румунію.

15 серпня — десант військ Франції і США між Марселем і Ніццою.

25 серпня — німці залишають Париж, його займає французька танкова дивізія.

4 вересня — британські танки проходять через визволений Брюссель. Радянські війська затрималися під Варшавою. У Варшаві п'ятий день триває повстання проти німців. Фінляндія припиняє воєнні дії проти СРСР.

8 вересня — радянські війська вступають в Болгарію.

11 вересня — союзницькі війська визволяють Люксембург.

12 вересня — перемир'я між Румунією і СРСР.

15 вересня — радянські війська займають Софію, столицю Болгарії.

26 вересня — британські парашутисти, оточені німцями в Аргаймі, які відбивалися протягом 10 днів без жодного зв'язку з іншими союзницькими частинами, припинили боротьбу.

Вересень 1944 — лютий 1945 р. — відступ німецьких армій з Балканів.

2-го жовтня, - після 62 днів повстання у Варшаві, польські патріоти, з ген. Бор-Коморовським на чолі, піддалися німцям.

4 жовтня — великі бої за Бельград.

7 жовтня — наступ армій США між Ненсі і Метцом.

18 жовтня — Аахен в огні, його зайняли війська США. В Німеччині створено т.зв, „Фольксштурм” під

командуванням Гімmlера.

6 листопада — заява Сталіна про звільнення всієї радянської території від німецьких військ.

12 листопада — німецький лінкор „Тірпіц” затоплений в Тремсі.

15 грудня — морська піхота США зробила висадку на головному острові Філіппін — Міндоре з метою визволення Маніли.

16 грудня — початок великого наступу німецьких військ під командуванням ген. Рунштедта на західньому фронті. Після початкового успіху німці почали відступати під Зелесом і Гуфаліці в Арденах. Під натиском союзницьких військ з півночі і півдня наступ німців провалився повністю.

1945 рік

12 січня — Червона армія почала розгортання нового великого наступу проти німецьких армій.

17 січня — війська Червоної армії зайняли Варшаву.

20 січня — Угорщина підписала договір про замирення з СРСР.

21 січня — Угорщина оголосила війну Німеччині.

2 лютого — Кримська конференція (в Ялті) — Рузвельт, Черчіль, Сталін.

13 лютого — після 49-денних боїв за оточений Будапешт, радянські війська займають столицю Угорщини.

2 березня — армії США доходять до Рейну, займають місто Крефельд.

6 березня — війська США зайняли Кельн.

8 березня — розбито передмостове укріплення коло Ремагену.

29 березня — Червона армія зайняла місто Гдиню, а на півдні наблизилася на 12 км до кордонів Австрії. Третя армія США зайняла Франкфурт над Майном. Червона армія зайняла Кенігсберг (теперішній Калінінград).

1 квітня — висадка морської піхоти США на Окінаві, початок однієї з найбільших військово-морських операцій на Тихому океані (квітень — червень).

4 квітня — Червона армія на підступах до Відня.

7 квітня — велика морська битва поблизу острова Окінава, затоплено 40.000-тонний японський лінкор „Ямато” — найбільший військовий корабель Японії.

11 квітня — армія США 70 км від Берліну, на ріці Ельба, вона зайняла місто Ессен.

12 квітня — вмер президент США Ф.Д. Рузвельт, його заступив Гаррі Труман.

19 квітня — армія США захопила Ляйпціг. Занепад німецької оборони Рурського басейну.

20 квітня — Червона армія на передмістях Берліну.

23 квітня — 3-тя армія США вступила на територію Баварії.

25 квітня — 5-та і 8-ма союзницькі армії перейшли ріку По в Італії. Радянські війська заняли половину Берліну.

25 квітня — почалась конференція у Сан-Франціско. Офіційне створення Організації Об'єднаних Націй.

27 квітня — зустріч головних бойових частин США і СРСР коло Торгау.

29 квітня — італійці вбили Б. Муссоліні.

1 травня — німецьке радіо передало комюніке про смерть Гітлера.

1 травня — 7-ма армія США вступила до Мюнхену.

2 травня — Червона армія заняла Берлін. Німецькі сили в північній Італії і в зхідній Австрії здаються у полон союзникам.

4 травня — німецькі війська капітулюють в північно-західній Німеччині, Голляндії і Данії.

4 травня — 5-та і 7-ма армії США з'єднуються коло Бренера.

5 травня — припинення німецького військового спротиву після капітуляції військової групи „Г” перед силами 7-ї армії США в Австрії.

7 травня — підписано документ про беззастережну капітуляцію Німеччини в Реймсі перед ген. Айзенговером.

8 травня — в Берліні фельдмаршал Кайтель підписав акт капітуляції.

5 червня — генерали Д. Айзенговер, Монгомері, Жуков і де Латр де Тассіні підписали в Берліні декларацію, якою

проголошено капітуляцію Німеччини і перехід усієї влади в країні в руки Великобританії, США, СРСР і Франції.

17 липня — Потсдамська конференція Великої трійки — Сталіна, Черчіля і Трумена.

17 — 25 липня — зустріч Сталіна, Трумена й Етлі (потім ще 28 липня — 2 серпня).

26 липня — японський амбасадор у Москві запропонував СРСР бути посередником між воюючими сторонами з метою скласти мирний договір.

6 серпня — з літака США скинено першу атомну бомбу на японське місто Гірошіму.

9 серпня — скинута друга бомба на місто Наґасакі. СРСР вступив у війну проти Японії.

10 серпня — Японія почала переговори про капітуляцію.

3 вересня — на борту бойового корабля США „Міссурі” представники союзного і японського командування підписали акт про капітуляцію Японії.

При складанні хронології Другої світової війни в головному використано матеріяли таких публікацій:

“La guerre mondiale”, видану штабом французької армії у 1944 році; “Chronik des Krieges” — спеціальний випуск 6-ї групи армій США у 1945 р.; “The Attack and the Counterattack”, Time- 20.08.1945 and “Vorspiel zur Invasion” Overseas Editions, New York.

Василь Задояний
полковник армії УНР

ЖІНКИ — ГЕРОЇНИ **УКРАЇНСЬКОЇ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ**

Українська визвольна боротьба, це одна з найсвітліших сторінок нашої новітньої історії. Багато нас пам'ятає ті радісні, незабутні дні. Учасниками тієї героїчної епохи написано немало спогадів, немало описано фрагментів окремих епізодів, боїв. Але про участь українських жінок у тій боротьбі не написано майже нічого.

У час нашої визвольної боротьби мені, з приводу мого службового становища, багато доводилось мати справ, виконання яких спадало власне на жіноцтво, ба навіть приходилось мені давати накази нашим героїням, і то безпосередньо. Саме тому вважаю своїм обов'язком перед їхньою пам'яттю згадати їхні імена, їхні подвиги. Згадати настільки, наскільки вони ще залишилися в моїй пам'яті, наскільки можу ще їх пригадати.

Перш за все треба зазначити, що на початку нашої боротьби за незалежність у 1917 році, в ній брали участь тільки ті жінки, котрі розуміли своє національне завдання. В першу чергу були це жінки військових старшин — організаторів військового руху, студентки університетів, учениці гімназій. Згодом, зі зростом національної свідомості, пробудженої збройною боротьбою рідного війська з чужою навалою, в 1918—20 роках, усвідомлення національного обов'язку поширилося на широкі маси населення. В результаті цього в активну боротьбу з окупантом включилися інтелігентки, селянки, робітниці — і то різного віку, від підростків до сивоволосих жінок.

Насамперед жінки стали зв'язковими штабів, посланцями донесень туди, де не могли виконати зв'язку вояки. Наражаючи своє життя жінки переносили важливі доручення і накази, переходили бойові лінії фронтів,

часто-густо під густим обстрілом ворога, часто переодягені за селянок. Ішли вони лише їм знаними дорогами — містами, селами. Долали неймовірні труднощі, великі перешкоди, щоб досягнути своєї мети.

В цій безприкладній і тяжкій боротьбі багато з-посеред жінок уплели золоте листя у блискучий вінок слави, слави української жінки, слави пізніших незабутніх днів.

Цих декілька рядків про жінок, які брали участь у визвольній боротьбі, неспроможні відтворити всієї жертвенної праці і самовідданості, і то незважаючи на те, що хотілося б це зробити якнайповніше. Нехай ця неповна згадка про них, про їхні імена хоч час від часу пригадає ті неголосні, але лицарські подвиги жінок, котрі виконували найтяжчі завдання штабів, котрі безстрашно йшли під ворожий вогонь. Хай пригадають тих багаточисленних жінок медсестер, жінок, котрі виконували спеціальні завдання, яких імена залишилися невідомими, бо вони безіменно працювали в службі зв'язку. Серед наших жінок-вояків було багато-багато сотень, котрі своїми лицарськими вчинками дали вклад у нашу безприкладну визвольну боротьбу.

Схилимо голови перед тінями лицарів-мучеників, які віддали своє життя за кращу долю українського народу. Згадаймо і про тих, котрі залишилися в живих й тепер непомітно покидають нас іноді може й без належної до них уваги з нашого боку.

Подаємо тут імена жінок-героїнь періоду визвольних змагань і пізніших часів. Вони — далеко не всі, про багатьох ще знаємо, однак у короткій інформації ми неспроможні згадати всіх, але багато є ще невідомих. Хай цих кілька інформацій спричиниться до збереження пам'яті про участь жінок у нашій боротьбі за волю.

Софія Богачевська — студентка університету, особливо довірена особа Головного штабу українських збройних сил, зв'язкова між Ставкою Головного Отамана Симона Петлюри і повстанчими силами.

Віра Горбенко — студентка університету, організаторка пересувної кухні для українських вояків після здобуття

заводу Арсенал у Києві.

Катерина Бондаренко — старша віком жінка, зв'язкова відділу особливого призначення.

Софія Литвиненко — вчителька, виконувала доручення штабу 4-ї Селянської повстанської дивізії. Не обмежувала своїх обов'язків до ролі кур'єра, часто оточувала молодих вояків материнською опікою.

Ольга Бондароенко та Юстина Давидович — студентки медичного факультету Київського університету. В час боїв за Арсенал були особливо довіреними Головного Отамана С. Петлюри, брали участь в боях з більшовиками на Печерську.

Раїса Кравченко — видатна працівниця штабу повітового Таращанського коша Запорізької січі на Київщині, зв'язкова коша зі Ставкою Головного Отамана, згинула смертю хоробрих.

Олена Осадна — вчителька жіночої гімназії в Києві, працівниця особливого призначення Таращанського повітового коша Запорізької січі на Київщині, згинула смертю хоробрих.

Ганна Пономаренко — 17-літня учениця, відважна зв'язкова, надзвичайно здібна заохочувати добровольців до українського війська.

Христина Макаренко — студентка, виконувала підпільну роботу на тилах, також брала участь у боях за Арсенал та за будинок Пошти, де була поранена.

Марія Харченко — виконувала конспіративну працю, була зв'язковою головного повстанського штабу на Київщині з урядом УНР. Згинула так, як гинули безмежно віддані ідеї визволення України, згинула як жінка-патріот.

Галина Сидоренко — 17-літня дівчина, опинилася в рядах українських вояків, відвага й холодна кров зробили з неї природного командира — в боях фактично перебирає команду над кінним загоном і на полі бою підвищена до звання чотового.

Христина Пекарчук — медсестра, своє життя цілковито пов'язала з українською визвольною боротьбою, займалася пораненими й хворими.

Настя Гудимович і Марія Тарасенко — студентки університету. Виконували різні обов'язки при Сірій дивізії армії УНР. Довірені повстанського комітету і підпільної організації „Козача рада”. В наслідку зради їх і 82 інших чекистська „трійка” наказала розстріляти. Розстріляно їх усіх уночі на 28 серпня 1922 року. Серед розстріляних були сотник Лозовик, Коломиєць — разом 82 найкращих синів і дочок України. Між ними були й Настя Гудимович і Марія Тарасенко зі своїм батьком Іваном Тарасенком. Все це діялося на Липках у Києві.

Віра Бабенко — зв'язкова, хоробра розвідниця в заплілі, згинула смертю хоробрих.

Валентина Дунівська і Олександра Рибачук — перша — лікар, друга — медсестра. Організували медичний осередок для хворих на тиф, брали участь в організуванні Українського червоного хреста.

Надія Ковальчук — добровільно виконувала розвідку в заплілі, потім утримувала зв'язок з урядовими чинниками на чужині.

Марія Крива і Васирина Шевчук-Кущинська — творили й очолювали жіночі відділи в українській армії і брали участь у боях.

Марія Соколовська — керувала повстанськими загонами, залишивши по собі легенди, знана була як „Маруся”.

Олена Степанів-Дашкевич і Софія Галечко — були одні з перших, які вступили до збройних формацій Українських січових стрільців.

Галина Ліневичева — медсестра у 1919 р., піклувалася пораненими й хворими українськими вояками

Ганна Липка — організувала відділ УПА на Збаражчині, згинула в хороброму бою з більшовиками.

Ольга Басараб — героїня в обороні прав українського народу перед окупантом.

Олена Теліга — одна з тих, хто організував Український червоний хрест у Києві. У лютому 1942 р. гестапо арештувало весь провід Українського червоного хреста. Розстріляна у Бабиномсу яру під Києвом.

Марія Урбан-Вовк — член українського клубу „Родина” і його зв'язкова, медсестра і зв'язкова в повстанському

загоні отамана Юрія Тютюнника і 4-ї Київської дивізії, в лавах якої брала участь у Першому зимовому поході.

Тамара Петрів — студентка Вищих жіночих курсів у Києві, секретар Персонального відділу міністерства внутрішніх справ, виконувала теж підпільну роботу, член українського клубу „Родина”.

Христина Сушко — лікар, обслуговувала 6-ту стрілецьку дивізію, тяжко поранена в боях коло села Юрківці і Перги.

Орися Боровська — 18-літня розвідниця партизанського відділу УПА, хоробро змагаючись з загonom НКВД, опинившись в оточенні, зуміла живою вирватися на волю.

Валентина Кульцька — розвідниця армії УНР, георойчно згинула, коли за дорученням екзильного уряду УНР переправляла через Буг отамана Бульбу—Боровця на окуповану більшовиками територію.

Любов Горяча-Бойцун — польова санітарка при Запорізькому корпусі армії УНР, пізніше при 6-ій стрілецькій дивізії.

Марія Харченко — зв'язкова штабу повстанців і Діючої армії УНР. Трагічно згинула під час виконання розвідувального завдання.

Настя Гудимович

Віра Бабенко

**Символічна постать української жінки
— учасниці збройної боротьби.**

Олександра Рибачук

Ганна Липка

Тамара Петрів

Д-р Христина Сушко

Васипина Шевчук-Кущинська

Марія Волосевич
учасниця боротьби 1917-20 рр.,
Зимового походу,
лицар Запівного хреста.

Марія Урбан-Вовк

**Ганна Пономаренко рапортує, що привела
32-х добровольців до української армії.**

Харитина Пекарчук

**Леонія Слюсар
від 1918 р.в українській армії,
нагороджена Хрестом С. Петлюри
і Воєнним хрестом.**

**Ольга Петлюра
дружина Головного Отамана
Симона Петлюри.**

„Ставши дружиною Симона Петлюри, вона розділяла з ним усе, що траплялося на їхньому життєвому шляху: і тяжкі умови життя, і політичні успіхи, й неприємні несподіванки, і переслідування царської поліції, і радощі та піднесення Лютневої революції 1917 року, і повні тяжкої відповідальності роки Директорії, і врешті вихід на чужину та життя на еміграції...”

„Бюлетень” Бібліотеки ім. Симона Петлюри”, Париж, 1950

Доля не щадила їй тернів на її життєвому шляху, але всі удари недолі вона переносила з подиву гідною стійкістю, витривалістю, які властиві хіба лише українській жінці.

Маючи винятково чутливе серце, співчутливо ставилась і до людського горя, якого не бракувало в її оточенні на шляхах поневірянь.

Відійшла у вічність, як загально визнана велика страдниця української землі!

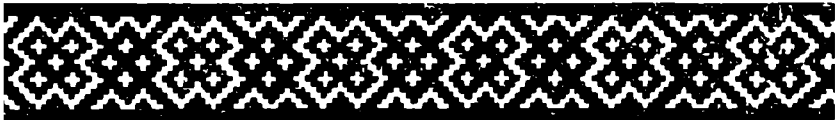

Не всі імена українських жінок, які стали на службу свого народу, записані в історії, навіть не всі імена жінок, які входили до Української Центральної Ради знані сучасності. Однак імена деяких відомі нашому поколінню і треба їх тут згадати. Це: Софія Русова, Ольга Грушевська, Марія Грушевська, Любинська, Зінаїда Мірна, Нечаївська, В. О'конор-Вілінська, Людмила Старицька-Черняхівська. Вони були членами УЦР. Всіх одинадцять жінок були на службі в Українській Центральній Раді.

Член Української Центральної Ради Зінаїда Мірна так згадує про час праці в Центральній Раді:

„Бути свідком відродження Батьківщини, відродження, про близькість якого тільки романтичні голови марили, бачити на власні очі, як прокидається велетень-народ, приспаний на протязі століть” — велика радість!

(„Промінь”, 1960 р.)

К Р У Т И

Бій під Крутами, це один з найбільш лицарських подвигів, що виявилися в час визвольної боротьби. Кров українських лицарів-юнаків, пролита під Крутами, витіснила на далекий плян малоросійських дворян і гречкосіїв п'яного ХІХ-го століття.

Не має значення, що сьогодні поле їхнього бою під Крутами заоране, що й сліду не лишилося від їхніх могил на Аскольдовій горі у Києві. Не важить і те, що цілими десятиліттями московський окупант намагається викреслити з історичних праць, з підручників, спогадів хоч би згадку про те, що відбувалося січневого морозного дня 29-го січня 1918 року біля залізничної станції Крути.

Крутянські герої своєю смертю піднесли меч, що випав із знесиленої козацької руки, і передали його нам. Вони живі не стримали варварської навали, але своєю смертю стримають її через нас.

Людмила Старицька-Черняхівська так сказала, промовляючи на похороні поляглих у бою під Крутами (19 березня 1918 року):

Для нас ця могила лишається полум'ям віри, вона дала нам незабутнє минуле. Це буде друга свята могила над Дніпром. У хвилині одчаю, у хвилині занепаду, у хвилині знесилля будуть приходити до неї старі й малі, щоб відживитись тим святим вогнем ентузіазму, який палатиме тут і під кам'яним хрестом. Діти України! — це Ваша могила, вона буде тим дзвоном, що «вівос вокат», не дасть забути. Цей день стане днем усієї молоді країни. Від року до року сюди будуть приходити, тут будуть молитися, тут будуть складати братерську присягу ті, що матимуть переступити поріг життя. І коли життя зітре з пам'яті сучасних ці дорогі обличчя наших братів, коли прийдуть нові люди... вони пам'ятатимуть, що тут лежать ті, що віддали все, що мали — молодість, щастя і життя за волю України. Будьте ж певні, дорогі, незабутні герої, Ваша смерть не була марною! Чуєте?! Ваша слава живе і житиме довіку — вільна самостійна Україна!

Шлях визволення кожної нації густо кропить ся кров'ю... Ворожою і рідною. Кров закінчує глибокі процеси національних емоцій, усвідомлень організаційної праці, ідеологічної творчості, усього того, що нація свідомо іраціонально використовує для ствердження свого права на державне життя. Кров, пролита для цієї мети, не засихає. Її тепло завжди буде в душі нації, завжди відограватиме роль неспокійного, тривожного ферменту, що нагадує про нескінчене і кличе до продовження розпочатого. Так думав і так казав Головний Отаман Симон Петлюра.

І дійсно, кров крутянців не засохла. Загинули герої з-під Крут, але з їх крові зродилася легенда. Легенда, яка своїм чаром сповнила душі тих, що йшли за ними, живила їх серця, сповняла, бадьорила, кріпила, до нових подвигів кликала. І тоді, коли на галицькій землі спалахнули листопадові дні, і тоді, коли сибірськими шляхами гнали їх до концентраційних таборів, і під шибеницями, і за ґратами тюремних келій. Вона, ця легенда, і тепер, сьогодні сповняє серця тих, що на наших очах життям своїм творять живу нерозривність історично-національного процесу, тих, що народилися в легенді Крут, що ту легенду своїми подвигами, своєю кров'ю, своїм життям і своєю моральною вищістю утверджують у сучасності, і що мають відвагу і силу моральний тягар цієї легенди нести в майбутнє. Крутянський подвиг і далі стоїть перед нами, як подія не менш актуальна і мобілізуюча.

Як чинний геройський вияв волі найкращих синів України, які кров'ю своєю засвідчили, що український народ ніколи не піде добровільно у ярмо. Як кривавий протест проти брутального насильства над волею людини і народів.

Як полум'яна маніфестація невмирущості української самостійницької ідеї. Як поклик невинно пролитої української крові в обороні власного права і волі, що кличе нас до дальших зусиль, праці та боротьби, і до нового подвигу та відплати.

Сучасна молодь в Україні така ж патріотична, як і те

покоління, що дало Крути, готова, як і крутянці, пролити свою кров в обороні рідної землі, щиро й гаряче вона прагне слави й величі для Батьківщини. У слушну годину, із громом визволення, із цієї молоді осиплеться увесь наліт фальшивих чужих ідеологій, і вона довершить те, за що вмирали зі співом „Ще не вмерла Україна” студенти й гімназисти на крутянських полях.

Це були уривки з промов, виголошених в різних місцях і в різний час під час урочистостей вшанування героїв Крут.

**Аверкій Ганчаренко
пполк. армії УНР,
командир бою під Крутами.**

Василь Задояний, полк. армії УНР

Полк. Василь Задояний

ЗИМОВИЙ ПОХІД ДІЙОВОЇ АРМІЇ УНР

В ЗАПІЛЛЯ ВОРОГА — З 6.12.1919 ДО 6.05.1920

Українсько-більшовицька війна в 1918—1920 роках почалася під Крутами і закінчилася Базаром. Трагедією Київської юнацької школи ім. Б. Хмельницького та одної сотні молодих, недосвідчених, але палких гімназистів і студентів почалася, а трагедією загартованих у трирічних боях ветеранів закінчилася. І щороку українська еміграція з подивом і побожністю згадує ці, повні трагізму, етапи нашої визвольної збройної боротьби. Культ поразки притаманний всім поневоленим народам, що не мають своєї держави і змагають до неї. Бо поразка — це мemento, яке нагадує всім, хто живе, що їхнім обов'язком є помститися за загинулих, продовжувати боротьбу, і досягнути те, чого не вдалося досягнути в попередній боротьбі.

Але історія української визвольної боротьби знає також і світлі моменти, знає великі тактичні і стратегічні успіхи своєї молоді армії; знає знамениті маневри і блискучі перемоги: штурм київського Арсеналу Гайдамацьким кошем Слобідської України на чолі з Симоном Петлюрою на початку 1918 року, розгром

білогвардійських дружин, які охороняли гетьмана, під Мотовилівкою січовими стрільцями в кінці того ж року; проскурівську операцію Запорізької групи; оборону Вапнярки 3-ю Залізною дивізією; переможний наступ об'єднаних українських армій на Київ улітку 1919 року, чортківську офензиву Галицької армії на кінноту Будьонного і оборону Покуття армією УНР в 1920 році. Все це були подвиги, які свідчать про великий бойовий дух українського вояцтва, і про його здібність, і про військовий хист його командирів.

Але найкращою сторінкою новітньої історії українського війська, є, безумовно, **Зимовий похід 1919—1920 років.**

Акція Зимового походу — це акція, подібної до якої в аналах військової історії знайти досить трудно. Можливо, що Гарібальді за часів італійської боротьби за об'єднання мав у собі риси подібності до походу українських дивізій в запілля ворога в 1919 році. Рейди генералів російської Добровольчої армії Мамонтова і Шкуро не йдуть у порівняння з Зимовим походом перш за все тому, що то були звичайні кавалерійські випадки, хоч і далеко в запілля ворога, проте забезпечені суцільним фронтом регулярного війська, яке наступало позаду них. Тут ціла армія пішла в запілля, — власне запілля перестало існувати. А до того Зимовий похід мав величезне стратегічне і ще більш політичне значення. Але, щоб належно оцінити те значення, треба бодай коротко зупинитися на тих історичних моментах, які попередили і викликали Зимовий похід.

У кінці серпня 1919 року об'єднані українські армії: Українська дійова армія під командуванням отамана Василя Тютюнника, і Українська галицька армія під командуванням генерала Мирона Тарнавського, — обидві під головним командуванням Головного Отамана Симона Петлюри, у боротьбі проти більшовицької навали досягнули значних успіхів. Велика частина Правобережжя була звільнена від більшовиків. Апогеєм цих успіхів був день 31 серпня 1919 року, коли був призначений урочистий в'їзд до здобутої столиці України — до Києва.

Але цей день став у той же час переломовим днем в історії того, такого багатого на події, року. В той день зі сходу, з-за Дніпра, вступали в Київ частини Добровольчої армії ген. Денікіна.

Уряд Української Народної Республіки не бажав війни з Денікіном. Український уряд сподівався, що білі росіяни в першу чергу зацікавлені в поборюванні більшовизму в їх власній батьківщині, і що з Денікіном можна буде домовитися щодо спільної військової акції проти червоних. Але Денікін нічого не навчився з досвіду революції 1917 року. Підбадьорений своїми воєнними успіхами (його війська на сході зайняли Царицин,— пізніший Сталінград, сьогоднішній Волгоград,— Слобожанщину і Лівобережжя) покладав надію на підтримку всемогутньої Антанти (Великобританія постачала Добровольчій армії зброю, боєприпаси, обмундирування, ліки). Денікін мріяв про відбудову тієї великої, єдиної і неділимої Росії, яка не хотіла знати ні українців, ані якихось інших народів, які заселяють величезні простори сходу Європи і півночі Азії, і яка в 1917 році, з відреченням останнього імператора всієї Росії, назавжди перестала існувати.

Денікін відкинув пропозиції українського командування щодо порозуміння, а в самому Києві дійшло до зудару між російськими і українськими частинами. Українська армія була вимушена починати нову боротьбу проти білих росіян.

В тяжких умовах ця боротьба почалася. Українська армія була вже виснажена тяжкими піврічними боями, її столиця знову була занята ворогом. Район, який тримала в своїх руках українська армія, був бідний промисловістю, а Поділля особливо виснажене перебуванням значної кількості війська протягом довгого часу. Запаси боєприпасів вже вичерпувалися. Україна була відрізана від зовнішнього світу навіть ворожо-неутральною поставою Польщі та вичікуючо-неутральною Румунією. Українська армія, яка весною 1919 року своєю героїчною боротьбою загородила шлях більшовицькій навалі, метою якої було прорватися до

Центральної Європи й з'єднатися з угорськими більшовиками, які тоді захопили владу в свої руки, залишилася сама проти двох грізних ворогів. Вони, щоправда, взаємно себе поборювали, проте, щодо українських національних змагань, були однозгідні: російський імперіялізм Денікіна виявлявся відверто, а більшовиків був замаскований гаслами й ідеєю всесвітнього комуністичного інтернаціоналу. При тому всьому насувалася холодна осінь, а з нею найстрашніший ворог — тиф у всіх його видах: висипний, поворотний, червний.

І саме тому прийшло до однієї з найбільших трагедій української визвольної боротьби: Українська галицька армія підписала договір з командуванням Добровольчої армії і перейшла під зверхність Денікіна. Денікін відносився до цієї армії інакше, як до армії Наддніпрянської України. Наддніпрянців він розглядав як зрадників великої Росії, а галичан приймав як колишніх підданих Австро-Угорської держави, яких дальша доля йому невідома. В кожному разі, приймаючи Галицьку армію під своє командування, Денікін мав на думці швидку й повну ліквідацію українського фронту. Причини цього кроку начальної команди УГА складні і не цілком ясні. Тут і бажання зберегти, вже здешатовану тифом, армію; тут і надії на Антанту, яка ще має вирішити майбутню долю Галичини, і небажання наражатися їй, виступаючи проти того, ким Антанта опікується; тут і недовір'я до соціалістичного уряду Української Народної Республіки і поборювання тих переговорів, які почав уряд УНР з урядом Польщі. В кожному разі в світлі дальших подій можна вважати цей крок начальної команди Української галицької армії за фатальну помилку — армії збережено не було.

А тим часом на шосе Дунаївці — Нова Ушиця, на тому шосе, яке бачило стільки переходів українських частин, відбувалася трагічна зустріч. Зі сходу на захід тягнулися табори Дійової наддніпрянської української армії, а з заходу на схід — табори Української галицької армії. Мовчки розминалися дві армії одного й того ж народу, які

ще так недавно спільним фронтом стояли і билися проти спільного ворога.

Перехід УГА на бік ворога відкрив половину українського фронту. Українська наддніпрянська армія примушена була у фланговому маневрі відступати з лінії фронту Могилів — Бар — Жмеринка через Дунаївці, Проскурів у район Староконстантинова. І тут стався ніби вже останній акт трагедії. Далі вже відступати нема куди: на півночі більшовики, на заході поляки, з півдня і сходу — Денікін. У цьому чотирикутнику смерті, в кількох селах сконцентрувалася ціла українська армія в складі 12 (далеко неповних) дивізій, штаб Головного Отамана і уряд. У Чорторії відбулася історична нарада командирів груп і міністрів з Головним Отаманом Симоном Петлюрою на чолі. На цій нараді були різні пропозиції: розпустити армію, або пробиватися „струмочками” через ворожі фронти в центральну Україну. Командир січових стрільців полк. Євген Коновалець заявив, що, згідно з ухвалою Стрілецької ради, він свій корпус розпускає і в дальших воєнних діях на наддніпрянській Україні не буде брати участі. Натомість інші командири груп: Запорізької — отаман Омелянович-Павленко-старший, Волинської — отаман О. Загородський, Київської — отаман Юрко Тютюнник приходять до такого рішення: скоротити до мінімум табори, хворих і поранених передати на інтернування в Польщу, відповідно переформувати армію, вирушити в запілля ворога. Денікін не страшний, він вже заломився, вже почав відступати, його армія в розкладі. Україна велика, настрій населення виразно протиденікінський і протибільшовицький, — збережемо армію і продовжуватимемо боротьбу.

6-го грудня 1919 року почався славний в історії української визвольної боротьби Зимовий похід.

Армією командував, як старший рангою, командир Запорізької групи отаман Михайло Омелянович-Павленко, бо командуючий армією отаман Василь Тютюнник, підкошений тифом, умирав у Рівному.

Вирушаючи в Зимовий похід з-під Любара, ми були

майже зовсім голі, босі, без зброї, без боєприпасів, без провіанту і коней. За таких умов ми тяжко поборювали всі труднощі переходів — серед морозів, хуртовин, у безнастанних боях з ворогом. То був марш одчаю, розпачу, марш небувалий в історії війн, неможливий ні з погляду воєнної стратегії, ні здорового людського розуму. Тільки безмежна любов до рідного краю та глибока віра в успіх нашої перемоги над ворогом давали нам сили й спонукували нас до героїчних подвигів.

Ми, старшини й козаки армії Зимового походу, знали на які труди й небезпеку ми йдемо, і що нас чекає; нас не примушували, ми добровільно пішли за голосом свого патріотизму, своєї гарячої любови до України.

Щоб оминати сутичок з денікінцями, свої переходи ми відбували головно вночі, і дбайливо замітали за собою сліди.

Командування Добровольчої армії було немало здивоване, коли та українська армія, яку вони вважали цілком зліквідованою, несподівано появилася перед фронтом, і прорвавши його, впала як грім з ясного неба, на забезпечені достатніми гарнізонами міста і містечка в запіллі. Правда, ситуація Денікіна в той час була вже критична. Його фронт, розтягнувшись від Царицина аж до Полісся, тріщав під ударами червоних. А найгірше для Денікіна було те, що населення величезних просторів, які він мав тепер у своїх руках, було явно вороже наставлене до реставраційних ідей передреволюційної Росії. Він бо розглядав Україну, як малоросійські губернії старої Росії, не бачив тих великих змін, які відбувалися в психології широких мас українського населення.

Армія діяла трьома великими групами, які або розходилися, згідно з певним операційним пляном, або з'єднувалися в домовленому пункті. Кожний командир групи — Заорізької отаман Омелянович-Павленко-старший, Київської — отаман Юрко Тютюнник, Волинської — отаман Олександр Загородський в межах діяння своїх груп провадили не тільки бойові операції цілком самостійно, але й були в певному відношенні навіть диктаторами в тих областях, які були під їхньою

владою.

Денікінці, яким ми зайшли в запілля, зразу здригнулися, переплуталися й почали панічно втікати на Одесу. Ми вскочили в смугу, яка постала між ними і червоними, і, йдучи по п'ятах добровольців, почали знищувати один їх підрозділ за другим.

Боїв з червоними ми старанно уникали. Нам потрібна була воєнна здобич, і ми здобували її від денікінців, щоб хоч трохи одягнутися, взути себе і озброїтися. Крім того нашим завданням було зберігати свої сили на майбутнє, і ввесь час у своїх наказах ми нагадували своїм підлеглим про це.

На початку Зимового походу, під час переходу армії через Таращанський повіт 20—25 грудня 1919 року, командування армією давало місцевим діячам уповаження організувати „січі” по селах. А ще раніше, під час з'їзду командирів дивізій в м. Липовці 15.XII.1919 р., на нараді з участю прем'єра Мазепи, пишучий ці рядки також дістав від командира наказ організувати моральну й матеріальну базу на Київщині.

Події, пов'язані з Зимовим походом, широко описані в українській історичній літературі.

Стратегічне значення Зимового походу можна коротко звести до таких пунктів:

1. Армія, якій загрозувало цілковите знищення, не тільки була збережена, але й виконала накреслену операцію; дух війська, пригноблений невдачами осені 1919 року, знову піднявся;

2. Зимовий похід прискішив ліквідацію Добровольчої армії;

3. Завдяки Зимовому походу збереглася безперервність української державности між 1919 і 1920 рр. Елементи державности — влада, населення, територія — всі ці 5 місяців були в руках Української Народної Республіки, в різний час, в різних місцях, але завжди на території України.

4. Існування армії Зимового походу уможливило українській делегації у Варшаві твердіше ставитися до свого польського контрапартнера, ніж коли б український

уряд не мав жодної збройної сили.

5. Зимовий похід спричинився до значного піднесення національної свідомости серед широких мас українського населення. Завдяки Зимовому походу т. зв. *белое движение* — реставраційний єдинонеділимський рух — було остаточно скромпромітоване. Українське населення остаточно пізнало всю облуду тих гасел, які несла армія Денікіна. Населення з радістю зустрічало українське військо як своє, і як свою владу.

6. Це піднесення національної свідомости було настільки сильне, що і більшовикам довелося змінити свою тактику. Коли 1919 року вони йшли на Україну, вони йшли як інтернаціоналісти, повністю негуючи будь-які прояви національного почуття. Портрети Шевченка нищилися, українська мова була ознакою контрреволюції. 1920 року нарком військових справ видав свій відомий декрет, в якому наказувалося цілком інше ставлення до українського населення. З того, власне, часу починається НЕП у національному питанні, котрий допровадив до так званої „українізації”. Більшовики побачили, що потрібні інші методи боротьби, ніж заборона й нищення. Послаблення тиску на українство в результаті спричинилося до спонтанного розвитку української культури, а той період отримав назву українського відродження 20-их років.

7. І нарешті: Зимовий похід створив і залишив назавжди традиції української збройної боротьби в запіллі ворога, традиції, які чверть століття пізніше воскресли в подвигах і ділах різних повстанських груп на Україні.

50 років минуло з того часу. Більшість учасників Зимового походу зійшли вже в могили, не дочекавшись визволення України, за яку боролися. Небагато ще живе і продовжують в тій чи іншій формі боротьбу. Згадуючи з побожністю тих, що відійшли, і вітаючи з пошаною тих, хто живе, хочу ствердити, що труди, зусилля й жертви учасників Зимового походу не були даремними. Окремим законом встановлено орден Залізного хреста учасникам того походу. В історії української збройної боротьби

Зимовий похід відіграв велику роль. Крути і Базар нагадують нам про конечність боротьби і про дальші жертви, які треба принести на вітвар цієї боротьби. Коли ми згадуємо Зимовий похід, у нас з'являється, так потрібна в цій боротьбі, впевненість у майбутній і остаточній перемозі.

ЮРКО ТЮТЮННИК

Генерал-хорунжий, командир Східньої армійської групи в часі офензиви на Київ 1919 року. Командир 4-ї Київської стрілецької дивізії в Зимовому поході 1919—1920рр. Командуючий Українською повстанською армією в другому Зимовому поході в 1921 р. Народився 20 квітня 1891 р. в Будищах на Звенигородщині. Підступно схоплений більшовиками 1923 р. і розстріляний без суду в Москві 1929.

Розвідка кінного ім. К. Гордієнка полку в околицях Тального на Уманщині. Грудень, 1919 р. Олійна картина хор. Ф. Грінченка.

Грудень 1919 р. перед Різдвом. Гордієнківці в околицях Умані після здобуття Запорізькою групою Ставищ від денікінців. Олійна картина хор. Ф. Грінченка, учасника Зимового походу, лицаря ордену Залізного хреста.

ПРИВІТ ЛИЦАРЯМ ЗИМОВОГО ПОХОДУ

В день 40-их роковин вимаршу частини Дійової наддніпрянської армії УНР у знаменний Зимовий похід, керманич ресорту військових справ ген.-хор. А. Вовк надіслав до ген. О. Загородського листа, в якому дав таку оцінку подвигу лицарів Зимового походу:

„П'ять місяців бойових операцій в Зимовому поході дали клясичні приклади військової перемоги українського війська над ворогом-окупантом. Приклади, що є нині багатим джерелом української військової штуки для вивчення наступним поколінням.

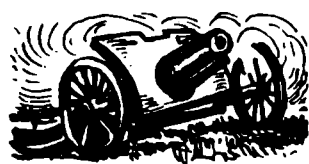
За п'ять місяців Зимового походу армія УНР пройшла землями Волині, Поділля, Київщини, Херсонщини, Полтавщини, даючи широким верствам української нації реальний доказ, що українська збройна сила жива і діє, а ідея української державности невмируща.

В тому заслуга командирів усіх ступенів та всіх вояків, учасників Зимового походу. За бойові чини в Зимовому поході усі його учасники заслужено нагороджені орденом Залізного хреста і почесним званням ЛИЦАРЯ.

Пригадуючи нині героїчні чини й жертви учасників Зимового походу, ми свідомі того, що ті зусилля не були марними.

Хоч ворог нині ще шаліє на землях України, але бій за волю Батьківщини триває безупинно. Віримо, що цей бій буде завершений нашою перемогою!”

Б А З А Р

*Та прийде день, великий день,
День радості і день пісень,
І загуде свободи дзвін,—
До вас підемо на поклін.*

Богдан Лепкий

Листопадовий похід розпочався уночі на 4-те листопада 1921 року, і закінчився також уночі на 20-те листопада.

Коли по вимушеному відході армії УНР з України здавалось, що визвольна боротьба уже припинилася, виявилось, що бажання народу вибороти собі волю не припинилось, Україна знову зароїлася повстанчими загонами, український народ самотужки продовжував боротьбу.

Інтерновані в Польщі українські вояки знали про положення на Україні, рвалися допомогти українському народові. Головний Отаман Симон Петлюра погодився на формування української повстанської армії з добровольців старшин і козаків. Командиром був призначений досвідчений у партизанській боротьбі генерал-хорунжий Юрій Тютюнник.

Почалась підготовка до походу. На жаль, було багато недостач. Більшовики, через своїх агентів, знали що діється в Україні і за кордоном, вони зразу почали нищити повстанські осередки й організації на Україні. Вже в червні 1921 року герої цієї боротьби згинули в страшних муках. Серед них згинула Віра Бабенко і поет, один з чільних організаторів повстання — Грицько Чулринка. Згинуло багато, про котрих ми не знаємо.

Другий зимовий похід, що розпочався в листопаді, силами 1.280 вояків рушив на Україну двома колонами — Волинською під командуванням ген. Юрія Тютюнника, і Подільською, під командуванням полковника Палія-Сидорянського. Спочатку похід мав успіхи — звільнення в'язнів з в'язниць, роздача селянам пограбованого в них

ворогом майна.

17-го листопада був останній бій головної групи під селом Малі Миньки. 700 вояків з відмороженими ногами, промерзлі й голодні, змагалися до останньої кулі з кількісно набагато переважаючим ворогом-загарбником. 500 старшин і козаків, вистрілявши всі набої, попали в полон. На них видали вирок смерти через розстріл. Вирок підписали такі кати: Гаркавий, Левшиц, Іванов, Котовський, Фріновський і Літвінов. Наказ виконання підписали: Якір, Затонський і Паука.

Такий вирок міг видати тільки варвар, уякого немає батьківщини і тому він не розуміє ідеї боротьби за неї. Бож не бандити то були, а борці за волю, за державність тієї землі, на якій вони боролися і яка була їхньою Батьківщиною.

На українській землі під містом Базаром на Волині знаходиться велика могила 359 героїв-мучеників. Немає над нею хреста, нема надгробного пам'ятника. Зі страху перед пам'ятю про героїв — борців за свободу, ворог — чужинець і кат, брудним своїм лаптем затоптав святе місце, де пролилась кров найкращих синів України.

В пам'ті завжди вириває і у всій величі стає перед очима Базар — символ непереможного духа українського вояка і цілої української нації — приклад найвищої самопошвяти та жертви, яку він гордо склав на вівтар визволення Батьківщини в надії, що українська нація цю жертву належно оцінить.

Час не зітре з пам'яті слів безсмертного героя — Степана Щербака. Стоячи над розритою могилою, в обличчі своєї смерти, він з погордою кинув ворогові такі слова:

Я, козак шостої стрілецької Січової дивізії, Щербак, від себе і козаків, яких знаю, кажу вам: ми знаємо що нас чекає, і ми не боїмося смерти, але до вас служити не підемо. Коли ж ви нас поб'єте, то знайте, що за нас помститься весь український народ. А коли до українських козаків дійде вість про вашу ганебну роботу, то за нашу кров вони будуть нищити все, що тільки має хоч би зв'язок з вами, катями!

На ці слова всі приречені на смерть відповіли могутнім окликом:

Слава!!!

і співом:

Ще не вмерла Україна...

Українська нація не сміє забути тих 359, Віри Бабенко, Грицька Чупринку та інших повстанців, котрих імена тільки Бог знає.

I. Липовецький

МОГИЛА ЛИЦАРІВ БАЗАРУ

(розповідь очевидця)

Герої Базару вмирали з твердою вірою в те, що український народ помстить їхню смерть. Ця віра у всенародню помсту була висловлена устами Щербака в церкві в Малих Миньках, було чути її і в коротких вогнистих промовах над могилою за кілька хвилин перед розстрілом.

Герої Базару не помилилися. Уже в грудні того ж 1921 року на теренах Волині, в місцевостях безпосередньо прилеглих до околиць Базару, розпочалася енергійна акція по організації Волинської Повстанської Армії. Головним її організатором був Панас Єромолаєвич Петрик, якому пощастило втекти з церкви у Малих Миньках і який чув надхненну промову Щербака. Опираючись на місцевий патріотичний елемент і заховуючи якнайбільш глибоку конспірацію, послуговуючись системою 5-к, організаторам ВПА вдалося допровадити її стан до десяти тисяч осіб. Діяльністю ВПА були охоплені повіти Волині і частина Київщини.

Але ВПА проіснувала лише рік. 15 жовтня 1922 року вона була зліквідована московською ЧеКа. Система п'яток не дозволила цій останній проникнути в глибину організації. 22-м особам пощастило втікти в Польщу,

багато було заарештовано, однак більшість приналежних до ВПА врятувалися.

Це була перша народна реакція на трагедію Базару.

Другим масовим виявом почуття пошани української людности до загинутих під Базаром була святкова маніфестація на їхній могилі в 20-ту річницю їхньої геройської смерті — 21 листопада 1941 року.

Могила героїв Базару до того часу була занедбана, була закидана сміттям, яке звозили туди з цілого міста. Лише з приходом німців дбайлива рука українських патріотів привела її до повного порядку. На ній було поставлено два великі дубові хрести і 30-метрову щоглу для прапора. Організацією святкової маніфестації зайнявся спеціальний комітет, складений з представників жителів Базару і навколишніх районів. В день маніфестації до спільної могили в Базарі з'їхалось 15.000 народу з усіх недалеких місцевостей. Над могилою була відправлена Служба Божа, а після неї панахида. Службу Божу і панахиду відправляли три священники, двох з-посеред яких було спроваджено з Житомира, а одного з Києва.

Хоч у наступних роках німецької окупації могила Лицарів Базару і трималася в належному порядку, то однак біля неї не відбувалися жодні масові здвиги народу. Після святкової маніфестації 1941 року всякі зібрання на могилі були заборонені німецьким гестапо.

З відходом німців Україну знову відділила від нас залізна заслона. Невідомо в якому стані сьогодні могила Лицарів Базару, у якій, скажемо словами баяди Оверковича, „в землі німій, без почестів, тіла борців лежать — в небесному ж просторі палають вічно їхні душі — зорі,..”

Перед світлою вічносяйною пам'яттю *
359 героїв-мучеників
21 листопада 1921 р. м. Базар.

1. Сулима Григорій
2. Мйроненко Кузьма
3. Петренко Іван
4. Троцько Овксентій
5. Мінькер Леопольд
6. Подранівський Андрій
7. Швида Максим
8. Якубовський Павло
9. Решетняків Микола
10. Онофрїячук Герасим
11. Швидюк Яків
12. Єгер Ернест
13. Погиба Федір
14. Лотоцький Володимир
15. Грох Митрофан
16. Ясько Анастазій
17. Янішевський Федір
18. Бережний Сидір
19. Венгженівський Володимир
20. Сокрут Наум
21. Забращенко Олександр
22. Соломонівський Володимир
23. Чорняш Володимир
24. Бойко Андрій
25. Синиця Степан
26. Скорняків Сергій
27. Василів Олександр
28. Козів Іван
29. Стрижельницький Олександр
30. Кузьменко Митрофан
31. Шурабура Іван
32. Кибельник Сила
33. Шевченко Василь
34. Козаченко Микола
35. Крижанівський Павло
36. Новоленик Євген
37. Зубків Олекса
38. Завальницький Петро
39. Корбут Степан
40. Оручик Іван
43. Сагусій Басевій
42. Солгановський Микола
43. Попович Василь
44. Федорів Яків
45. Стародуб Никанор
46. Штан Іван
47. Жуків Микола
48. Харшевський Володимир
49. Борисенко Денис
50. Омелянів Борис
51. Кривокобильський Мусій
52. Малевич Михайло
53. Микуленко Данило
54. Медведівський-Коваль Василь
55. Кишківський Володимир
56. Дараган Іван
57. Голобородько Микола
58. Дзичківський Іван
59. Голос Петро
60. Солтученко Михайло
61. Гаєвський Степан
62. Невідвиченко Петро
63. Декаленко Петро
64. Гіньків Михайло
65. Романенко Степан
66. Запорожець Данило
67. Верубович Леонтій
68. Іваненко Яким
69. Ходько Борис
70. Старенький Яків
71. Зенченко Лука
72. Чмелівський Станіслав

* факсиміле

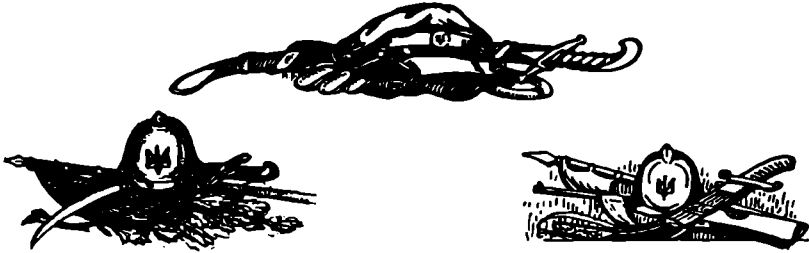
73. Кудинський Євген
74. Прохорів-Микитян Іван
76. Костовський Микита
78. Крутопіл Яків
77. Прицолок Захар
78. Федоренко Микола
79. Мелентів Михайло
80. Тютюник Степан
81. Гуцало Михайло
82. Лісовський Олександр
83. Саківський Микола
84. Лубяний Василь
85. Гуденко Петро
86. Сускін Павло
87. Сальський Олекса
88. Хидрик Йосип
89. Василів Михайло
90. Токаревич Кость
91. Слеханович Семен
92. Манжула Іван
93. Голуб Артем
94. Вередан Василь
95. Маданюк Степан
96. Хульченко Мирон
97. Стражкевич Борис
98. Федорів Степан
99. Костецький Трохим
100. Повторак Олександр
101. Вергун Семен
102. Данилевський Андрій
103. Рижак Павло
104. Студницький Василь
105. Поліщук Анатолій
106. Шелест Пилип
107. Добровський Гаврило
108. Білокрис Мусій
109. Явишевський Кость
110. Нестеренко Андрій
111. Сvirгородський Володимир
112. Сомбун-Капун Сава
113. Зубченко Олекса
114. Кузьмін Яків
115. Камінський Де'мян
116. Борщевський Тиміш
117. Кузьмін Василь
118. Олійняк Гнат
119. Бячко Степан
120. Бондаревич Станіслав
121. Соколовський Станіслав
122. Тройнюк Юхим
123. Приходський Олександр
124. Очеретний Тиміш
125. Маніцький Іван
126. Плахтін Купріян
127. Топольчук Павло
128. Черний Клим
129. Стеблін Іван
130. Рудоненко Тиміш
131. Вашкевич Михайло
132. Голуб Василь
133. Мельниченко Олекса
134. Якименко Микола
135. Камянецький Михайло
136. Демянчук Олександр
137. Марчук Степан
138. Анарневський Кость
139. Гатченко Василь
140. Каган Корній
141. Двяненко Микола
142. Аголюк Василь
143. Щербина Роман
144. Проскурня Григорій
145. Мороз Максим
146. Гладченко Льво
147. Колінко Іван
148. Чередниченко Степан
149. Єрмаків Георгій
150. Комащук Григорій
151. Пастушенко Іван
152. Сичів Петро
153. Шиманський Карпо
154. Шейків Петро
155. Швець Василь
156. Кулик Іван
157. Клепаць Ілля
158. Распайнюк Андрій
158. Божко Спиридон
160. Віаір Гаврило
161. Баранів Георгій
162. Тарасенко Прокіп
163. Олндаренко Карпо
164. Крилівський Микола
165. Оболь Левко
166. Бондаренко Оверко
167. Машчирів Микола
168. Начило Микола
169. Постелівський Денис
170. Білецький Іван
171. Родвенко Іван
172. Ананів Микола
173. Голоненко Захар
174. Грягоренко Микола

175. Киволін Варлам
176. Жир Василь
177. Глотинський Мусій
178. Кран Йосип
179. Харін Василь
180. Кучер Оникій
181. Онященко Іван
182. Яременчук Петро
183. Чадринський Іван
184. Деменів Володимир
185. Кунік Іван
186. Бурвизін Михайло
187. Сердюк Данило
188. Мещеряків Тиміш
189. Сидоренко Семен
190. Горьків Іван
191. Усько Валентян
192. Мокрицький Денис
193. Федорчук Павло
194. Чумак Василь
195. Ворденюк Олександр
196. Савченко Трохим
197. Радченко Степан
198. Власів Павло
199. Давидчук Влас
200. Паламаренко Федот
201. Балтнян Петро
202. Марків Дмитро
203. Колесник Терентій
204. Свиридів Григорій
205. Бузун Данило
206. Момзаліт (китасць)
207. Гуменюк Карпо
208. Довгий Юхим
209. Тамощук Михайло
210. Головченко Яків
211. Остремів Григорій
212. Лисогор Павло
213. Кучеренко Федір
214. Коханко Павло
215. Рібот Яків
216. Дробинський Петро
217. Демченко Петро
218. Козловський Тиміш
219. Кайдан Степан
220. Кислічук Іван
221. Плищенко Федір
222. Світленко Давид
223. Рубан Іван
224. Шевченко Лазар
225. Ціапа Гнат
226. Чубко Федір

227. Владышок Фаїм
228. Гомонюк Сосоїт
229. Щербак Степан
230. Бондар Петро
231. Прокопець Степан
232. Липовський Григорій
233. Уськ Автоном
234. Шеденко Микита
235. Ковтуненко Іван
236. Усенко Віталій
237. Музика Василь
238. Акаловський Вадим
239. Петриченко Данило
240. Ільченко Семен
241. Ворепрівський Кирило
242. Гридарюк Нестір
243. Краковський Максим
244. Щербак Федір
245. Паламарчук Олександр
246. Іванюк Демян
247. Бабич Іван
248. Кушлімський Адам
249. Іванюк Василь
250. Слободян Филімон
251. Удалів Олександр
252. Горний Григорій
253. Горбач Іван
254. Бабун Сава
255. Клименко Антін
256. Іщенко Іван
257. Швець Сергій
258. Губенко Зіновій
259. Радій Дмитро
260. Закурдаїв Максим
261. Наавтуст Степан
262. Панченко Юхим
263. Юзвський Степан
264. Власюк Павло
265. Ігенко Микола
266. Іваняцький Іван
267. Бортивцький Володимир
268. Федоренко Іван
269. Шупія Яків
270. Червій Василь
271. Навропський Василь
272. Гіріч Петро
273. Корнієнко Тиміш
274. Ковальський Дмитро
275. Гоянів Володимир
276. Ашнабуль Захар
277. Славодон Антін

278. Швець Яків	319. Нарган Сидір
279. Храмів Михайло	320. Бєтків Володимир
280. Горгюнів Олекса	321. Хрустяк Савелій
281. Грицишин Олександр	322. Редькін Макар
282. Пенукій Михайло	323. Маслоїд Василь
283. Браславський Антін	324. Гречківський Денис
284. Венглевський Тиміш	325. Молот Паляп
285. Дейків Яків	326. Кріч Василь
286. Дудар Андрій	327. Кожушко Ілля
287. Слободянський Павло	329. Ярош Андрій
288. Оперсек Григорій	329. Овдієнко Василь
289. Бедін Павло	330. Білевич Броніслав
290. Гарасимук Даніло	331. Головка Петро
291. Моцедарський Микола	332. Яцина Василь
292. Мец Антін	333. Барбарика Олександр
293. Шкура Мусій	334. Кубельський Василь
294. Захаренко Спиридон	335. Шекес Семен
295. Мердівський Антін	336. Черень Аврам
296. Маринич Петро	337. Олениченко Василь
297. Шведенко Нестір	338. Шкапа Родіон
298. Чігман Іван	339. Шаповаленко Федір
299. Михайленко Яків	340. Маковецький Павло
300. Шиян Микола	341. Бугак Юхим
301. Приходько Мартин	342. Любко Іван
302. Дрозденко Яким	343. Коваленко Онисим
303. Плавко Трофим	344. Калашників Олександр
304. Слободенюк Леонтій	345. Богайський Олександр
305. Долозовський Олександр	346. Яцкевич Степан
306. Олексів Іван	347. Кіріченко Олексій
307. Скорич Левко	348. Моцяк Григорій
308. Бондаренко Федось	349. Червак Лука
309. Вовк Арсен	350. Плевак Іван
310. Свлецький Володимир	351. Обочук Борис
311. Смокарів Павло	352. Шлягун Іполіт
312. Коцнюк Леонтій	353. Гавелюк Прокіп
313. Амдлусько Філімон	354. Белік Матвій
314. Швець Федір	355. Пешанський Тарас
315. Шаповків Яків	356. Охвенчук Петро
316. Буравський Андрій	357. Островський Степан
317. Фараонів Мусій	358. Сидоренко Іван
318. Мельник Петро	359. Прохорів Петро

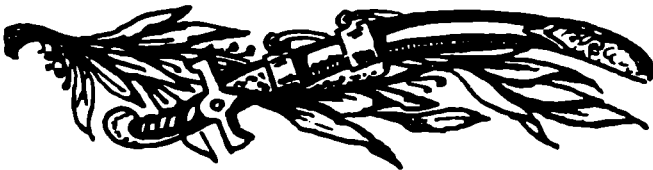
Микола Оверкович

ЕПІТАФІЯ
на могилу 359 лицарів Базару

*Вкраїна нам веліла, і пішли,
І впали тут ми, вірні заповіту
Батьків своїх. О, хто б ви не були,
Підіть, скажіть про нашу долю світу.
Хай знає брат, хай знає чужинець,
Хай знає друг, і ворог хай почує,
Що марний наш і страдницький кінець
Змагань святих за волю не вгамує.*

*Бо ми живем. Осяйні і міцні
В серцях і пам'яті великого народу,
Знов станемо в прийдешні слухні дні
І знов гукнем: — За правду і свободу!
І вдарить меч, знов шабля задзвенить,
Повстане край під ворогом похилий...
Ідіть же, світ широкий сповістіть,
Що чуєте із нашої могили.*

*Хай знає брат, що тягне ще ярмо,
Хай знає друг, і ворог хай почує,
Що тільки тілом тут ми лежимо,
А вічний дух наш Волю скрізь чатує.*

...ед СвІтлою БІчнослай
...ною Ламятю 359 Кероїв
Мучеників та всіх, і Анстопадов
ім поході поляглих-Белікна Синів
Лицарів України, що мужньо гордо
жертвоно життя своє за Божою
жвавність БІтніної БІлладі
шії пошо...

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАПОР НАД ЧОРНИМ МОРЕМ

Від того часу, як люди зрозуміли й усвідомили собі, яку користь дає опанування моря власною фльотою — на воді починається велика боротьба народів за першість, за беззастережне володіння на морі й на його берегах.

Найтіснішими вузлами зв'язала доля Україну з Чорним морем. На світанку свого державного життя український народ змагає до опанування Чорного моря та його берегів — цих природних для України широких воріт у світ.

Розростання й розквіт Козаччини знову привернув для українського народу побережжя Чорного моря.

Після Полтавської битви і після остаточного упадку української Козацької держави, на Чорному морі веде свою загарбницьку політику Росія.

Національний порив українського народу в 1917—1920 роках поставив на порядок дня питання про Чорне море для України. Українська національна революція прогнала з України московських зайдів і запровадила на своїх землях незалежне державне життя. Разом з цим і відродила свою власну військово-морську флоту на Чорному морі.

23 грудня 1917 року при уряді Української Центральної Ради був створений Центральний морський секретаріат, пізніше перейменованний на Морське міністерство. Наказом того міністерства 13-го квітня 1918 року проголошено закон про Українську державну флоту і одночасно було видане розпорядження про перебрання урядом Української Народної Республіки всієї військової і торговельної Чорноморської флотії. Видано наказ піднести на всіх кораблях український державний прапор.

29 квітня 1918 року на кораблях Чорноморської флотії замайвав жовто-блакитний прапор відродженої української держави — Української Народної Республіки.

Це не абияка подія в житті посталоного до самостійного державного життя народу.

Першими, які підняли український прапор, були такі кораблі: міноносець „Заздрий” і велетень „Воля”. Наказ піднести українські прапори дав командувач фльоти, який був на кораблі „Юрій Побідоносець”.

Частина кораблів зразу ж перемінила свої назви з російських на українські. Так з’явилися: „Запорожець”, „Воля”, „Гетьман Богдан Хмельницький”, „Гетьман Іван Мазепа”, „Заздрий”, „Кубанець”, „Гайдамака”, „Соборна Україна”, „Дніпро” та інші.

Начальником Головної військово-морської управи був ген.—хор. фльоти Володимир Савченко-Більський. Морським міністром став ст. лейтенант фльоти Михайло Білинський, а віцеміністром лейтенант фльоти Святослав Шрамченко.

1918 року на Чорному морі було коло ста кораблів у морській флоті — 12 велетенських броненосців, 27 міноносців, 17 підводних човнів і т.д.

В період українізування морської фльоти в Севастополь вступили німці, які зразу ж почали вважати Чорноморську флоту своєю військовою здобиччю. Це було причиною конфлікту між українською владою і німцями, які, врешті-решт, повернули українцям загарбані кораблі.

Однак трагедія нашої фльоти не закінчилася. У жовтні того ж року на Чорному морі появилися військові кораблі Антанти, яка загарбала українські кораблі, як свою військову здобич. Це перебрання Антантою української фльоти відбулося у формі підписання гетьманським послом до Туреччини протоколу — разом з адміралом Аметом, командуючим морськими силами альянтів на Близькому Сході. Згідно з підписаним протоколом українська флота передавалась в розпорядження командування Антанти, а це останнє зразу ж передало флоту для використання денікінсько-врагельському командуванню.

Так закінчилась світла сторінка нашої новітньої історії на Чорному морі. Однак члени уряду Української

Народної Республіки, морський міністер Михайло Білінський та начальник Воєнно-морської управи генерал-хорунжий Володимир Савченко-Більський не припинили зусиль для відбудови української чорноморської сили.

В різні часи, в різних ділянках український народ виявляє це своє стремління. І прийде час, коли знову постане українська незалежна держава, а з нею постане й українська чорноморська фльота.

29 квітня 1918 року майже всі кораблі Чорноморської фльоти зібралися в Севастопольському порту і на команду з флагманського корабля «Юрій Побідоносець» піднесли український прапор.

*Над Чорним морем догори
Підносяться у славі
Національні прапори,
Лиш синьо-золотаві!*

*Яка краса! Велична мить!
Ми Україні служим!
У небо сальвами гримить
Народу голос дужий.*

(невідомий моряк — 1919 р.)

**Генерал-хорунжий фльоти Володимир Савченко-Більський —
начальник Головної військово-морської управи; старший лейтенант
фльоти Михайло Білинський — морський міністер УНР в 1920 р.;
лейтенант фльоти Святослав Шрамченко — морський віцеміністер
УНР у 1919 р.**

ПОВІТРЯНА ФЛЬОТА

Як і вся Україна, так і її оборонець — Армія УНР, всі роди зброї, в тому й повітряна фльота, ставили у той час перші кроки свого самостійного існування, перетворювалися в одну велетенську школу, вивчаючи способи, якими слід боронитися від заздрісних сусідів.

Постала Українська Держав в час визвольної боротьби мала багато важких проблем перед собою, а все ж таки за той короткий час багато дечого зробила.

Уряд Української Народної Республіки уважав необхідним мати свою повітряну фльоту, однак обставини для цього не були сприятливі. Уряд взяв в оренду три літаки типу „Р.ХІУ” і три двомоторні літаки типу „Гота Г 5”. Орендувала нам ті літаки Німеччина.

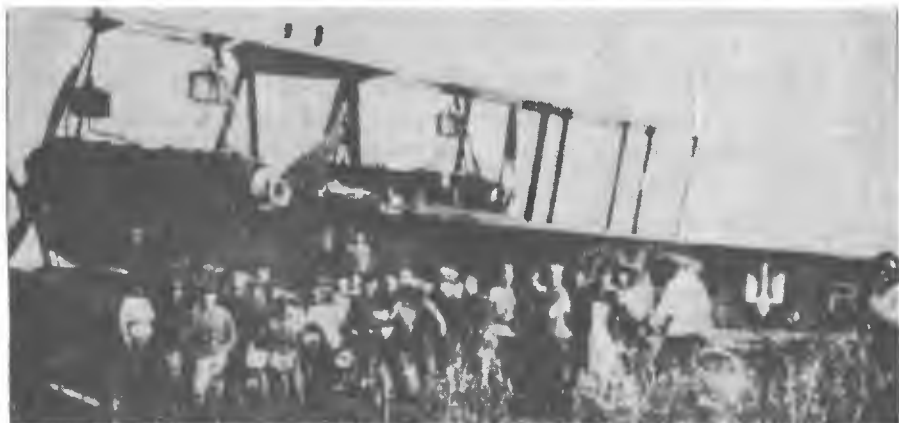
Літаки і їх бойову команду організовано в Перший запорізький окремих авіаційний відділ Армії УНР у Кам'янець-Подільському. Завданням цієї фльоти було швидке переміщення дипломатичних місій, державних грошей, які друкувалися в Німеччині, а також доставка медикаментів тощо.

Командиром Запорізького авіаполку був сотник-пілот Євген Жаховський, адьютантом сотник-навігатор Микола Пономаренко, радіонавігатором і одночасно перекладачем німецької мови був хорунжий В. Пилипець.

Інспектором Авіації УНР був полковник Олександр Єгоров, а начальником Української Авіації полковник-пілот Віктор Павленко.

Творилися авіавідділи й по інших містах України — у Севастополі Авіаційна школа, яку очолювали пілот Ф. Сліпченко і поручник Михайло Михайлик.

Прийшов час практики, всі охоче йшли до праці. Свідомість обов'язку перед рідним краєм і народом, бажання захистити його від непроханих агресорів, міцне бажання всіма силами, всією своєю істотою боронити й зміцнити державність нашої дорогої Батьківщини — України, давали наслідки.

Кінець 1919, початок 1920 року. Запорізький авіаційний відділ Армії УНР стояв біля Кам'янця-Подільського. Прибув літак, яким Уряд УНР перевозив гроші, що друкувалися в Німеччині.

СЛОВО РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Даючи в руки Вам, нашим членам, прихильникам та іншим читачам цю „Пам'ятну книгу”, ми, редакційна колегія, свідомі того, що вона, може, не є такою, якою Ви сподівалися її бачити.

Українська мудрість каже, що час робить своє. Це правда, час робить багато дечого, Час загоює рани, злагіднює відносини між людьми, навіть між державами. Але час робить і іншу роботу — він забирає людей, яких не завжди можна зступити іншими. Так сталося і в нашій організації.

Генеральна управа, взявши під увагу обставини, що склалися в той час, на своєму засіданні вирішила доручити членам і управі Сьомої станиці в Гамільтоні зібрати архівні матеріяли і видати в 50-ту річницю СБУВ у Канаді „Пам'ятну книгу”.

На зборах Сьомої станиці, її голова майор Віктор Роєнко, повідомив про постанову Генеральної управи і пояснив причини доручення цього завдання Сьомій станиці. Збори дали згоду працювати над дорученням з певними умовами, працювати з Генеральною управою. На тих же зборах була вибрана редакційна колегія, яка складалася з семи членів.

Підготовляючи матеріяли до „Пам'ятної книги”, ми були свідомі того, що Читач знайде в ній дуже короткі відомості зі станиць, навіть ми мирилися з тим, що в книзі можуть трапитися деякі дрібні неточності, навіть помилки. Причини цьому — брак матеріялів з більшості станиць, зокрема тих, які вже припинили свою діяльність і не зберегли станичних архівів. Редакціна колегія доклала багато старань, щоб розшукати матеріяли з життя станиць, щоб показати їх діяльність принаймні у такому світлі, яке було можливе. Матеріал, який нам пошастило зібрати, дуже цінний, можна навіть сказати унікальний.

„Пам'ятна книга” призначена не тільки для вжитку українських комбатантів і українських читачів, але й для істориків, які в майбутньому будуть досліджувати життя і діяльність комбатантів у вільному світі, за межами нашої, на жаль, ще поневоленої батьківщини — України.

Редакційна колегія вважає своїм обов'язком подякувати всім тим, хто допоміг їй приготувати й видати цю книгу у такому вигляді, в якому вона у Ваших руках. Насамперед дякуємо генералові Василеві Филоновичу за його майже безупинну працю — від закінчення війни, аж до кінця його земного життя — за зібрані ним історичні матеріали, зокрема фотографії генералітету доби української визвольної боротьби. Щира подяка професорові Петрові Потічному за написання двомовного вступу до цієї книжки. Дякуємо Орисі Сушко за переклад на англійську мову статті генерала Василя Филоновича. Окрема і надзвичайна вдячність належиться управі і членами Сьомої станиці в Гамільтоні, які взяли на себе обов'язок і тягар матеріальної і моральної відповідальності за те, щоб „Пам'ятна книга СБУВ” побачила світ.

Даючи великий вклад праці впродовж двох років, ми зробили все, щоб встановити найважливіше і вписати в цю книгу, підсумувати пройдений нашими попередниками шлях, і шлях тих, хто станув на їх місце, тих, хто працював і надалі працюють для добра українського народу, українського суспільства в Канаді і її співгромадян.

Просимо вибачення за те, що деякі партії ілюстративного матеріалу не найкращої якості, однак ми його публікуємо, як історичний матеріал. Іншим ні ми, ні хтось інший не розпоряджаємо.

Редакційна колегія

ПОЖЕРТВИ НА ВИДАННЯ «ПАМ'ЯТНОЇ КНИГИ СБУВ»

1. Сьома станяця СБУВ у Гамільтоні	15.000,00
2. Генеральна управа СБУВ	1.000,00
3. П'ята станяця СБУВ у Торонто	1.000,00
4. Віктор і Галина Роєники, Гамільтон	500,00
5. Іван і Олена Надоличні, Гамільтон	500,00
6. О. Клекотюк і Г. Кульбіцька, виконавці заповіту побратима М. Кушнірука, Гамільтон	500,00
7. Борис і Люба Скобліковські, Ошава	300,00
8. Борис Оранський з родиною, Торонто	250,00
9. Михайло і Марія Качури, Бімсвіл	200,00
10. Микола і Ліда Деркачі, Лондон	200,00
11. Іван Радкевич з родиною, Торонто	200,00
12. Петро і Марія Бураки, Бімсвіл	150,00
13. Петро і Варвара Логини, Гамільтон	100,00
14. д-р Степан Клиماشко з родиною, Гамільтон	100,00
15. Андрій і Палагна Дибки, Гамільтон	100,00
16. Ярослав і Галя Роєнки, Гамільтон	100,00
17. Андрій і Анна Коти, Гамільтон	100,00
18. Тиміш і Марія Мельники, Гамільтон	100,00
19. Олекса і Катерина Клекотюки, Гамільтон	100,00
20. Іван Ткач, Гамільтон	100,00
21. Іван і Ніна Гордієнки, Гамільтон	100,00
22. Іван і Еврика Завгородні, Гамільтон	100,00
23. Дмитро Станченко з родиною, Ошава	100,00
24. Іван Шлапак з родиною, Торонто	100,00
25. Михайло й Ольга Кульчицькі, Гамільтон	100,00
26. Петро й Анастасія Калішуки, Гамільтон	100,00
27. Степан і Марія Вандьо, Фльоріда	100,00
28. Ольга Антонюк, Гамільтон	70,00
29. о. прот. Миколай Равлюк з родиною, Едмонтон	50,00
30. Дмитро Сачківський з родиною, Торонто	50,00
31. Михайло Шумський з родиною, Гамільтон ...	50,00
32. Андрій Барило, Гамільтон	50,00
33. Іван Дикий з родиною, Гамільтон	50,00

34. Степан і Павлина Захарчинські, Ст.Катеринс .	50,00
35. Фелікс і Ольга Ігнатюки, Гамільтон	50,00
36. Оксана Бугай, Гамільтон	50,00
37. Ірина Петлюра, Гамільтон	50,00
38. Роман Козар з родиною, Гамільтон	50,00
39. Теодора Швед, Гамільтон	50,00
40. Іван і Анна Коваленки, Гамільтон	50,00
41. Іван Радченко, Торонто	10,00
42. М. Давидюк, Торонто	10,00
43. Дмитро й Одарка Кравченки, Ст. Катеринс ...	10,00
44. Андрій Ситник, Ст. Катеринс	10,00
45. В пам'ять М. Кушнірука	255.00
46. Петро і Володимир Музичуки в пам'ять батька.....	100.00
47. Тиміш і Марія Мельники	100.00
48. Леонід і Дуся Кириченки	50.00
49. Іван і Надія Коберники	50.00
50. Петро і Варвара Логини	50.00
51. Василь і Анастасія Федасюки	20.00
52. Євдокія Гудима	20.00
53. Олекса і Юлія Рузакі.....	20.00
54. Григорій і Анна Біловус.....	10.00
55. Дарія Бродгед	10.00

З М І С Т

Великий герб України	7
Королева Єлисавета II	9
Прем'єр-міністр Б. Малруні	10
Вітання від Прем'єр-міністра Б. Малруні	11
Прем'єр-міністр Онтаріо Д. Пітерсон	12
Вітання від Прем'єр-міністра Д. Пітерсона	13
Невмирущі ідеї Симона Петлюри	14
Симон Петлюра	15
Митрополит Василій	16
Вітання від митрополита Василя	17
Вступне слово проф. П. Потічного	19
Вступне слово проф. П. Потічного (англомовне)	21
Вступне слово ген. В. Филоновича	23
Вступне слово ген. В. Филоновича (англомовне) ...	31
Віктор Роєнко — Роки, яких не забути	39
Ген. Статіс Дірмантас — В єдності сила і могутність	43
Рачія Ованєсян — Молись, юначе	45
Генеральна управа СБУВ у Канаді	47
Вітання Генерального капеляна СБУВ, о. Д. Фотія ..	67
„Дороговказ” — заголовок органу СБУВ	68
Генеральний капелян СБУВ о. В. Слюсар	69
Генеральний капелян СБУВ о. Д. Фотій	70
Голови Генеральної управи і їх знімки	71
Створення Федерації українських комбатантів	81
Товариство Бувших вояків Армій УНР у Франції	81
Союз українських комбатантів в Австралії	83
Союз українських ветеранів у Великобританії	85
Союз українських ветеранів у США	85
Печатка Генеральної управи СБУВ	87
Нагрудна відзнака СБУВ	87

О. ігумен Святослав — Здається, що це було вчора .	88
Микола Степаненко — Ще кілька зусиль	91
Олекса Яворський — До друзів зброї	97
25 травня 1926 року (М. Ситник)	102
Статут і регулямін СБУВ (фотокопія)	103
Сатут і регулямін СБУВ (мова оригіналу)	104
Перша станиця СБУВ у Монреалі	123
Із „Книги битія”	139
Генерал Садовський в Монреалі (факсиміле статті)	141
Друга станиця СБУВ в Едмонтоні	145
Третя станиця СБУВ у Ванкувері	149
Четверта станиця СБУВ у Вінніпезі	155
Союз українських канадських ветеранів	160
П'ята станиця СБУВ у Торонто	165
Список померлих членів 5-ї станиці	183
Склад управ 5-ї станиці	184
Шоста станиця СБУВ у Віндзорі	195
Сьома станиця СБУВ у Гамільтоні	197
Капеляни Сьомої станиці СБУВ	209
Знімки з життя Сьомої станиці СБУВ	220
Голови 7-ї станиці	232
Члени 7-ї станиці (знімки)	234
Дружини членів 7-ї станиці (знімки)	243
Список управ Сьомої станиці	247
Список членів Сьомої станиці	262
Восьма станиця СБУВ у Ст. Катеринс	265
Список управ Восьмої станиці	272
Список членів Восьмої станиці	276
Дев'ята станиця СБУВ у Летбрідж	279
Десята станиця СБУВ у Саскатуні	281
Одинадцята станиця СБУВ у Лемінгтон	285
Дванадцята станиця СБУВ в Ошаві	287
Осередок СБУВ у Калгарі	297

Будівничі української державности	301
Ген. П. Шандрук — Полтавська битва і її наслідки .	303
Михайло Грушевський	315
Тамара Петрів — Весна у Києві 1917 року	316
Українські військові з'їзди	322
Військова присяга	324
Перший Універсал УЦР (факсиміле)	325
Другий Універсал УЦР (факсиміле)	329
Третій Універсал УЦР (факсиміле)	330
Творці ІУ-го Універсалу (знімки)	332
Четвертий Універсал УЦР (факсиміле)	333
Заповіт Симона Петлюри (факсиміле)	337
Андрій Лівіцький	338
Степан Витвицький і Микола Левицький	339
Оборонці української державности	340
Павло Скоропадський	341
Вищий командний склад Армії УНР	342
Генерали УНР 1917—1921 рр.	343
Генеральний штаб	344
Армійські генерали	357
Морська і повітряна фльота	384
Генерали укр. визв. боротьби 1939—1945	387
Генерали Канадських збройних сил	389
Генерал-бригадир Йосип Романів	389
Генерал-бригадир Йосип Романів (англомовна)	391
Генерал-бригадир Степан Андруник	393
Генерал-бригадир Степан Андруник (англомовна) .	395
Генерал-майор Микола Кравців (Армія США)	397
Генерал-майор Микола Кравців (англомовна)	399
Генерал-майор Петро Григоренко	401
Хрести — медалі — грамоти	403
Хрест Симона Петлюри	404
Грамота Хреста Симона Петлюри	405
Хрест Українських Січових Стрільців	406

Грамота відзнаки Січових Стрільців	407
Хрест 40-ліття відродження Збройних сил	408
Грамота Воєнного хреста	409
Хрест 60-ліття Українських Збройних Сил	410
Грамота Хреста 60-ліття	411
Медаля за поранення	412
Грамота Медалі за поранення	413
Залізний хрест	414
Хрест Укр. Січ. Стрільців	414
Хрест УГА	414
Хрест УСС	414
Майор В. Роєнко — Хронологія II-ї світ. війни	415
Полк. Василь Задояний — Жінки — героїні	429
Ольга Петлюра	437
Крути	439
Полк. В. Задояний — Зимовий похід Армії УНР	443
Юрко Тютюнник	451
Привіт лицарям Зимового походу	453
Базар	455
І. Липовецький — Могила лицарів Базару	457
Список розстріляних під Базаром (факсиміле)	459
М. Оверкович — На могилу 359 лицарів Базару	463
Український прапор над Чорним морем	465
Повітряна фльота	469
Слово Редакційної колегії	471
Список жертводавців на „Пам'ятну книгу СБУВ” ...	473

